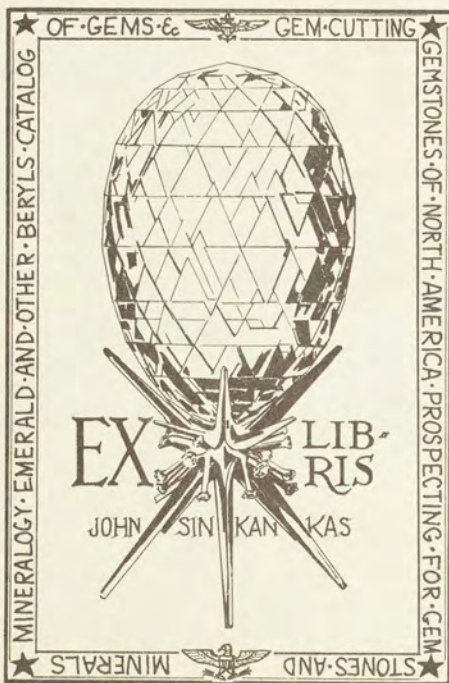
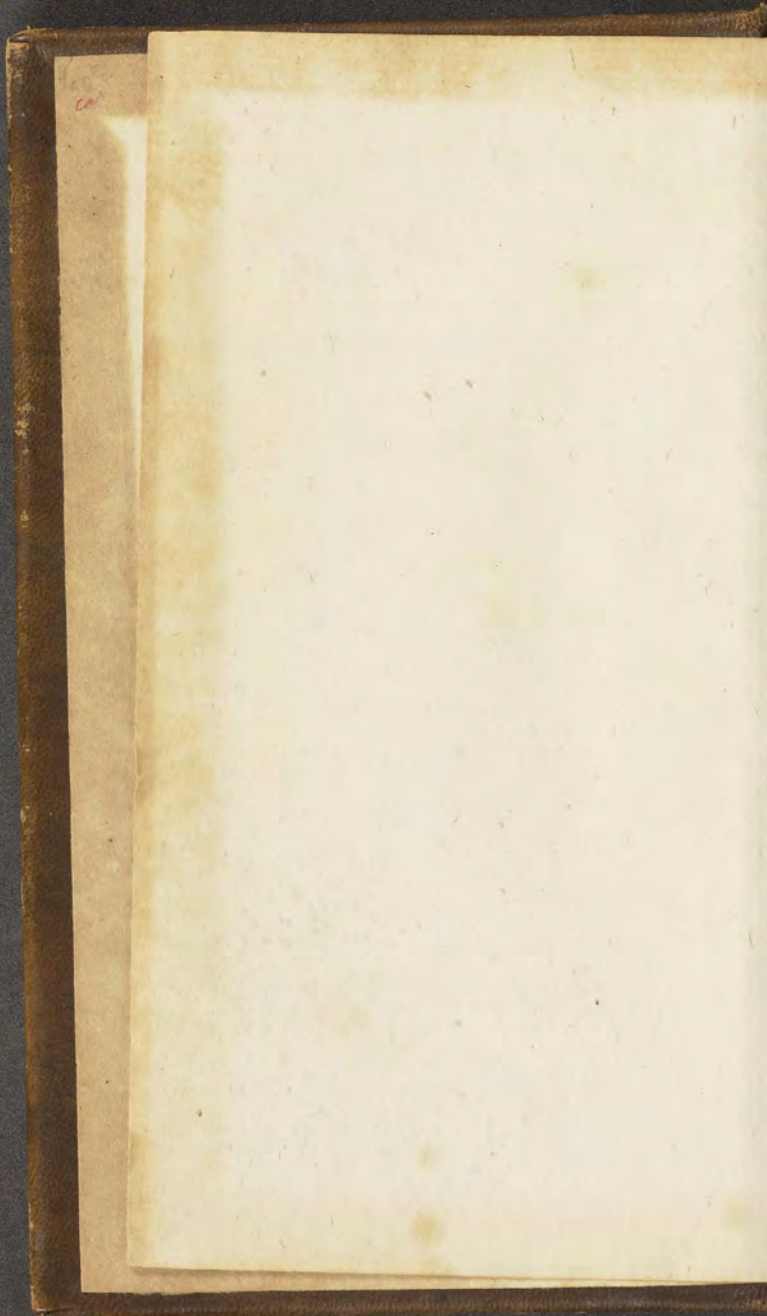

Contains 3 of the 8 works
including that of Besner.

Isl
21012437

SANCTI

PATRIS E

PIPHANII EPI

SCOPI CYPRI AD DIO-

dorum Tyri episcopum, De XII.

Gemmis, quæ erant in veste Aaronis,

Liber Græcus, & è regione Latinus,

Iola Hierotarantino interprete;

cum Corollario Contra-
di Gesneri.

TIGVRI M. D. LXV.

1565

60

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

CLARISSIMO
VIRO D. ADOLPHO OCCO-
NI F. INCLYTAE REIPVB.
Augustanæ medico doctissimo, Conradus
Gesnerus medicus Tiguri-
nus S. D.

MITTO ad te, vir doctissime, Epi-
phanij de XII. gemmis libellũ Græ-
cum & Latinum, ab amico itidem meo, opti-
mo & pererudito viro conuersum. Audio
quidem Lutetiæ Parisiorum etiam euulgatũ
esse: sed ego hactenus nec Græcum neque La-
tinum typis editũ videre potui. Quamobrem
cæteris qui hoc codice coniuncti sunt, amico-
rum & meis, de metallis ac lapidibus libellis,
hunc etiam adiungere volui: quem Epiphani-
j veteris sanctissimi ac doctissimi illius episco-
pi Cypri genuinũ esse factũ non dubito, etsi in-
ter reliquas eius Græcè Latineq; Basileæ edi-
tas lucubrationes non habeatur. Fuit enim
vir ille, non pius solum & eruditus in literis
sacris episcopus: sed rerum etiam naturalium
sciētissimus: quod relictĩ ab eo libri declarāt,
in quibus sæpe similitudines à naturalibus re-

EPISTOLA

bus, animantibus præsertim, ad sacras egregie & eleganter sanè, trahit atque accommodat. Et ego alium etiam eiusdem authoris, nõ editum hæctenus, Physiologi titulo librũ manuscriptum habeo: in quo ex professo ductas ab animalium numero XXXIX. naturis si militudines explicat: quæ alio tempore, si diuina fauerint, edam. Tu in præsentia, amicorum optime & candidissime, exiguum hoc munusculum boni consules: quod propter multa maximaq; beneficia in me tua, quibus subinde & oblectare me, & lucubrationum mearum labores promouere pergis, qualecunque gratitudinis specimen, aut potius pignus ac publicum obligationis meæ $\chi\epsilon\iota\sigma\acute{o}\gamma\alpha\phi\omicron\upsilon$ tibi offero: & rogo si quid in Græco exemplari, cui emendationes quasdam ex cõiectura dumtaxat mea marginibus adieci, mutandum iudicaueris, pro tuæ in Græcarum literarum cognitionis rerumq; naturalium omnium excellentia, de eo liberè candideq; vt soles, me commonefacias. Videor quidem mihi sententiam saltem authoris, si non verba, ubiq; ferè consecutus, vno loco excepto: qui est capite duodecimo

EPISTOLA

decimo de onyche gemma : quam ait aliquos
 putare ὅτι ὁ ἄβελ ἀποκρίσις πεπύχθαι : ubi ἀ-
 ποκρίσις vox corrupta videtur: quomodo autē
 emēdari debeat, ne diuinare quidem possum.
 Habui autem vnicum solū exemplar ma-
 nuscriptum, quod ante annos aliquot vir ge-
 nere nobilis & eruditione præstans Gaspa-
 rus à Nydbruck I.C. Ferdinandi Romanorū
 & Maximiliani Bohemiæ regum à consilijs,
 immatura morte nobis ereptus, ad me misit.
 Peto præterea vt per occasionem in Photy pa-
 triarchæ Catalogo authorum quos legit (quē
 Augustæ apud vos in generosi viri D. Io. Ia-
 cobi Fuggeri Mæcenatis mei benemeriti nobi-
 lissima Bibliotheca Græcè manuscriptum vi-
 di) locum, si modò est aliquis, de Epiphanio
 eiusq; scriptis inquiras : vt an præsens hic li-
 ber, & alter physiologus inscriptus, ab ipso
 quoque ad hunc authorem referantur, certio-
 res reddamur. In Corollario addendo proli-
 xior ac diligentior fuisset, si per alias occupa-
 tiones licuisset. Delector enim non parum in-
 dagandis Hebraicis rerum naturalium pro-
 prijs nomenclaturis: vt aliquid hac saltem in

EPISTOLA

parte lucis, quoniam in melioribus non possum, sacris etiam literis adferam: idque ut in nostris Animalium libris declaravi, ita in Scirpium quoque historia non minus diligenter, Deo iuvante, faciam. Vale vir ornatissime: Et meo nomine venerando doctissimoque seni parenti tuo, tibi cognomini (cuius tu ἐκ τελευτίας ἰατρὸς, filius es: avus autem Maximiliani Caesaris primum medicus fuit, deinde illustri Reipub. Augustanae) plurimam officiosamque salutem dicito. Tiguri 1565.
 Nonis Iulij, ex tempore, ad
 prælum.

His scriptis offertur mihi locus di-
hui Hieronymi lib. 9. Comment.
in Ezechielé, cap. 28. vbi inter alia quæ
de lapidibus preciosis scribit, ita legi-
tur: Horû colores, atq; naturas & effi-
cientias singulorû, non est huius tem-
poris differere, sed proprium volumē
desiderant: ita vt in Ezechiele, & in E-
xodo, & Apocalypsi, & in Esaia, sibi
omnes lapides & lapidû ordines cõ-
parati, magnam & legenti & differen-
ti faciant quæstionem. Super quibus
& vir sanctus *EPIPHANIUS* epi-
scopus, proprium volumen mihi præ-
sens tradidit. Hæc ille: quo locuple-
tius testimonium, hunc librû esse ger-
manum Epiphaniij, non est quod desi-
deremus: præsertim cum idem Hiero-
nymus ad Fabiolam de vestitu sacer-
dotum, de Lyncurio gemma, eadem
planè quæ Epiphanius hoc in li-
bello scribat: vt inde tran-
stulisse eum satis ap-
pareat.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ
 ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ
 ἰδιόκτου Κύπρου πρὸς Διόδωρον ἐπίσκο-
 πον Τύρου πρὸς τῶν ἱβ. λίθων, τῶν ὄντων
 ἐν ῥις σολισμοῖς τῷ Ααρῶν,
 Βιβλίου.

*Marginibus quaedam ex coniectura
 adscriptimus: idq; monemus, ne quis di-
 versam lectionem aliorū Codicum exi-
 stimet.*

Ἡ Σ Α Σ (πρὸς ἐμὸ) τιμῶτα-
 τε (Διόδωρε) πρὸς τῶν ἐν τῷ λο-
 γίῳ ρι ἐπωμίδου τοῦ ἰβριώως
 ὑπὸ τῷ σήθως Ααρῶν, πρῶστε-
 τα γυλίων τότε ἐμπεπορηθῆσαι λίθων, τὰς
 τε ὀνομασίας, τὰς τε χόας, εἴτ' οὐκ ἰδέας,
 ῥύς τε τόπους, καὶ τὰς εἰς θεοσέβειαν φορῶ-
 σας τῶν αὐτῶν λίθων θεωρίας: καὶ ἕκαστον λί-
 θου, κατὰ ποίας φυλῆς ἐτέτακτο: πόθεν τε

*Deest ali- ἐνρηται ὁ ποίας πατριδου. †
 quid, ὅ τετραχῆ δὲ δίκαιεῖται τὸ λόγιον, καὶ αὐ-
 sententia ἢ τεξάγωνον, αἰδαμῆς ἢ μῆκτον ὁ δῆρτον
 pendet. ὁμοίως. Τὸ μὲν πρῶτον σίχσ πρῶτον λίθου
 Σάρε-*

I
S ANCTI PATRIS
EPIPHANII EPISCOPI

Cypri ad Diodorum Tyri episcopum de XII.

Gemmis quæ erant in veste Aaronis,

Liber, Iola Hierotarantino

interprete.

Vod petijsti, vir præstan-
tissime, de Gemmis quas
in Rationali siue Oraculo
dicto Epomidis humera-

lis sacerdotis, supra pectus Aaronis

Dominus iussit † alligari: vt cum eorū † *in fibula*

nomina, colores siue formas locos, & *ri, id est,*

quæ faciunt inde ad pietatem medi- *fibula in-*

tationes, tum etiam ad quam indicant *necti.*

dam quælibet Gemma posita fuerit,

quoq; in loco & in qua patria inue-

niatur, id paucis tibi exponam: Hoc

quidem ita se habet.

Quadrifariam diuiditur Rationa-

le. Et ipsum quadratum † palmi longi † *dratū*

tudinem a latitudinem habet. Pri-

mi quidem ordinis prima Gemma,

ΕΡΙΡΗΑΝΙΥΣ

Σαρδίου, ἔτα ρπάζιον, ἔτα σμάραγδοι.

Τοῦ δὲ δούτορου σίχου πρῶτο λίθο
 αὐθραξ, ἔτα σάπφειρο, ἔτα ἰάσσις. Τοῦ
 τρίτου σίχου πρῶτο λίθο, λιγύειοι: ἔ-
 τα ἀχάτις, ἔτα ἀμέθυστο. Τοῦ τεταρ-
 του σίχου πρῶτο, χρυσόλιθο: ἔτα βη-
 ρύλλιοι, ἔτα ὀνύχιοι. Καὶ οὐρι μὲν εἰσι οἱ
 β. οἱ γὰρ τῆ ἐπωμίθε ρυ ἰσρέως ἰζηρητιμέ-
 νοι, ὡρ καὶ ἰσφοραὶ, καὶ οἱ τόποι ἔθιοι.

Α.

Πρῶτο λίθο σαρδίο ὁ βαβυλωνίο,
 οὕτω καλούμενο. ἔσι δὲ πυρωπὸς ἔθ
 εἰ καὶ αἰμαθιδίης, σαρδίω ἔθ ἰχθυί τε-
 ταειχθυμὲν ἔθιοκός. διὸ καὶ σαρδίο λέγε-
 ται, ἀρ ρυ εἰδους λαβῶρ τ ἐπώνομοι. γὰρ
 βαβυλωνί δὲ τῆ πῶς Ασυρίαν γίνεται. ἔσι
 δὲ διαγῆς ὁ λίθο. διαμέως δὲ ἔθιο θορα-
 πδυκίης, ὡ λέγεται οἱ ἰατροὶ πῶς οἰδί-
 ματα, καὶ ἄλλας πλεγὰς ἔθιο σιδήρου γι-
 γνομένης. ἔσι δὲ καὶ ἄλλο, σαρδόνυξ, ὅς
 καλεῖται μολοχάς. μαλακίης δὲ ἔθιο σεα-
 τωμάτωρ. ἔθιο δὲ αὐτὸ ἰδέας τυγχάνει, ἔθιο
 χλω-

DE XII. GEMMIS. 1

Sardius, tum Topazius, dein Smaragdus. Secundus ordo primā gemmā habet Carbunculum, secundā Sapphirum, tertiā Iaspidem. In tertio ordine sunt, prima † Ligurius, secunda Acha- † *Lyncu-*
tes, tertia Amethystus. In quarto, pri- *rium.*
ma Chrysolithus, secūda Beryllus, ter-
tia † Onychiū. Et istæ quidē sunt XII. † *Onyx.*
Gemmæ, quæ in Humerali (Epomide) sacerdotis sunt annexæ, quarū tū
discrimina tum loci sunt isti.

I.

Prima gemma, Sardius Babylonius dicta. Est verò forma ignea, & q̄ sanguinis colorē referat † Sardio pisci sale cō † *sardæ.*
dito & inueterato similis: qua de causa etiā Sardius dicit̄, à forma (colore) nomine desumpto. Nascit̄ in Babylone Assyriorū. Pellucida est: & vim habet medendi ad tumores ac vulnera ferro inflētā. Est & alia quæ Sardonyx vocat̄, & † Molochites, vim emol- † *μολοχίτης*
liendi steatomata habens. Eiusdē hæc coloris est cum superiore, subuiri-

ΕΡΙΦΗΑΝΙΥΣ

χλωρίζωμ. ἐμβεθίσατθ δὲ μάλλον πα-
 ρὰ τῶν ἀρχῶν τοῦ ἑαυθ, ὅτι ἡ ἀρχὴ τῶν πα-
 θῶμ.

B.

λίθθ τοπάζιον, ἐρυθρὸς τῶ εἶδει ἕπερ
 † εὔρεται τὸν ἀνθρακικ. † γίνετα ἢ γν τοπάζι μώλει φλ
 Ινδίας, ὑπὸ τῶν ἐκείσε ποτε λίθους λατο-
 μούντων, γν καρδία ἐτόρου λίθου: ὅμ οἱ λατο-
 μήσαντες θεασάμενοι φαιδρόμ, καὶ ὑποδία
 † Forté ὡς ξαντὸν † ἀλαβασρόμ πσιμ, ἀπέδοντ ὀλίγου
 ἀλάβα- πμύματθ. Θηβαῖοι δὲ πρὸς ἕγκαν πῆ
 ερομ: vel, κατ' ἐκείνον καιρόμ βασιλίας. ἡ δὲ λαβοῦ-
 Θηβαίοις α, γν ἔρδ αὐτὸν ἰσαδύμαλι μίσημ τοῦ μετώπυ
 ποίμ. ποδίαθ. ἔχει δὲ ὁ λίθθ δοκιμῶν τοιαύδε.
 τειβόμενθ γν ἰατρικῆ ἀκόνι, οὐκ ἐρυθρόμ
 ἀκρίδωσι κτλ τὸ χρώμα τὸν χυλὸμ, ἀλλὰ γα-
 λακτώδη. ἐμπίπλησι δὲ κρατῆρας ὅσους αὐ
 δέλιθ ὀκτείβωμ, καὶ τοῦ πρὸτόρου σταθμοῦ
 οὐκ ἐλαττοῦται οὐδὲ ὅλως. χρῆσιμόνι δὲ
 καὶ ὁ δὲ αὐτὸ οὔτθ χυλὸς πρὸς πάθθ ὑφ-
 θαλμῶμ. καὶ πινόμνιθ δὲ ἀνπιπαθεῖ πρὸς
 ὑδρωπας, καὶ τοῖς ἀκ σαφυλῆς θαλασσίας
 μαραινομλίοις.

λίθθ

dis. Grauiſſima autem eſt ſub initiũ
veris, cum huiuſmodi malæ affectio-
nes incipiunt.

II.

Topazius gemma colore rubet ma-
gis q̄ Carbunculus. Nascitur in To-
paza vrbe Indiæ, inuenta quondam il-
lic à lapicidis in corde alterius lapi-
dis: quã cum ſplendidam vidiffent, &
Thebanis quibuſdã oſtendiſſent, par-
uo precio vendidẽre. Thebani verò,
tum temporis regnum adminiſtranti
Reginæ attulerunt. Illa verò diadema
ti ſuo impoſuit in medio frontis. Ha-
bet tale experimentum hæc gemma.
Attrita medica cote reddit ſuccum
non pro ſuo colore rubrum, ſed la-
cteum. Implet autem ſucco illius at-
tritæ quot crateres voluerit is qui af-
fricat, idẽq̄ abſq̄ prioris ponderis vlla
planè imminutione. Vtilis eſt ſuccus
hic ad morbos oculorũ. Epotus ad-
uerſatur hydropi, & medet tabeſcen-
tibus ab vva marina ſumpta.

ΕΡΙΦΗΛΙΝΙΣ

Γ.

λίθου σμαράγδου. οὗτος καλεῖται ἑ-
 πρῶσιν. ἐστὶ δὲ καὶ χλωρὸς ἢ εἶδει, καὶ
 ἴσχυρος τις γὰρ αὐτοῖς. τινες μὲν γὰρ αὐτῶν
 Νερωνιανούς καλοῦσιν. ἄλλοι δὲ Δομετιαν
 † μικρός. νόυς. καὶ ὁ μὲν Νερωνιανούς † πικρός ἐστὶ ἢ
 εἶδει, σφόδρα χλωρίζων, δειδῆς καὶ σιλ-
 θων. καλεῖσθαι δὲ Νερωνιανὸν λέγουσιν, ἔ-
 ττου Δομετιανόν, ἴσχυ τοιαύτῳ αἰτίαν: ὅτι φα-
 σὶν ἔλαιον Νέρωνα εἶπε Δομετιανόν γὰρ σκιδύε-
 σι βαλεῖν ἱκανοῖς, καὶ ἐκ τοῦ ἰοῦ ἢ χροῖα
 χλωραίνεσθαι τὸ ἔλαιον. καὶ ἐκ τούτου τῶν
 πέτραν ποτιζομένην πόδιανοτόρως ἔξανθεῖν
 τῇ χροῖᾳ. ἄλλοι δὲ φασὶ Νέρωνα πινά τεχ-
 νίτῳ τῶν παλαιῶν πινάροποιόν, εἶπου λι-
 θουργῶν ἐφδύρεῖν τὴν ἀναγκαϊότητα τῆς σμα-
 ράγδου, καὶ ἐκ τούτου Νερωνιανὸν καλεῖ-
 σθαι: οἱ δὲ Δομετιανόν. Αλλὰ καὶ ἄλλοι εἰ-
 σὶ σμαράγδοι. ὁ μὲν πρῶτος γὰρ τῆς Ἰουδαίας,
 πάνυ εἰκῶς ἢ Νερωνιανῶ. ὁ δὲ ἕτερος
 γὰρ τῆς Αἰθιοπίας, ὃν καὶ γὰρ ἢ φεισῶνα πο-
 ταμῶν λέγεται γεγενῆσθαι. φεισῶν δὲ ἐστὶ
 ὁ πρῶτος τῆς Ἑλλάδος καλούμενος, πρῶτος
 τῆς Βαρβαρίας δὲ Γάγκης. λέγουσι δὲ τὸν
 αὐτῶν

III.

Smaragdus gēma. Vocat̄ hęc etiam Prasin^o. Estq̄ viridi colore, & differūt tamē aliquantū inter se. Quidā enim illos vocāt Neronianos, alij Domitianos. Et Neronianus quidē parua est forma, valde viridis, pellucidus, & splendēs. Appellatū verò Neronianū siue Domitianū huiusmodi de causa ferūt. Neronē aiūt siue Domitianū oleū in multa vasa infudisse: & interuallo tēporis, oleū viridē colorē contraxisse, hocq̄ oleo petrā copiosius rigatā floridioris coloris euasisse. Alij dicunt Neronē quendā antiquū artificē, gemmarū scalptorē, Smaragdi precipuū vsum inuenisse, & gemmā istā ab illo Neronianā dictā: alij verò Domitianā appellari malūt. Sunt autē & alij Smaragdi: & primus qdē nascit̄ in Iudæa, Neroniano valde similis: alter verò in Aethiopia, quē etiā in Phisone fluuio nasci dicunt. Phison autē apud Græcos Indus, apud Barbaros Gāges

ΕΡΙΦΗΛΙΝΙΣ

αὐθραξα γν' αὐθρ' γίνεσθαι. ἐκεῖ γάρ φησιν ὁ
αὐθραξ, καὶ ὁ λίθ' ὁ πρᾶσινθ'. ἡ δὲ δωμά-
μις φασὶ τοῦ λίθου, διηλαδὴ τοῦ σμαρά-
γδου, πρὸς τὸ γνῶσθ' εἶζεσθαι πρόσωπον. λέ-
γεται δὲ ἃ πρᾶ φησὶ μυθοποιῶσις περὶ γνωσι-
κῶς εἶν.

Δ.

† φοινι- λίθ' αὐθραξ. οὗτ' εἶδ' † ξυφοίνι-
καὶ forte, καὶ ἔχει. γίνεσθαι δὲ γν' Καρχηδόνι ἐλ' λιθύ-
νελ' ὄξυ- κς, ἡ πρ' αφρικὴ καλεῖται. ἔτεροι δὲ φασὶ
φοινικ' τὸν λίθον ρύτρη οὕτως εὐρίσκεσθαι, οὐκ γν'
ἡμέρα καὶ πηλόμυλον· ἀλλὰ ἡ πρ' τὴν νύκτα
πύρρωσθ' δίκην λαμπάδ' ἢ αὐθραξ
πυρρῶσθ', καὶ ὡς μακροῦσθ' φαίνον-
τ'. καὶ ρύτρη ὑδατῶσθ' οὐκ εἶναι, οἱ δὲ
αὐθραξ οὐκ εἶναι, ὡς εὐρίσκεσθαι αὐτόν.
Βασκίον δὲ ἀδωμάτρη δ' ἀλαβῆν, ὁ ποί-
οις γὰρ ἀν' ἱματίοις κατὰ κρυβῆ, ἡ αὐταύ-
γεια αὐτῶν ἐξωσθ' ἐλ' πρὸς βολῆς φαίνεται.
ὅσθ' ἢ αὐθραξ λέκεται. ὀλίγον ἢ ὁ κερᾶν
νιθ' λίθ' αὐθρ' εἶκει. Καλοῦσι δὲ τὸν λι-
† κερᾶν- ραίνιον, οἶνωπὸν. Εἰς δὲ ὁ † χαλκηδόνι
δόνιθ'. καλοῦσθ' λίθ' πρᾶπλήσιθ' ρύτρη, ὁ-
τι ἢ ἐκ τῶ αὐτῶ τὸ πρᾶ εὐρίσκεται.

λίθ'

DE XII. GEMMIS. §

vocat. Aiunt etiã Carbunculú in hoc fluuio gigni. Illic enim, inquit Moses, Carbúculus & géma Prasinus. Ferunt aut Smaragdú speculi instar imagines reddere. Tradút etiã fabulatores uim eú habere ad prædicédas res futuras.

IIII.

Carbúculus géma, puniceo colore ardet. Nascit in Carthagine Libyæ, q̄ dicitur Africa. Sunt q̄ ita inueniri hãc gemmã dicant: Interdiu quidẽ nõ videri, sed noctu instar lampadis & carbonis scintillãtis eminus ac p̄cul apparere. Hinc agnitã q̄ eam quærút, facillè inueniút. Gestata quibuscúq; vestibus tegatur, latêre nõ potest. Splendor enim eius extra vestes apparet: vnde etiã Carbúculus appellat. Carbunculo nõ nihil, parú quidẽ, similis est gemma Ceraunius, quẽ aliqui οἶνος πόνυ à vini nigricantis colore cognominant. Est etiam gemma dicta Carchedonius non ablimilis huic, quoniam & ibidem loci reperitur.

(B)

ΕΡΙΦΑΝΙΣ

Ε.

† πορφύ- τικς † πορφύρας ἢ μελαίνης τοῦ εἶδθ. πολ-
 ρας *puto* λαὸ δὲ γῆν ῥύτυ ὑπάρχουσι. ὅτι γὰρ ὁ
pro inter βασιλικός, χρυσογιγής. οὐ πάνυ δὲ οὐτθ
pretatio- θαυμαζόμενθ ὡς ὁ δόλου πορφυρίζων.
ne in mar καὶ οὐτθ δὲ λέγεται εἶν γν̄ τῆ Ἰνδία καὶ
gine scri- Αἰθιοπία. διὸ τὸ τέμνθ πρὸ Ἰνδοῖς φα-
ptū fuisse σιμ̄ εἶν ῥῦ Διονύσου τξε. ἀναβαθμούς ε-
 χοῡ ἐκ σαπφείρου λίθου, εἰ ἄ ῥις πολλοῖς
 ὑπάρχει ἄπιστον. εἶσι δὲ θαυμασὸς ὁ λίθθ
 ἄ δειδέσασθ, ἄ χαιείσασθ. διὸ ἄ γν̄
 † ταῖς † ῥις χλιδῶσι ἄ ὀρμίσκοις κατατιθέασι
 ἴδωρ, μάλιστὰ οἱ βασιλεῖς. Αλεξίπουνθ δὲ
 ὅτι. τειρόμενθ γὰρ ἄ ψυδράκων καὶ φυ-
 μάτων γινομένης πληγῆς σὺν γάλακτι ἰά-
 ται, χιόμενθ ῥις ἠλκωμένοις. γέγραπται
 δὲ ἄ γν̄ ἔθ νόμον, τῶν ἔθ̄ μαύσῃ ὀφθαλ-
 σαν ὀπασίαν γν̄ ἔθ̄ ὄρει, ἄ δουβῆσαν νομο-
 θεσίαν, ὑπὸ λίθου σαπφείρου πεφυκγίαιλέ-
 γεται.

Σ.

λίθθ ἰάσσις. οὐτός ὅτι ἔθ̄ ἔθ̄ σμαρα-
 γδί-

V.

Sapphirus gēma purpurascit vt species Blattæ, id est, Purpuræ nigræ. Multa sunt eius genera. Est enim Regius, aureis punctis varius. Nō est verò hic in tāta admiratione, quāta ille q̄ prorsus purpurascit. Et hic dicitur esse cū in India tum etiā in Aethiopia. Quocirca aiunt apud Indos templū extructum Baccho extare, quod gradus ex Sapphiro trecentos sexagintaquinque habeat, quibus multi fidē nō adhibeant. Est verò gemma admirabilis, pulcherrima, gratissima: propterea etiā in armillis & monilibus reponi cōsuevit, idēq̄ potissimū à regibus. Locū etiam inter remedia habet. Attrita enī & lacti pmixta plagis q̄ fiūt ex pustulis albis & tuberculis medet, si illis illinat. Scriptū est & in lege, visionem q̄ Mosi apparuit in monte, & legem datam, in gemma Sapphiro fuisse expressam.

VI.

Iaspis gemma. hæc Smaragdū for-

ΕΡΙΡΗΑΝΙΝΟΣ

γδίζων. πρὸ δὲ τὰ χεῖλη τοῦ ὀσμώδοντος
 Ἰαμαθῶντος ποταμοῦ εὐρίσκεται, ἢ πρὸ Ἰαμα-
 τατῶν γινώσκοντας, οὐδὲ γινώσκοντες, ἀλλ' ἐστὶ γινώσκοντες
 Κύπρω. πολὺ καλούμενον Ἰαμαθούσιον. τὸ εἶδος δὲ
 τριόνδε ὄζει τοῦ λίθου: ἢ τὴν σμάραγδόν
 ὄζει χλωρίζουσα, ἀλλὰ ἀμβλυτόρα ἢ ἀμαυ-
 ροτόρα. καὶ γινώσκοντες χλωρὸν ἔχει τὸ σάμα,
 τὸ ἔχουσα. εἰκοθεῖα ἰσχυροῦ, τὸ ἔχοντες φλέβας τετρα-
 τὸ ταύ-σίχους. τὸ ὡς δὲ ὄζει ἠκούσαμεν εἶναι φαν-
 τασίας ὡς οἱ μυθολόγοι λέγουσιν. ἄλλη δὲ
 εἶναι φαντασία ὄζει γλαυκότερα θαλάσσης, βαθυτόρα ἢ
 σμάτων, αὐτὴ ἢ τῆ βαφῆ. ἄλλη δὲ γινώσκοντες ἀπυλαί-
 οἱ μυθ. οἱς, γινώσκοντες ὄζει τῆ ἰδίας γινώσκοντες τῆ φρυγίας, τὸ
 τὸ πορφύ-μοιάζουσα τῆ ἀπὸ τοῦ αἵματος κόχλου, δι-
 νασ τὸ ἀπὸ αὐχέσερα μέλλον, ὡς ὀσμῶν ὀσμῶν ὀσμῶν, ἢ
 τὸ αἶμα. ἀμειβύσου τὸ ξανθοτόρα. οὐ γὰρ ὄζει μᾶλλον χοι-
 τὸ βαθυτέρας, οὐδὲ τῆ αὐτῆς δυνάμεως. ἀλλ' ἢ μὲν
 ἔστι χαννοτόρα, καὶ λεινοτόρα, οὐτε πάντων
 σίλβουσα, οὐτε πάλιν ἀπυλαίουσα. ἄλλη δὲ
 κρυψάλλου ὑδατι ὀσμῶν. λέγεται δὲ ὑ-
 τὸ φαντασία πρὸ τῶν μυθοποιῶν ἀπὸ εἶναι τὸ φαντασιῶν.
 μάτων. εὐρέθη δὲ πρὸ Ἰβηρσι, ἢ ποιμῆσιν γρηκα-
 νῶν τῆς ἢ τὴν καπυλαίου γινώσκοντες. ἄλλη δὲ ἰα-
 πωσι, οὐ πάντων λάμπουσα χλωρὰ, ἢ τις ἔχει
 γράμ-

ma (colore) refert. Inuenitur ad ripas Thermodontis fluuij, & circa Amathuntē oppidū Cypri. Huius verò lapidis Amathusij dicti multa sunt genera. Qd̄ ad colorē, viret vt Smaragdus: sed est obtusior & hebetior. intus corpus habet viride, similis ærugini, habetq̄ venas quatuor ordinū. Hæc noxia phātaſmata expellit, vt quidā fabulant. Est & alia magis glauca q̄ mare, saturatior flore & tinctura. Alia reperit̄ in spelūcis montis Idæ in Phrygia, pellucidior purpura q̄ cochleæ marinæ sanguine tingit̄, & vini nigricantis colori similior, amethysto saturatior. Nec enim vnus & eiusedē coloris ac facultatis est Iaspis: Sed hæc qdē mollior est & albior, quę neq̄ valde nitet, neq̄ rursus splendore destituit̄: alia verò similis aquæ glaciei. Tradūt fabulatores hac ipsa pelli phātaſmata. Inuenit̄ aut̄ apud Iberos & Pastores Hyrcanos q̄ terrā Caspiā accolūt. Est & alius Iaspis, nō valde splendēs, viridis.

ΕΡΙΡΗΑΝΙΥΣ

γραμμὰς μέγας. Ἐὰν κ' Ἰάσως ὁ πάλαιος
καλούμενος, ὅμοιος ἢ χιόνι, ἢ ἀφρῶ θαλάσ-
σης. ὅσων φασίμ οἱ μυθοποιοὶ εἶναι θήρας εἶς
ἐν ἀγρῶ φοβεῖσθαι, Ἐτὰ φάσματα.

Ζ.

† forte λυγ-
κείριον.

λίθος † λιγύειον. φύσιν δὲ τὴν εὐρε-
σιν οὐδ' αὖτως ἐγνωμέν. οὔτε πρὸ φυσιολό-
γοις, οὔτε πρὸ πσιρ ἀρχαίοις τις πρὸ τῶν
μεμεμνηκόσιν. εὐρομέν δὲ λαγυέ-
ειον ὅτω καλούμενον λίθον, ὅρ τινος τῆ τρα-
νὴ διαλέκτῳ λαγυέιοι καλοῦσι. καὶ τάχῃ
ὅσων οἶμαι τὸ λιγύειον. ἐπειδὴ αἱ θεαὶ γρα-
φαὶ τὰ ὀνόματα ἐτόρως μετεποίησαν: ὡς
τῆν σμάραγδον πράσινον. Ἐὶ πὺν πῶς γὰρ τῆ
τῆν λίθων φύσιν ὀνομασία, οὐκ ἐμνήθη-
σαν Ἐὶ ἀκινθου, ἀλλ' ἵσχυρ πλοῦτον Ἐὶ γὰρ τῆ
μου ὄντος λίθου: ὡς εἰς νοῦν ἡμῶν λαβῆν,
μὴποτε τὸ λιγύειον ὅσων καλεῖ ἢ θεὰ γρα-
φῆ. ἀκινθου οὐκ τὰς μὲν ἰδέας ἔχει δια-

† Βαθύτε φόρους. ὅσων γὰρ εὐρίσκειται ὁ λίθος † Βα-
θύς τῆ χροιά, τσοῦνρ ἀναγκαῖοτόρος εἶναι τῆν
† ἢ ἑπο-
πορφυρί-
ζωμ ποσῶς, διὰ Ἐὶ θεὰ γραφῆ εἶναι
ἀλλων. εἶκει δὲ ἀκινθου τῆ ὀρέα, † ἢ ἑπο-
πορφυρί-
ζωμ ποσῶς, διὰ Ἐὶ θεὰ γραφῆ εἶναι
ἀκινθου

Est & alius itē tantiquus vocatus simi πυλαιός
 lis niui seu spumæ marinæ. hunc tra-
 dunt fabulatores tum venenatas be-
 stias, tum etiam spectra metuere.

VII.

Ligyrius vel Lyncurius gēma. De hu-
 ius inuēctione vel apud naturæ indaga-
 tores, vel apud alios veteres, qui harū
 rerū meminerūt, nihil cognouimus.
 Inuenimus tñ Lancuriū gemmā voca-
 tā, quā vulgari lingua Laguriū appel-
 lant. Et fortè puto hunc esse Lyguriū,
 quando quidē diuinæ literæ nomina
 transposuerūt: exēpli gratia, Smarag-
 dū, Prasinū appellātes. Et inter nomi-
 na gemmarū Hyacinthi, qui & p̄cipu^o
 & preciosus est lapis notusq̄ omnib.
 nō meminerūt: vt in mentē nobis ve-
 nerit, num fortè ligyriū hanc gemmā
 appellet sancta scriptura. Hyacinth^o
 igit diuersas habet formas. Quo enim
 reperit colore p̄fundior, eò cæteris p̄-
 stātiore est. Similis est colori lanę q̄ sup-
 purpurascit aliquatenus. Quap̄pter

ΕΡΙΡΗΑΝΙΥΣ

ὑακίνθου Ἐ πορφύρας τὰ ἱεραλικά γινόμενα
 ταυκεσομῆσαι φησί. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος ἰ
 θος, κελῆται θαλασσίτης: ὁ δὲ δεύτερος,
 ῥοδινός. ὁ τρίτος, γάλακτος. ὁ τέταρτος λέγε
 † πρίλινος ται χαννιάς. ὁ δὲ πέμπτος, † πριάλου-
 κος in se- κιος. εὐρίσκονται δὲ οὗτοι γὰρ τῆ ἰσωτόρα
 κηϊτίσας. Βαρεαρία ἔστι Σκυθίας. οὗτοι δὲ οἱ λίθοι με-
 τὰ τῷ εἶν πολυτίμοι, ἔχουσι Ἐ ἐνέργειαν
 τριαύτων: Βαλλόμενοι εἰς ἀνθρακας πυρός,
 αὐτοὶ μὲν οὐ βλέπτονται, ὅς δὲ ἀνθρακας
 σβηνύουσιν. οὐ μόνον δὲ ἴσως, ἀλλὰ Ἐ εἰ λα-
 βώμετες τὸν λίθον γναιλίση ὀδόνη, Ἐ ἄδιθα
 ἐπ' ἀνθρακας πυρός, οὐδ' αὐτὴ ἠκαλύπτει-
 ται ὀδόνη φλογίζετα, ἀλλὰ μάλιστα ἀσινής. λέ-
 γεται δὲ ὁ λίθος ταῖς τιχθούσαις γυναιξίν
 εἰς ὑτικνίαν χρῆσιμόν. ἐστὶ δὲ Ἐ φασμά-
 των ἀπελαστικός.

Η.

Λίθος ἀχάτης. οὗτος ἰσχυρὸς ἐστὶν πε-
 ριλόουτος καλούμενος, ὅς ὑπὸ τὸν ὑακίν-
 θου εὐρίσκειται. θαυμασὸς δ' ἔστι, τῷ εἶδει
 † ἐλεφαν- ἰσχυροκνίξου: ἔξωθεν ποδὸ φέρειαν λουκκῶ
 † τος. ἔχου, μαρμαροῦ τρόπον ἢ † ἐλεφαντίνου.

Καὶ

DE XII. GEMMIS. 9

vestes sacerdotales hyacintho & pur-
pura ornatas fuisse tradit diuina scri-
ptura. Et primus quidē lapis, vocatur
†Marinus: secundus †Roseus: tertius, †θαλασ-
Natiuus: quartus, Channiæus: quin- σίτης.
tus, Perileucus. Inueniūtur hæc gēma †ροδιός.
in interiori Barbaria Scythiæ: & p̄ter
quod sunt valde p̄ciosæ, mirā quoq̄
efficaciā habēt. Nam in ignis carbo-
nes cōiectæ, ipsæ quidē tantū abest vt
absumentur, vt ipsos carbones extin-
guāt: nec id tm̄. sed si quis hāc gemmā
panniculo inuolutā in carbones igni
tos cōiecerit, p̄aniculus quoq̄ illēsus
conseruat. Dicit̄ etiā hæc gēma cōdu-
cere mulieribus parituris, vt facilius
pariant. præterea fugat spectra.

VIII.

Gemma Achates. Hanc gemmam
suspicati sunt quidā esse eam quæ dici-
tur Perileucos, quæ in Hyacinthi mē-
tiōe dicta est à nobis. Mirabilis est gē-
ma coloris subcœrulei, extrinsecus
circūferentiā habens albā instar mar-

ΕΡΙΦΑΝΙΟΥΣ

Καὶ οὗτο ἡ πρὸ τῶν σκυθῶν εὐρίσκειται.
 ἔστι δὲ ἐκ τῶν λίθων ἀχάτης χρῶ-
 μα ἔχων λεόντο: τριβόμενο δὲ μεθ' ὕ-
 δατο, ὡς χρῶμενο ὑπὸ δόγματο θηρίου,
 ἀκτρεπείου σινορπίου, ὡς ἐχιδνῶν, καὶ τῶν
 φριούτων.

ο.

λίθο ἀμέδυστο, οὗτο ἢ τῶν αὐτῶν
 πρὸ φέριαν φλογίζων ὄξι βαθέως. ἢ ἡ αὐτῆ
 ὄξι λδουτορὰ ἐκ τοῦ μέσου, οἶνω πὸν ἀκπέμ-
 που (αἰδος. ἢ δὲ μορφῆ αὐτῶν διάφορο, τὰ
 χρῶμα δὲ ὡς αὐτὸς γὰρ τοῖς ὄρεσι γίνεται ἐν λι-

† θαλάσ-
 σης, vel πρὸ ἀπλήσιος: ὁ δὲ, † ἀμφικόχλω. γίνεται γὰρ
 θαλασσίῳ ταῖς ὄχθαις ἐν θαλάσσης ἐν αὐτῶν λιθῶν.

† κόχλω: vel

I.

λίθος χρυσόλιθος. τοῦτομ τινὸν χρυσόφυλ-
 μα δὲ κόχ-
 λω, vel συ-
 τῶν in se-
 κτο lapi-
 dc.

λυθῶν αὐτῶν φρέαρι ἐκείνο ἀχαιμενίτιδα κα-
 λουσίμ, ὅτι φασίμ ὁ πατὴρ κύρου τοῦ βασι-
 † ἀχαιμε-
 λῶος, † ἀχιμδένος ἐκελεῖτο. ἔστι ἡ ὡς χρυσόπα-
 νης.

moris vel eboris. Inuenitur circa Scythiã. Est etiã inter Achatidis species, quã leonis colorẽ habet. Si teratũ cũ aqua, & illinatur morsui venenato, auertit venenum scorpionum, viperarum, & huiusmodi venenatarum bestiarum.

IX.

Amethystus gemma. Hęc circũferentiã habet profundo ceu colore flamme ardentẽ. ipsa verò circũferentia in medio albior est, & à vino Græcis dictũ colorẽ vibrat. Forma eius est varia, fortè autẽ & ipsa in montibus Libyę nascitũ. Quædam ex eis puro hyacintho est similis, altera verò purpuræ: nasciturque in litore & præruptis locis maris eiusdem Libyę.

X.

Gemma Chrysolithus. Hunc aliqui Chrysolithum vocarunt. Aurũ quodẽ colorẽ suo refert. Inuenitur autẽ in puteo duplicis petre ad mœnia Achæmenididis Babylonis. Babylonẽ enim & puteũ illũ, Achæmenidida cognominat, sed Chrysolithũ dicatũ regis Cyri patrẽ Achæmenẽ.

EPIPHANIVS

εδς. [id est, aureis punctis conspersus, malime χρυσόπρασος, quæ gemma colore porri succi refert, auri interuenientibus guttis, unde similiter ab auro, ut Chrysolithus nomen accepit: non Chrysolitho tamen, sed Beryllo, de qua magis agetur, cognata.] οὗτος σομαχικῶς Ἐκβολικῶς τριβόμνος, Ἐπινόμνος, Ἰαμαλικῶς Ἰπιάρα.

I A.

λίθος βηρύλιον, γλαυκίζον μὲν ὄζει, θαλασσοβαφῆς, ἔχωρ εἶδη Ἐπιφάνιος ἀρεσέρας ὑακίνθος. γίνεται ἢ ποδὶ τὸ ἄρμα τῶ ὄρου πῦν καλομένης ταύρου. εἰ δέ τις θελήσει ἠλαύνει
 τὰ ἀκλά κρῦν ἢ λίθον ἄρα τὸ ἀνακαλέσαι, φαίνεται ὡς
 σπαι ἕλθον κίχρως ἔχωρ γνῶσθον διαυγῆς. ἄλλη
 δέ τις βήρυλλον, ταῦς ἰσθμῶν τῶ ὀφθαλμῶν
 τῶ δρᾶκοντός ὄζει πᾶσα πλησία. ἐστὶ δὲ Ἐπιφάνιος
 πάλιν ὁμοία κερῶ. ἐφαύη ἢ αὐτῆ ποδὶ τῶ ἔξο-
 δον τῶ εὐφράτο ποταμῶ.

I B.

λίθος ῥόνυχιον. οὗτος ὁ λίθος ξανθὸν
 πάνυ ἔχει πλὴν χροιά. τὸρπεδῆ ἢ τῶ λίθῳ τῶ
 τῶ φασὶ τὰς νύμφας τῶ βασιλέων, ἢ ἢ πλο-
 σίωρ ἀνδρῶν, αἰλουδῶ Ἐπιφάνιος τὸ ἐκ πῶματα ἰδία
 αἰα.

DE XII. GEMMIS. 11

vocatum fuisse. Inuenitur & Chryso-
pastus, quæ stomachicis & coeliacis
pota vim medendi habet.

eamq; Ba-
bylonicã:
quod huic
loco corne
nit.

XI.

Beryllus gemma glauca est, colore
maris, aut hyacinthi dilutioris. Nasci-
tur circa finem montis Tauri. Si quis
velit hanc è regione Solis contempla-
ri, videbitur non secus ac vitrum in-
trinsecus grana milij habere pellucida.
Est & alia Beryllus pupillis ocu-
lorum serpentum similis. item alia ce-
ræ similis, quæ circa Euphratis exitum
reperitur. [*Berylli si spherica fiant,
& radijs Solis opponantur, ignem emittunt,
ut specula concaua. Anonymus. Sic & Cry-
stalli.*]

XII.

Onyx vel Onychium, gemma. Est
hæc valde flauo colore. plurimum de-
lectari hac gemma aiunt regum & di-
uitum hominum sponsas, quæ hanc
gemma in poculorum vsum con-

ΕΠΙΦΑΝΙΟΥΣ

μαῖα, ex ἀνατρέψασαι ἔχουσι τὸν λίθον ρῦρμ. εἰσὶ δὲ
 onychē e- καὶ ἄλλοι ὄνυχίται ὁμωνύμως καλούμενοι, οἱ
 nim rocu τινὸν κερῶ τῶ μελιχρόω εἰσὶ πῶα πλῆσοι.
 la facta le τινὲς δὲ φασιν αὐτῶ δὲ ὕδατθ * ἀπτά-
 gitus. κῆου πεπῆχθαι. ὄνυχίτας δὲ αὐτοὺς λέγου-
 σι φυσιολογικῶς, ἐπεὶ ὁ ὄνυξ τῶ ἀσείωρ αὐ-
 τσω δία- δρωρ μαρμάκω δὲ τ σωεδίαζομλι θ, σὺ
 ζομλι θ, πῆ ρῦ αἵματθ ιδέα. ἄλλοι δὲ που θ τὸν
 νελομοια λίθου τῶρ μαρμάκεινον ἀπ τθ δοκιμῆς, ψδ-
 ζομλι θ. δωνύμως ὄνυχίτλω καλεσι τ δία τ καθαροῦ
 τῶα τ ἀ- ρι λονιότητθ.
 κειβες ρι
 λεότκός.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΔΑΜΑΝΤΟΣ ΛΙ-
 θου, ὃν καὶ αὐτὸν ἐφόρει ὁ ἀρχιερεὺς
 τὲς γνῆαυ τ εἰσὶ ρχόμενθ εἰς
 τὰ ἅγια τῶ ἁγίωρ.

Ο λίθθ ὁ ἀδάμας ἐμφόρης δὲ τῶ τῶ
 χροιαὺ τῶ ἀείρ. ρῦτου δὲ ἐφόρει ὁ ἀρ-
 χιερεὺς ὅτε εἰσῆρχθ εἰς τὸ ἅγια τῶ ἁγίωρ.
 τὲς δὲ πῦ γνῆαυ τῶ εἰσῆρχθ: πῆ εορ πῆ πῦ
 πάχα, ρι ποντικωσῆς, καὶ ρι σκίλω πηγί-
 ας. ἡ δὲ λέμενθ ἂν τῶ σῆλου τῶ ἀρχιε-
 ρεωσ

uertunt. Sunt & alij onychitæ æquiuoce dicti, qui ceræ, mellis colorē habentis, sunt similes. Aiunt autē aliqui eos ex aqua* coire ac veluti congelari. Onychitas appellant à natiuo eorū colore: quia elegantium virorum unguis sit marmor similis, non sine colore sanguinis tamen. Alij verò sanè & ipsum marmor ab exploratione unguis onychitā vocāt, falso nomine propter puritatē albedinis. [*Alabastrum* texquisitissimū & polirissimū] *quidē lapis à Diosc. etiā Onyx vocatur.*

DE ADAMANTE GEMMA, leuorem.
*quam etiam gestabat summus Pontifex, dum ter in anno ingredere-
 tur Sancta sanctorum.*

A Damas colore similis est aëri. Hunc gestabat summus Pótifex in sancta sanctorum ingrediens. Ter verò in anno ingrediebat, in Paschate, Pentecoste, & Tabernaculorū festo. Ponebatur autē suppectus summi

ΕΡΙΦΗΛΙΝΟΣ

ρίως ὅτε γινεθιδύσκω τῶν ποδῆρον, καὶ ἐ-
 παύω τοῦ ποδῆρου ἐπὶ γινεθύσκω τὴν ἐπω-
 μίδα. κατέβαινε δὲ ἢ ἐπωμὶς ὀλίγον κατῶ-
 τερὸν τῷ σῆδου. ἡ γὰρ ἀπιδάμῃς καὶ ἡ μ-
 σείας τῷ μῆκῳ. ἐκ δεξιῶν δὲ καὶ ἐξ ἑνω-
 τῶν ὤμων ἐπαύωθῃ τῶν τῷ μαζῶν, γῆτα δύο ἀ-
 πιδίσκοι ἦσαν στωερέραμνοι, ἀπὸ ἑρῶν
 δύο σμάραγδοι. εἰς μέσον δὲ τούτων ἡ
 τῷ ἦτοι ὁ δὴλωσις, τῷ ὅς ἡ δὴλωσις ἀδάμας, τὴν
 δὴλ. χροιάν ἀερίζω. ἐπαύω δὲ τῷ ὤμων οἱ δὴλω-
 θῆναι τῶν δώδεκα λίθοι. τρεῖς δὲ ὡς εἶρηται τῷ
 γῆτα τῷ ἐδηλοῦν τῷ λατῶν ἡ τῷ πετά-
 λου. καὶ εἰ γῆ ἀμαρτία εὑρέθησαν, καὶ μὴ γῆ
 ταῖς γῆτολαῖς, ἅς ἐδεδώκει ὁ θεός, ἐτρέ-
 πεσεν φασίμ ἢ χροιά τῷ λίθου, καὶ ἐγγύσκω μέ-
 λας. καὶ ἐκ τούτου ἐγίνωσκον ὅτι θανάτῳ
 ἐξαπέσειλε ἡνίκα δὲ γῆ μαχαίρας
 αὐτῶν ἐπεμπῆν, ἐγγύσκω αἰμάτην : ὡς γῆ
 τῷ ἰερεμῖα φησὶν: Ἐξαπέσειλον τῷ λαὸν αὐτῶν,
 ἐξελθῆτωσαν, ὅσοι εἰς θανάτῳ, εἰς θανάτῳ:
 ὅσοι εἰς μάχαίραν, εἰς μάχαίραν: ὅσοι εἰς λι-
 μῶν, εἰς λιμῶν: καὶ ὅσοι εἰς αἰχμαλωσίαν, εἰς
 αἰχμαλωσίαν. εἰ δὲ ἐγίνωσκον ὡς εἰ χιῶν λαμ-
 πῆς, ἐγίνωσκον ὁ λαὸς ὅτι οὐδαμοῦ ἀμαρ-
 τία:

facerdotis, ubi is talaré vesté, & sup ta
 laré humerale induisset. Descēdebat † *Epomi-*
 verò humerale paulò infra pect⁹. erat *dem: D.*
 em̄ eius longitudo * *do*drātis cū dimi *Hierony.*
 dio. A dextris & à sinistris ** *supra ma* *superhu-*
 millas, ubi duo parua ceu scuta cōsu- *merale*
 ta erāt, pēdebāt duo Smaragdi. In me *vertit.*
 dio aut̄ horū erat † * *Declaratio*, q̄ erat * *ωιδα-*
 iā dictus Adamas, colore aērē referēs. *μῆς, pal-*
 Sup humeros verò 12. iā indicatæ gē- *mi, D. Ie-*
 mæ. Ter verò, vt dictū est, p̄ annū ostē *ronymus.*
 debāt (sic ornat⁹ pōtifex) populo cū ** *in hu-*
 lamina aurea ††. Qd̄ si in peccato dep̄ *meris.*
 hēderent, si in p̄ceptis q̄ dederat De⁹, † * *δύλω-*
 nō ambulassent, mutabāt, vt ferūt, co *sis.*
 lor lapidis, & fiebat niger. hinc agno- †† *galero*
 scebāt qd̄ Dñs mortē missurus esset. *addita.*
 Cū verò eos gladio p̄dere vellet, effi-
 ciebat sanguinei coloris. vt p̄ Hiere.
 inqt: Emitte populū ipsius, & egrediā
 tur: q̄cūq; ad mortē, ad mortē: q̄cūq;
 ad gladiū, ad gladiū: q̄cūq; ad famē,
 ad famē: q̄cūq; ad captiuitatē, ad ca-
 ptiuitatē. Quod si vt nix splēderet, a-

ΕΡΙΦΑΝΙΩΣ

τία: καὶ τότε ἑορτάζου: ὡς λέγει ὁ προφή-
της: ἑορτάζει Ἰουδα τὰς ἑορτάς σου, ἀπό-
δοξάσῃ τὰς ἰσχύς σου: ποιεῖλε κύριε τὰ ἀ-
δικήματά σου. λελύτρωκέ σε ἐκ χειρὸς ἐχ-
θρῶν σου. βασιλεύσει κύριε ἐν μέσῳ σου.
οὐκ ὄψῃ κακὰ οὐκέτι. διὸ ἐπὶ Ζαχαρίου
τοῦ πατρὸς Ἰωάννου ἐν τῇ ἡμερίᾳ αὐτοῦ,
ἐν τῷ ἱερὲ πάρχε, λαμπρὸς ἐγένετο ὁ λίθος. τῷ-
τε γὰρ ἀρχὴν ἔλαβε τοῦ ἱερατοῦ ἐν τῷ γι-
νωσκῶν. ἐπὶ τῷ ἰδιόντι ἑτορῶν ἀνελάμβανε τὸν
ποδῆρη: ὅτε ἐβραδύνοντο τοῦ Ζαχαρίου
εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων ἐν ἀγωνίᾳ ὡς ὁ λαὸς,
μήποτε ἔσαι ὁ λίθος αὐτοῖς ἐλεγμὸς ἀμαρ-
τίας. καὶ ἐξεληθόντο αὐτοῦ, καὶ γινόντες
ὅτι μεγάλης δόξης ὀψασίαν ἑώρακον, ἐχά-
ρησαν σφόδρα. Ἰωάννης γὰρ ὡς μέλλων γη-
νασθαι, ὁ ἄγγελος τοῦ χειροῦ. διὸ ἐβραδύ-
οντο.

† πῆτα-ξασμῶν ἢ τῶν πῆτων ἐφάνη.

δομ.

Επειδὴ δὲ ἦν τὰς δώδεκα φυλάς τοῦ
Ἰσραὴλ οἱ δώδεκα λίθοι οὗτοι πρὸς τὰς
† ἐγκατα-σαν τῶν ἐγκαταλεχθῶν, ὡς εἶναι ἕνα λιθὸν
κλειδί-πρὸς μίαν φυλὴν ἡρμοσμένον, ἐλδυσόμεθα
ναί. ἢ τὴν πρὸ τῶν διαίρεσιν, ὡς τὴν ἀνο-
λουδίαν τῶν γηρομηνῶν ἢ τὴν τοῦ Ἰακώβ.

ἔτω

agnoscebāt se nō peccasse, & tūc festū
 celebrabāt. Quēadmodū ppheta ait:
 Celebra festa tua Iuda: redde vota tua: 66
 Abstulit Dñs tuas iniquitates. Redemit 66
 te è manibus hostiū tuorū. Regnabit 66
 Dñs in medio tui. Nō videbis vlteriùs 66
 mala. Idcirco etiā tēpore Zacharię pa 66
 tris Ioānis, dū ad eū vices spectarēt, in 66
 Paschate, splēdidus fuit lapis. Tū em̄ 66
 cœpit hoc anno fungi sacerdotio. Se 66
 quēte aut̄ alius tunicā talarē sumpsit:
 qñ etiā tardante Zacharia in Sanctis
 sanctorū, anxius erat populus, ne for-
 te gēma eos redargueret. Cæterū ipso
 egresso agnoscentes, q̄ magnæ glorię
 visionē vidisset, valde exhilarati sunt.
 Nasciturus enim erat Ioannes prenū-
 cius Christi. quapropter etiam lami-
 na aurea glorificata apparuit.

Qm̄ verò isti 12. lapides iussi sunt in-
 feri in Rationale, secūdū 12. trib⁹ Israe-
 liticas, vt vnusq̄q̄ lapis vni tribui re-
 ponderet, veniā iuxta diuisionē præ-
 cedentem ad filiorum Iacobo nato-

ΕΡΙΦΗΛΙΝΟΣ

οὕτω γὰρ ἔστιν ἀρμόδιον σωτάτην αὐ-
τοῦς.

Γαῖδου Λείας Δ. Ραβλὺν, σάρδιον: Συμι-
ῶν, ῥπάζιον: Λουί, σμαράγδιΘ: Ιουδίας,
αὐθραξ.

Γαῖδου Βαλλᾶς Β. Η Βαλλὰ παιδίσκη
ἡ ῥα Ραχὴλ. Ἐπεὶ ἐκ ἔστητε, δίδωσι ἧ Ἰα-
κὼβ αὐτῶν γυναικᾶ πρὸς τὸ ποιῆσαι παι-
δας. εἰσὶ δὲ ἔτσι: Δαν, σάπφειΘ: Νεφθα-
λειμ, ἰάππις.

Γαῖδου Ζελφᾶς Β. Η Ζελφὰ παιδίσκη
ἡ ῥα Λείας, καὶ δίδωσι ἧ Ἰακὼβ γυναικᾶ
πρὸς τὸ ποιῆσαι παιδας. εἰσὶ δὲ ἔτσι: Γὰδ,
λιγύειον: Ασηρ, ἀχάις.

Γαῖδου Λείας Β. Ισάχαρ, ἀμίθυςΘ: Ζα-
βουλὼν, χρυσόλιθΘ.

Γαῖδου Ραχὴλ Β. Ιωσήφ, Βηνύμιον: Βε-
νιαμὴν, ὀνύχιον.

Οὗτοι εἰσὶν οἱ ἡμερομῆνοι δώδεκα λίθοι
καὶ ἑκάστω φυλλῶ τῷ Ἰσραὴλ.

Τ Ε Λ Ο Σ.

rū ferie, ita em̄ cōuenit eos (filios Iacobi & lapides) idoneo ordine cōiungi.

Filij Leæ quatuor. Ruben, Sardius: Symeon, Topazius: Leui, Smaragdus: Iudas, Carbunculus.

Filij Bilhæ, duo. Bilha ancilla erat Rachelis. Rachel verò cū nō pāreret, dedit eam Iacobo in vxorem, vt filios ex ea susciperet: nati aut̄ sunt ex ea: Dan, Sapphirus: Nephthali, Iaspis.

Filij Zilpæ, duo. Zilpa ancilla erat Leæ, & dedit eam Lea Iacobo in vxorem, vt ex ea filios procrearet. sunt verò isti: Gad, Ligyrius: Aser, Achates.

Filij Leæ, duo: Isaschar, Amethystus: Zabulon, Chrysolithus.

Filij Rachelis, duo: Ioseph, Beryllus: Benjamin, Onychium.

Hæ sunt 12. gemmę, vnicuiq; tribui Israëlis respondentes.

FINIS.

COROLLARIUM CONRADI GESNERI

in Epiphaniij de XII. gem-
mis libellum.

*Rationale Aaronis, Pectorale iudicij, Ὁ-
μοιοπ ρη λειορωσ, Hofen Hebraicè: distinctè
coloribus quinque : aureo, hyacinthino, pur-
pureo, coccino, hyssino.*

Sardonyx in
humero.

Altera in
altero.

10. Chrysolithus. Zabulon L.	7. Lyncurium. Gad Z.		4. Carbunculus. Iudas L.	1. Sardius. Ruben L.
11. Beryllus. Ioseph R.	8. Achates. Afer Z.	V R I M. T H V M. M I M.	5. Sapphirus. Dan B.	2. Topazius. Symeon L.
12. Onyx. Benjamin R.	9. Amethystus. Iſachar L.		6. Iaspis. Nephtalim B.	3. Smaragdus. Leui L.

In hac

IN hac tabella proposui gemas XII. numero, totidem Israëlitis tribubus accommodatas, iuxta Epiphaniū: hoc ordine, ut prima gemma filio primogenito, hoc est, maximo natu tribuatur, ultima ultimo & minimo natu: secunda secundo, & reliquæ reliquis, secundum ætatis ordinem: sicut etiam in duabus humerorum maioribus gemmis, quas Sardonyches interpretantur, dextræ quidem sena maiorum natu filiorum Israëlitis insculpta erant nomina, sinistræ verò totidē minorum. Addidimus autem singulis litteram maiusculam, quæ matris cuiusq; nomen indicat: L. Leæ. Z. ancillæ eius. R. Rachelis. B. Balæ, ancillæ eius.

Colores, si cui addere libeat, rotundam aut quadratam figuram in quoque spacio designet: & colores addatur, ut hîc subiecimus. 1. In primi loci figura, color Sardij, id est, Carniolæ dictæ gemmæ, quæ apud aurifa-

DE XII. GEMMIS

broſ & locupletiores facile inueni-
tur, vt & ſequentiũ plerũq;. Non poſ-
ſunt autem verbis ſatis rectè deſcribi
colores multi, qui ex rebus ipſis inſpe-
ctis meliùs pingentur. In ſecundo
& tertio loco Topazius & Smarag-
duſ vulgò noſi ſunt. Similiter in 5.
6.8. & 12. Sapphiruſ, Iaſpiſ, Achateſ,
& Onyx, omnibuſ ferè iſdem nomi-
nibuſ per diuerſas linguas ſeruatiſ no-
ſcuntur. Et cum plerũq; plures habe-
ant ſpecies, deligi poſſunt, quarum e-
legantior in ſuo genere color eſt, aut
qui in eodẽ frequentior habetur. Pro
Onyche, *Onychel* Germaniſ dictuſ,
vel Chalcedoniſ vulgò (*Raxedonicuſ*)
albicans pingatur. In quarto loco
pro Carbunculo, Rubinuſ. In ſepti-
mo pro Lyncurio, Succinũ aurei co-
loriſ. In nono Amethyſtuſ orienta-
liſ apud Germanoſ cognominatuſ.
In decimo pro Chryſolitho, Hya-
cinthuſ vulgò dictuſ. nomina enim
ſunt permutata. In vndecimo Be-
rylluſ

ryllus est, cui figura cylindri, & color cæruleus dilutus conuenient. Decebit etiam singulas linea latiuscula aurei coloris attribiri. auro enim in Rationali inclusæ erant. Postremò cū distincta sint spacia quinque transuersa, coloribus totidē, vt in Sacris præcipiuntur, exornari poterunt: Spaciū primum siue supremum, purpureo, siue rubro cui aliquid nigri admixtum sit. Secundum, hyacinthino siue ianthino, qualis in viola Martia est, aut paulò saturatior ad cæruleum vergēs. Tertium, aureo. Quartum, puniceo siue cocci, id est, scarlati vulgò dicti colore. Quintum, byssino. est autem byssi color splendidus, auroque similis, sed dilutior. Denique gemæ ij. in utroque humero, cum Onyches sint, eodem cum duodecima gemma calore pingentur. At si quis Sardonyches interpretari malit, nigredo sit in imo, candor in medio, rubor in summo, iuxta D. Augustinum in Psalmum 86.

GEMMARVM IN RA-
tionali omniũ, nomina in diuer-
sis linguis, secundũ diuer-
sos interpretes.

*Hebraica nomina ex Biblijs sumpsimus.
Græca, ex trãslatione LXX. interpretũ.
Latina, ex diui Hieronymi interpretatio-
ne: qui LXX. interpretes sequitur: sicut &
Philo & Iosephus ferè in Græcis.*

I.

Sardius. *Σάρδιον*. Hebræis ארם, à ru-
bore sic dictus, vt videtur: vnde &
Iudæi nostri seculi vulgò Rubinũ in-
terpretãtur: Chaldaicus interpres Bi-
bliorum Samkan, vt Paulus Fagius an-
notauit: cuius Commentaria in Exo-
dum nos consulimus. Est autem ad-
hibenda fides Lxx. interpretibus Græ-
cis, circa nomenclaturas rerum saltẽ,
potiũs quàm Iudæis: qui postquam à
Deo reprobati sunt, vt cæcitate erga
filium

filium eius, ita summa ignorantia suæ etiam linguæ vocabulorum, laborât.

Iosephus hoc loco Sardonychem interpretatur: vndecimam verò gemmam, quæ Schoham Hebraicè dicitur, onychem: cum eodē nomine maximas in humeris pontificis gemmas, Sardonyches interpretetur. tanta est inconstantia. Mihi hoc in loco Sardinum verti placet. Schoham verò vndecimo loco Onychem interpretari, in humeris verò Sardonychem, nõ est absurdum: cum duæ hæ gemmæ vnus generis species sint: Sardonyx autem Onyche preciosior. quare Sardonyches [*smaragdi, secundum LXX.*] duæ magnæ, tanquam nobilissimæ, aut lucidissimæ certè gemmæ, supra cæteras seorsim in humeris ponebantur. Ex cæteris enim vt aliquæ etiam maioris precij fortè sint, non æquè tamen splendent, aut ad eam certè magnitudinem non accedunt.

DE XII. GEMMIS

I I.

Topazius. τοπάσιον. Hebr. Pitdah. פתדה. Chaldaeus vertit larkan. Iarok quidem Hebræis virorem significat: & gemmam viridem esse dicunt: unde quidam (Iudæi) Smaragdum interpretantur. R. Ionas ait hunc lapidem Arabicè vocari Smerad. Sed potius fuerit Topazius, nomine etiam non dissimili, si primam syllabā adijcias. Epiphanius quidem Topaziū supra Carbunculū rubere scribit: ego splendere potius quàm rubere dixerim. Mirificè enim fulget: exitq; eius fulgor in colorem auro similem: & cum interdiu non facilè possit videri, quod radij Solisei similes circūcirca resplendeant: noctu conspicitur ab his qui eam colligunt. Sed neq; virore caret: & cum succum porri fermè referat, sicut ab hoc ipsodieta prasitis gemma Theophrasto, Prasius alijs: ab hac tamen differt, quòd nō tranfluat modò, sed etiam mirificè fulgeat. Duo eius

ius genera faciunt, prasoïdem, atque chrysopteron, similem chrysopraso. Videtur autem eadem & Chrysolampis Plinij: quæ pallidi coloris die est, noctu ignei: qua ratione forsan Epiphanium aliquis defenderit, quasi ad nocturnum eius colorem respexerit.

Pas, פס, Hebræis aurum bonum & purum sonat: etsi quidam gemmas interpretatur Psalmis 19. & 21. pro quo Cantici Salomonis quinto Mupas, מופס, scribitur, ut citat Munsterus in Hebraicolatino Lexico: at Biblia ab ipso edita, eo in loco simpliciter pas, non mupas habent. inuenio & Vpas, פסא, in Lexico trilingui Munsteri, ne scio quàm rectè: à quolibet autem horum Topazij nomen deduci potuit, quod aurum optimum suo colore ac splendore æmulatur. Author est Plinius circa Thebaidis Alabastrum nasci Topazium: vnde subit, corruptū esse Epiphaniij hunc locum de Topazio, ὑποδέξαντο ἀλάβαστρού πσιγ, &c.

DE XII. GEMMIS

III.

Smaragdus. Hebr. Bareket, בַּרְכֵת. Σμαράγδι Lxx. cū supra Schoham verterint Smaragdum, quam nos potius Onychem aut Sardonychem esse diximus. Symmachus Ceraunium reddidit. Chaldæus transfert Barkan: Barak quidem fulgur & fulgorem significat: qua origine inductus Fagius, cum Iudæis recentioribus carbunculum interpretatur. De Ceraunio vel Ceraunia gemma (nam & lapis est eiusdem nominis) quæ species est asteriæ, plura dicam in libro De figuris lapidum cap. 4.

IIII.

Carbunculus. אַבְרָקִים. Hebraicè Noppek, vel Nophech, נֹפֶח. Rabi David Kimhi in libro Radicū dicit esse gemmam nigri coloris, vt Fagius citat: vt alius quidam, colore fusco & rutilante. Sunt qui rubinum vulgò dictū esse putent, Munsterus: hunc solū locū & Ezechielis 27. citans. Diuus Hie-

ronymus Comment. in Esaiam lib. 3. cap. 6. Calculus iste (inquit) qui à solis Lxx. anthrax, id est, Carbunculus est interpretatus, potest non carbonem significare vel prumam, vt pleriq; existimant: sed Anthraca, id est Carbunculum lapidem, qui ob coloris flammæ similitudinē igneus appellatur. Sic ille: sed Hebraicè legitur rizpah, רִזְפָּה. Idem ad Damasum in Epistola cuius initium, Septuaginta: Calculo, inquit, Sephora filium circuncidit, [*at hīc Hebraicè legitur זֶר, non נֹפֶה, & silicem significat.*] & Iesus populum purgat à vitijs, & in Apocalypsi Dominus pollicetur vincentibus, vt accipiant calculum, & scribāt super eum nomen nouum. Videntur autem mihi & Lxx. in eo quòd anthraca trāstulerunt, idem sentisse quod cæteri. anthrax quippe quem nos Carbunculū interpretamur, genus est lapidis fulgidi atq; nitentis, quem etiam in XII. lapidibus inuenimus.

DE XII. GEMMIS

V.

Sapphirus. Σάπφειρος. Hebr. Sappir, ספיר. Esse quidem hanc Sapphirū vel ipsum Hebraicum nomen loquitur: vt non sint audiendi Iudæi, qui gemmæ huic colorem rubrum aut candidum tribuunt: aliqui tamen aërei, id est, subcœrulei coloris esse rectè scribunt. Sunt qui crystallum vertant. R. David Kimhi in radicibus tradit lapidem esse qui super incude non rumpatur, sed incus potiùs: albi & puri coloris: quæ duo Adamanti, non Saphiro conueniunt.

V I.

Iaspis. Ἴασπις. Hebraicè Iabalom, אבן יסוד. Munsterus & Fagius Adamanté reddūt. De hoc Abenezra sic scribit: Magnus sapiens Hispanus dicit eum esse lapidem, qui alio nomine almas [*corruptum pro adamas*] vocetur: & frangat omnes lapides, atq; etiam bedellium [*vniones aliqui interpretantur*] perforet: à verbo halam, quod est percu-

tere,

tere, contundere, ut iud in principio
 litera adiectitia sit. In medio Ra-
 tionalis Deus ponere iussit Vrim &
 Thummim, Lxx. vertunt *δύλωσις καὶ*
ἀλήθεια, id est, doctrinam & veritatē,
 ut quidam interpretantur. Epipha-
 nius Adamantem, sicut & Suidas in
 vocabulo *ἑφῶδι*. Non rectè tamē hūc
 in medio Sardonychum (Smaragdos
 ipsi interpretantur) collocant. Sar-
 donyches enim in humeris locaban-
 tur, Vrim & Thummim in medio Ra-
 tionalis supra ipsum cor. Porro de V-
 rim & Thummim sententias autho-
 rum multas variasq̃, recitant, Fagius
 in Commentarijs in Exodum cap. 28.
 & Munsterus in Annotationib⁹ suis.
 Ego iahalom Hebræis Adamantem
 esse censeo: nam schamir Hebraica di-
 ctio, quam Ezechielis 3. & Zachariæ
 7. adamantem reddunt plerique om-
 nes, nō hunc, sed lapidem smirin Græ-
 cis dictum, ab Hebræis nimirum fa-
 ctō nomine, significare mihi videtur.

(d)

DE XII. GEMMIS

Idem nomen Germani ferè seruant, ein Smirgel. Cæterùm iaspidis aliud nomen Hebraicû infrà numero XII. proferemus.

VII.

Lyncurius. *Λυγκύριον*, Lxx. etsi codex noster perperam habet *αγγύριον*. Hebraicè Leschem, *לש*. Epiphanius, & secutus eum Hieronymus, eandem Hyacintho gemmam esse suspiciâtur. Iudæi Turcicam vulgò dictam esse putant. Ego Lyncurium à Succino non differre video: & id quoq; pro gemma habitum olim, præsertim quod auro colore pellucet ac splendet, minime dubito. Et fortè Leschem vel Lessem vox, ad Glessum accedit: quo nomine veteres Germanos Succinû appellasse Plinius refert. hodie quidem exoleuit.

VIII.

Achates. *Αχάτης*. Hebraicè Schebo, *שב*. R. David Kimhi tradit hanc gemmam ad hyacinthinum colorem declina-

clinare. Chaldæ⁹ vertit Torkia, תורקיא, Turcicam vulgò dictam nimirum intelligens.

IX.

Amethystus. *Αμέθυστος* Ⓞ. Hebraicè Achlamah, vel Ahalamah, אַחַלְמָה. Videtur autem Grammaticis Iudæorū deriuari hoc nomen à chalom, id est, somnio: quòd qui gestat, semper somnia videat. Chaldaicè vocat, En egla, אֵן עִגְלָא, id est, oculus vituli, à similitudine.

X.

Chrysolithus. *Χρυσόλιθος* Ⓞ. Hebraicè Tarschisch, תַּרְשִׁיִשׁ. Hanc R. David Kimhi coloris cærulei facit. Videtur autem à mari, vnde prouenit (inquit Fagnus) nomen suum accepisse. Quare & Paraphrastes Chaldæus trāsferit, קַרְוִי יָמָא, Karus iama, si rectè lego. Manus eius quasi sphaerulæ aureæ, habètes inclusum Tarschisch (Tharsis, Munsterus,) Cantici 5. Sunt ex eruditissimis Rabinis, qui Hyacinthum interpre-

DE XII. GEMMIS

tentur, Munstero teste: dicentes habere formam Tekelet, תְּכֵלֶת: quod nomē pro colore hyacinthino seu cæruleo lanæ aut serici, semper accipi video in Sacris, nusquam autem pro gemma. Tharsis quidē alijs in locis alij interpretantur mare, portum vel nauale, insulam, Aphricam. Mihi hoc in loco Hyacinthum vertere placuerit: quoniam aliud nullum huius gemmæ Hebraicum nomen inuenimus: & habet hæc quoq; maris subcæruleum colorem: ea præsertim Hyacinthi species, quam Veneti aut violacei coloris esse legimus, & imitari sapphirum. Et si ex nominis similitudine Tharsis, Turcicam vlgò vocatam esse aliquis cōiecerit: quæ itidē cærulei coloris est. sed prior opinio magis arridet.

XI.

Onyx, vel Onychinus vt D. Hieronymi interpretatio habet: præstat autem onychem, vel onychium voce diminutiua dicere. Septuaginta hoc in
loco

Beryllium, Βερύλλιον: sequente autem, & ultimo Onychium, ονύχιον, posuerunt, sicuti & Iosephus. Hebraicè legitur Schoham, שׁוֹחַם: Erant autem Schoham duo magni, etiam in humeris Eupomidis, Lxx. Smaragdos verterunt, Iosephus Sardonyches, cù hoc in loco onychem vertat. lege suprà quæ in Gemmæ primæ explicatione scripsimus. Iudæus quidam Bibliorum paraphrastæ, ferè ubiq; vertit בורלא, Bura, quæ vox ad Beryllum accedere videtur, inquit Fagius. Phison fluuius circuit totam terram Hauilah: in qua est aurum bonum, & Bdolah, [*vel Bdolah: quod alij aliter interpretantur,*] & Schoham, Geneseos 2. Augustinus Steuchus in recognitione in Vetus Testamentum: Variatur, inquit, in hoc lapide Schoham: quem Aquila, Symmachus & Theodotion, Onychinû sunt interpretati, quos sequitur Pagninus in suo Thesauro. Septuaginta lapidem Prasinum. Schoham, inquit

DE XII. GEMMIS

Agon Hebræus, lapis est preciosus, candidus & permixtus, (quod Onychi conuenire videtur,) vt citat Auen Ezra, se quidem ignorare professus. Vide plura superiùs de Hebraico hoc vocabulo in prima gemma,

XII.

Beryllus, vel Beryllium, Lxx. & Iosepho interpretibus. Vide proximè retro, numero XI. Hebraicum nomè est laschpneh, נַשְׁפָּנִי, quod ad Iaspidè Græcis & Latinis vñtatū vocabulum ita accedit, vt minimè dubitandū videatur, quin hæc verè sit Iaspis: non quæ sexto loco Iahalom Hebraicè dicitur, & iaspis à quibusdam vertitur, eum sit Adamas.

Hæc de duodecim Gemmis Ratio nalis siue potius Oraculi pontificij.

Porro Ezechielis cap. 28. in thesauris (vel in diademate) principis Tyri, ex duodecim iam dictis, nominantur nouem, in Hebraico textu: à Lxx. vero & D. Hieronymo ijdem omnes, v-

nà cum auro & argento. Et fortè ἀργυριον in textu scriptum fuit: λιγύριον verò in margine ad emendationē adscriptum, irrepfit postea in textum. in Hebraico enim auri tantum mentio fit, argenti nulla. & Exodi etiam cap. 28. ἀργύριον pro λιγύριον malè legi, iam monui.

Postremò Apocalypseos cap. 21. de Hierusalem ciuitate cœlesti sic legimus: Et lumen eius simile lapidi preciosissimo, tanquã lapidi iaspidi crystallifanti. Et habebat murum magnũ & altum, cum portis duodecim, &c. Eratq̃ structura muri eius ex iaspide: & ciuitas aurum purum, similis vitro puro. Et fundamenta muri omni lapide precioso ornata. Fundamentum primum, iaspis. Secundũ, Saphirus. Tertium, † Chalcedonius. Quartum, Smaragdus. Quintum, Sardonyx. Sextum, Sardius. Septimum, Chrysolithus. Octauum, Beryllus. Nonum, Topazius. De-

DE XII. GEMMIS

„ cimum, Chrysoptasus. Undecimū,
 „ Hyacinthus. Duodecimum, Ame-
 „ thystus.

Ex hisce, octo nominantur etiam inter duodecim gemmas Rationalis Aaronis: at Chalcedonius, Sardonyx, Chrysoptasus & Hyacinthus, hîc nominati, in Rationali non inueniūtur: pro quibus ponūtur Carbunculus, Lyncurius, Achates & Onychium. Potest autem pro Lyncurio intelligi Hyacinthus, ut Epiphanius etiam & Hieronymus conijciunt. Pro Carchedonio [*sic enim legerim καρχηδόνιου, non χαλκιδίου, vel Chalcedonius, ut nostri Codices habent,*] Carbunculi species, Granatus vulgò dictus: pro Sardonyche, Onyx vel Onychium, cum sint congeneres, & Sardonyx è Sardio & Onyche mixtus. Atque ita reliquū erit ut pro Schebo Hebraicum nomen in Rationali, quod Achaten interpretantur, nos Chrysoptasum reddamus, gemmam multò preciosiorem, & Aaronis or-
 natu

natu digniorem. Et sic ijdem duodecim vtrinque lapides fuerint.

Statueram in principio huius Corollarij, locos Sacrae scripturae de pontificali Aaronis ornatu (circa Ephod siue epomidē praesertim, & Essen [Hofchen, quod & pectorale iudicij, λογιον & κείσως interpretantur] siue Rationale in medio epomidis anteriore parte supra ipsam cordis sedem, duodecim gemmis distinctum) recitare ad verbum: vt habentur Exodi capitibus 28. & 39. & Leuitici cap. 8. Deinde Ezechielis 28. locum, in quo eadem ferè gemmae nominantur: & ex nouo Testamento Apocalypseos cap. 21. Sed cum hos locos quisque in suis Biblijs legere possit, breuitatis causa omisi.

Deinceps verò vt angustum quod superest huius quaternionis spacium vel in Typographi gratiã expleatur, veterum quorundam loca argumento praesenti apprimè conuenientia, adscribam.

DE XII. GEMMIS

Ephodem Iosephus Antiquitatum Iudaicarum libro tertio capite octavo, Græcanicæ epomidi similem facit. In huius medio (circa pectus medium) lacuna quædam relinquebatur, cui inferebatur frustū ijsdem coloribus, quibus ephodes, variegatū. Id vocabatur essen, ac si dicas Rationale: & lacunam adamussim explebat. In utroque autem humero singuli sardoniches, fibularum vice epomidem annectebant.

Ceterum de bello Iudaico libro sexto capite sexto: Epomis, inquit, thoraci similis videbatur: duabus aureis aspidum [*scutorum*] specie vinciebatur: quibus inclusi erant optimi maximiq; sardoniches. Rursus Antiquitatum libro tertio capite nono: Sardoniches, inquit, quos pontifex in humeris gestabat, mirè splendebant: is qui dextrum humerum occupabat, quoties litatum esset, tanto fulgore emisso, ut procul etiam intuen-

tuentibus conspiceretur, idq̄ præ-
 ternaturam suam & consuetudinem:
 [quasi & aliàs fulgere soliti, sed non adeò.]
 Per duodecim verò gemmas, quas in
 in pectore pontifex insutas essèni ge-
 stat, in bello victoriam prænunciare,
 Deus solebat. nam priùs quàm exer-
 citus se moueret, tantus fulgor ex eis
 emicabat, vt toti populo facilè inno-
 tesceret, adesse Deū, opemque & au-
 xilium suum inuocantibus esse alla-
 turum. quapropter Græci, quotquot
 à religione nostra non abhorrèt, cum
 hoc miraculum pro compertissimo
 habeāt, ita vt negari non possit, essè-
 na vocant λόγιον, hoc est, oraculum.
 Sed desijt tam essen quàm sardonix
 fulgorem emittere, annis ducentis an-
 tequam hæc commentaremur, irato
 Deo propter legum suarum præuari-
 cationem. Hæc ille. Plura au-
 tem de Ephod leges apud
 Suidam in vocabu-
 lo Εφὸς.

DE XII. GEMMIS
EX COMMENTARIORVM
diui Hieronymi libro 15. in Esa-
iam cap. 54.

DE natura duodecim lapidū atq; gemmarum non est huius temporis dicere, cum & Græcorum plurimi scripserint, & Latinorum: è quibus duos tantū nominabo, virum sanctæ & venerabilis memoriæ episcopum Epiphanium: qui insigne nobis ingenij & eruditionis suę reliquit volumen, quod inscripsit *πρὸς τοὺς λίθους*. Et Plinium Secundum, &c. Cæterū ex duodecim lapidum in Rationali Aaronis positorum numero in quatuor ordines diuiso, secundus habet carbunculum, saphirum & iaspidē: qui tres itidem hoc in capite Esaia 54. simul nominātur. Quare de tribus his tantū dicemus in præsentia.

Carbunculus igitur videt̄ mihi ignitus sermo doctrinæ, qui fugato errore tenebrarum, illuminat corda creden-

dentium, † &c. Porro Sapphirus qui ponitur in fundamentis, cœli habet similitudinem, & supra nos aëris. Ezechielis quoque scriptura commemorat: quod locus in quo thronus Dei sit, sapphiri habeat similitudinem, & gloria Domini in hoc colore consistat, qui portat imaginem supercœlestis. Sed propugnacula urbis Domini cœ, hoc est, murorum mœnia, iaspide roborantur: qui possunt omnem altitudinem eleuantem se contra scientiam Dei destruere atque conuincere, & mendacium subijcere veritati. Qui ergo in disputando fortissimus est, & sanctarum scripturarum testimonijs roboratus, iste propugnaculum Ecclesiæ est. Iaspidium multa sunt genera: [*videtur hæc ex Epiphanio transtulisse, etsi parum bene, & in quibusdam varians:*] Alius est enim Smaragdi habens similitudinem: qui reperitur in fontibus Thermidoontis fluminis, & vocatur N. quo omnia phantasmata fugari au

DE XII. GEMMIS

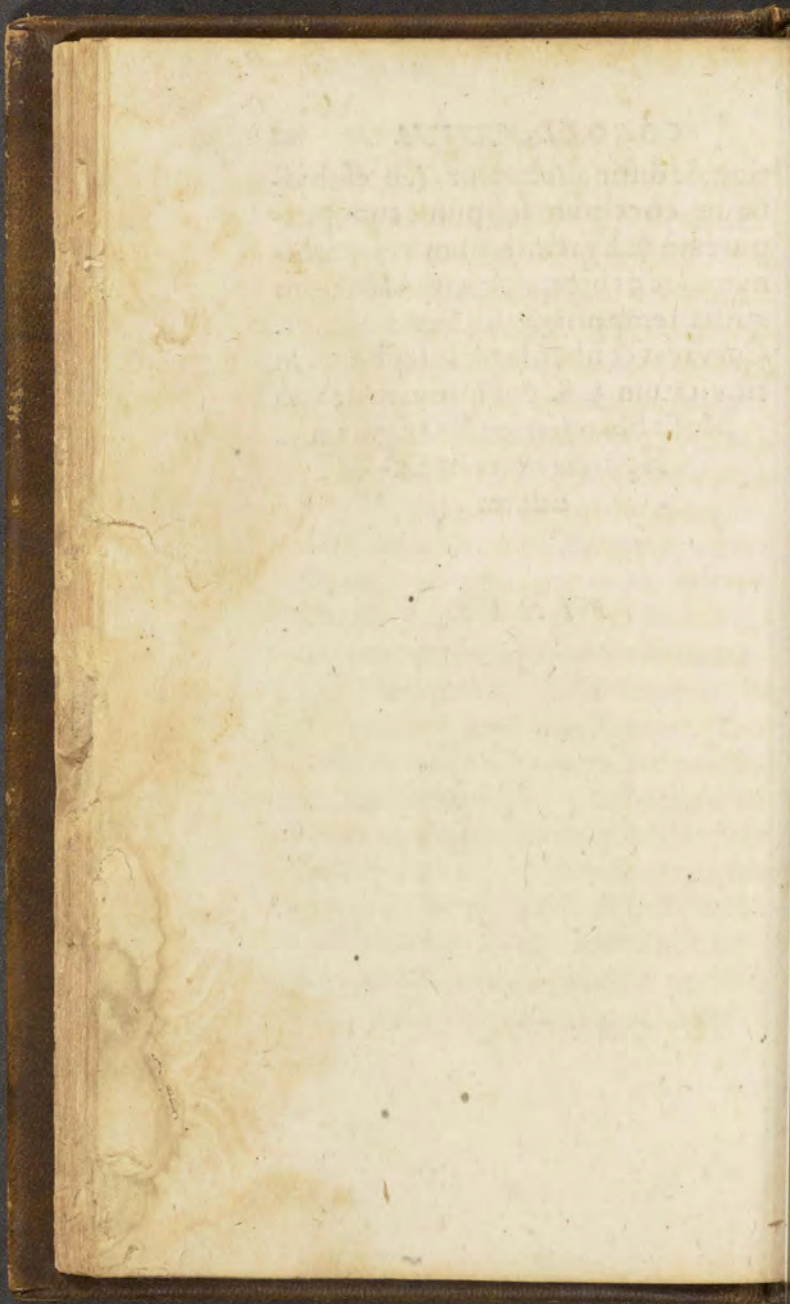
tumant. Alius viridior mari, & tin&us
 quasi floribus. hunc in Phrygiæ mon-
 tellda, & in profundissimis specubus
 eius nasci referunt. Alium verò iuxta
 lberos Hyrcanosq̃, & mare Caspium
 reperiri, & præcipuè iuxta locû Neu-
 sin. Est & alius laspis niui & spumæ
 marinorum fluctuum similis, & cle-
 menter quasi mixto cruore subruti-
 lans. Hoc diximus vt vniuersas gra-
 tias spirituales in Ecclesiæ propugna-
 culis cognoscamus: quas qui habue-
 rit, vanos timores fugat, & potest cū
 sponsa dicere: Fratruelis meus candi-
 dus & rubicundus. Portæ autem i-
 stius ciuitatis de lapide sunt crystal-
 lo: qui scalpitur varijs modis: quo la-
 pide nihil purius est. Deniq̃ vehemen-
 tissimis alpium frigoribus, & in acces-
 sis Soli speluncis, concrefcere aquæ
 dicuntur in crysallum, & tactu qui-
 dem lapidem, v. su aquam esse, &c.

Quod ad colores, quibus vt vela
 templi, ita & Pontificis Epomis & Ra-
 tio-

tionale distinguebantur, (aureū, bys-
sinum, coccinum seu puniceum, pur-
pureum, & hyacinthinum vel ianthi-
num,) de ijs h̄c quicquam adferre, an-
gustia temporis & loci excludimur.
Cui vacat & libet, legat Iosephum An-
tiquitatum 3. 8. & Philonem de vita
Mosis libro tertio: & Originem
Homilia nona in Ex-
odum.

FINIS.

DE GEMMIS
ALIQVOT, IIS

PRÆSERTIM QVÆRVM

Diuus Ioannes Apostolus in sua Apocalypsi meminit : De alijs quoque, quarum vsus hoc æui apud omnes percrebruit, Libri duo : Theologis non minùs vtilis quàm Philosophis, & omnino felicioribus ingenijs periucundi, è non vulgaribus vtriusque philosophiæ adytis deprompti : authore Francisco Rueo, Doctore medico Insulano.

Editio secunda. nam prima mutila, & incerto authore edita fuerat.

TIGVRI M. D. LXV.

*AVTHORES IN HIS
libris citati.*

Aërius	Ioannes Manardus
Albertus Magnus	Marbodeus poeta Gal-
Antonius Lodoicus	lus
Apuleius	Marfilius Ficinus
Aristoteles	Nicolaus Florentinus
Arnoldus à Villa noua	Numenius
Auerrois	Paulus Aegineta
D. Augustinus	Petrus Aponensis
Aulus Gellius	Petrus Crinitus
Carolus Bouillus	Plato
C. Plinius	Plotinus
Dioscorides	Rafes
Galenus	Solinus
Georgius Pictorius Vil-	Theodoretus Cyrensis
lingensis	episcopus
Halyabbas	Theophrastus
Hermolaus	Thomas Aquinas
Hieronymus Hunge-	Vincentius in Speculo
stus	naturalis historiae.
Iamblichus	

LIBRI PRIMI CAPITA.

1. <i>Lapidū & Gem- rum generationis caussæ.</i>	<i>Gemmarum pro- prietates occultæ.</i>
2. <i>Quid sint; & vn- de vim fortiatur,</i>	3. <i>De ratione et cau- sis viriū in Gem- mis.</i>

LIBRI SECVNDI PARS

prima, De Gemmis XIII.

in D. Ioan. Apocalypsi

memoratis.

<i>Cap. 1. De Iaspidis dif- ferētis & virib.</i>	7. <i>De Chrysolitho.</i>
2. <i>De Sapphiro.</i>	8. <i>De Beryllo.</i>
3. <i>De Carchedonio.</i>	9. <i>De Topazio.</i>
4. <i>De Smaragdo.</i>	10. <i>De Chrysopraso.</i>
5. <i>De Sardonyche.</i>	11. <i>De Amethysto.</i>
6. <i>De Sordio.</i>	12. <i>De Hyacintho.</i>
	13. <i>De Margaritis.</i>

PARS II. DE CAETERIS A- liquot Gemmis & lapidibus.

<i>Cap. 14. De Carbu- culis.</i>	16. <i>De Achate.</i>
15. <i>De Adamante.</i>	17. <i>De Aleкторio.</i>
	18. <i>De Torcoide.</i>

19. De Corallio.	25. De Hematite.
20. De Corneolo.	26. De Succino.
21. De Cyaneo.	27. De fictitiarum
22. De Chelidonio.	à veris Gemmis
23. De Aetite.	differentia.
24. De Magnete.	

His subijciuntur:

Excerpta quædam ex Authoris Epistola apologetica, qua de figuris, quæ insculpuntur Gemmis, agitur.

PASCHASII Balduini Canonici Phalempinensis ad Fr. Rueum Epistola erudita: qua super his duobus Ruei libris iudiciū cōtinetur primū: deinde de Hebraicis Genarum nominibus, deq; earum admiratione, vsu, abusu & viribus tractatur.

DE

DE GEMMARVM
ORTV, LIBER
PRIMVS.

*De lapidum & Gemmarum genera-
tionis causis diuersis. Ca-
put I.*

Numqueng; lapidem ex altero maximè duorù elementorum, terra scilicet vel aqua, conflare apud omnes rerum naturalium peritos, tam in confesso est atque naturali rationi peruium, vt nullus, ni vel leberide cæcior, addubitarit. Porrò qui lapides non perspicui sunt, ex terrea crassioreq; quadam substãtia, humido tenaci perfusa, generationis materiam mutati sunt. Qui verò pellucidi visuntur, ex aqua præsertim consistunt, cui subtilis quædam terrea nec obscura materies immixta est, vt & in crystal-

Non perspicuorum lapillorù causæ. Pellucidarum Gemmarù causæ.

FRANCISCI RVEI

lo ac beryllo glaciei speciem planè re-
ferentibus videre est. Quanquã & hæc
intelligi velim, nõ quòd duo reliqua
rerum principia, ignem dico ac aërè,
ab illorum mixtura separem. Apud
principes nanque philosophos com-
plures conuenit, Omne mixtum ex
quatuor elementis constare. Verum-
enimuerò ita quæ diximus accipien-
da sunt vt alterum illorum, terram ni-
mirum vel aquã, in quouis lapide præ-
cellere intelligas, etiamsi aliter Ploti-
nus sentire videri possit, de quo alibi
fufiùs egimus.

Lapillorũ
caussa effi-
ciens du-
plex.

Quòd autem ad effectricem voca-
tam causam attinet, duplicem eam
vtriusque philosophiæ principes nu-
merarunt: altera nanque suprema, al-
tera verò inferior. Princeps causa est
Deus. Deus ipse Optimus Maximus, rerum
omnium creator & seruator, in quo,
cum quo, & per quem sunt omnia, &
sine quo (diuo Ioanne Apostolo te-
ste) nihil factum est, Quem & Aristo-
teles

teles Ens entium, supremamque vocabat intelligentiam, asserens omne opus naturæ, opus esse intelligentiæ. Illum itaque Deum, vt omnium rerum creatorem, ita singulorum primariam & simpliciter necessariam causam, vt etiam lapillorum gemmarumque, Christiani omnes norunt. Quandoquidem sapientis est oraculum: Qui viuit in æternum, creauit omnia simul: quod equidem bifariam interpretatum inuenio: Quibusdam quod dicitur simul, non ad creationis instans referentibus, verum ad instans propositi diuini, vt scilicet sit sensus, quod Dominus Deus decreuit ab æterno omnia creare.

Simul creata omnia, quomodo

Ita enim librum Diuo Augustino relatum, qui de mirabilibus sacre scripturæ inscribitur, habere reperio. Simul itaque Deus vniuersos lapides singulasque Gemmas creauit, dum videlicet vnica solaque sua voluntate multiformem quarumuis

FRANCISCI RVEI

specierum ac indiuiduorum diuersitatem fieri voluit: in qua voluntate vnicā simplicissimaq; singula simul fecit, quę ab eorum ortus principio per tempus dispensare non desistit. Quāuis & hīc accedere possit germanior forsan intellectus, cui philosophi cōplures & non obscuri, ipsa quoq; ratio subscribunt: scilicet quod Deus omnia simul creauit, dum omnium formarum ac rerum futurarum rudimentum, principium ac seminarium quoddam materię primę, ante generum, specierum atq; indiuiduorū discretionem, infudit. Illa siquidem materies, diuisionis adhuc & productionis expers, moles erat quędam informis, omnium tamen formarum seminio ab ipso creatore perfusa: vnde tãdem, quando, & ijs medijs quibus supremus opifex ab æterno præscit & vult, perfecta rerum productio & fœtura extimularetur. Ideoq; & hi admittunt omnia quidē simul esse crea-

† tandē ali
quando

ta, non autem simul esse facta. Confirmat & id sententiæ diuus ille Augustinus super Genesim, adserens, quod quæ à natura generantur, secundum rationes feminales in materia consistentes, producuntur: quod & multo copiosius differuit tertio de Trinitate cap. 9. ut scilicet inaudias materiam in se habere, & quasi fouere cunctarum formarum rationes feminales sibi à primæua constitutione ingenitas insitas: ex quibus tandem, agentis actionem, pro modo, expertis, educantur extimenturque formæ naturales, elementorum commixtionem essentialiter consequentes, ut & hinc quæ in potentia materiæ tantummodo inerant verè, & (ut dicunt) in actum ab agentis actione producantur. Verùm de his alibi fusius. Nunc verò hæc de principe illa causa & Gemmarum plasmatore sufficient. Quæ tametsi cunctis sat esse queant: quia tamen pulchrum, decorum atque utile est homi-

Causæ inferiores secundæ, vel mediæ.

ni haud vsquequaque indocto, nosse quibus secundis medijsq; causis, unde cuncta de quibus disceptatur, originem capessunt, non pigebit hoc loci aliarum quoque inferiorum causarum commemorasse. hoc namq; pacto fiet vt absolutior de his nostra sit traditio. Quanquam enim Deus omnium sit causa immediata, quædam tamen solus, & citra alicuius coagentis admisionem, efficit: ideoque (vt aiunt Theologi) eorum causa est tota. Nonnunquam, sua liberalissima bonitate, cooperantes alias secum adfciscit affouetque causas, & hoc propter connexionem vniuersi: ita tamẽ vt nulla alteri aduersetur. Proinde (vt inquit Bonauentura libro secundo, quæstione secunda, circa finem) quia diuina voluntas nõ cognoscitur, nec ipsa ab actione excludit operationem causæ creatæ: nec etiam ab earum cognitione humanam capacitatem arcet. Ideoque bonum & perutile est,

le est, sese exercere in cognitione cau-
 farum creatarum. Ante hunc item
 multis seculis Pindarus asseruit, quòd
 quicquid intra se terra occultat, & vl-
 tra cœlum positum est, homo con-
 templatur. Nec id infructuosum pu-
 tes: quoniam, diuo Paulo autore, in-
 uisibilia Dei à creatura mundi per ea
 quæ facta sunt, intellecta còspiciunt,
 sempiterna quoq; eius virtus & diui-
 nitas. Verù vnde digressi sumus, pedè
 referre libet. Prætermisissis itaq; nūc
 superioribus causis, in sequentium
 duorum capitum gratiam, non vul-
 garium philosophorum placita nar-
 raturi dicimus, quòd à primario il-
 lo omnium principio, inferior humi-
 liorq; Gemmarum caussa dici po-
 test, facultas cœlestis orbis moti, ab
 ipso Deo transfusa, pro ipsius orbis
 diuersarum partium varia positione,
 quam astrorum periti aspectum ap-
 pellant. Porrò quid sit cœli orbium,
 planetarum, syderum ve aspectus,

Cœlū gem-
 marū cau-
 sæ efficiē-
 tis quandā
 habet rati-
 onem.

FRANCISCI RVEI

stus siue configuratio, non est huius instituti: quam obrem Mathematices peritis relinquo. Hoc vnum præfatus quòd pro variorum aspectuum ratione & materiei multiiuga præparatione diuersas in subiecta hæc corpora cælum creditur transfundere virtutes. Qua de re philosophi illi propinquiores sensibilesq; causas scrutati, cælo ipsi extenso vim illam mineralē lapidificam tribuendam censuerunt, mediatè vel immediatè, vt dicunt, hoc est intercurrente alia causa vel non. Mediatè quidem, quòd tametsi corpora cœlica loca nõ rarò mutant, apparet tamen sedes eas lapidificas facultatē illam, semel ac efficacissimo cœli conatu conceptam, tam contumaciter retinere, vt lapides per multum æuum gignendo, iam dictæ potentia fidei propalàm testentur.

Hinc fieri arbitror quiddam mirabile & silentio minimè premendum. Relatum mihi iam pridem est à domi-

na quadam fide digna, quòd Domina Heuerensis è Luxemburgorum illustri genere oriùda, duos habeat seruetq; hæreditarios Adamantes, qui alios crebrò, tanto naturæ miraculo, producant, vt eos quicùq; statis temporibus intueantur, συγγυή, id est cògenerem sibi prolem eniti, palàm iudicent. cuius caussam, siquidem in naturæ tam raro opere nobis philosophari licebit, putauerim esse, quòd vis illa cœlestis parentibus tenaciter insinuata (quam adamantificam quis nominauerit) aërem circumfusum in aquam primum, congruamq; substantiam, demùm in Adamantem gemmã durauerit transformaueritq;. Quod ne iustò plus admiretur quispiam, autor est Theophrastus esse lapides qui pariant: nimirum quòd virtus illa cœlestis tenaci materiæ, vti præstruximus, semel transfusa, subiectæ contumaciùs. cohæret substantiæ: quæ videlicet quòd vehementiorè cœli actio

Adamantes
sibi similes
parere.

FRANCISCI RVEI

nem experta est, eò pertinacius hanc
retinere intelligitur.

Instrumen-
talis Gem-
marũ cau-
sa.

Vicina aut̃ & cõiuncta seu instru-
mental̃s lapidum causa duplex an-
numerat̃. Vel enim calidũ quoddam
est, (si ex elementis corpora substan-
tialiter fieri statuamus:) aut caliditas,
(si solas in mixtis qualitates asseruari
sentiamus) in materia terrea persistẽs,
& humidũ tenax per terreæ molis te-
nuissimas quasq; partes diducens, di-
gerensq; hac ratione singulorum ele-
mentorũ, terre præsertim & aque por-
tiones tam aptè & ad amussim cõfun-
dens atq; cõglutinans, sed & ab omni
excrementosa fæce despumãs, vt pro
lapidis Gemmæve forma producen-
da materiã ipsam rectè præparet. Aut
demum ea causa frigidũ quoddã est,
siue frigiditas, in aquea substantia ter-
restri & siccæ materiæ actionem per-
pessa consistens, sua constrictione (fri-
gidi nanq; est cõstringere) omnem su-
perabundantẽ humorem ad eò expri-
mens,

mēs, vt etiā impendiō induret, adeoq̄
tantum eius relinquat, quantū ad de-
centem partium connexionem sit ne-
cessarium, vt & hinc inuitandę formę
materia disponatur excolaturq̄. Qua
de re non diffitentur philosophi illi,
quòd quamuis lapilli hi à frigido coa-
luerint, à calido tamen, citra alterius
humoris appulsum, liquari contuma-
citer recusant: quod videlicet tanta
in illis humidi sicciq̄ naturalis com-
mixtio, germanitas & necessitudo, vt
suo omni ex parte contrario affici re-
nuant: nec non, nisi familiaris qualita-
tis illicio affecti, ad externę qualita-
tis actionem conuiueant. Quanquā non
deesse compertū habeamus qui duo
tantū elementa recipiant: ac frigi-
dum vt à natura, ita ab omni actione
secludant, qui debile calidum

Gemmarum causam con-
stituunt: de quibus
alias.

FRANCISCI RVEI
Quid sint, & vnde vim sortiantur,
Gemmarum proprietates oc-
cultæ. Cap. II.

AVtor est Galenus nono simpli-
cium pharmacorū libro, quòd
Gemmæ vires habeant partim secun-
dum substantiæ totius proprietatem,
partim secundum qualitates effectri-
ces, hoc est manifestas: quas cum po-
tentijs hic emanantibus ea medicinæ
pars, quam Græci φαρμακὸν ἰσχυρὸν, La-
tini medicatiuam appellāt, in primis
contemplatur. cuius considerationē
præsens institutum non amplectitur.
Porrò substantiæ totius proprietatē
philosophi vocant occultam, quòd
substantia virium, quibus stupenda il-
la munia absoluuntur, humanæ ratio-
nis fugiat captum: vt ne summis qui-
dem viris illarum aliquā penitus asse-
qui contigerit aliter quàm multo v-
su. Nimirum quòd omnis propieta-
tis vera ex methodo cognitio colli-
genda

Cur virtus
occulta di-
catur.

genda sit, ab eius causis proximis evidenterque quæ bifariam discriminantur: vel enim ex mixtionis modo, vel ab ipsius formæ specificæ ratione. Porro commixtionis modus miscibilium, mixtura & cōglutinatione perficitur, quæ exactè peruestigari humana diligentia nequeat, vel eo maxime nomine quòd infinita sit illorum cōmiscendorum proportio. Eius verò quæ speciem adfert formæ rationem, vel ideo imperscrutabilem intelligere est, quòd ipsam prodire autumāt, partim quidem (vti præstruximus) ex potentia materiæ, formarū rudimentis seu seminij à primæua constitutione perfusæ, partim autem (vt magne philosophorum illustrium turbe placet) ab ideis in mente diuina cōsistentibus (quas diuus Augustinus priordiales vocat) id est, ab ipso Deo, tunc ab anima mundi (si Platonicis consentimus) & alijs inferioris ordinis cælicis corporibus, in elementa

Duæ proprietatis causæ

Vide illustriū quorundam philosophorū sententiam de formarū origine & in materiam infusione.

FRANCISCI RVEI

primum influentibus: deinde & per
ea media ad formam iam pridem in se
minatam & ceu inchoatam (tanquã
scilicet mentis alicuius & voluntatis
diuinæ ministris) disponentibus: Cu-
ius præparationis absolutam confide-
rationem, humana etiam quantũuis
diligens aut sublimis sagacitas nõ asse-
quatur. Cum itaq; reconditarum illa-
rum facultatum causæ humano sen-
su nequeant prehendi, nemini dubiũ
esse suspicor, quin omnibus peruiũ,
quòd nulla illarum proprietatum ra-
tionabili, hoc est, per rationem huma-
nam deducto inuentoq; experimen-
to, sed casuali duntaxat euentu com-
perta explorataq; dici possit: vel om-
nino aliquo reuelationis modo, uti
per somnia nonnunquã legimus con-
tigisse. Quo modo scitũ est sylvestris
rosæ radicem aduersus canis rabidi
morsum, aquæ pauorẽ omnisq; po-
tus metũ & graue fastidium adferen-
tem, præstare. Matre scilicet, cuius fi-
lius

lius in Lacetania Hispaniæ finitima
 belligerans, morsus periclitabatur, per
 somnum (visa in fruteto illius radice
 sibi suauiter applaudente) præmoni-
 ta: quam & deinde qua potuit dilige-
 tia filio misit, ex lacte potandam, filiū
 obsecrās vt religioni parens matri ob-
 secundaret biberetq; Quo vnico sim-
 pliciq; remedio, miles ille præter om-
 nem expectationem seruatus, occa-
 sionem præbuit cognoscendæ eius ra-
 dicis occultæ contra illum affectum
 facultatis. Est igitur mixtilatens oc-
 cultæve proprietas, facultas quædam
 † propter ea, vnde ipsum essentialiter
 consistit, insita: perq; priuatas opera-
 tiones, multo vsu periculose solo, vel
 aliqua reuelatione, citra rationem co-
 gnita. Quod demū mixtionis ac cō-
 glutinationis meminimus, illud obi-
 ter lucidioris doctrinæ gratia his quo-
 que cōnectere libet (forsitan em̄ tan-
 te diuersitatis occasionē scisciteris ac
 libeter audias) quod tam discrepatis

Quid mixtilatens
 † recōdi-
 ta proprie-
 tas.
 † per

FRANCISCI RVEI

mixturæ & coaptationis caussam phi-
 losophi sunt arbitrati esse, vim quan-
 dam cœlestem subiectæ materiæ par-
 tes, varias licet, pro sua virtute permi-
 scentem: adeoq̄, vel vario huius per-
 mixtionis tenore, eam materiam ad
 nouam formam decenter apparentē,
 in quam tandem ad amussim disposi-
 tam & excultam mirificæ illæ trans-
 funduntur virtutes, formas consequē-
 tes specificas. Porrò hac dicendi con-
 sequutione eò tandē deuenimus, vn-
 de earum quæ in Gemmis sunt pro-
 prietatum facultatumq̄ reconditarū
 caussæ, quas antè præstruximus, no-
 bis sese vltro ac præter expectationē
 diligentius perscrutandæ, ac in con-
 spectum reuocandæ, insinuent. Cele-
 bris est itaq̄ philosophorum senten-
 tia, quòd omnis caussarum turba ab
 vna eademq̄ principe pendet, duci-
 tur atq̄ conseruatur: ad quam & pro-
 pter quam, ceu ad communem om-
 nium finem caussæ omnes sua munia
 tan-

Omnium
 caussarum
 vnica prin-
 cepts.

tanquam communi quodam & insito consensu dirigunt: Deinde & omnia fieri de super à summo bono, hoc est, Deo ipso: eademq; esse & optima & ordinatissima. Proinde non irēt inficias, Gemmas & earū virtutes à Domino Deo esse, eumq; etiam solum cunctorum causam dici posse verā, alias autem causas improprie & ceu per analogiam nominari non diffiterentur. Veruntamen quanquam philosophis illis cognitum id & optime perspectum esset, nihilo tamē magis conquieuit mira infatigabilisq; illorum aviditas discendi, & in suis operibus creatorem admirandi contemplandiq; desiderium. Quinimò insito quodam cœlesti ardore vigoreq; ad propinquiores rerum causas, ceu videlicet primæ illi ac veræ vtcunq; instrumentarias, animorum suorum penè diuinam atq; perspicacissimam sublimitatem intenderunt. Hinc itaque, cum bono, mentem, hoc est, pri-

FRANCISCI RVEI

nam sapiētiam, quam & boni verbū
illorum quidam nominant: & cum
mente, intellectū, totū vtrūq; mundū
† *sensibilē* (intelligibilem dico & *trivita*) statuere
sunt opinati. Quū verò bonū ipsum,
mentem & intellectum vnū quid esse,
ac vñica simplicissimaq; substātia p̄si
stere adstruunt, vnicum esse rerum o
mnium & singularum principiū pro
fitentur, semper omnib⁹ adstans, cun
cta fouens, viuificans, excitans, com
plens & roborans. De quo sacer ille
Orpheus ita cecinit:

Cuncta fouēs, atq; ipse ferēs super omnia sese.

Hinc & diuinus ipse Plato diuino
Sole collustratus ita in Sophista ait:
» Animalia cuncta mortalia plantasq;
» & quæcunq; terra ex seminibus radi
» cibus ve nascuntur, & quæcunq; ina
» nimata in terra consistunt, siue lique
» fieri possint siue non, nunquid ab a
» lio quodam opifice fabricata quàm à
» Deo facta esse, cum prius nō fuissent,
» dicimus? An multorū doctrinā sermo
nesq;

nesq̄ sectabimur dicentium ista, natura ipsa, gigni à caussa quadam fortuita sine mente hæc agente: vel cum ratione potius scientiaq̄ diuina, quæ ab ipso Deo sit orta? Nos enim uero Christiana fide ac veritate edocti, primum hoc rerû omnium principium, singulari substantia, & tribus personis, conformi, simplicissimaq̄ voluntate, vnitatem, maiestatem, æqualitatem, ac omnipotentiam cõprehendimus & veneramur, Patremq̄ vocamus, quẽ illi bonum simpliciter: Filium & verbum patris, nos: mentem, primamq̄ sapientiam, illi. Spiritum quoq̄ sanctum nos appellamus, quem illorû diuiniore boni intellectum & amorem nuncupant, vel animam cuncta viuificantem & animantem alij. De quo Plotinus libro de intellectu ca. 2. ita inquit: *Quis nã est potissimum qui tradit, animo sapientiam?* hic p̄fectò necessario est intellectus: Intellectus (inquam) qui non aliàs quidem intellectus sit, aliàs verò expers

Vide egregia de Deo Plotinisen-
tentiam.

FRANCISCI RVEI

intelligentiæ: sed verus potius intelle-
ctus, qui hanc ob causam seipso sit
pulcher. Sed nūquid in hoc velut pri-
mo, nobis est quiescendum, an poti-
us super mentem quoque progredi-
endum? nempe mens ipsa nobis in al-
tum progredientibus prior occurrit
quàm principium omnium primum,
quasi in ipsius boni vestibulo consti-
tuta, omnia in seipso nunciās & signi-
ficans, velut quædam ipsius boni fi-
gura. Deinde & eiusdem libri cap.
3. Eadem quoq; (inquit) transferēs ad
vniuersum, in eo similiter perueniet
ad intellectum, cognoscens eum effe-
ctorem reuera totiusq; artificem. ha-
ctenus Plotinus. Porrò in intellectu
mundum quendam intelligibilem ha-
beri voluerunt, hoc est omnium rerū,
idearum plenitudinem, sed & in men-
te omnium iuxta & singularum cre-
andarum, gignendarum ac producen-
darum, id est, futurarum rerum ideas,
æterna, simplici congeneraq; substan-
tia,

tia, solis relatiuis rationibus abinuicé
 dispescitas, persistere intellexerūt. E-
 ademq; ideas principes esse rerū om-
 nium causas arbitrati sunt, ab eisq;
 ceu quosdam actus, pendere & esse a-
 nimas omnes intellectuales, intelligē-
 tias, corpora cœlestia, & quicquid in
 inferiori hoc mundo est vsq; iam. Pro-
 inde proximam creati mundi caus-
 sam, item & cunctarum proprietatū,
 mēti & intellectui, hoc est verbo Dei
 & spiritui sancto detulerunt: quan-
 quam ne ipsum quidem bonum ab
 hac creatione separarint, vt ex locis
 iam citatis & alijs non raris phi-
 losophorum autoritatibus patere li-
 quidō potest: quemadmodum sacras
 etiam literas legere est Deo patri per
 verbum & in spiritu sancto, tanquam
 vni principio mundi creationem tri-
 buere. Qui fecisti (inquit Sapiaentia)
 omnia verbo tuo: & Psaltes, Verbo
 Domini cœli firmati sunt, & spiritu
 oris eius omnis virtus eorum. Verum

FRANCISCI RVEI

Ideæ quid
sint.

Divinæ I-
deæ, id est,
Deus ipse,
omniū re-
rum causa
princeps.

enimvero omnibus exploratū velim,
Ideas illas in mente diuina nihil esse
ab ipsa Dei substantia & præscientia,
id est omnium præcognitione & vo-
luntate æterna, discretum. Quem, in-
quam, Deum certum est non tantum
singulorū generū, verumetiam specie-
rum ac indiuiduorū omniū exactissi-
mam propriissimamq; & constituere
& ab æterno præscire substantiā, com-
positionē, formam ac vires tum pro-
prias tum communes, & si quid præ-
terea illis insit. Ut & hinc accipias di-
uinas illas Ideas cuiusvis speciei ac in-
diuidui principes esse causas: nō mo-
dò quod sint, verumetiam cuiusq; ea-
rum potestatis tam communis quàm
propriæ. Cui & id mihi pulchrè atri-
dere videtur quod plerisq; philoso-
phis placere inuenio: Nempe q; virtu-
tibus certis, id est, certam stabilemq;
rationem habentibus, non fortuitis,
sed efficacibus, potentibus, indefici-
entibus, nihil frustra inuanūq; ex sese

mo-

molientibus, moueantur vires in rerū
 natura consistentes, sed de his in alio
 nostro opere fusiùs ac synceriùs dijs
 fauentibus differemus. Porrò à men-
 te ipsa & intellectu illorū plurimi vo-
 lunt effusam creatám ve animam vnā
 intellectualem, vniuerso orbi cōmu-
 nem, quam idcirco mundi animā vo-
 cant. Eandemq; sub mente illa mun-
 di regina reétricé ve, toti mundo præ-
 esse, atq; per eum totum diffundi: vt
 scilicet tanquam primæ illi causæ mi-
 nistrās, cuncta per eam & sub eius im-
 perio moueret, cogeret, foueret, mo-
 deraret, efficeret, primariæ illius cau-
 sæ, Dei videlicet ipsius, præcepto pa-
 rens obsecundansq;. Quapropter &
 in animam illam mentem impressisse
 senserunt rerum omnium primarias
 principésque rationes seminales, tan-
 tum ab Ideis diuinis nobilitate dissi-
 tas, quantum ignobiliori subiecto ad
 obsequium infusæ hærent. Quas for-
 sitan intellexerit quispiam rationem

De anima
 mudi secū
 dum philo-
 sophos ple-
 rosq;

FRANCISCI RVEI

esse omnium producendarum rerū,
ac mediorum, quibus Deus ipse eas
producere ac proferre voluerit con-
stitueritq̄, cum facultate quā media
illa promouere ipsa possit anima: si
tamen similis quædam anima pio a-
lio qui Christiano admitti debeat. Ve-
rum philosophorum quorundā pla-
cita narramus, non approbamus. Illā
præterea animam sentiunt per omnia
in omnibus diffundi: & omnia menti
obedientem, eiq̄ ministrantem pro-
mouere ac vegetare, vt & hinc nō ab-
re dici possit instrumentum primum
eorum quæ Deus ordinato commu-
niq̄ euentu, hoc est, secundum natu-
ram efficit: qua de re hanc animam à
mente & intellectu primam vitā nun-
cuparunt. Cui quoq̄ mentem, substā-
tiam ac rationem: intellectum ve-
rò vt esset intellectualis, impartiuisse
in literis fecerunt. Eam deniq̄ per om-
nia flatum spirare vitalem spiritua-
lemq̄ prodiderunt, dum suo scilicet
spi-

Spiritus
mundi phi-
losophis
quid.

spiritu per omnia penetrans omnia
 videt, tangit sentitq̄: & id quidē mo-
 do quodam suo, nostris sensibus lon-
 gè impari, incognito & multis nomi-
 nibus discriminato. quo deniq̄ vni-
 co flatu spirituq̄, actu lucido, vi cali-
 do & omnis generationis fomite: ceu
 scilicet interioris vitæ quadam pro-
 pagine, atq̄ veriùs tanquam diuinæ
 virtutis vehiculo, sempervbiq̄ pullu-
 lare animam illam vniuersalem mun-
 di existimarunt: quam & forsitan in-
 tellexerūt sub Deo ipso, principium
 esse intrinsecum, quo formarū in ma-
 teria rationes seminales ad sui scatu-
 riginem promotionemq̄ moueātur
 ac emergant. Sed hæc missa fiant.
 Discaueo nanq̄, longiùs me fortassis
 †palatum, vela ventis præmaturè con-
 cedere. Iam itaq̄ quæ diximus paucis
 perstringentes addamus, Deum Opt.
 Max. †prudentiss. omnipotentē, sum-
 mum deniq̄ bonum, †elementi pluri-
 mum ac liberalissima sua bonitate, re-

†euagatū
 Cuncta &
 à Deo & ad
 Deū ex or-
 dine cōsti-
 tuta sunt,
 †sapiētissi-
 mum,
 †clemētia
 plurima,

FRANCISCI RVEI

bus cunctis pro sola sua volúate, harmoniam, concentum ordinemq; & à se & ad sese præstituisse: quem stabile ac incòcussum eatenus esse vult, quatenus aliter non disponere decreuit. Harmonico præterea illo consensu, sibi omnium creatori ministrare voluit: primum quidem (quòd ad hunc materialem inferioremq; mundú spectat) secundum philosophos illos, ipsam mundi animam ac eius spiritú: deinde cœlum ipsum extensum orbibus, figuris, astris maximis, planetis, stellis & luminibus consistens. Illam itaq; animam, hoc quoq; cœlú, principij causæq; sub cœlo formatarum generatarumq; rerum & transfusarú proprietatú rationē quandam iniisse, ideo philosophi illi putarút, quòd ad mundi dispensationē, tametsi non ex necessitate, vberima tamē Dei bonitate, quadatenus admittuntur. Quod & Avicennas ipse in suis Metaphysicis sensisse videtur: Quæcun-
que

que (inquit) hinc fiunt, oportet præ-
 existere in motibus & conceptioni-
 bus stellarum & orbium. Ab ijs enim
 ipsa etiam elementa, nonnunquam &
 artes quædam, similiter & res artifici-
 osæ accidentalis saltem vel externæ
 causæ quandam sibi denominationē
 vendicant. Placet itaq; philosophis
 illis formam & ex ea vim occultā om-
 nis mixti esse, primum quidem ab I-
 deis illis diuinis, id est, à Deo ipso om-
 nium creatore & plasmatore, mini-
 strantibus ei anima mundi (si Platoni-
 cis consentimus adferimus ve) dein-
 de & ipsis orbibus cœlicisq; corpori-
 bus, planetis, syderibus, figuris, lumi-
 nibus, & si quid præterea cœlo exten-
 so similis rationis insit: post hæc & e-
 lemētorum temperaturis cœlicis in-
 fluxibus affectis, causis inquam præ-
 parantibus, & materiam ad nouā for-
 mam coaptantibus. Habent itaq; (iu-
 xta philosophorum illorum sensum)
 virtutes illæ reconditæ suā originē ab

Proprieta-
 tum occultarum cau-
 sæ unde
 sint.

FRANCISCI RVEI

expresſis ſpecificis determinatisque
formis, à cœlo tamen materiali per vi-
res præparatorias, in archetypo per I-
deas ac formas exemplares, quæ om-
nes cauſſæ ad cuiusvis rei generatio-
nem abſolutam (quòd ad communẽ
ordinatamq; Dei conſtitutionẽ per-
tinet) cõuenire illis videntur. Vnde
tandem id eſſe verum commonſtre-
tur, quod iamiam dicebamus, quòd
Deus ſcilicet rebus omnibus pro li-
bera ſua voluntate, altiſſima ac præ-
ſtabiliſſima bonitate, harmoniã, con-
centum & ordinẽ à ſe & ad ſeſe quen-
dam inſtituit, indeq; rerum omnium
cum prima cauſſa, Deo ipſo, ſympa-
thia, connexio, correfpondentia con-
ſenſusve, Diuinum de ſingulis decre-
tum naturã ſequens, non ineptẽ ſta-
tuatur: hoc eſt, vt omnes vires creatu-
ris rebusq; artiſicioſis inſitas, à Deo i-
pſo (qui omnium eſt actus primus, &
actionis omnis principium creaturis
impermiſcibile) miniſtrantibus eis iã
dictis

dictis causis, quæ ideo secundæ vocantur, p̄dere ac esse intelligas. Qui tamen pro libera & omnipotenti sua voluntate (omissis quandoq; ijs quorum meminimus medijs ac ministris) immediatè ex seipso ea facit q̄ vult, quibus quoq; miraculis nomen est. Cæterùm ex his luce meridiana clariùs patere mihi persuasi, diuersos in rebus effectus pendere non solùm à materiæ varia alteratione seu præparatione, sed à diuerso cœli afflatu, maximè autem à discriminatis formis: discrimine, inquam, nō solùm speciem consequente, sed & cuius individuo proprio: Tametsi materiæ apparatus rebus gignendis ac perficiendis non obscuri esse momēti certum sit. Quæ ratione videre est individua eiusdem etiam speciei, alia alijs etiam esse clariora, vel viribus ignobiliora, pro videlicet symmetria, puritate vel confusione eorum substantiæ. Nemini nanque rerum naturalium gnaro dubiū

Effectuum
Varietas est
partim ex
materiæ
præparati-
one, partim
à cœlo.

FRANCISCVS RVEI

esse suspicor, cœlicos influxus impediri posse vel omnino minui, propter ineptitudinem materierû in quas suas exercerent potentias. Cui & illud subscribit Virgilianum:

*Ignæus est ollis vigor & cœlestis origo,
Seminibus quantum non noxia corpora
tardant.*

Cui etiam pulchrè & id Platonicum adstipulatur, secundum merita materiæ infunduntur vires cœlestes. Proinde ex cunctis his diuinioribus meditatis, multis nominibus claret

Democriti
egregia sen-
tentia.

Democriti illius extollenda multum sententia, qua dijs, id est diuinis virtutibus omnia esse plena, constanter asseuerabat. Is siquidem cœlestium vires cum inferioris huius mundi generum, specierum ac indiuiduorum naturis ac proprietatibus conferens: sed & eorum cum superioribus, maximè verò cum bono ipso, connexionem perpendens, à summo ipso bono singula & esse, & priorum munio-

rum

rum exercendorum potestatem adipisci doctus, in ijs ipsis Dei vires adeo que Deum ipsum clarere cernebat. Quas virtutes nonnulli diuinas illices vel idcirco appellarunt, quod contemplantium animos ad Deum alliciant tam insignem opificem, vel quod potentiae illae diuinae omnem in omnibus promoueant functionem, quod & Ouid. persensisse videtur hoc carmine:

*Est Deus in nobis agitante calescimus illo,
Impetus hic sacrae semina mentis habet.*

Porro, nescio quo tandem suggerente Mercurio, a proposito scopo dilapsus quodammodo forsitan videbor: praestat itaque eò recurrere vnde discessi. Inchoatam tamen iam dudum hanc disputationem in medium communemque theatrum adductam, prius libet absoluerè. Quaedam enim digitulo tantum tetigimus quae dilucidiori enodatione egere fortassis videbunt, quam sic accipias velim. Vulgata multum est

FRANCISCI RVEI

Cœlū du-
plex.

Aristotelis sentētia, quòd necesse sit mundum hunc contiguum esse superioribus lationibus, hoc est cœlo extenso, vt inde vis omnis illius gubernetur, vt & hinc plurimis creditū conspiciam quòd cœlum omniū gignendorum sit caussa effectiua. Quapropter vt pro philosophorum celeberrimorum tantum non diuinis meditationis rem hanc omnem explicemus, operæ precium facturus videbor, si his quoq; adijciam duplex philosophis sublimioribus esse cœlum, primariū videlicet & princeps, cœlum cœlorum, quod & spirituale à quibusdam nuncupatur: idemq; illis esse intelligitur, atq; anima illa mundi, quæ ascita sibi quadam simplici plurimum, sed congenea consentaneā ve substātia, spiritus euadit per omnia diffusibilis, omnium post Deum ipsum & ab eo functionum primarium ministerium. Neq; desunt qui synceriùs existimāt cœlum illud esse in mente diuina ceu omnium

omnium rerum prototypum, quam & intelligentias quasdam esse creatas cœlo extenso mouendo atq; dirigendo non inficientur. Quod & diuus ille Augustinus sentire videtur super Genesim dicens, quòd Deus sic mundum ordinauit, vt spiritum omni creaturæ præficeret. Cui etiam sub scribere videtur Bonauentura lib. 2. dist. 14. quæst. 2. Art. 3. his verbis: Sicut congruū est angelos deputari ad ministerium hominum, sic etiam congruum est ipsos deputari ad motum & regimen cœlorum, cum in hoc ministerio homini viatori & diuinæ subseruiant maiestati. Et hæc positio est magistrorum tam in theologia quàm in philosophia: quia concors pietati & fidei & rationi plurimum esse videtur. Hæc ille. Alterum cœlum velut prioris vmbra quandam & instrumentum statuunt, & in eo sphaeras situ disponi pro earum excellentia, naturis & viribus senserunt. Quas om-

Cœlum alterum.

FRANCISCI RVEI

nes & vicissim singulas ad primã cõmunemq; mundi illam animam, veriùs autem ad spiritualem illam intelligentiam:& hinc ad Deum ipsum, ineffabili quodam ac obsequentissimo consensu cõspirare sunt arbitrati. Itẽ signa, planetas, sydera, & quicquid præterea in cœlo hoc extenso constitutum est, vti superioribus seruire, ita inferioribus & submissis potẽtias suas transfundere, vt & hinc sub terra quædam quasi cœlica gigni cernere sit: dum videlicet corpora illa cœlestia proprijs lumine, radijs ac viribus, id est afflatibus, materiam formarum avidissimam dispuntant contemperantq;, & in ea seminariam introducẽdæ formæ rationẽ ad sui propagationem extimulant, atq; ad formæ susceptionem plasmatori ritẽ præparant. Sicuti nanq; hæc, illa, virtute præcellunt, nobilitate ac situ: ita & in inferiora vires suas, ipsa trãsfundere superiora præstabilioraq;, vniuersi ordo posscere

scere videtur, & benignitas creatoris voluisse perspicitur. Nimirum ut quæ ratione est mouens aliquod non mobile, similiter & alterans sit quoddam non alterabile, ijsdem dico qualitatibus. Neque enim quod varios afflât influxus, est (ut plerique putarunt) quæ qualitatis diuersæ participes sint, sed quæ illa viribus à creatore donata sint multijugis. Quum namque instituta sint incorruptibilia illa cœlestia ut vegetent, regant, & sub creatore tueantur adferantque infima hæc, multimodæ transmutationi obnoxia, æquū fuit ut multiformes eis impartirentur virtutes, quibus scilicet iuuent extimulentque subiectæ naturæ vim: non profectò ut sibi simile quicquã producant, sed ut Deo pareât atque subministrêt. Quod reuera præstare cœlica corpora philosophari putarunt cum vi luminis, cum virtutibus proprijs speciẽ totam cõsequentibus, per radios lumẽque in inferiora hæc demissis. Dũ scilicet cœli

FRANCISCI RVEI

corum corporum radij ad terrā (quæ
ceū punctum ac centrum ad cœli am
bitum & capacitatē existimatur) trās-
missi, assumpta etiā nū forsitan qua
dam tenuiori & sibi consentanea ele
mentorū, per quæ penetrant, substan
tiā, arctantur: proindeq; densiores ef
fecti & potentiores, materiam ritē &
ad portionem æquant coaptantq;, &
præinfusas in eam seminales rationes
ad actum inuitant, donec ad formam
tandem materia illa ad amussim, hoc
est pro diuinæ ideæ ratione, dispona
tur, vt & hinc non paucis sensualibus
philosophis (vti præscripsimus) visū
sit atq; receptum, cœlum illud exten
sum cunctorum quæ hoc in inferiori
mundo generantur causam esse esse
ctricem: quod tam rationi profectò
alienum est, quàm si instrumentum,
non autem artificis intelligentiam, o
peris alicuius formā artificialem effi
cere putarent. Quamobrem vt cælica
illa corpora ministratoriæ, vel si ma
uis

uis instrumētariæ, causæ speciē quādam à Deo inijsse eorum quæ stata naturæ consuetudine producuntur, primoribus illis & ferè diuinis philosophis iudicentur, nunquam tamen veræ, hoc est creatricis aut plasmatrici causæ rationem illis concesserint.

Cæterum pro Christiana nostra veraq; philosophia hoc loci non pigebit subnectere verba diui illius Augustini, summi profectò & diuini philosophi & doctoris nomen meriti, quibus Deum formarum omnium specificarum & proprietatum singularum autorem esse & causam veram principemq; propalàm testatur: Inuisibiliū (inquit) feminum creator, ipse creator est omnium rerum, quoniam quę cunque nascendo ad oculos nostros exeunt, ex occultis feminibus accipiunt progrediendi primordia: & incrementa debitæ magnitudinis, distinctionemq; formarum ab originalibus tanquam regulis sumunt. Et mox

FRANCISCI RVEI

„ subdit: Itaq; apostolus Paulus discer-
 „ nens interiùs Deum creatè atq; for-
 „ mantem, ab operibus creaturæ quæ
 „ admouëtur extrinsecus, & de agricul-
 „ tura similitudinem assumens, ait: Ego
 „ plantaui, Apollo rigauit, sed Deus in-
 „ crementum dedit. Hactenus Augu-
 „ stinus. Atqui pro huius capitis su-
 „ premam manu subnectendũ duximus,
 „ quòd proprietatis effectus bifariam
 „ discriminatur: aut nanq; utilis est, aut
 „ nocuus. Utilis censetur quo homini
 „ quippiam inuitatur adfertur ve emo-
 „ lumentum, vt (verbi gratia) eius functio-
 „ nes aut vires conseruet, vegetet, robo-
 „ ret, reparet, absoluat, & ab internecio-
 „ ne vindicet: Vel etiam ad meliorè fa-
 „ cilioremq; vitam quicquam adferat
 „ utilitatis. Nocuus autem huic ex dia-
 „ metro contrarius iudicatur. Deinde
 „ utilis inutilisve dicitur proprietatis vel
 „ toti corpori, vel priuatim cuidã par-
 „ ti. Toti siquidè corpori venenato, sin-
 „ gulis itè sigillatim eius particulis, the-
 „ riaca

Proprieta-
 tis utilis ef-
 fectus.

Inutilis p-
 prietas.

riaca exusu est. Speciatim verò Hyacinthus, Granatus, Margaritæ, Aurû, Proprietatum variaz differētiar. cor sedesq; virtutû: Corallium autem & Achates stomachû & ventrê solatur, & à noxijs causis asserunt. Simili modo Napelli vis deleteria toti iuxta ac singulis quibusq; partibus inimica cognoscit. Ceterùm proprietatû que ab aduersis defendût, quædã hoc moluntur noxiû, ad se primû quidẽ conuellendo, deinde immutãdo. Qua ratione Amethystus vmbilico admotus vini vaporẽ cû primis allicit, & Scamoniû bilem reuellit. Alia verò quod flagitiosum est deturbant, ac tandem propellût, veluti iã dictæ theriacæ cû alijs medicamentis aduersus venena valentissimis cõtingit, quod & Smaragdo, lapidi Cyaneo & alijs nõnullis familiare esse perpetuo euentu cõspicit. Alia deniq; præsentẽ esse vel imminuere causam aduersam certo indicio cõmonstrãt, vti Electro atq; Adamãti corã toxico madere cõtingit

FRANCISCI RVEI

& Torchois vel findi vel omnino rui-
nam aut maculam quandam efferre
dicitur appetente periculo. Eorū rur-
sus quæ viribus occultis nitunt, qua-
dam ad actionem corporis extimula-
tione egent, quemadmodum pleraq;
pharmaca in actum (vt phycis vulga-
tum sermonē vsurpemus) reduci ne-
cessum est, priusquã ad opus propriū
emergant. Alia verò citra omnē à cor-
pore immutationem propria munia
exercent, quibus exercendis sola de-
bita applicatione opus est, quòd sci-
licet vires suas actu, vel habitu saltem
solam accidentalem potentiam con-
stituente nacta sunt: ideoq; sola egēt
conuenienti ad obiectum admotio-
ne, vtq; impediens nullum adsit. Qua
de caussa Coralliū etiam si stomacho
diutius adhæreat, nihil à corpore de-
trimenti admittit: pariter nec Sapphi-
rus anthracem sanando vires vel tan-
tillo perdit, quanquàm & id ei quidã
falsò adscribant.

Cognitionem certè non obscuram ea quæ huic capiti inferenda sunt, cum ijs quæ nouissimè disseruimus habere videtur. vtriusq; enim capitis idem ferè obiectum, eadè penè ratio, idem propemodum argumētū, vt & hîc quoq; bonam eorū quæ præstruximus partem adiectam intelligi velim: quam & adiecisse profectò nisi prolixitatis nimix̄ *καὶ τὸ πολὺ* γίας, id est, repetitionis accersimetus fuisset. Institutum itaq; adgressi dicimus præclaras multū in Gemmis excellere virtutes. Ideoq; & in magna illas antiquitūs fuisse maiestate tā conspicuum est, vt eum nihilo consultiūs facturum existimem, qui illarum dignitatem multis encomijs commendare niteretur, quàm qui solis lumen leuculo quopiam fulgore clarius efficere, aut luxuriantibus aliquot (lon

FRANCISCI RVEI

gè tamen imparibus) pictorum more coloribus illud assequi conetur. Sed enim tantarum virtutù tamq̃ verè stupendorum muniõrũ causas persequi non omnibus ex æquo facillè fuerit. Qua de re, paucis libet de illarũ potètiarũ ratione quædam recensere, non floccipendenda. fuerũt enim qui Gémas viuere, & à sua anima speciales adeoq̃ ferè diuinas functiones exercere crediderunt, quorũ iudicium receptũ hæctenus nõ est. Aliter Alexander ille Græcus sensit. nanq̃ quod illarum proprietates elementis vnde cõstituuntur referuntur acceptæ, nimirum quòd hæ in mixto alia ædant opera quàm extra ipsum, in quo qualitatem elementalem, id est, innatũ temperamentum, tanquam instrumentũ ad opus moueri ratus est. Cuius sententia, etiam si plerisq̃ placeat, multis tamen nõ mediocribus philosophis vel ideo absurditatis expostulatur, quòd instrumentariæ tantũ causæ

recor-

Alexandri
Græci opi-
nio.

Tempera-
mentũ, cau-
sa instru-
mentaria.

recordatus, effectricem, quæ princeps est, prætermisisse videri potest, quam peruestigare præsentis est negotij. Hermes autem ille Trismegistus Cœlum Gemmis occultas proprietates trãsfundere perhibet: è quo gignendorum seu producendorum omnium facultates tam singulares quàm vulgares in hæc inferiora transmitti non dubitavit asseuerare, duplici (vt inquit) modo. Aut videlicet nobiliter & ex amussi, quoties materia in quam cœlum vim suã exercet, eius orbis ac luminis quandã speciẽ seu cognationẽ refert: ad quã scilicet quo propiùs accesserit gignendus lapillus, in hunc feliciùs ac abundantius propter materiæ symmetriam, connexionẽ, atque consensum, cœlũ fuisse operatum intelligat. Sed & ideo multa admiratione dignas Gẽmis esse proprietates inditas asserit, quòd lumine & perspicuitate cœlo quadantenus patientiores demonstratæ, eius actionẽ

Princeps
causa.

Hermetis
de Gẽmarum
virib.
sensus.

FRANCISCI RVEI

perfectiùs admiserunt conceperūtq̃.
Vnde scilicet tandem hominis spiritus affecti specificis pateant Gemmarum proprietatibus, qua ratione Topazium, Carbunculum, Adamãtem, occultis gratiarũ proprietatibus præditas esse confirmant viri non pauci nec incelebres, vt non deuoratis tantum, sed & etiam gestatis suas ædere liceat cælicas potentias: primum quidem in hominis spiritus, demũ in humores & solidiores eius partes, quibus à peste ac venenis defendat. Sed enim à cælo hoc ipsum, quicquid recondita vi possunt, Gemmas accepisse, vel hoc argumento confirmant, q̃ magnos parua mole mirificosq̃ promant effectus. Nulli nanq̃ elemento cõcessum volunt paruo corpore plurimum subito præstare, vti nec ignem pusillum magnam vnico impetu lignorum congeriem vrere, vel aquæ pauxillum terræ plurimum perfundere. Quæ verò cœlica vi nituntur, ex
haud

A cælo esse Gemmarum vires ostendit.

haud multa materia (ceu scilicet vim
 eam in nō magnoperè reluctantiā ob
 iectā, facili opera, diffundant) admira
 tione etiānum dignas suas functio
 nes absoluunt. Nimirum quòd con
 trarijs aduersantibusve causis non a
 gunt, & à validissima cœlesti poten
 tia in actionē extimulantur. Quo mo
 do (vt physiologis quibusdam non
 vulgaribus placet) Coralliū, Carche
 donius, Chrysolýthusq; Gemmæ, ab
 Ioue præsertim ac Venere id sunt in
 deptæ virtutis quò ab atræ bilis me
 lancholiæ ve symptomatis vel feren
 tem adserere valeant. Deinde & Mer
 curio Achaten sacrā perhibent, ideò
 que & facundiam inuitare, & homi
 ni contra venena amuletum esse te
 stantur. Aduersus quæ etiā ē Creta
 collectam dictamnum à Phœbo (qui
 Pythonem transfixisse fingitur) id est,
 à Sole omnis vitæ & propaginis fomi
 te, mutuata esse proficenter faculta
 tem. Sed & herba Pentaphyllon cœ

FRANCISCI RVEI

lica vi palàm prædita creditur nõ ve-
nenatis modò auxiliari potens, sed v-
nico folio diariam febrem, si bis in di-
es singulos sumatur: ternis, tertio quo-
que recurrentem: quatuor autem fo-
lijs quartanam febrem pellere atque
conficere posse laudata. Nec iniuria
profectò, quum nempe febres hæ va-
rijs pugnent tum naturis tum intem-
perantijs, haud facile fuerit (si me nõ
omnia fallât) explicare quam ob cau-
sam naturalem, vnico simplicissimò-
que hoc remedio, Pentaphyllo scili-
cet, tam dissimilis rationis affectus a-
bigi queant, si non virtutem hanc cœ-
lum ipsum illi impendisse causeris.
Quid præterea Phœbo sacrę Pæonię,
à comitali morbo vel portantē vin-
dicare posse, præter cœlum, conces-
serit naturalis sensualisque philoso-
phus? Neq; enim pauca reperias me-
dicamenta quæ similis caliditatis, sic-
citatatis ac modicæ adstrictionis cõfor-
mes promant qualitates, quarum ra-
tione

tione tametsi germanas ædant opera-
 tiones manifestas, aduersus tamen il-
 lum affectum tam præstabilia esse mi-
 nimè experiaris. Sed hæc quorsum?
 nempe ut mirū non sit, quòd philoso-
 phi illi arbitrati sint, cœlum Gemmis
 occultas profundere potentias: quū
 præsertim similes potestates in obscu-
 rioris substantiæ herbas palā sit illud
 insinuare creditum. Quid præterea?
 Nónne à veteribus obseruatū est qua-
 rundam arborum, Oleæ inquā, Popu-
 li albæ, & Salicis folia solstitiali tēpo-
 re conuerti: fieri etiā ut ipso brumali
 die frondes quædā reuifescant? Ut &
 hæc Marcus Varro stupenda discrimi-
 na nominarit, quibus videlicet anni
 tempus discernatur, & ex foliorum
 versura solstitium, ex recens autem
 erumpente quarundam herbarum vi-
 rore brumalis dies internoscat. Quæ
 ne iustè quis miretur, non pigebit &
 hîc quoque contexere quæ M. Cice-
 ro ex Stoicorum placitis refert: Pro-

FRANCISCI RVEI

batum est, inquit, à Stoicis in ipsa bruma musculorum iecuscula augeri, pulgum aridum florere brumali die, item inflatas rumpi vesiculas, & semina malorum quæ in ijs medijs inclusa sunt, in contrarias partes se vertere: Ostreis & conchylijs cōtingere vt cū Luna pariter crescant & decrescant.

Cōclusio.

Vnde manifestum esse puto (vt etiā præstruximus) quod & philosophis diligenter probatum receptumq; inuenio, quòd rebus supernis vis quædam insita est vehemēs, quæ maxima ex parte cum inferioribus conuenit: indeq; sympathia quædam & ceu cōsensus emergit, quo animantium motus tacitiq; concentus cœlicis corporibus (in rebus quæ stata natura sūt) concordare videntur: Quo nomine hæc quoq; inferiora cœlicis suis numinibus adscripta reperio, Apollini namq; Aries, Leo, Gallus, Crocodillus, Cantharus, à Chæremone Porphyrioq; tribuuntur. Ex arboribus verò Palma,

Palma, Lotus, Laurus Soli feruntur acceptæ. Nimirum quòd coram intuearis Loti folia prius quàm sol emergat contrahi, & eo exorto sensim explicari. Mitto quæ de Heliotropio, & alijs non raris herbis, vt literis proditum est, ita re ipsa quiuis non negligens explorator proprio obtutu cernere potest.

Lotus hæc herba Nilis est, non asbor.

Porro de lapidibus multa nec tamè dissimilia à Philosophis Aegyptijs ac Magis perhibentur, qui quosdam lapillos syderum imagines planè representare adstruunt, quos & ideò ab ijs virtutes in sese cõcepisse crediderunt, & experimento comprobasse testati sunt. Quid namq; philosopho naturali mirum existimare similitudinè Gemmarumq; cum cœlo cognationè maiorem, efficiere vt eius viribus obnoxius pateant atq; hinc valentiores emergant, quum maximè similitudo & extimulata tandem germanitas materiei aptam præparationem, & cœlo obnoxium consensum non obscu-

FRANCISCI RVEI

rè subindicet. A cunctis siquidè phy-
siologis receptum est quòd agentiu
aetus fiunt in patiente disposito (li-
bet enim eorum vulgatam multu sen-
tentiam ad verbu referre) quodèq; sin-
gulae similitudines sese nativo quoda
affectu appetunt. † Verum ne hec qui-
dem absurda iudicauerit, qui moni-
mentorum magicorum astrologico-
rumq; non inuitus meminerit. hi qui-
pe in rebus similitudinem non medio-
cre ad effectus naturales habere ro-
bur certa veluti hypothesi statuere.
Sed vt magica omittamus, quibus vel
solo nomine multi terrentur, astrolo-
gicum aliquod adferemus exemplu.
Inter omnes astrorum peritiores con-
uenit (quibus etiam medicorum non
vulgarium bona pars facto periculo
subscribit) Leonis imaginè aduersus
calculum amuletum esse: si tamen stato
tempore, hoc est, Sole Leonis primu
gradum occupante in auro sculpta, à
collo portetur. Cuius rationè nemo,
credi-

† Hæc in
prima edi-
tione obli-
teranda Cæ-
sar quidam
iudicauit.
Vide sub si-
ne operis.

crediderim, aliam facile attulerit saltem naturalem, quàm consensum appetitumq; quendam rerum cœlestiũ cum congenca figuratione, in conuenienti materia ab ista saltem harmonia inuitatũ procuratumq;. Propter quem virtus illa cœli, quę constituto illius configurationis tempore pollebat, à iam dicta parilitate, & materiæ, id est auri, ad mensuram præparatione, in aurum iam dicta imagine figuratũ allicitur, transfunditur, commutat: quæ proximũ, gestãtis scilicet, corpus sua vi afficit, qua à calculo ipsum tueat. † Veruntamẽ nolim censorẽ nostrũ imitatus intelligas, philosophos illos, vel etiã me sentire virtutem hãc esse imagini, sed auro tali effigie figurato & efformato transfusam, vt scilicet subaudias illos existimare q; præparatio, qua per sculpturã dictæ imagini fabricandæ necessariã, aurũ cœlicis radijs & influxibus cõcipiendis abundẽ disponitur, efficit vt materia

†Hactenus
quæ obli-
terata fue-
re.

FRANCISCI RVEI

hæc patientior reddatur cœlicis affla-
 tibus admittendis, & (vt ait M. Vitru-
 uius libr. 1. de Architect. cap. 6.) de la-
 tentibus cœli rationibus, artificiosis
 rerum inuentionibus, diuinitatis ex-
 primere veritatem rerum peritus vir
 posse credatur. De quibus fusiùs su-
 præ disseruimus. Sedenim ne philoso-
 phorum illorum placita absurdiora
 putes, quàm vt humanam apparen-
 temq; saltem aliquam non habeant
 rationem: Maximè autè quo felicio-
 ra, sublimioraq; ingenia oblectemus
 (non verò quòd ita esse statuamus)
 annotanda in primis & hîc nobis vi-
 detur Platonis illius celeberrimi, &
 multorum non mediocrium philoso-
 phorum celebrata vulgataq; senten-
 tia, quòd scilicet mundus est animal
 vnum, vna quadam anima intellectua-
 li (ea est de qua paulo antè disceptaui-
 mus) sub mente principe omniù crea-
 trice vita donatum, quæ (menti obse-
 cundans) cògenço suo spiritu per om-
 nia

Mūdū esse
 animal v-
 num sensu
 Plato.

nia diffuso vniuersum orbem alit, fouet, moderatur. Cui & id Maronis egregij illius non minùs philotophi quàm poëta subscribit: --- Omnia

Spiritus intus alit, totamque infusa per artus,

Mens agitat molem.

Quibus non obicurè ostendit naturam hanc transmutationi obnoxiam à natura stabili ordinatrice quæ regi: singula etiã artus & particulas esse quasdam mundani illius ac magni animalis, eadem quæ saltem communi vita viuere, adde & communi quodam spiritu in propria munia extimulari. Ideoque & illorum est consilium, vnã in omnibus vitam sub mente esse ac viuere, quæ cuncta eius vi & imperio peragat. Ita tamen vt ad suas functiones obeundas tum cœlicis, tum nonnunquam etiam rudioribus instrumentis vtatur. Quapropter & in hac communi omnium vita sentiunt singulas formas cum inuicem, tum per animã

Vnã in omnibus vita, omnia inuicem inspirare, & comparsione quadã communi care.

FRANCISCI RVEI

illam vniuersalem ad omnium vltimū
finem, hoc est supremum ipsum bo-
num, tandem conspirare, vt & quæ-
cunque fiant mundi opera, sigillatim
mundi partes sint vel ad eas spectent,
vt & ad totum. Quod & ipse Pytha-
goras suis numeris demonstrare con-
tendebat, dum vnitatem omnem nu-
merum constituere, dualem primum,
atq; ex vnitatem & binario ternarium
(id est Trinitatem quandam) cōpre-
hendi, deinde & in simplicem vnitatem
alium omnem numerum resolui, mul-
ta ingenij dexteritate differebat. Ve-
rū vnde digressus est noster tandem
redeat sermo. Senferunt item & philo-
sophi illi, quòd citra substantialē pro-
ximamq; causam non possit in hoc
inferiori mundo naturaliter produci
substantia, nec sine viuente causa vi-
uens quippiam generari: deinde & du-
ce quodam communi diuersa quæq;
conciliari. Proinde & per substantia-
lem illum mundanæ animæ vbiq; præ-
sentem

Pythagore
de Trinita-
te & vnita-
te per nu-
meros cō-
pendiosa
sententia.

sentem spiritum, omnia consensum, cuius nunc cōmeminimus, participare volunt. Adde, quod & inter philosophos conuenit, quòd lumen intelligentiæ est actus: intelligētias quoq; & superiora lumine & spiritu nō modò cōmuni, sed & pprio agere. Quid igitur illis arduū fuit opinari spiritū illum vniuersalē, cœli vim materiæ ad eā ritè paratæ admouere, vnde rationis eius seminalis virtus ad opus pridē à creatore inseminatū exsuscitet. Præstat tamen Chimericam illam animam, Christianis incognitā, philosophis in hanc persuasionē ductis relinquere: & attendere ijs quæ ratio diuinis oraculis subnixa suadet, & quotidiana naturæ consuetudo demonstrat. Naturam autē sic operari videmus vt cœli lumen non desit, & rationum seminalium in elementis, id est, in ipsa materia, latentium per id excitetur foecunditas. Quemadmodum quippe prudēs agricola terram

FRANCISCI RVEI

fementemq̄, sic sua arte ac diligentia
 præparat quò speciem rei cuius in se-
 mine rudimentum aliquod à natura
 delitescere scit, cœlum omnibus nu-
 meris feliciter absoluat: Ita & solertis-
 simam providissimamq̄ naturam, vel
 hominem artificiosum aurum lapil-
 lùm ve sic aptare posse putat, ut quæ
 in ijs per creationem cœpta est vir-
 tus, vel insita, per naturam, vel artem
 eius quamproximè æmulam, ad per-
 fectionem tandem extimuletur. Pro-
 indeq̄ nulli iam mirum sit, quòd phi-
 losophi illi senserūt, cœlum & artem
 sese inuicem non rarò iuuare: † Quòd
 enim pro cœlicis concipiendis viri-
 bus, & materijs decenter adparandis,
 cœlestium motiones & situs observa-
 re docuerint, vel ideo saltem, quòd
 hæc ad materiam pertineât, aliter vel
 aliter aptandâ. Nempe quòd elemen-
 ta pro illorum motu, positione, pro-
 pinquitate aut distantia qualitates e-
 uariant, quas non pauci rerum natu-
 ralium

† Quòdq̄
 pro, &c.

raliū proximas effectricēs ve caus-
 fas existimant, vel saltem in hoc supe-
 rioribus ministrare quòd pro eorum
 mixtura & temperamento formam
 quandam ædant quæ ad specificam
 quàm plurimum disponat: Vt & id sit
 evidens, quod superiore capite præte-
 xuimus, Deum ordinem quendā con-
 stituissē omnium rerum & à se & ad
 se. Quem Deum credi non ab re po-
 test, supra ea quæ ab vniuersali rerum
 naturalium confluxu quæq; species
 & quoduis indiuiduum recepit, pro-
 prietatem quandam humano captui,
 non ratione, sed solo experimento p-
 uiam, ad hominis vsum, liberalissima
 sua pietate infudisse atq; impartiuif-
 se. Vt & vtilitatem inde homo capes-
 feret, & tanti tamq; reconditi coperis
 admiratione illectus, ad Dei & Domi-
 ni sui omnium creatoris contempla-
 tionem amoremq; raperetur conuo-
 laretq;. Hic namq; ordo vniuersi, & hæc
 rerum proprietatumq; admiranda va-

Cur pprie-
 tates oculi
 tæ rebus à
 Deo indi-
 tæ sunt.

rietas, dum ab intellectu diligentius
auidiusque introspicitur, illuminatis
tandem mentis oculis, principium su-
um, quod est bonum ipsum, id est De-
um, refert, incomprehensam sublimi-
tatem, ac maiestatem simplicissimam,
sapientissimam, potentissimam, beni-
gnissimamque virtutem atque boni-
tatem esse. Sed institutum tandem
absoluamus. forsitan enim longius pa-
lati discessimus. Itaque tamen Trif-
megistus ille non absurdè videri pos-
sit sensisse, quod cœlum lapillis vires
abditas impertiatur, proximæ tamen
earum causæ non meminit, quam in-
ter philosophos conuenit in materia
consistere, & inde suas promere fun-
ctiones. Quæ ratione patet, cœlum i-
psum materiale ac extensum non esse
principem proximamque, vel si ma-
uis, coniunctam causam earum quæ
in Gemmis latent potentiarum. Quæ-
obrem quum superius ostenderimus,
reconditarum virium causas à nulla
fieri

fieri cōplexionali qualitate: sed nec ab aliquo elemento aut forma elementorum temperiem primariè atq; essentialiter consequente, voluit Albertus ille Magnus cum numerosa non mediocris literaturæ ac iudicij virorum turba, quòd species seu substantialis Gemmarum forma sit delitescentium, quæ ex ijs experimur, facultatum causa effectrix atque immediata. Quanquam nec illi fortè negarint substantiali illi formæ vim aliquam adijci cœlestem, quæ vel se ipsa, nonnunquam autem Gemmarum adiuta temperaturis elementalibus, præcipuæ illi causæ suffragetur. His autem non de nihilo subtexendum videtur, quòd quæ Gemmæ natura purissimæ nascuntur, & ab omni forde defecatæ, nullam artis præparationem ambiunt, nisi vt ritè corpori admoucantur & nihil obstet. Quæ verò terra aut crusta obducatæ, preciosum intrò condunt the-

Alberti Magni de proprietatibus essentialibus causis sensus.

FRANCISCI RVEI

faurum & gratam pulchritudinem,
mangonum officio, abiecta crusta, &
virtutibus & illecebris diffundendis
idoneæ redduntur. Neque etiam tibi
persuasum velim Gemmas æqualiter
suis functionibus corpora quæuis e-
tiam humana afficere. Quandoqui-
dem pro corporum cum cœlicis or-
bibus & afflatibus, vnde vim lapilli
mutuati sunt non modicam, maiori
vel minori consensu, aut eorum cor-
porum conueniente vel aduersante
têperamento & innata proprie-
tate, efficacius aut segnius
Gemmas operari
contingit.

Nō in que
ms corpo-
ra Gēmas
æqualiter
operari.

*PRIMI LIBRI
FINIS.*

DE GEMMIS
XIII. QUARVM DIVVS

Iohannes in Apocalypsi meminit.

Liber Secundus.

ARGVMENTVM.

Actis instituti nostri fundamentis, ab ipso secundi huius libri limine prætexendum videtur, quòd diuus ille Iohannes Apostolus Ἀποκαλύψως, id est, Reuelationis libri capite penultimo, dum ciuitatis sanctæ Hierusalem de cœlo descendētis, ac Dei claritate illustris structuram describeret, tredecim Gemmarum nō sine magno sacramento (quod ne in aliena messe metamus, in præsentiarum præmittimus) commemorat. Quas nō pigebit, ex ordine eo loci seruato, hîc quoq; recēserè. Neq; enim video qua meliori ratione, Dominus omnium Deus nobis commonstrauerit, diui-

FRANCISCI RVEI

nas quasdam Gemmis inesse naturas
& proprietates, quàm ijs ipsis cœli mu-
ros, hoc est, eius virtutes, vel (si ma-
uis) Christi Iesu cum duodecim eius
Apostolis, Ecclesiæ videlicet capitis
& columnarum amplitudinem, maie-
statem, cumulatam deniq; nobilita-
tẽ & inuincibilem virtutẽ per Gem-
mas designãdo. Sunt itaq; omnes eæ:
Iaspis, Sapphirus, Carchedonius, Sma-
ragdus, Sardonyx, Sardius, Chrysolit-
hus, Beryllus, Topazius, Chrysopra-
sus, Hyacinthus, Amethystus: nouissi-
mas verò fecit Margaritas. De lingu-
lis autem his hoc libro primùm ex or-
dine differere consilij est.

De Iaspidis speciebus & viribus. *Caput I.*

Iaspidis plura ab autoribus enume-
rantur fastigia. Ea tamen quæ apud
Indos nata Grammatias, alijs Poly-
grammos vocata est: quæq; virẽs, Sma-
ragdo

ragdo quadantenus similis pellucet
 (vt & hinc sola substantiæ crassitie ab
 hoc desciscere ferè videri possit) su-
 premam obtinuit maiestaté. Ab hac
 verò diuersa multum Cypria visitur,
 colore glauco, substantia pingui, Gal-
 lis Iaspis alba dicta. Persica æri similis,
 Acrizusa nominata, cõspicitur. Ther-
 modontiaca autem Iaspis, cærulearũ
 optima est. Cappadox ex purpureo
 cœruleum refert in materia opaca, i-
 deoq; non fulget. Phrygia ruboris nõ
 nihil admittit, Thracica Indicæ æmu-
 la, Chalcidica turbuléta ac variæ mul-
 tum substantiæ, omnium minimè iu-
 cunda. Cunctarum vulgò præstan-
 tissima est, quæ purpuræ quippiam
 complectitur. Secundum habet locũ
 quæ roseum quiddam nacta est. Ter-
 tiam obtinet dignitatem, quæ Smara-
 gdum: quartam, quæ Autumnale ma-
 tutinum serenumq; cœlum imitatur.
 Est & quædam Iaspachates ceu Iaspi-
 dem & Achaten quoq; cõplexa, vires

vtrarumq; perstringere credita. Sunt
 & aliæ (autore Vincentio) peregrinæ
 Thetel. Iaspidis species ex Thetel enumerata.
 Nam inuenitur (ait) in Iaspide scutum
 habens in collo, & cuspidem in
 manu, & sub pedibus serpentem, qui
 habeat contra omnes inimicos virtutem.
 Item & alius in quo fit homo habens
 fasciculum herbæ in collo, cuius virtus
 sit omnes discernendi morbos, ac sanguinem
 restringendi: quem Galenum in digito
 gestasse referunt. Deinde & cruce signatum
 viridem reperire est, ne quis submergatur
 efficacem. Hactenus ille. Hic itaq; fere
 indigitauimus optimam principemq; Iaspidem,
 virentem illam & Indam quæ (quod præ
 cæteris amuletum esse creditur) Polygrammos
 nuncupata existimatur, quæ tamen celeberrima
 asseritur, si ex viridi purpureum quiddam
 complexa, alba præcingatur linea. Vn-
 cijs vndecim magnam vidisse Plinius
 testatur, indeq; arte consculptam Ne-
 ronis

Iaspis quæ
 optima.

ronis thoracatá effigiẽ. Porrò quòd
 ad vires attinet, omnes pro singulari ^{Iaspidis}
 aduersus perniciosissima quæq; vene ^{vires.}
 na amuleto toto Oriẽte deferri, idem
 Plinius in scriptis reliquit. Verume-
 nimuerdẽ eam quæ Grammatias dici-
 tur, alba insignem linea præferũt, quæ
 si geminata candidam efferat crucẽ, à
 nonnullis firmiter prædicatur feren-
 tem ad eò contra aquæ iniurias adse-
 rere, vt & hunc à submersione vindi-
 care queat. Galenus medicinæ vsui il-
 las esse confirmat, quòd suo adhæsu
 stomachum firment, quem ventricu-
 li os esse idem autor dixit: illiusq; rei
 se periculum fecisse profitetur, tor-
 que videlicet ex Iaspide à collo ita su-
 spenso vt stomacho è directo respon-
 deret. Affirmatq; sibi coram explora-
 tum esse sculpturæ expertes nihilò-
 minus prodesse, quàm si dracone ra-
 diato figuratẽ fuissent: quales Neche-
 psus rex insculpi instituit, vt idẽ Ga-
 lenus refert. Adde quòd Iaspis mulie-

FRANCISCI RVEI

ribus menses cohibet drachmæ pondere deuoratus, sanguiné sudoremq; compescit, hydropē & febres arcet, oculorū aciem suo virore reficit, Venerereorum petulantem appetentiam retundit: partum proprietate quadā occultiori moderari creditur. Sunt q; ab aduersis casibus gestantem liberare, phantasma pellere, cōceptioni aduersari, & oculos ab omni sorde purgare laspidem dicant.

De Sapphiro. Caput II.

*Sapphiri
differētia
& nomina*
IOui Phœboq; antiquitūs sacrā sapphirum in duo partiūtur præcipua discrimina. Sunt nanque quæ Orientales seu Indæ, sunt & quæ Podiæ, à loco scilicet suæ generationis, appellantur. Inuenio quoq; illam & Syrtitem, ab inuentionis loco, vocari. Quamquam non eam putauerim esse, cuius Plinius meminit libro 37. hist. natural. cap. 10. his verbis: Syrtitæ (inquit) in litore Syrtium, iam quidem & in Lucania

cania inueniuntur, è melleo colore re-
 fulgentes, intus autem stellas conti-
 nent languidas. Tametsi nanq; nomi-
 ne & originis loco conuenire videan-
 tur, color tamen huius fyrtitis, è mel-
 leo croco. refulgens, manifestius recla-
 mat quàm vt à quoquam suspicari de-
 ceat hanc fyrtitem esse sapphiru. Sap-
 phiri nanq; cœlesti colore conspicui
 sunt. Porrò earum quę apud Medos ^{sapphiri}
 reperiuntur, supremam sibi maiestatem ^{delicupuo.}
 vendicarunt, quę serenissimi verniq;
 cœli colorem efferentes, cœruleę cõ-
 spiciuntur, & ceu transfusas nubecu-
 las (immixta etiamnum leui quadam
 purpura) repræsentât: vt videlicet sul-
 phuris primum accensi colorem refe-
 rant, aureis insuper punctis colluceât
 scintillentq;, ita tamē vt visus aciē ma-
 teriei crassitie retundant, vt & admo-
 taru rerum imaginē speculi instar mi-
 nimè reddât. sunt itaq; hæ optimę sap-
 phiri. Multę tamē alię visunt quę quo
 magis ab his vel substantia vel colo-

re descuerint, eo viliores censebunt. Inter quas quæ tanquã subcandican-
tes quasdam nubeculas ostentãt, præ-
feruntur, vt ab optimis primum sibi
locum occupauerint. Supremã olim
Sapphirum autoritatem habuisse, vt
& apud diuos gratiam, ipsa perhibet
antiquitas. Tam quippe dijs, Phœbo
maximè, gratam hanc Gemmam cau-
santur, vt tum præcipuè sua huic sacra
placuisse creditum sit, cum inter hæc
sapphirum (tanquam videlicet cõcor-
diæ signaculum) etiam si non citra fa-
stum superstitionemq̃, ostentarent.
Qua de causa Pontificibus in primis,
dein etiam regibus, summis denique
viris, præ cæteris dignam, ob prope-
modum diuinas illius facultates, phi-
losophi iudicarunt. Veneros compe-
sere affectus creditur, ideoq̃ castis
præcipuo vsui esse perhibetur: dein-
de animi in Deum propensionè, deu-
tionem, pietatem, constantiam, pacis
ambitionem, deorum munera, opi-
maq̃

Sapphiri
vires.

Superstiti-
ose credita

maꝓ (quod ad hanc vitam spectat) beneficia inuitare conciliareqꝫ fertur: vt vel hinc ecclesiasticis præsulibus omnium maximè dignam rude etiam vulgus profiteatur. Addunt & contra iracundiam, inuidiam, fraudes & tristitiam pollere. Adeò scilicet contra effrenes animi mores efficax est creditata. Verùm hæc ad animam pertinent.

Corporis præterea incrementum moliri, solidas principesqꝫ fouere & afferuare partes, cordis oculorumqꝫ vires reficere, horum excrescentias & pustulas inhibere: ruptas quoque membranas cogere Galenus & Dioscorides autores sunt. Addunt & aduersus scorpionum ictus & intestinas exulcerationes bibi, venenis etiam pestiferis resistere, & cõtra veneficia omnia, adde etiam & incantamenta præsidio esse, febrientes cordis venis pulsantibus admota iuuare, sudorem arcere, sanguinem cõtinere: carbunculis abscessibusqꝫ calidis, pestiferis præfer-

FRANCISCI RVEI

tim, mirum in modum aduersari tradunt. Commentitium puto quod à plerisque dicitur Sapphirum Carbunculo extincto viribus destitui. Sunt & qui falsò iactent sensisse Dioscoridem quòd Sapphirus araneam in pyxide repositam occidat, si diutius supra animam pendula admoueatur.

Mitto præterea quæ de hoc lapillo superstitionum Magorum prestigiosa vanitas nugatur.

De Carchedonio. Cap. III.

CArchedonium è Carbuncolorum esse generibus Plinius inter Latinos philosophos locupletissimus testatur. Quanquam & hinc præmonitum te velim ferè omnia tam Græca quàm Latina Apocalypsis exemplaria Calcedonium habere: quum tamen de hoc nomine vocato lapide nihil apud auctores classicos inuenerim: de Carchedonio autem multa. Vt & hinc non ab re putem scriptorum incuria

utraq;

vtraq; exéplaria iam olim vitiata esse,
 quæ præstruere visum est ne sacri te-
 xtus veritatem ac dignitatem negle-
 xisse videremur. Porro Carchedoni-
 os putant imbre diuino generari. Lu-
 na plena maximè reperitur. In Nasa-
 monijs montibus nascitur, deinde & ^{Carchedo}
 apud Thebas in Aegypto: verù quàm ^{nij genera}
 prædicti obscuriores ac magis fragi- ^{tio.}
 les, venosi & moriétis carbonis haud
 abúmiles. Neq; etiam desunt viri non
 in celebres qui iuxta Basileam Argen-
 tinamq; claras multú & insignes Ger-
 manix ciuitates quosdam Carchedo-
 nios reperiri adstruant. Præterea au-
 tor est Symphorianus Campegius in
 Lotharingia quoq; Carchedonios o-
 riri miræ magnitudinis, & si ferro per-
 cutiantur sonoros, quos & vi prædi-
 tos scribit aduersus raucedinem: vo-
 cèq; clarificare. Ego verò absolutissi-
 mo Carchedonio cû Lotharingo col-
 lato, hunc non putauerim (tanti viri
 pace dictum sit) esse verum Carche-

Carchedo
nij descri-
ptio.

doniū. Quandoquidem optimus colore conspicitur medio inter Beryllū & Hyacinthum, accedente etiam leuicula quadam & subardente purpura, vt & proinde facilis sit suspicio coijſſe Beryllum cum Hyacintho. Ideoque Carbunculis pallidior & subobſcurior viſitur, quanquam & Sole vel igne acrior excitetur. Dicunt etiam Carchedonios vmbra purpureos oſtendere, ſub dio verò flammeos videri, & ſoli expoſitos ſcintillare. Qui autem à Lotharingis paſſim circumferuntur rubri ſemper æqualiter conſpiciuntur, tantum abeſt vt prædictos gratia & proprietatibus adſequantur. Quãobrem ſpurium potiùs Lotharingum Carchedonium eſſe iudicauerim, vel omnino ignobiliorem eius quandam ſpeciem. Præterea commune omnibus Carchedonijs inuenio, quòd ceram ſignandam ſuo contactu ita quidem liquefaciant, vt eius adhærentē partem conuellant. Carchedonij (vt
in

in omni Gemmarum genere) Masculi ^{Mas & fœ-}
 acriùs, fœminæ lâgidiùs fulgēt. Scal ^{mina.}
 pturæ contumaces esse Carchedoni-
 os inuenio: Cæterùm facultates eis ^{Carchedo}
 tribuunt non obscuras contra Caco- ^{nij vires.}
 dæmonas, & atræ bilis symptomata,
 hoc est tristitiam timoremq̃. Neque
 desunt qui victoriã ei promittere au-
 deant qui illum secum gestauerit. Fer-
 tur & festucas calfactus trahere. Præ-
 cipuæ autē dignitatis sunt mares qui
 stellas intus ardenteis ostentant, vel
 cœlesti hoc schemate diuinis ferè e-
 ius vires attestante.

De Smaragdo. Cap. IIII.

Viridium Gemmarum iucundif-
 sima primaque habita Smara-
 gdus. Nullus nãq̃ colos oculis æquè
 placuit, quòd horum acies virore ma-
 ximè demulceatur, vt & eapropter vi-
 ridaria visus & animi recreandorum
 gratia petantur. Ideoq̃ fit vt nullis lu-
 mina nostra lapillis quàm Smaragdis

FRANCISCI RVEI

Smaragdi
genesis.

Arimaspi.

plus oblectamenti consequantur. Ni-
hil quippe cum herbis de viriditate
meliori ratione certauerit, quum etiã
quarundam virorem non rarò Sma-
ragdus superet. Porrò optima apud
Scythas in altissimis montibus ac in
metallis aureis nascitur, vnde non si-
ne magno discrimine ac negotio so-
let adipisci: Gryphis alijsque ferocis-
simis in ijs auro nidificantibus, & il-
las tutantibus ab Arimaspi vnico in
fronte media oculo insignitis, viris ar-
matis eò auri & Smaragdorum cupi-
ditate nimia consuetis accedere. Cæ-
terùm quantũ reliquas virentes Gem-
mas Smaragdi superant, Scythicæ cũ
substantiæ puritate tum viriditatis il-
lecebra reliquas sui generis species
antecellunt. Secundam verò sibi di-
gnitatem Bactrianæ vendicant. Ab his
autem Aegyptiæ. Quanquã & in Bri-
tannia maiore (quam nunc Angliam
vocant) reperiri non ignobiles, autor
est Albertus Magnus. Post generosissi-
mas

mas itaq; quæq; pro sui puritate & vi-
 roris constati pertinacia, superior aut
 inferior æstimanda fuerit. Porrò præ-
 clarissima Smaragdus virenti iucun-
 ditate amœnissima prata proximè re
 præsentat, solaq; præ omnibus alijs
 intuitum vbertim explet, & multo la-
 bore hebetatam oculorum aciem re-
 fitit: vt vel hinc apud scalptores maxi-
 mam inierit gratiam. Quinetiam è ló-
 gino se se efferunt Smaragdi quòd
 vicinum circumfusum ve aërem suo
 inficiant tinctu. Tametsi verò duo-
 decim eius enumerantur omnia fa-
 stigia, principis tamen & absolutissi-
 mæ descriptionem hîc adnotasse sat
 nobis fuerit. ea siquidem cognita,
 reliquas pro suis meritis metiri ac
 æstimare haud difficile fuerit. Sele-
 ctissima itaque Smaragdus ea est
 quæ viridissima, lucidissima ac pu-
 rissima existens, suo quidem viro-
 re oculos constanter explet, sati-
 at ve: ita vicinum aërem proprio

Optime præ-
 batio.

FRANCISCI RVEI

tinētū inficiens, vt neq; soli neq; vmbri seu lucernis cedat: quin potius perpetuo contumaciq; virenti fulgore semper irradiat, sui semper præbet conspectum, substantia pertinaci ac durissima. Porrò Smaragdorum quæ planæ ac læues sunt, speculi speciem referunt, & imagines rerum admotarum supinæ representant. Ideoq; in scriptis est, Neronem gladiatorū certamina Smaragdo conspexisse. Vires huic adscribunt præstantissimas aduersus venena omnia: vt & hinc octogranorum hordei pondere in polline deuorata, venenatos à morte vindicare potens iam pridem explorata sit. Affirmât etiam serpentis oculos diffluere, si optimam Smaragdum diutius intueatur. Comitiali præterea morbo vel à collo pendulam vel annulogestatam, ceu amuletum generosum prodesse, Hemitritæumq; sanare, confirmant. Iam verò apud omnes conuenit lapidem hunc rerum Venerearum
 impa

Smaragdi
 vires.

impatientem esse. Vt etiam Albertus ille Magnus adseuerare non dubitârit, regi Hungariæ cum vxore rem habenti, Smaragdum quam annulo portabat, in tres diuulsam fuisse parteis. Proinde palàm esse creditum compertio, ad castitatem non mediocrè hūc lapillum habere proprietatem. Addunt deniq; & ipsum memoriam fouere, visum recreare, opes augere. Mitto quæ de lapillo hoc superstitiosorū magorū nugacissima impostura mentitur. Porrò qui non vsque ad eò uident, uino & oleo abluti (autore Plinio) emendantur.

De Sardonyche. Cap. V.

Sardonychas olim Romanis in magno fuisse precio autor est Demostriatus. Porrò numerosa specie uidentur: quarum India parens est, celeberrimæ habentur. Post has Arabicis laudem detulerunt, circuli præclaro candore, nec tamen nimis gracili, ve-

FRANCISCI RVEI

rùm in vmbonibus nitido. Optimæ autem iudicantur quæ colore constant veluti carnibus humanis vngue interfuso (qualè audio vulgus incarnatum vocare) vtroque nihilo secius colore vtcunq; pellucido atq; languido, ceu scilicet quis rubricam visum transmittere intelligat affuso etiamnum colore vtcunq; glauco. Itaq; Indicæ præstant. Colorum quoq; varietate suam ostentât dignitatem, vt vix in alia Gemma depingenda naturę diuina sagacitas magis reluceat. Ex his

Optimæ
deliniatio. nanq; generosiores, radice tanquam à basi quadam nigricante (quam quis non iniuria, è nigro ad cœruleum desciscere crediderit) Onychas primū quadantenus repræsentant: hinc imitante Sardinum subrubente zona præcinguntur, à qua deinde linea alba in gyri modum ambiuntur: Tandem verò lata atq; diuersa intercapedine in ampliorem, nec minùs artificiosum ac candidum circulum meant. Postre

ma

ma omnib. ijs zonis, veluti basis quædam altera substernitur: quæ vt Arabibus nigerrima est, ita Indis cerea vel cornea conspicitur: quasi videlicet in cādido pingui vnguis humanus trāsfundi, accedente etiam subobscura quadā nubecula, existimetur. Ideoq; nemini mirum esse debeat, si quis Sardonychas ex Sardij, Sardę & Onychis coitu fieri suspicetur, quum Sardonychas palàm sit trium illarum Gemmarū referre colores ac substantias. Præferuntur quibus candidæ vel purpureæ zonæ sese ex ordine, citra alterius rei intermixtionem, recipiunt, & albicantes circuli, immixta leui purpura, Probatioꝝ cœlestis arcus anhelationem quandā referunt. Melleæ verò & feculentæ reijciuntur, cum ijs etiam quibus circulus aliquis sese quidem diffundit, non autem recipit. Aduersus vene- Potentia. rea pollere, & animi fastum, † Ony- † Onychū. charum item nocuos effectus arcere creditur.

FRANCISCI RVEI

De Sordio. Caput VI.

SARDIUM à Plinio SARDĀ vocari inuenio. tametsi non desint viri non in celebres qui ab hac SARDIUM multū discriminari iudicēt, quòd videlicet hic ruber, illa verò alba visitur. Forsitan vocum vicinitas Plinio imposuit. fuit autem SARDIUS apud antiquos nō infimi nominis: nūc autem nullus aut minimus eius vsus. Porro colore conspicitur rubro, verūm subobscuro, vt si quis imagnetur terram rubricam pellucere quidem, sed subobscura of fundi nubecula. Adeo q̄ is sui generis optimus cēsetur, & quò latius ab hac perfectione reliqui abibunt, hoc minus nobiles iudicabuntur. Timorem pellere, audaciam præstare, à veneficijs maleficijsq̄ gestantem adserere, sanguinem è naribus fluentem compescere, animo lætitiā, ingenio quot̄ Onychū. que acumē inuitare, perhibetur. † Onycharum prætereà retundere iniurias creditur: vt vel hinc Sardonychas inno-

Sardij deli
neatio.

Probatio.

Virtutes.

† Onychū.

innocuas esse confirmant, quòd Sardium complectuntur, Sardij item mares acrius fulgent, ideoq; præstantiores habentur, quod & alijs ferè Gemmis commune est.

De Chrysolitho. Cap. VII.

Chrysolithos multiplici discrimine partiuntur, quarum ignobiliorum Arabicæ dicuntur, quòd vario colore ac turbulento còspectu sunt. Reperio etiam & Chrysolithos in Germania nasci, in iugis scilicet Mysinacis & locis conterminis, splendore tamen ad candidum languido, quàm aliæ magis fragiles. Selectissimarum India nutrix, quæ quadantenus cœruleæ sunt, marinæ aquæ viroré ita præferentes, vt aurû in collatione quadam veluti argenti facie cogant albicare. Porrò partibus respirationis, a deoq; asthmaticis Chrysolithum cõferre tradunt. Aduersus pusillanimitatem, & contra melancholicos metus

Chrysolithi species & genesis.

Optimæ descriptio.

Facultates.

FRANCISCI RVEI

stultitiamq̄ pro amuleto deferē. Dæ-
monas prauos pellere, sapientiam, a-
nimi quoq̄ constantiam promouere
creditur. Nocturnis item pauoribus,
& molestis interfomnijs aduersari cre-
brò sum expertus. Addit & Thetel lu-
dæus philosophus Chrysolithos repe-
riri insignitas fœmina, vna manu auē,
altera verò piscem continente: merca-
toribus vtiles quòd stultitiam pellāt,
inuitent autem solertiam, qua illi suis
negocijs bene absoluendis maximè
egent. Quanquam & id suam abundè
redoleat vanitatem.

De Beryllo. Cap. VIII.

Berylli pro
batio.

Beryllorum India parens est, ita vt
Brarò alibi orientur. Est autē Beryl-
lus vna ex virentibus lucidisq̄ Gem-
mis. Probatissimæ sunt quæ limpidi-
maris virorem proximè referunt. Ab
his Chrysoberylli paulò lāguidiores
fulgore in aurum vergente, laudātur.
Sculpuntur singulæ forma sexangu-
la, quò

la, quò color alioqui hebes & languidus angulorum excitetur repercussu: vix nanq; aliter politæ fulgent. Porro quamuis decem eius faciant genera, sat tamen nobis esse putamus principem indicasse, vel hoc præsertim nomine quòd hac cognita, facilè cuius fuerit reliquas species ad iam indigetata Berylli faciem metiri. Oculis humentibus, ructibus, suspirijs, iocineris quoq; malis, illius ex aqua dilutū *Vires.* (infusionem nostri Seplassarij vocāt) non mediocriter auxiliatur. Inuenio & hanc Gemmam aduersus hostium iniurias, & contra segnitiam pollere, ingenio prodesse & coniugatos inuicem conciliare.

De Topazio. Cap. IX.

Quæ de Topazij inuentione varia adferuntur, tanquam à nostro instituto aliena (quod & in singulis ferè capitibus obseruare adnitimur) omittimus. Porro Topazium Gemmarum amplissimam tradit Pli-

FRANCISCI RVEI

Duplex Topazij genus.

nus, vt etiam Arsinoæ Philadelphî vxori statuum præbuerit quatuor cubitorum in delubro aureo sacrâ. Duplex eius differentia est, priorem Prafoiden, id est porraceam, alteram autem Chrysopteron: rectius autem Chrysopterin (hoc est ad filicis herbæ viro rem inclinantem) nuncupant. Neque enim è voce Græca *ἄριστον* Latinis aliam significante aut pennam, verum à voce *ἄρις* filicem herbam indicante, Chrysopterin deriuari putauerim: est namq; filicis virorem quàm porri dilutior. Vt sit Chrysopteros, vel si mauius Chrysopteris Topazium aureo colore, transfusa in super blanda quadam viriditate ad glaucum accedente. Qualem Topazium mihi æstate superiore comonstratam fuisse reminiscor, substantia quidem non mediocriter tenui, multum autem pellucida, colore tamẽ ex flauo in pallidum languido, immixto etiamnum aqueo quodam virore, adeoq; filicis foliorum viriditatem

tatem repræsentante. Solæ autem hæ præcellentium Gemmarû limam admittunt vsuq; atteruntur. Topazij laus non vulgaris profectò: quandoquidem vires ei aduersus sanguinis e- Facultates ruptiones tribuuntur: ideoq; vulneri admota sanguinem è vestigio compefcere: iracundiam præterea ac venerea cohibere creditur. Nec desunt q; facto periculo audeant affirmare, q; manus Topaziû habens, ab aqua bulliente citra iacturam eripi possit: vt quæ aquæ feruorem vsque ad eò temperet vt ab ea omnè bullam mōx pellat & calorem no cum. Mirum verò quòd vires pro Lunæ augmento aut decremento euariet: vt & hinc lunaticos iuuare perhibeatur. Sunt qui hūc lapillum stultitiam pellere, delirium auertere, & à momentanea morte ferentem vendicare, & phrenitidi obnoxijis amuletum esse prodant.

FRANCISCI RVEI

De Chrysopraso. Cap. X.

CHrysoprasum & Chrysoprasium
Plinius scribere videtur, nam li-
bro 37. cap. 8. Topazij genera discrimi-
natum narraturus in hunc modum
scribit: Duo eius genera faciunt Pra-
soidē atq; Chrysopteron similē Chry-
soprasio. Nec ita multo pōst subdit:
Vilioris turbæ est Prasius, cuius alte-
rum genus sanguineis punctis obhor-
ret. Tertium virgulis tribus distinctū,
est candidum. Præfertur his Chryso-
prasius porri succum & ipsa referen-
te, sed hæc paululum declinans à To-
pazio in aurum. Eiusdē verò libri ca-
pite 5. Beryllorum discrimina descri-
pturus: Vicinum (inquit) genus huic est
pallidius, & à quibusdam proprii ge-
neris existimatur, vocaturq; Chryso-
prasus. Item & eius libri cap. II. Colos
(inquit) appellavit Chrysolithum au-
reus, Chrysoprasum herbaceus. Puto
tamē vel scriptorum vel typographo-
rum oscitātia Chrysoprasio, p Chry-
sopra-

foprafo, & prafius pro prafus substitutum esse, vel hac ratione quod vtraque afferit porri succum referre, cui Chrysoprasi & prasi voces longè melius respondent: sicuti & ibidem his pro is, & Chrysopterin pro Chrysopteron reponendum censeo, vt scilicet in huc modum Pliniana lectio castigetur. Et duo eius genera faciunt Prasoidem atq; Chrysopterin simile Chrysopraso, & demum vilioris turbae est prafus (nisi tamen prafius vocè adiectiuum quoddam esse censeas) cuius alterum genus sanguineis punctis obhorret. Tertium virgulis tribus distinctum est candidum. Praefertur his Chrysoprafus porri succum & ipsa referente. Palàm enim est Plinium eò loci Chrysoprasum tribus Prasi generibus conferre, eundemq; praestantiorrem haberi velle. Sed hæc missa.

Emendatur
 Pliniana lectio
 etio li. 37.
 cap. 8.

Chrysoprafus itaq; lapis porri viriditate ad aurum inclinante conspicitur: ideoq; herbaceum colorè imi-

Descriptio

FRANCISCI RVEI

tañ. Optimus itaq; est qui aureis gut-
tis conspergitur. Mirum quòd lumi-
ni tam importunum scribūt quidam,
vt genuinum decorem per solas tene-
bras ostendet. Vires ei tribuunt con-
tra sacram auri sitim: Cordis vires re-
ficere, & oculorum imbecillitatem fi-
nire creditur.

Virtutes.

De Amethysto. Cap. XI.

PRæcipua inter violaceas Gem-
mas Amethysto laus & autoritas:
eius autem plura enumerantur fasti-
gia. Porrò Indicæ supremam sibi ven-
dicarunt maiestatem: Post has verò
Arabica, Armeniaca, Aegyptia & q̄

Delineatio in Galatia reperiuntur. Infimæ omniū
quæ in Thaso aut Cypro gignuntur.
Singulæ tamē violas ut cunq; referūt,
fulgent quoq; sculpturæ vt si quæ a-
liæ faciles. Absolutissimam purpurā

Probatio. Indicæ repræsentant: inter quas eæ q̄-
dem præcellunt quæ veluti ex carbū-
culo irradiātis in murice rosei cuius-
dam nitoris iucūdā anhelationem
effun-

dunt. Quarum, quæ blando quodam aspectu tanquam ignitam eiaculatur scintillam generosissimæ atq; efficacissimæ putantur. Neq; etiam hîc adnotare pigebit quod accedunt quidē Amethysti omnes ad vini ruborē, verum eo non adepto in violaceum finiuntur, vt purpuræ videlicet fulgor vsque ad eò igneus non sit: sed in vini colorem euariet. Quanquam inueniā & Amethystos quosdam ad Hyacinthos deficere, alios verò ad vinū magis: nullæ tamen vinosi coloris expertes omnino laudantur. Quæ verò ad crystallum ceu subalbida quadam ac leui purpura desciscunt, cunctis ignobiliores habentur. Veneris gemmam, coloris luxus & illecebra vocari fecit. Aristoteles autor est amethystum ^{Potentia.} umbilico admotum vini vaporē primum ad se trahere, deinde eum discutere: proindeq; à crapula & ebrietate ferentem vindicare. homini præterea contra topica amuletum esse compe

FRANCISCI RVEI

rio. Addunt & alij malas illum arcere cogitationes, & præcox fœlixq; ingenium efficere. Ad hæc vigilantè & principibus gratum reddere eum à quo portetur. Sunt qui grandinem auertere & omnia prospera inuitare illum tradant. Mitto hîc quæ de hoc lapillo superstitiosi impostores credulis nimium auribus infusurrant, tanquam videlicet Christiano instituto indigna, quæ lia ferè sunt etiam quædam exijs, quæ partim paulo antè, partim etiam & in alijs huius libri capitibus, è certis tamen autoribus, retudimus, cuius te vel ideo monitum cupimus, ne quæ egregio illi censori, aut alij similis faraginis homini calumniandi ansa relicta videatur: quæ ea venia à nobis prædi posse iudicauimus, quæ ab alijs prædita fuisse vidimus, quanquam ea omnino prætergressi simus quæ præstigiosam illam Magiam plus redolere cernebantur, quàm Christianam eruditionem deceret admittere.

De

De Hyacintho. Cap. XII.

HYacinthus à sui nominis flore
 nomen habet: eius namq; coloré ^{Delineatio}
 quàm proximè repræsentat. Est itaq;
 Hyacinthus colore quidem fuluo, ab
 Amethysto (Plinio teste) differens q̄
 quæ in hoc emicat viola, in illo dilu-
 tior cōspicitur, vt quis scilicet ab A-
 methysto ad aurum immixta etiam le-
 ui quadam sed subobscura purpura,
 desciscere dixerit Hyacinthum. Tri-
 plicem eius inuenio differentiam. est ^{Genera.}
 enim qui ad rubrum plus inclinat, i-
 gniq; purpurascit magis, cui nonnul-
 li primam adiudicarūt autoritatem.
 Est & alius, è fuluo croceū repræsen-
 tans, quiq; igne obscurior redditur.
 Tertium è fuluo ad cœruleum nō in-
 gratam præ se fert anhelationem, inde
 sapphirini nomē habet, cui alij supre-
 mam maiestatem adiudicant, vel hoc
 nomine quodd Hyacinthi, Sapphiriq;
 naturas complecti, ex vtriusq; tinctu-
 ra videatur. Hic præ omnibus alijs æ-

FRANCISCI RVEI

ra sentire perhibetur, sereno scilicet
cœlo ceu gratulabundus, impensius
superbiens, nubilo autem aut omni-
no obscuro iniucundior, humiliorq̃
Probatio. adparens. Probantur qui nec obscu-
riores nec clariores sunt, quique igni
admoti ut cunq̃ purpurascunt. Mirū
quod temporū constitutionibus q̃q̃
affici videantur, ut cœlo placido pel-
luceant: ingrato verò, tanquam eius
iniurias ægrè ferētes, tristi aspectu cō-
pareant, ut vel hinc cœlestis illum es-
se naturæ, nō ab re quis asseueret. Pro-
batissimus quisque frigidissimus ore
Proprietas sentitur, & scalpturnæ contumax vix
tandem cedit. Porrò quod ad facul-
tates spectat, pertinaci frigiditate cor-
pora densare atq̃ reficere, somnū cō-
ciliare, virtutes (cordis præsertim) tue-
ri, à populatim sæuiēte peste, cū ma-
nifesta sua qualitate, tum recondita
quadam proprietate, gestantem adse-
rere, creditur. Ideoq̃ pro amuleto col-
lo suspenditur è regione cordis, ut cu-
tent

tem contingat. Nec desunt qui Hyacinthum confirmant diuitias augere, & animi alacritatem efficere; prætereâ & à fulguribus portantem defendere.

De Margaritis. Cap. XIII.

OMnib⁹ certè notiores sunt Margaritæ, quàm vt earum delineatione opus esse suspicer. Porro quòd ad earū originem attinet, varia est auctorum sententia, cuius tamen diuersitatem dissimili earum genesi acceptã tulerim, non autem illorum aut ignauix aut oscitatix. nec enim video cur cuiquam mirum videri debeat, si pro diuersa cœli constitutione illarum generatio variet. Quid namq; prohibet aliter nasci eas quæ ab Erythræo mari, quæ ue à Taprobane & Toidis, vel etiam ab Arabiæ petuntur littoribus? secus autem quæ à Paria vicinisq; Austrinis vel etiam occiduis Septentrionalibusq; Oceanis ab edoctis vrina-

Genesis
Margaritæ
tarum.

FRANCISCI RVEI

rijs solertissima petuntur arte. Proinde Plinium rerū naturalium peritissimum nullius inscitiae aut negligentiae infimulandum censeo, quòd de Margaritarum natalitijs aliter scripserit quàm Austrinarum, Occiduarumq; nuper inuentarum regionum lustratores literis prodidere, quorum monumenta prætereo ne prolixior fiam. Sat nanq; nobis in præsentiarum fuerit apud omnes conuenire, Conchas pro sua ætate ac magnitudine maiores, pro roris verò (appetente genitali tempore) concepti puritate vel obscuritate generosiores vel ignobiliores eniti. Quæ ratione vberiore cum cœlica natura, quàm cum æquorea consensum & cognationem obtinuisse manifestum puto. Flouescere deinde has vel igne, vel omnino senectæ, atq; etiam crassescere, læuoremq; sensim deponere omnibus in confesso est. Inuenio præterea & concham præuisa manu apprehensura, sese continuo

tinuò comprimere, vtpote suas operi-
 turam diuitias, gnaram scilicet quòd
 harù causa impetatur, inimicà quoq;
 manum si fortè comprehenderit, am-
 putare: iustissima (vel Plinio autore)
 tãtæ temeritatis, luxus & auaritiæ pœ-
 na. Est & præterea apud Vagesum in
 Lotharingia montem amnis Margari-
 tarum ferax: verùm non vsque ad cò-
 splendidæ sunt. Mirum tamen quòd
 quæ per genesim gratia in eis desyde-
 ratur, per columbas refarcitur: quæ
 scilicet deuoratas puriores tandè eas
 cum fecibus reddunt restituuntq;. Præ-
 feruntur quæ candidissimæ, lucidissi-
 mæ, rotundissimæ, leuissimæ & mini-
 mi ponderis sunt, maximè autè si na-
 tura perforatæ sint. Porrò præcipua
 margaritis laus est, quòd siccitate in-
 nata corporis redundãtias absumunt:
 vt vel hinc vires, spiritus, cor & princi-
 pes corporis partes recreent. Ideoq;
 contra cardiacos & melancholicos
 affectus plurimùm celebrantur, ma-

FRANCISCI RVEI

gnoq̄ vsu cōmendantur. Adde quòd à vulgaribus pestiferisq̄ morbis defendunt, & diarrhœis magnoperè cōferunt, hac tamè ratione, vt vel in poline vel alio quouis modo insumantur. Oculorum præterea abūdantem humorem finire, ideoq̄ & visui professe, oculis scilicet quàm tenuissimo earum puluere immisso, traduntur. Neq̄ enim solo gestatu quippiam illas posse reperio, quàm inexplebili humano luxui arridere.

De Carbunculis. Cap. XIII.

Posteaquam de tredecim illis, quarum sacra Apocalypsis meminit, Gemmis, sermoni coronidem imposuimus, pro nostri absolute institutioni, de alijs qui nunc passim in vsu sunt lapillis operæ precium fuerit differere, à preciosissimisq̄ Carbunculis ordiri. Carbunculos itaq̄ (ab igniti carbonis colore ita vocatos) inter arduentes igneasq̄ Gemmas supremã sibi

Carbuncu-
lorum de-
scriptio-
nes & gene-
ra.

sibi vendicasse maiestatem, apud omnes conuenit. Porrò in numerosas diuariantur species: sunt namq; qui Garantici, Indici, Aethiopici, Alabandici nominantur, singuli scilicet à suæ generationis loco. Persuasum autem habeo præsentihuius nostri argumento abundè facturum me satis, si Carbunculorum quatuor genera explicauero. Itaq; verissimo generosissimoq; imò & imperatoribus dignissimo propriè vocato Carbunculo, Balagium, Rubinum, ac Granatû Gemmas vulgarissimas annumerabimus: hæc siquidem inter ardentes ignem à certissimo Carbunculo propiùs repræsentant. Porrò selectissimorum carbunculorum multiplicem inuenio differentiam. Quidam enim colore vehementer igneo in modum ardentis prunæ translucent, ita tamè vt extremus earum igniculus in Amethysti violâ desinere videatur: sed & per tenebras lumen diffundunt non iniucundum:

FRANCISCI RVEI

sunt & alij qui pinnato fulgore pellucent. Alij alba præcincti venula, qui coloris præstantia atq; illecebra nullis alijs cedant, quibus etiam familiare esse perhibent inter ignitas prunas ceu mortuos languidosq; comparere: supereffusa autem aqua, carbonibus extinctis, è vestigio priori gratia ceu rediuvio colore gloriabundos resplendere: tanto naturæ miraculo, vt hinc Carbûculi genus hoc præcipuû nonnulli reputent. Hunc Carbunculum Apyrotum nuncupari compertio, quòd ignem non videatur sentire. Demum & hunc sequitur qui sandrautos quibusdam, alijs Garamantites vocatus est. Hic ex India vel Arabia, qua meridiem spectat, petitus superiorum splendore atq; igneo colore nobilis, aureas insuper guttas continet veluti stellantes: intro quidem semper, nunquam tamen in facie conspectas, hoc etiam ordine disseminatas, vt Hyades cum guttarum nume-

Apyrotus.

ro tum serie iudicari valeant. Ideoq; & hoc Carbunculi genus viri quidā non incelebres cæteros albis (quod aiunt) equis præire confirmāt, quòd præ alijs longè vberius cœlestes complectatur virtutes, syderumq; concessisse similitudinem videatur. Quare & Chaldæis sacrum quibusdam estimatum est. Gemmarum omniū carissimæ sunt Carbunculi, vt eadem sit earum cum reliquis comparatio quæ auri ad metalla quæuis analogia. lucundiores tamen existimantur quæ Amethystizontes dicuntur: quarum scilicet extremus igniculus in violam desinit ac purpuræ quandā effert anhelationem. Porrò in omni carbunculorum genere, mares foeminis excitatiùs fulgēt, foeminæ autem ceu pinguiore crassiùs nitent. Quòd autem ad vires attinet, Carbunculi singulis Carbunculi vices. quibus Gemmæ omnes aliæ præditæ sunt virtutibus cõmendantur, vt vel hinc omnium nobilissimi sint habiti.

FRANCISCI RVEI

Soli siquidem eiaculato igne fulgoré
verutilo solem imitari vel hoc sche-
mate palàm conspiciútur, Vt & hinc
præ cæteris Phœbo dicari creditum
sit, quem cunctis syderibus tanquam
regem præesse adstruunt philosophi.
Ideoq; & solum hunc lapillum suam
in reliquos posse figuram imprimere,
quum tamen alius nullus in illum idé
præstando sit, Aristoteles autor est.

Cæterùm Carbunculis proximam
sibi gratiam dignitatēq; Balagius co-
loris iucunditate & illecebra fecit: La-
pis quidem colore rubro & præluci-
do, sed qui superaffuso sublanguido
quodam fulgore cramesinum vulgò
dictum colorem quadantenus refe-
rat. Sequitur deinde Rubinus lapis
ita vocatus, laudatus maximè si per te-
nebras in speciem blandæ cuiusdam
scintille micare videatur & simplicis-
sima consistat substantia. Illis deniq;
Granati succedunt longè obscurio-
re ac minus grato colore, tanquã vi-
deli-

Balagij de
lineatio.

Rubini de
scriptio.

Granati
delineatio

delictet opaca quadam umbra vel nu-
 becula Rubinum offundi iudices. La-
 pis certè non rarus, proinde & hoc
 æui in minimo precio habitus. Porrò
 harum Gemmarum vt quæque ma-
 gis minúsve ad verum carbunculum
 accedit, ita commendatior aut igno-
 bilior & clarioribus aut obscuriori-
 bus proprietatibus donata censetur.
 Balagio itaq; similes ac Carbunculo
 facultates, sed imbecilliores tribuunt.
 Rubinum aduersus pestilentem aëre
 pro insigni amuleto portat & contra
 terrentia somnia. Granatum præter-
 ea melancholiæ aduersari & cor refi-
 cere credunt. Adulterantur autem
 omnes vitro rubore infecto: sed & e-
 languidos folijs bracteisq; quibusdã
 rubicundissimis substratis excitatio-
 res reddunt, vt non sit facile à spurijis
 veras discernere. Sculpturæ † certissi-
 mæ contumaces sunt. Adulteræ cote
 prehenduntur, quòd fragiliore ac
 molliore sint compareantq; materia.

Probatio.

Balagij
vires.

Rubini vis

Granati
vis.

† verissime

FRANCISCI RVEI

sed & centrosa scobe dinoscunt, nõ
nunquam etiam pustulis argenteis in
tus nitentibus.

De Adamante. Cap. XV.

Maximam in rebus humanis sibi
gloriam asciuit Adamas, multo
quidem æuo solis regibus & ijs pau-
cis agnitus. Nunc autem tam creber
vt omnibus penè in delicijs sit & lu-
xu. Est autè generosissimus Adamas
colore ferro candenti haud absimi-
lis. Fatiscit hircino sanguine, maximè
si aliquot ante dies hircus petroseli-
no, silere montano & vino sit educa-
tus: plumbo item dissolui reperio.

Adamantis
descriptio
& genera.

Porro in sex Adamantem partiun-
tur genera. Indicus non in auro nasci-
tur, sed quadã cum Crystallo cogna-
tione, candore placido translucet.
Huic proximus est Arabicus, minor
tantum, nec alibi quàm in syncerissi-
mo auro generatus. In cudibus & fer-
reis malleis vterq; deprehenditur: ita
nanq;

Probatio.

nanq; ijs vterq; resistit vt indomitus
 citra omnem iacturam, à ferro & in-
 cude sese explicet. Quinimò pusilla
 tametsi mole, ignibus etiam vastissi-
 mis iniectus medijs, pertinax atq; il-
 læsus ita permanet, vt nullam prorsus
 ignis actionem admisisse (etiam si mul-
 tos dies ibi perseueret) palàm osten-
 dat, vnde & indomitam antiquis vo-
 cari Gemmam inuenire est. Est & a-
 lius Adamas Cenchros nominatus,
 milio magnitudine respondens. A-
 lius deinde Macedonicus cucumeris
 semen æquans. Hunc sequitur Cy-
 prius in sulphureum desciscens, qui
 licet à prioribus fulgoris lāguore de-
 ficiat, præcipui tamen in medicina v-
 sus est Plinio. Postremus verò Side-
 rites ferreo fulget nitore. Hunc ab an-
 tiqua petitum minera passim dici au-
 dio, atq; ideo ab inertis vulgo reliquis
 præferri. Sic vulgus ignaum suo du-
 citur sensu, vt crebrò vilissima quæq;
 pro optimis reponat. Hic nanq; fide-

FRANCISCI RVEI

rites icibus cedit & malleis, adedò videlicet ab adamãtis natura palàm degenerans, vt vel hinc solam apud eos nominis gratiam vsurpasse credatur, qui rebus externis contenti ad omnẽ veritatem oscitare consueuere. Neq; pigebit etiam secundò recensere, nõ sine magno naturæ miraculo fieri, vt vis illa Adamantis indomita, qua scilicet suarum partium integram contra ferri ignisq; iniurias cõnexionem pertinaciter tuetur, ab hirci sanguine calido quidem & recenti ita afficiãt, vt tandem conniueat & atteri patiatur. Indeq; seposito omni superbo, quo antea gloriabatur, fastu, malleis & incudibus cedat, vt sese in minimas etiam partes frangi, mangonum vsui, permittat, qui ijs postea fragmentis nullam duriciem non superant. Porro maxima Adamantis quantitas auellanæ nucis magnitudinem & formam æquare perhibetur. Generosissimus itaq; & selectissimus iudicabitur
Ada-

Mira Adamantis ad hircini sanguinis vim dissensio.

Probatio.

Adamas, qui iam narrata descriptaq; inuicta natura præditus, crystallo paulo obscurior, ferrum candens nitore refert, cœruleoq; quodam interfuso splendore, ita quidem refulget vt flammæ solaræque quendam radium transmittere videatur: quasi scilicet vario translucentiq; suo fulgore quãdam cœlestis arcus anhelationem præsentet. Porrò vires Adamanti ferre diuinas tribuunt philosophi, efficaciores tamen in auro, quanquã quibusdam placere inueniã ferreã quãdam tenuissimam bracteam subster-
 ni debere. Contra venena & incantamenta amuletum esse præsentaneum testantur, qui Adamantem præsentem toxico madere confirmant. Ideoq; pestiferis causis resistere credit: negatq; ferentem fascinari posse, ad eò scilicet cacodæmonibus inuisus esse perhibetur. Insaniam, metus quoq; vanos, ac terrentia inter somnia arcere fert. Gemma recõciliationis prædicatur quòd

Proprietates.

FRANCISCI RVEI

hostilem demulceas furorem, & viri
cum vxore necessitudinē foueat. Ab
incubis & succubis eum adserunt qui
adamantem portat. Vanum omnino
& præstigij quandam præ se ferēs ima
ginem eorum, nugamētum puto, qui
adamantem dicunt vxoris insciæ ac
dormientis capiti suppositum statim
prodere sit pudica, nec ne. Vel hac ra
tione quòd ipsa à mariti consortio
quasi fugibunda statim excidat, si qui
dem fideli toro iniuriam impudica fe
cerit: Adamante scilicet marito ca
stoq; toro indignam mulierculā hoc
schemate palàm ostendente. Huic la
pillo natura rerum omnium parens
tale cum Magnete dissidium ingenu
it, vt illo præsentē omnem vim tractri
cem à magnete direptam planè con
spicias. Quin magis tractum ab hoc
ferrum feroci quadam vi ab admoto
Adamante reuelli cernere est: Vt &
hinc multis visum esse suspicer Ada
mantem alijs Gemmis iunctum ipsa
rum

Dissidium

rum ad se virtutem omnem trahere, quòd non crediderim. Cæterùm nū reconditas illas vereq̃ admirandas proprietates ad dæmonum imposturas demandabimus, quòd earum causam naturalem nemo (vt puto) adferat exactam, vti censori nostro ac similibus viris parum circumspectis, nihilq̃ suę ignorantiaē cōcedere volentibus forsitan videtur? absit non ab hoc tantū vno, sed & à quouis alio verè docto & piè Christiano. Quinimò eapropter in Dei & Domini nostri omniū creatoris propensioem admirationē feramur, eiusq̃ magnificentiam ardentiori studio ac necessitudine cōferamus.

De Achate. Cap. XVI.

Maximam tempus autoritatem ademit Achata, non quòd viribus minùs quàm antiquitùs polleat, sed quòd copiosior sit: qua enim occasione solet in rebus humanis elationem fastumq̃ raritas adferre: eadē

FRANCISCI RVEI

etiam multitudo, & crebrior familiaritas contemptum parere consuevit. Plinius autor est Pyrrhum Epirotarum regem Achaten habuisse, nouem Musis cum Apolline citharam manu tenente insignem: nulla arte, sed solam naturam solertia ac virtute, sponte maculis ita discurrentibus, ut Musis quoque singulis sua redderentur insignia.

Porrò tam est vulgaris Achates ut delineationem eius & genera scribere omnino superuacaneum arbitrer. Probatissimam verò sunt perspicua, quæque leoninæ pellicis similes sunt, vel etiã nigre albis intersectæ lineis. Mercurio sacram Achatem rudis nimium antiquitas credidit, eam præsertim quæ apud Indos nata est, ubi vario colore, guttis etiam phœnicis conspersa videtur. Cæterum omnem Achatem venenis pestiferis, araneorum atque scorpionum ictibus, aduersari, prudentiam ac facundiam præstare, ab aduersa fortuna tutari, visum fouere, cor recreare,

re, sitim ore cōtentam arcere adstruunt. Nec desunt qui tum maximè efficacem scribūt, cum setis leoninis inuoluta defertur, quod quàm à vanitate quoq; absit, iudex esto.

De Aleatorio. Cap. XVII.

Alectorius lapis in ventriculo ca^{Genesis &}pi reperitur, obscuri crysalli si^{delineatio}milis & colore & substātia, nisi quòd paulo crassior adparet, non excedēs fabæ magnitudinem. Probatur quæ^{Probatio.}intus velut stagnātem ingesti cibi micam, modicam nec vsque ad eò obscuram ostentat. Sunt quoq; qui audeāt affirmare caponem in quo Alectorius sit absolutus, bibere nunquam: id eò que strenuis militibus ex usu esse creditur. Proinde Milonem Crotonensem eius Gemmæ in ore contentæ præsidio, nullo vnquam certamine superatum prædicant. Porrò Aleatorio^{Virtutes.}vires tribuunt non in celebres contra pericula quæuis. Præterea Venerem

FRANCISCI RVEI

ciere, homini constātam, mulieribus virorum gratiam conciliare, ferenti quoq; facundiam præstare, potēs creditur. Sed & sitim ac cordis æstum arcerere ore inclusa experimento non raro constat.

De Torcoide. Cap. XVIII.

TOrcoiden tam in magno precio esse ferè apud omnes conspicuū est, vt multi suo tunc demum luxui aliqua ex parte satisfactum putent cum præclaram quandam nacti fuerint.

Genera & delineatio

Duo itaque sunt eius fastigia, à sua scilicet propagationis loco nuncupata. Inferior siquidem Hispanica: Altera Indica seu Orientalis nuncupatur. Vtraq; tamen consimili, crassa & minimè perspicua substantia. Porrò Hispanica colore vtcunq; virente, subobscuro a deoq; ingrato conspicitur: ideoq; respuitur ceu vilissima. Indica autem ex herbaceo, cyaneo quodam lactescente nitore gratiam in it nō vulgarem.

garem. Colorem igitur præbet ceu in
 cœruleum ex viridi, lacteum quiddã
 perfusum imaginæ: Rarò citra rimã
 venulãmue reperta. Probatissimã ta- ^{Probatissimã}
 men est quæ simplicissima, & persimi-
 li substantia, purissimoq; & citra om-
 nem labem colore suam commendat
 iucunditatem. Mirum quid de diui-
 nis eius virtutibus caussantur. Noui
 reuera virum quendam insulanũ, mi-
 hi quidẽ multa necessitudine deuin-
 ctum, qui dum viueret Torcoiden in
 delicijs habebat annuloq; aureo per-
 petuò gestabat. Is cum fortè, ex læua
 ægritudine in fata concederet eundẽ
 quoq; retinuerat. Tumq; naturę quo-
 dam veluti miraculo contigit, vt Tor-
 cois illa, quę superstite etiamnum suo
 domino cum numerosis sui generis
 myriadibus de pulchritudine ac inte-
 gra puritate certare potuisset, tanquã
 heri sui necem lugens, longè tum ob-
 scurior adpareret, adeoq; continuo
 t. mam per medium porraceam effere-

FRANCISCI RVEI

ret, vt & hinc tum maximam suæ ma-
iestatis partem deposuisse videretur.
Proinde de ea mihi aliquando cõpa-
randa auiditatem abegi. Ego nanque
cum ob periucûdas lapilli illecebras,
tum ob ingentes vires quibus idem
vir, factò periculo, Gemmâ eam pol-
lere constanter asseuerare solebat: eã
si quando liceret, quauis etiam ratio-
ne comparare cõstitueram. Sedenim
meus me fefellerit error, nam dum in
auctione venui expositam, eandem il-
lam litura & vicijs conspersam con-
temno, hanc alter ciuis vili coẽptã
è vestigio mihi ostendit. At cum illam
ego pristina, ceu postliminio rediui-
ua synceritate & maiestate (renouato
domino) perspicio, occœpi mecû ve-
hementer mirari, inopinatum naturæ
ac admiratione dignissimum porten-
tum, deinde & è re nata, meam dam-
nare infelicitatem. Vel hoc euentu co-
ràm edoctus diuina quadam lapillû il-
lum facultate donatum esse. Porro
osten-

ostendendis prodigijs illustris pluri-^{Vires.}
 mum est Torcois, vt & vix credibili
 virtute ferentem ab imminente peri-
 culo (tanquam videlicet innato con-
 tra aduersa quæq; quodam amuleto
 medicamētoq;) fortiter vindicare ce-
 lebretur. Adde quòd cor & oculos
 recreare, & hilaritatē prosperitatēq;
 adsciscere creditur.

De Corallio. Cap. XIX.

Corallium & Lithodendrum ap-^{Genesis.}
 pellari inuenio, quòd arboreus
 lapis adpareat. In mari mollius primū
 crescit, inde verò duratur. Cumq; sub
 aqua quidem vireat, statim atq; hanc
 superarit, rubescit. Adstruunt candi-
 das illud intra aquam proferre bac-
 cas, quæ extra eam in sanguineas de-
 generent: easq; & forma & magnitu-
 dine ad hęc & colore corna fatiua re-
 præsentare. Mirum quòd tactum lapi
 descit si viuit, proinde restibus primū
 reuellunt, aut ferramento acri præci-
 dunt: qua de re Curallium Theophra

FRANCISCI RVEI

stus, à radendo, Græcæ voci alludēs,
illud appellauit. Porrò arboreum esse
Corallium vel ipsius rami palàm ostē-
derint. Diuersam præterea à ferro igni
to naturam Corallium exhibet: illud
nanq; vt aqua, ita & hoc molliore aë-

Probatio. re illico duratur. Commendatissi-
mum est quod rubicundissimum, vel
albissimum, æquabili vsque quaque
concremēto, forma fruticis, ac teren-
ti facilè cedens. Quod autem in lapi-
dis exactam duriciem coijt, scrupulo-
sum, inane, lacunosumq; est, damna-
tur. In magna antiquitùs, apud Indos
præsertim, fuisse autoritate Coralliū
in literis comperio. Hi nanq; pro eo
suos olim consueuisse Vniones per-
mutare tradūtur. Nunc autem quòd
crebrius est, in magno adedò non est
Vires. precio. Dæmonas infensos arcere
perhibetur. Vt & hinc suspicandum
sit prudentem vetustatem, Corallio p
diuersas formas (non sine licet fastu
quodam aut illecebra nunc vsurpe-
tur)

tur) effigiato, & ex ordine infilato, preces Marianas docuisse numerare. Magnus illius in medicina usus percrebuit. Quandoquidem refrigerat siccatq; mediocriter: Ideoq; sanguinis reiectionibus & eruptionibus prodest. Album verò corallium à collo suspensum vt stomachum vel pectus contingat, è naribus consuetum fluere sanguinem non rarò compescuisse vidimus. Cor præterea & ventriculorum, vel ingestum, vel extra, vt adhæreat admotum, roborat. Surculos eius pro amuletis infantulorum collis appendunt: fulminibus & marinis æstibus tempestatibusq; resistere æstimatur. Proinde Ioui Phœboq; sacrum putatum est. Religiosum præterea gestamen esse amoliendis periculis cõperio, vt decore ac religione gaudeat. Ad hæc & contra vesicæ tormina & calculi mala, in puluerem vstos surculos & ex aqua potos auxiliari fertur: item & lienem absumi, si id medica-

FRANCISCI RVEI

mentum sapius potetur: Oculis dein de prodesse, vlcera caua explere, cicatrices tenuare, denique & surculos ex vino potos vel ex aqua (si febris vrgeat) somnum conciliare Plinius auctor est. Nec desunt qui affirmet illius pollinem erosio dentibus infarctum, agros dentes radicitus eruere, demum & gingiuas firmare. Commentitium omnino puto quod Coralli puluere fruges euadant vberiores. Quanquam & Coralli puluerem inueniam amaras aquas dulces efficere.

De Corneolo. Cap. XX.

Delineatio **C**orneolus Gemma est vulgaris
cminij colore, sublaguido tamen,
cei videlicet in humanam carne
spicuitas perfusa sit. Rheno frequen-
tissima est. Probatur quæ purissima
iuxta ac nitidissima consistit substan-
tia, colore carneo translucido. Sanguinem
propalam cohibet, liuentes
dentes suo polline emendat omnem
ab

DE GEMMIS. LIB. II.

ab eis detergens sordem. Iracundum
animum placare creditur.

*De Cyaneo Græcis, Cœruleo Latinis, vul-
garibus autem Lazuli vocato
lapide. Cap. XXI.*

Magnam profectò autoribus pe-
perit obscuritatem, legentibus
verò perplexionem, cœrulei seu cya-
nei nominis diuersa significatio: alijs
scilicet sub hac voce cœruleam hære-
nam cum cyanea Gemma cōfunden-
tibus: alijs autem solam eadem dictio-
ne metallicam arenam complectenti-
bus. Plinius nanq̃ naturalis Historiæ
lib. 33. capite vltimo ita inquit: Cœruleū
arena est, huius tria genera fuere anti-
quitus: Aegyptium quod maximè p-
batur: Scythicum, hoc diluitur facilè,
cumq̃ teritur in quatuor colores mu-
tatur, candidiorem, nigriorem, cras-
siorem, tenuiorém ve. Præfertur huic
etiamnum Cyprium. Accessit his Pu-

FRANCISCI RVEI

teolanú & Hispaniense, arenaibi có-
fici cœpta. Dioscorides item libro 5.
cap. 97. sic habet ad verbum: Cœrulei
origo ex ærarijs metallis est. In Cypro
copiosus ex arena litorali, secundum
quosdam sub cauatos specus maris
inuenitur, quod & magis probatur.

Galenus verò Simplicium pharmaco-
rum libro nono, inter metalla Cœru-
leum reponit. Deinde Paulus Aegine-
ta de cœruleo, Dioscoridis sententiã
penè ad verbum refert: quam etiam
Plinius, eo quo diximus capite, imita-
tus palàm ostendit nó de Gemma ser-
monem se facere, sed de metallico cœ-

tarrosa ruleo: quod tarrosa quadam substan-
tia, non tamen lapidea, consistere ad
oculú videre est: vt vel hinc in cõfesso
esse debeat, ijs locis autores illos Dio-
scoridem, Galenum, Paulumq; (dico)
nó de Cœruleo lapide Cyaneãue Gé-
ma differuisse, verùm de metallico il-
lo Cœruleo quo ad generosas imagi-
nes pictores vti cõsuevere, Galli azu-
rum

rum vocant. Sedenim Plinius idem ille libro 37. quem Gemmis dicauit ita habet: Reddetur & per se Cyanos ac cōmodato paulo antè Iaspidis nomine colore cœruleo. Optima Scythica, dein Cypria, postremò Aegyptia. Adulteratur maximè tinctura, idq̃ in gloria regis Aegypti ascribit̃, qui primus eam tinxit. Diuiditur autē hęc in mares fœminasq̃. Inest aliquando & aureus puluis, non qualis in Sapphirinis: Sapphirus enim & aureis punctis collucet, Cœruleæ & Sapphiri raroq̃ cum purpura. Optimæ apud Medos, nusquam tamen pellucidæ. Quibus verbis statim ab ipso limine videtur Plinius utrūq̃ confundere, Cœruleū scilicet metallicū Gemma cœrulea. Primū quidē vel hoc maximè, q̃ Scythicæ, Cypriæ & Aegyptiæ rationē habuerit, quemadmodū etiā superiore libro 33. de arenoso Cyaneo singulariter agens Cyanei Aegyptij, Scythici & Cyprij meminit. Hinc reuera non

FRANCISCI RVEI

mediocrem hos locos video imposuisse difficultatem viris etiam doctissimis, alijs videlicet de vtrisque confuse Plinium intelligentibus, alijs de solo arenoso cœruleo hos torquentibus sermones, autorem insimulantibus damnantibusque, tanquam hanc inter Gemmas arenam malè collocarit. Inter quos Hermolaus ille Barbarus, vir alioqui peritissimus ac de re medica & Plinio optimè meritus (pace tanti viri, pro veritate tamen, dixerim) nescio qua iudicij adumbratione percussus, non veretur Plinium negligentia calumniari. Mihi verò (absit omnis arrogantia) Pliniana lectio rectius consultiusque hoc loco, id est libro 37. cap. 9. castiganda videtur, & in hunc modum suo auctori reponenda. Reddetur & per se Cyanos nomine, accòmodato paulo antè Iaspidi colore cœruleo. Ut his scilicet verbis & Iaspidis & Cyaneæ Gemmæ substantias convenire quidem, sed colore alterum ab

al-

Castigatur
Pliniana le
ctio lib. 37.
62 p. 9.

altero discriminari declaret ostédát-
 que, vt & quis ex Iaspide Cyaneum la-
 pillum ementiri posse intelligat si illi
 colorem cæruleum addat. Cui & id
 optimè adstipulatur quod mox sub-
 nexuit: Adulteratur (inquit) maximè
 tinctura. Quòd demum hoc loci Pli-
 nius non de cærulea harena disserat,
 manifestant hæc eius subiecta verba:
 Inest aliquando & aureus puluis, cum
 ijs quæ sequuntur quæq; suprà retuli-
 mus. Nam & ea non arrosæ illi hare-
 næ, sed Cyaneæ (vulgato nomine La-
 zuli vocatæ) Gemmæ ita adamussim
 consentanea esse cõstat, vt nemini du-
 bium (meo tamè iudicio) esse debeat
 Plinium hoc loci de sola Cyanea gem-
 ma agere: neque etiam facilè creden-
 dum fuerit tam celebrem autorem,
 ac rerum naturalium tam indefessum
 ac peritum indagatorem scri-
 ptoremq; vulgatissimã hanc gemmam
 latuisse. Neque etiam vel leuiter suspi-
 candum puto quòd agnitæ nusquam

FRANCISCI RVEI

meminerit, quum præsertim diligentissimum sese naturæ mirabilium per scrutatorem, præconem, promulgatoremq̄ semper exhibuerit. Sed neq̄ huic nostræ opinioni refragatur q̄ iā citatis locis Aegyptij, Scythici, Cyprijq̄ Cœrulei meminerit. Quid namque impedit vtramq̄, cœruleam arenam dico ac Gemmam Cyaneam, tribus iam indigetatis locis oriri? Sed enim libri 33. cap. vltimo Aegyptiū maximè probari scribit, secūdo loco Cypriū, nouissimo verò Scythiū reponit: quibus accessisse adnotauit & Puteolanum & Hispaniense. Vbi verò de Cyanea gēma (quæ ei Cyanos per se vocatur) hoc est libri 37. cap. 9. scribit, omnibus Scythicam præferri dicit. Dein Cypriam cōmendat, nouissimam autem Aegyptiam æstimat. Ecce quam hīc vltimam facit, illic primam effert: Vt & hinc non de iisdem Plinium diuersis his locis scribentem intelligere debeas. Quinimò Sapphirum

rum hoc capite cum Cyaneo lapillo postea complexus, ita inquit: Cœruleæ & Sapphiri rarò (vbi etiam coniunctionem quæ semouendam puto) cū purpura, &c. His ego certè rationibus eò sum adductus, vt Plinium illis locis non de arena Cyanea aut Gemma tantum, sed libro trigesimo tertio de arenoso Cœruleo, libro autem trigesimo septimo de Cyanea Géma capiendum existimem. Quis enim (obsecro) tam inertis, aut in Plinium aliqui grauissimum autorem tam infenso ingenio fuerit, vt ea quæ Cyaneæ Gemmæ (emendata licet lectione) Plinius propalàm tribuit, arrosæ illi arenæ quadrare inaudiat: quam nemo lapidea substantia vel puluere aureo gloriari rectè quidem dixerit? Potius itaque Lazuli vulgò nuncupatæ Gemmæ consentire hæc profectò videbuntur: cùm ea substantia sit lapidea, Iaspidi scilicet germana, aureumque puluerem coràm ostentet.

FRANCISCI RVEI

Qua dere subinde vehementer mirari subiit, hoc loco Plinij sensum tot tamq̃ celeberrimos authores Plinianæ lectionis etiam studiosissimos hætenus (quod legerim) ita fugisse, ut utrumq̃ confuderint, magno humanæ conditionis detrimento: dum nempe apud omnes ferè seplasiarios harena pro Gemma in medicandis corporibus quàm ineptissimè vsurpatur. Sed

Eò nempe hæc quorsum† Nanq̃ ut melioris doctrinæ gratia omnem de medio tolle remus implicationem, & aliquam Pliniano sensui adferremus restituere-

Descriptio. mûsue lucem. Est itaq̃ Cyanos, Cæruleæue Gemma lapillus substantia quidem Iaspidi haud absimilis, colore Cæruleo. Probatur aureo pulvere cõspersa. Vnde & stella tum lapidem

Probatio. dici inuenio, quòd stellis similiter luminis expositus aureo pulvere scintillet. Præfertur quæ Cæruleum sui nominis præstantissimum (quem nostri Azurum vocât) colorem assequitur,

con-

consimili vndequaque substantia & concremento. Lapis est sculpturæ nõ vsque adeò contumax. Videt ego ex eo Cantharidem tam affabrè tamq̃ graphicè conflatam, vt eminus veram iudicarem: puluere nimirum aureo tam appositè, quod in animante fuluum natura fecit, imitante, vt eum lapillũ ad id muneris procreatum quiuis sanæ mentis non immeritò iudicasset.

Porro quòd ad vires attinet. Aduersus melancholicos affectus eius pollen toties ablutus, dum eius dilutum peregrinum nullum præ se ferat saporem, efficacissimè ingeri, literis & experientia confirmatur. Melancholicum enim humorem per inferna deponit, non lotus verò, cum infernis superiora, nõ citra magnum laborem, commouet. Nec desunt qui pueris à collo gestatum nocturnos arce-re pauores testentur. Oculorum aciè reficit atque demulcet. Collo appensus prægnantes ab abortu adserere p-

Proprietates.

FRANCISCI RVEI

hibetur. Volunt autem appetente par
tu femoueri.

De Chelidonio. Cap. XXII.

Generatio
nis locus.

Naturæ ad
mirandum
miraculū.

Differētię.

Chelidonium vel Chelidonia (vtro
que enim genere dicitur) lapil-
lus est paruus, perspicuus minimè: è
iuuencularum Hirundinū ventre exe-
ctus. Mense Augusto, Luna crescente,
reperiuntur optimi, magnaq; ex par-
te bini, aliquando autem singuli, in ea-
rum scilicet ventriculis aut iecuscu-
lis. Dicuntur nancq; (autore Plinio) ma-
tres exclusis pullis hūc dare lapillum
deuorandum. Inuenio & hīc quoque
solertissimæ naturæ non supprimen-
dum miraculum: nempe quòd illarū
pulli per coniuncta rostra in sese recō-
ditas has gemmas prodant. Dicunt e-
tiam & has debere erui priusquā pri-
migenius pullus terram contingat.
Quanquam ne hoc quidem sua vani-
tate carere putem. Hanc bifariam di-
scriminari tradit Plinius: aut enim est
ruffa, aut nigra, vel potius ex pullo ni-
gri-

nigricās, hirundinum vel pauonum colore, minimeq; pellucet, sed aspectu ingrata visitur. sunt & earum aliquæ, parte quidem vna nigricantes, altera verò purpurascens, nigris intercurrentibus maculis. Probatissimas esse ^{Probatissimas} comperio quæ substantia purissima ac simplicissima, & aureis guttis insigniuntur. Porro singulæ tametsi in- ^{Vires.} iucundæ sint & pusillæ magnis tamé virtutibus præditæ adstruuntur, vt & de ipsis rectè id occini possit:

Regnat in exiguo præcellens corpore virtus.

Ruffam siquidè sub ala sinistra gestatam lunaticos, hoc est, comitiales, insanos, & languidos sanare perhibent. Præterea & facundiam, & apud homines gratiam, promouere confirmant. Nigricantem verò similiter portatam testantur reges & principes conciliare, & cœpta negocia pro animi sententia absoluere, omniumque gratiam inuitare. Eius verò ex aqua

FRANCISCI RVEI

dilutum, oculorum aciem reficere dicunt. Neq; superstitione vacare puté quòd ruffam in panno lineo mundo, nigram autem in croceo tantum involutas suis præstare potestatibus nungantur, cui & id acçedit quòd parentibus præsentibus erutis vires effluât.

Cõtra Am
stelreda-
mum.

Hic magna mihi profectò incesit admiratio de viri cuiusdam de literis alioqui bene meriti, non leui oscitantia qui in scholijs suis in Marbodeum vbi agit de Chelidonia, autorem citaturus quòd Chelidoniam Gemmã oculis ostendere proficeret, Plinium adduxit libri 8. cap. 27. & libri 25. cap. 8. & 12. quibus in locis non de Gemma, sed de eius nominis herba palàm est Plinium differuisse. Siquidem, vt rem per capita ex ordine recenseamus, ita habet dicti iã capitis 27. titulus: Quæ animantia quas herbas ostenderint cerui, lacerti, &c. Demum in contextu de Chelidonia agēs ita inquit: Chelidoniam vsui saluberrimam hirundines

nes monſtrauere, vexatis pullorū oculis illa medentes. Deinde libro 25. vbi cōſtat Plinium de herbarum viribus diſceptationem ex profeſſo inſtituiſſe, capite octauo ſic habet: Animalia quoq; inuenere herbas, in primis Chelidoniam: hac enim hirūdines oculis pullorum in nido reſtituunt viſum, vt quidam volunt erutis etiam oculis. Capite deniq; eiufdem lib. 12. poſteaquam Centaurium vtranque, maiorem ſcilicet & minorem oculos iuuare tradidit, ita ſubneſcit: Iam Chelidonia ſupradictis omnibus mirè p̄deſt. Ex quibus luce meridiana clariuſe eſſe cōſtat Plinij locos hos ab Amſtelredamo noſtro citatos non poſſe ad Chelidoniam Gemmam torqueri, verū de ſimilis nomenclaturæ herba tantum debere intelligi. Quæ ideo annotauimus ne quis eius autoritate falſus, in ſimilem errorem impingat.

FRANCISCI RV EI

De Aetite. Cap. XXIII.

AEtitæ quatuor genera refert Pli-
nius, vulgato tamen nomine sin-
guli, Aquilæ lapides vocantur. Vidi e-
go cinereo colore Aëtiten, alterū al-
bo, tertium pullo. Sonitu dignoscun-
tur si quatiantur: tum enim in sese cō-
ceptum lapillum manifestè produnt.
Lapis est cortice duro, scabro & mini-
mè leui. Sunt qui aquilam in nido ma-
rem & foeminam habere adstruūt, ne-
gant quæ illam sine eis oua parere: ideò-
que solis ijs quæ è nidis eius alitis eru-
tæ fuerint vim medicam concedunt.
Nihil igne hic lapis deperdere credit.
Porro Aëtites grauidis, quæ ob vteri
imbecillitatem foetū ægrè continēt,
brachio sinistro alligatur magno ear-
um vsui, parturientibus autem bra-
chio amoueri debet: foeminibus item
alligata citra dolorē (notatu dignū)
foetum dicitur extrahere. Nec desunt
qui hanc velint statim à partu auferri,
ne vterus sequax partum vitiet. Mirū
quòd

Genera.
Probatio.

Delineatio

Virtutes.

Quòd furem prodere fertur si quis in pane conditum offerat: neque enim mansum, vel etiam cum ea decoctum quicquam, furem deuorare posse confirmant. Tritum & cerato exceptum comitiales strenuè iuuare comperio. Mitto quæ de hoc lapide præstigioli illi ac toto cœlo aberrantes magi nugantur: neque enim vxorum furta deprehendere, vel futura præfagire hūc citra incantamēta posse crediderim. Quò ego quæ de furis prodicione prænotauī, referrem, si non autorum iſta grauitas & fides reclamaret.

† Ridicula
& non digna fide
grauitas,

De Magnete. Cap. XXIII.

Natura, vt saxi vocē homini obloquentem, immò & Echo resonantem dedisse videri potest: ita & Magneti sensum manúsque tribuisse quodammodo non ineptè existimetur. Ferri nanque indomita prope modum pugnacissimaq; natura trahēti illi extemplo cedit, vtq; propius accessit ab eo continetur & quodam

FRANCISCI RVEI

Nomina. veluti cōplexu cohæret. Sunt qui ab inuentore, ita vocato in India pastore, nomenclaturæ illius rationem adferant: quibusdam autem Siderites, alijs Hercules nominat. Hic tametsi
 Genesis. in Ida primùm repertus sit, passim tamen apud Hispanos & in alijs quoq; locis nascitur. Qui verò à Troade petitur, qui & albus pumici haud absimilis comparet, foemineus est, & non vsque ad eò efficacis potentiæ, ideoq; respuitur. Aethiopicis laus & præcipua commendatio, ijs præsertim qui ad cœruleum magis inclinant, quales maximè in Aethiopia Zimiri regione arenosa reperiri inuenio. Aethiopici argumentū est, quòd Magnetē quoq; alium trahit. In metallis ferreis oritur. Hunc Germani atq; Itali habent, ferrugineo tamen seu pullo magis colore: † quod qua parte cœruleum propinquius refert, acrius trahit. Autor est tamen Diogenianus, probatissimū Magnetem argenti ad eò similem esse

vt incautos facilè fallat, quem & ad
 maleficia præstantiorem esse testat.
 Porrò omnibus præfertur qui ^{Probatio.} maxi-
 mè trahit, & qui vstus Hæmatiten fe-
 rère præsentat. Quòd autem ad vires ^{Virtutes.}
 attinet; Potus triobolorum pondere
 ex succo fœniculi hydropicis aquam
 detrahit: ferro item intoxicato vulne-
 ratis præsentis remedio subuenit, ocu-
 lorum medicamentis imponitur, præ-
 terea & ad epiphoras: adusta verò cre-
 matus tritusq; sanat. Commentitiũ
 puto quod de Magnete quidam nu-
 gantur: Nempe quòd in somnis igno-
 rantis fœminæ capiti subditus, adul-
 teram lecto deturbat: fidelè verò p-
 bamq; vxorem ad mariti amplexus,
 etiam dormientem, proleçtet. Va-
 num insuper nec è re publica esse iu-
 dico, quod quidam Magnetem furi-
 bus suo fumo atq; nidore vsui esse nar-
 rant: quasi scilicet ad furta lapis natus
 sit. Hic subit vehementer mirari, ad-
 miratione non vulgari dignam huius

FRANCISCI RVEI

† contactu lapidis tractricem virtutem, qua videlicet ferrum non solum quod contingit coram trahere, verumetiam & suo † collisu similes in id transferre vires trahentes, vnde & aliud quodcumque congenium ferrum conuellere possit, vt viderim non rarò plures acus hac ratione sese suspendere, tanquã scilicet mutuis sese manibus inuicem comprehendissent. Quinimò nõ defunt qui facto periculo affirmare audeãt, ferrum à Magnete in libra posito tractum nihil Magneti ponderis adijcere, ceu nempe ferri grauitas vi lapidis absorbeatur. Porrò tractricẽ hanc virtutem ab vrsa cœlesti Magnetem mutuatum esse coniectant, argumento quòd acus hoc † affecta liberè in solaribus horologijs pendens ad Vrsam saltem minorem ferè moueãt, Magnetis potentijs acum sequacẽ trahentibus: vrsa verò vtrũq; acum & lapilli in ea virtutem, ceu sibi affinẽ congeneamve, conuellente atq; alliciente,

te, eademq; visidus hoc appetente. Quod si ita est, facultas illa Magnetis cum ab initio perfusa est, tum perpetuo Vrsæ radijs & influxu vegetatur, Proinde si quis eorum quæ de lapilli huius trahente potestate diximus, rationem expetat, non inscite responderi possit virtutis eius causam esse cum lapilli specificam formam, tum eius germanitatem cum ferri natura, & eorum quidem vtriusq; cōsensum cum Vrsa illa cœlesti, cui & obnoxior fit lapillus ipso ferro. Quibus & id ad stipulari video, quòd solum ferrū Magnetis viribus patere palàm conspiciatur, easq; contumaciùs retinere perpendatur: Ad hæc, quòd (auctore Plinio) vulnera asperiora sūt ferro Magnete cōtactō. Porrò huic lapidi contrariã inuenio Theamedē Gēmã, omne à se ferrū respuentē profligantēq;. Est & Plinio genus aliquod Magnetis, vitri liquorē alliciens. Lapillo itē illi cum allio discordia est nō

Theamedes lapis,

Discordia

FRANCISCI RVEI

^{tractricē} obscuratis siquidem alio illitust con-
ultricem omnem facultatē perdere
fertur. Dissidet etiam cum Adaman-
te, qui & iuxta positus illum trahere
non finit, quinimò cōuulsum iam fer-
rum admotus ilico reuellit. An au-
tem vires hæ occultæ mirificæq; Ca-
codæmonum imposturis adscribi de-
beant: an potius inde auidius admirā-
dus atq; laudandus Dominus omniū
creator Deus, ac per ea quæ in hoc la-
pide facta sunt, sempiterna eius virtus
& diuinitas magis cognoscenda, & in
mirabilibus suis operibus benedicen-
da, tuum esto iudicium Lector.

De Hæmatite. Cap. XXV.

QVando superiore capite Hæma-
titis meminimus, nō ab re quæ-
dam & hīc de eo recensere operæpre-
cium videtur. Duo itaque Hæmatitis
genera Plinius facit: Alterū à Magne-
te cognominatum, sanguineo exteri-
us colore, ideoq; tritusis sanguinē re-
fert

fert, ferrum tamen Magnetis modo minimè trahit. Hunc pro vero Magne te à non paucis pharmacopolis damnofo errore venundari vidimus. Alterum autem Hæmatiten dicit idem Plinius venis rubentibus discerni, hoc est ab optimo defcuiſſe iudicari: ita enim Plinium intelligo. Hic ſiquidem Dioſcoridi probatiſſimus eſt, nò qui intermiſtas habet venas rubentes, ſed Probatio. qui puro colore (vt eius verbis vtar) niger eſt, durus, in ſe æqualis, & nulla infectus ſorde nulloq; zonarũ excuſſu. Itaq; duæ nobis præcipuæ hæmatitis ſpecies relinquuntur: Altera exterius rubens, interius autem nigricãs, vt Magnetis colorẽ quadantenus imitari videatur: altera verò omni ex parte nigra. Quanquam nec me fugiat alia etiam à Plinio numerari illius faſtigia, verùm duo hæc noſtro inſtituto fuſſecerint. Neq; enim de ſingulis Gẽmis, ſed de ſelectiſſimis vulgatiſſimiſque differendum fuſcepimus. Porro

FRANCISCI RVEI

Virtutes. quod ad vires attinet: oculis cruore suffusis mirè prodest, muliebri profluuium sistit, & cum mali punici succo ijs qui sanguinem reiiciunt confert. Vesicæ præterea utilis est, & serpentium ictibus. Ex lacte oculos à lachrymis vindicat. Imò & ipsos proci dentes ingenita vi continet cohibetque. Calfactoriæ & extenuatoriæ est facultatis.

De Succino. Cap. XXVI.

Variæ multùm de Succini ortu autorum sententiæ sunt. Prætermisis tamen de eius origine & natura opinionibus diuersis, sed & de eoridiculis Poëtarum fabulis, in India atq; Germania Plinius tradit nasci defluente ¶ medulla arboris è pinearum genere: quemadmodum è Ceraso, gûmi, & ex Picea, resina redditur. Erumpere nanq; humoris abundantia, succosumq; primum esse, dein verò vel rigore vel tepore autumnii densari atq; durari confirmant, & intumescenti-
bus

Plinius lib.
37. ca. 3. p
medulla
mâlim lachryma
uel resina.

bus tandem marinis æstibus rapi, ac in littora nonnunquam transportari aduersa. Inde quæ succino nomen, quod pini arboris succus esse credatur, argumento quod attritum pineum refert odorem, accensum quæ tedæ modo nidore flagret. At liquidum primo stillare indicio quidem sunt quædam in rus translucentia. Porro succinorū Genera tria esse præcipua genera literis proditum est. Primum, quod melleo colore conspicitur: secundum, quod Phalerum vinum: tertium, quod candidum refert, quod & odore præstantissimum est. Probatio Præferunt quidam Phalerum, fuluum scilicet ac translucentes consimili vnde quaque substantia & cōcremento, ea tamen lege ut nō nimio ardore flagret, sed leuem tantum ignis ostendet anhelationem, non autem igneum fulgorem adsequatur. Apud multos autem album odoris illecebra commēdat. Rude quidem primū & austerum legitur, tandem verò adipe

FRANCISCI RVEI

lactentis suis incoquitur, deinde ex-
politur. Porrò quod ad succini vir-
tutes spectat, infantibus pro amuleto
ligari, lymphationibus pdesse, ac lo-
tij difficultatibus, inuenio. Præterea
in polline exhibitum albos menses,
stomachi fluxiones, ventusq; proflu-
uia sistere, crebro didicimus experi-
mento. Cor & cerebrum vel odoris
præstantia propalàm recreat. Ex mel-
le teritur ad oculorum finiendas hu-
miditates. Attritum & calfactum fe-
stucas, quisquilias & leuissima quæq;
allicit & attrahit, præter Ocimi tamè
furculos, quos autore Plutarcho, re-
ijcit repellitq;, vnà etiam cum ijs quæ
cunq; oleo perfusa fuerint. Succinũ
septisariorum officinis charabe bar-
bara Arabum voce dicitur. Hoc gene-
re & Lyngurium vel (vt alijs placet)
Lyncurium contineri, coloris, substã-
tiæ & proprietatum congenæ germa-
nitas, multis persuasit: forsitan enim
fuerit secundi generis, hoc est, Pha-
lerni

Lyngurius

lerni ruborem referentis species quædam ardentior. Fabulosum omnino esse suspicio est, quod plerisque Gemmarum perscrutatoribus videtur, Lyncurium ex Lyncis animalibus urinam harenam mox à deiectione contactam, Solis deinde ardore concretam ac duratam, consistere.

*De fictitiarum à veris Gemmis differentiâ,
& dignoscendiratione. Cap. XXVII.
& ultimum.*

Non mediocrem fidei ac maiestatis partem Gemmis ademit de republica pessimè meritorum hominum pertinax auaritia & luxus. Quandoquidem inde factum est, ut tam subtili dolo ferè omnis generis Gemmæ adulterentur, ut à fictis veras dignoscere vix sit aliquis modus. Sunt quippe qui ex veris, at vilioribus, alterius generis lapillos ementiuntur: uti iam vixus percrebuit multo contumacique

FRANCISCI RVEI

igne Sapphiro Adamãtem fingere, & tanta arte imitari, vt multis hic fucus non rarò imposturam faciat: vocãtq; albam Sapphirum. Quibus longè perniciosiores sunt, qui nitro, vitro, ac alijs vilissimis materijs, adiecto coloris mendacio, optimas ita æmulant, vt sua nequitia naturæ opus, sagacissimamq; & inuincibilem artẽ, tantùm non assequantur, qui vtinam à republica amandarentur: suis nanq; id genus fallacijs tam huic quàm autoribus qui solerti studio & diligentia de verarum Gemmarum natura & viribus doctissimè disseruerunt, ita quidem imponunt, vt dum qui ementitas decepti, pro Germanis emerunt, easque ijs non esse præditas facultatibus deprehendunt, quibus philosophi naturales donatas esse confirmarunt, & Gemmas & de ipsis definientes autores vel vilitatis vel mendacij atq; temeritatis damnent, vel etiã perunq; malè audiant qui certissimas ab-

absolutissimasq; commendant. Ut itaq; impostorum vitari queant scelestissimi fuci, paucis Gemmarum probandarum rationem persequi libet, vbi primum te monuerimus & has multo æuo fenescere, proindéque & gratiam & vires sensim multis seculis deponere. Pellucéntes igitur lapilli sereno ac matutino cœlo: omnino autem in horam quartam probari debent. Re nanq; compertum est ijs horis ac aëris constitutione penitiùs longè introspecti posse quicquid vicij habeât. Porrò & pondere internosci cõperio, quanq; & hîc diuersas multùm auctorum esse sententias animaduertam. nonnullis enim placet generosas grauiores esse: alijs contrà sententibus, eas scilicet leuissimas minimiq; ponderis esse, quod & factò periculo deprehédi. nec id citra rationē fuerit. vel hoc præsertim nomine quòd fictitias cum ab ignobiliori adeoq; & minùs efficaci agente, tū ex longè obscu-

Gemmas
tandē fenescere.
Hora probandis Gemmis opportuna.

Pondus.

Generosæ
minoris
ponderis.

riori ac magis terrestri substantia fieri palàm sit, quibus etiam Plinius ad stipulatur lib. 37. cap. vlt. Experimenta (inquit) pluribus modis constant. Primum pondere grauiores sentiunt. Post hæc corpore: ficticijs pustulæ in profundo apparent, scabritia in cute & capillamento, fulgoris inconstantia, &c. Quibus coràm ostendere videt, quòd à falsis intelligat veras pondere superari. Cui & id suffragatur, q̄ Margaritas præfert, quæ minus graues sunt. Examinantur deniq; & corpore: Ementitis quippe bullæ in profundo comparent, quas & scabra cute & capillamentis, staminum tenuissimorū instar intercurfantibus, còspicias: fulgore item inconstante atq; iniucùdo, nitore videlicet priusquam aciem còplectatur elanguido. Certissimarū siquidem splendor colòrve non in facie tantùm (vt in adulterinis) sed & p̄ omne corpus, quibusuis etiam forma & situ gratissimæ iucundissimæq; viu-

Bullæ emētitas ostendunt.
Fulgoris inconstantia.

suntur, ceu scilicet ad sui decoris spectaculum blanda quadam oculos alluciant comitate. quò nanq; diutius inspiciuntur, hoc magis delectât, ac gratiæ non inefficaci illicio obtutus ex-
 plent. Laudatæ item limam non capi-
 unt: vt vel hoc solo veras à falsis dispe-
 scere mangonum magna pars norit. Argumen-
tum à lima
 Sunt tamen qui Smaragdum & Topa-
 zium excipiant, Deinde & ignibus p-
 pinquæ non spurix, illæ sæ euadunt: Experimē
tū ab igne
 excepto tamen Chrysolectro ignium
 rapacissimo. Ad hæc duriores maxi-
 mē commendantur, nimirum quòd
 lapidi propria sit durities. Quòd autē Laudatorū
electio.
 ad optimarum delectum pertinet, æ-
 qualibus cauas vel extuberâtes post-
 ponunt. Oblongas quadratis prætu-
 lit antiquitas: verùm nunc anteponūt
 quadratas, vt quibus angulosis mini-
 ma olim fuerit autoritas, nunc versa
 vice clarior sit gratia. Illas sequuntur
 quæ lenticulæ formâ, deinde quæ tri-
 angulæ, Omniū verò nouissimæ æsti-

FRANCISCI RVEI

mantur rotundę, quamuis forsitan omnibus præferri deberent si figuræ rationem spectes.

Epilogus. Nostris verò his lucubratiunculis ad umbilicum tandem perductis, postremò te quoq;, beneuole lector, admonere visum est, nil tibi mirum esse debere, quòd Gemmas quandoque masculino, aliquando autem fœmini no genere scripserim, nimirum cum utroq; genere ac promiscuè illas collocari apud classicos autores crebrò legere sit. Cuius quidem rei vel vnicus mihi testis & autor est idoneus Galenus ille Medicorum ab Hippocrate abundè princeps, libro 9. simpliciu phar-
macorum.

©
FINIS.

AD LECTOREM.

Horum librorum author Rueus, præmiserat bene longam Purgationem siue Apologiam, qua Anonymi cuiusdam censuris in hos libros respondet, & in hoc plurimus est, Figuris certis lapidum seu Gemmarum certo tempore insculptis, peculiare quasdam vires cœlestes influere. Eam nos propter prolixitatem simul, & quod synceriori religioni non cōsentanea, sed Magica potius videretur, omisimus. Excerptimus tamen pauca quedam, quæ nec superuacanea nec indigna cognitu videbantur, Theologorum præsertim quorundam testimonia: quæ hîc subiecitimus.

Quæ de auro Leonis effigie cōsculpto narraueram, Censor meus (in prima æditione) oblitterauit: tametsi ego me narratorem præbueram solû sententiæ quorundam philosophorû nõ vulgariû, de virib⁹ auro leonis effigie

AD LECTOREM

ritè insignito à cœlo transfusis: eorū
verò opinionem probaueram mini-
mé. Et multis interpositis, Bonauen-
turę verba recitat, ex libro 2. Distinct.
„ 12. Quæst. 2. Art. vlt. Dicunt philoso-
„ phi, quòd corpus cœleste mediante
„ suo lumine influit vsq; ad profundū
„ terræ, vbi mineralia corpora generari
„ habent: & quantum ad hoc verum di-
cunt. Hoc testimonio Rueus putat
inferri posse, stellarum radios simili-
ter in metallo lapillosq; varijs figuris
consculpta, cum allatis secum pote-
statibus, posse transfundi: quas vires
diuinitus (inquit) à prima constitui-
one, totam speciem consequentes, il-
lis insitas esse cœlicis corporibus vul-
tibusq; idem Bonauëtura dicit libro
eodem, distinctione 14. quæstione 2.
ad finem. Sic Rueus. Sed à cœlo &
astris vim corporibus inferioribus in-
fluere tum rebus alijs omnibus, tum
subterraneis quoq; non opus erat eū
multis probare, cum id. nemo fortas-
sis

siſ neget, veluti naturæ conſentaneū. In figuras verò certas, ab homine factas, cœleſtem vim aliam atq; aliam, prout figuræ differunt, & alijs atq; alijs temporibus, inq; conueniente materia ſculptæ ſunt, influere, homines pij & Chriſtiani vix conceſſerint.

Et mox: Singulis ſtellis (inqt Rueus) ſuæ inſunt facultates totam ſpeciem conſequentes: (quas eſſentiales ac ſpecificas nominaueris) per quas proprijs funguntur munijs. Cui & id eiufdem Bonauēturæ diſtinct. 4. Art. vlt. quæſt. 2. in hunc modum dicentis adſtipulatur. Ratio verò qua diuerſa imprimunt (ſubaudi luminaria cœlica) non eſt, vt putant aliqui, propter diuerſitatem qualitatum: ſed ex parte diuerſitatis virtutum. Quia enim conditor mundi corpora cœleſtia incorruptilia poſuit ad regulandum & regendum corruptibilia, quæ ſunt diuerſa & multiformia, dedit eis virtutes conſequentes ſuas ſpecies, ſecun-

AD LECTOREM

dum quas diuersa luminaria aspectū habent ad diuersa elementa, & ad diuersa corpora mineralia: hactenus Bonauentura. Sed hoc etiam concessio non sequitur, ad figuras & res artificiosas quoque stellis ita suum esse respectum, ut ad naturales. Minimè etiā firmum est ad hoc quod intendit probandum, argumētum à speculo: vnicum (inquit) nec rarum aut incōperum exemplum his annectere consilij est, speculum scilicet rotundū, leue, cauum nitidissimumque (solis orbē vel hac ratione referens) quod ob talem figuram & concinnam præparationē, arte tamen hominis sollicitatā Phœbi in se radios tam ampliter efficaciterque comprehendere palàm est, ut non tantum abundè incaleat, verū suam vsque ad eò in propinquum corpus caliditatem transfundat ut id etiā adurere queat.

Et mox: Philosophorū illorū sententiæ Thomas Aquinas doctor sanctus
voca-

vocatus, lib. de fato suffragari videt, ubi dicit, vestes, ædificia & quæcunq; artis opera certam à syderibus suscipere vim qualitatem ve. Quamuis non eam illis admiserim efficaciam, quam legere est non paucos superstitiosos impostores (magiæ id est veræ philosophiæ nomine indignissimos Sophistas) eis tribuere. Sed illas ex arte figuratas rem cum eodem Thoma lib. cõtra Gentiles non negarim, ijs perfundi posse facultatibus, quas euides est cœlum herbis rebusq; alijsq; infundere. At apud nos non tanta est Aquinatis autoritas, vt tantum tribuamus imaginibus, vt veluti idololatriã quandã magicã in eis committamus.

Et rursus: Si nanq; (inquit) vel Aquinate autore, per effigurationẽ vis quædam cœlica similis ei quæ à cœlo herbis impartitur hauriri potest, multas autem herbas calculo tũ præuertendo tũ deturbãdo ac sanãdo efficaces esse apud omnes receptũ est medi

AD LECTOREM.

cos, adde & longo vsu firmatum exploratumq̄, nōne sequitur aurum leonis figura ritè insignitū, arteq̄ conflatum, contra calculum remedio esse posse. Proinde Petrus ille Aponensis conciliator dictus, adstruit medicū morbos figuris pellere posse. Denique Albertus ille multa eruditione magni nomen meritis, Theologiæ philosophiæq̄ professor spectatissimus in libro quē Speculum vocat, vbi à licitis illicita se discreturum pollicetur, adfirmat, figurationes ab astrorū peritis constructas, cælica virtute efficaces fieri, quinimò figuras, dictiones, literas, imaginibus insculpi permittit, ad hoc duntaxat, vt ætherea quædam in eis hauriatur: tametsi pro suo officio abusum damnet: magis autem orationes, suffitus, carmina & id genus supersticiosas ac vanissimas imposturas quibus non pauci eorum qui se magorum nomine, maxima virorum sapientium illustrium no-
mi-

nis iactura, venditât, dæmonibus prauis figuris adhibendis vti consueueret. Hæc Rueus. Nos inter Aquinatis, Aponensis & Alberti auctoritatem non magnum discrimen facimus: & ad sacrarum literarum testimonia, piorumq; hominum iudicia prouocamus.

Post hæc: His (inquit) imposituro coronidem subijt his quoq; annectere, Philostratum referre, Hyarchã primum inter Indorum sapientes, septẽ construxisse annulos, septem planetarum nominibus insignitos & sculptos: eosdemq; Apollonio Tyaneo dedisse, singulis scilicet proprijs statisque diebus (pro dierũ & per eos dominantium planetarum discrimine) partiendos deferendosq;. deinde & affirmasse ipsum Hyarcham Apollonio, auum suum philosophum, centũ atq; triginta annos simili fretum cœlesti beneficio vixisse. Inde q; Apolloniũ ijs annulis magna vtilitate vsum,

AD LECTOREM

centesimo etiamnum anno iuuenem retulisse. Nos Apollonium Tyaneū hominem magum fuisse, & his in rebus autoritate eius cōtra piū Ecclesiæ cōsensum vti, nefas existimamus.

Deinde Hermetem Trismegistum quoq; suæ sententię authorem facere videtur. Ad quod respondeo: in ijs quæ extant Trismegisti, Græcis, nihil tale reperiri: referri autem ad illum auctore spuria quædā & *Ἰσὶδὲ πύραφα:*

Et inferiùs: Quid ergo (inquit) cuncta quæ humana ratio non complectitur, aut sacra eloquia non confirmāt, dæmonum imposturis dicanda relegantur, vt ne ipsi quidem perspicuæ coram experientiæ credendum ille (meus Cēsor) audeat affirmare? Nōne Pæoniæ radix singulari proprietate comitiales arcet accessiones? huius tamen facultatis ne sapiētissimus quidem philosophus (puto) rationē reddiderit exactam. An propterea vitio dandū fuerit medico, illi affectui
saan-

sanando, Pæonia vti? Ex duobus his
argumentis, prius diluitur, si reprobe
mus omnia quæ vel sacris literis pro-
hibentur apertè, vel quæ optimi & sa-
pientissimi siue pijssimi plurimi re-
probarint, vt omnè in amuletis, ima-
ginibus & huiusmodi rebus curiosis
superstitionem, ne dicam, impietatè
& εἰδωλατείας speciem. Pæonia si iu-
uat, naturali quadam vi, aut si libet e-
tiam cœlesti, iuuerit: sed hoc
nihil ad imagines certas
& curiosas.

F I N I S.

CLARISSIMO AC ERV-
DITISSIMO VIRO FRANCI-
sco Rucio Medico, Infulis artem Apollineam pro-
fitenti, frater Paschasius Balduinus ca-
nonicus Phalempinensis
S. P. D.

*Hac Epistola super his duobus Rucii libris
iudicium continetur primùm: deinde de He-
braicis Gemmarum nominibus, deque ea-
rum admiratione, usu, abusu, & viribus
tractatur.*

Perlecto libello quem de viribus
ac natura Gemmarum nuper ela-
borasti, non potui tibi non gratulari,
optime Francisce, hoc à te argumen-
ti genus esse tractatum ac illustratū:
tum quòd tuam professionem nō de-
deceret eiusmodi studiorum inquisi-
tio, tum quòd nos quibus potissimū
sacris operi nauare opus est, permole-
sta animi anxietudine atq; labore le-
uaueris. Ea enim nō nihil ad sacra per-
tinere nullus, reor, inficias ibit, quum
tam sedulò ac seriò illis interseratur,
ac or-

ac ordine disponantur. Atqui penitus ista exquirere, quia per varia prophanorum scripta disperguntur, atque ea mente ab eis explanantur ut ad temporale commodum proficiat, per officium nobis non conceditur. Sed & pontificijs decretis plus nimio eisdem incumbere vetamur, cogimur quoque praescriptis diuinis sacras euoluere literas. Scrutamini scripturas, inquit ipse sacrosanctorum oraculorum conditor, quia vos putatis in ipsis vitam aeternam habere, &c. Quod verò Ioannis Αποκαλύψις locum tibi potissimum delegeris, ibique traditum ordinem tenueris, ac deinceps caeterarum Gemmarum quae celebriores habentur, non omiseris elucidationem, maximè probo. Certissimum enim ac solidissimum locum qui in diuinis literis habetur, & qui tuo congrueret instituto selegisti, utpote cuius interpretes & autor idem esset de quo ambigere nepharium sit. Illa autem nome-

PASCHASII BALD.

Hebraica
nomina
Gemmarū

elatio quę in Exodi libro digeritur ca-
pite 28. incertior ob variam interpre-
tum translationē, & diuerſas ſcripto-
rum opiniones habetur. Si voces He-
braicę perinde compertę eſſent atq;
Gręcę nulla fuiſſet eligendi ratio, ni-
ſi fortè quia hæ ad ſacerdotalium or-
namētorum ſplendorem, illę autem
ad ciuitatis diuinę cultum & ornatū
pertinet. Nunc quia Hebraicus ſermo
pauciſſimis fuit agnitus qui externa-
rum linguarum habuere peritiam, tū
ob vetuſtatem, tum ob ſolitariã He-
bręorum vitam qui ab alijs gentibus
ſegregati, earum commercijs rariùs
vterentur. Gręcus autem tam nobis
familiaris vt in quotidianū vſum no-
ſtrum tranſierit, meritò quod ſic vſi-
tatum habetur, præ altero tibi in ex-
planationis materiã ſumpſiſti, ne am-
biguis fundamētis iactis totum quod
ſuperſtrueretur, vacillaret. Hebręi ſi-
quidem, maximè huius ætatis, tanta
caligine in horum notitia cęcutiunt,

vt

vt plusquàm talpas exoculatos crede
re fas sit: nisi fortè quorundam lapil-
lorum Hebraica vox in externam lin-
guam deriuata antiquæ veritatis vesti-
gia etiam cæteris nationibus relique-
rit, ac inde à primis auis ad nos vsq;
permanarit illorû incolumis nomen-
clatura. Quorum præter Sapphirum Sapphirus.
qui ipsis vniuocè quoq; dicitur, & Ia-
spidem iaspeh nominatum, nullum Iaspis.
crediderim hac ratione cognitû: tam-
etsi etiam in Iaspide aliud interpretes
nonnulli sentiant, eundem in Beryllû
vertentes, cæterorum nomina ad lin-
guam nostram translata variant, alijs
alia suspicantibus. Vnde non satis cõ-
pertum habetur an idem diuus Ioan-
nes sacris illis gemmis antiquitus per
Mosen proditis alludere vel conueni-
re voluerit, quando quidem in nomi-
num descriptione cum interpretibus
antiquis non plurimum dissentit, hoc
est tantum in carbunculo, achate, Li-
gurio & Onychino, quarû vice Chal-

PASCHASII BALD.

cedonium siue Carchedonium, Sardonychen, Hyacinthum & Chryso-
prafum constituit, vt non satis liqui-
dum sit de interpretum fide, quū iam
omnis illorum versio in dubiū à non-
nullis vocata sit. Arbitror tamen illū
non eosdem lapillos adijcere voluif-
se, quum onychis, qui apud Mosen in
ter duodecim Gemmas memoratur
nullam mentionem fecerit, quem ple-
riq; omnes eo nomine ab Hebraica
voce scoham tralatum vocitant: nisi
fortè Sardonychem idem Ioannes p̄
illo statuerit, quod Iosephus facere
videtur. Cuius onychini lapilli in tuo
opusculo vix recordatus es, quum ta-
men præ cæteris in veteri instrumen-
to eius mentio frequētius repetatur.
Arbitror id consultò tibi accidisse, q̄
malignioris sit naturæ, nec inter cele-
briores Gemmas supputetur, neque
tantæ sit dignitatis & vsus, vt curæ ti-
bi fuerit illum enucleatiùs explicare.
Quod idem in Lyncurio, quem no-
stra-

strates theologi aut physiologi Ligurium appellitant efficere visus es, nisi ^{Probatio:} quòd succini naturam demonstrans eius aliquantulum memineris. Porro cæterorum qui sacris libris continentur, quos tamen Apocalypsis non habet, gaudeo te non fuisse oblitum, quatenus non minus è re theologica fuerit, hos noscere quàm illos. Carbunculum & Achaten Exodus liber cap. 28. atq; Ezechiel nobis exhibent, adamas quoq; ab eodem Ezechiele cap. 3. & à Zacharia vsurpat, quamuis hoc potius interpreti Latino quàm veritati tribuerim. Neque enim Hebraicus sermo ibi permittit Gemmam omnium nobilissimam intelligi: quum durities indidem tantum, non præ signis eminentia petatur, vt etiam fit è silice illic memorato. Intellexerim itaq; pro illo aliquod saxi genus: quod etiamnum Græcus interpret ostendit, in petram eam vocem vertendo. Sunt qui in Exodo ac Ezechiele loco Iaspidis

Virtutes.

PASCHASII BALD.

adamantem collocent, tanta est Hebraeorum oculis offusa caligo. Nec non sunt alij qui pro vitro, quod Iob cap. 28. ab interprete positum est, vocem Hebraicam Zecucith in adamantem vertendam autument. Id ipsum penè in omnibus Gemmis reliquis vsue nit Hebraeis, vt subinde nouam vel aliam pro alia excogitent: sic sunt cæci errorum magistri, quibus illæ diræ à sacro Psalte profusæ imputantur. Obscurentur, inquit, oculi eorum ne videant. Est quoq; eodem cap. Iob vocabulû, quod in Coralliû trahût quû nusquam in sacris habeatur: id autem est pro quo, excelsa, traduxit interpres Latinus, minus consideratè vocè Hebraicam pro altera sumens. Inuenimus quoq; alterâ vocè, in eminentia, in eodem capite versam, quam etiam volunt esse cuiusdã Gemmæ symbolum, Gabis ea dictio scribit. Hæc autem dixerim vt tuû consiliû approbè, qui diui Ioannis Gemis explanandis, reli-

reliquas etiam usu & dignitate celebriores non omittendas censueris, in quibus eas quæ sparsim in diuinis literis leguntur, tametsi clarum non sit quæ sint, verisimile fuerit contineri. Non abnuerim tamen illud primum seculum, quo sacræ cõditæ sunt scripturæ, hoc est Mosis ætate, non usque adeò fuisse edoctum ut omnium Gemmarum pernouerit naturas & vires, quum inficiari nõ queamus illud tunc primum omnè ruditatem exuisse, & perspicuum sit, ab ætate Plinij non parum immutatam esse earum Gemmarum æstimationem, Gemmarum precium. & quibusdam non parum precij accessisse, quum eo tempore primum vel secundum dignitatis locum obtinerent vniones, nunc autem vix quartum sortiantur, H-s, id est sestertium centies vna Cleopatrarum Aegypti reginarum Margarita: quæ summa nõ minus æstimatur ducentis & triginta quatuor milibus, trecentis quoque & septuaginta quinque ducatis. Potuerunt itaque eo rudi seculo Adamã-

PASCHASII BALD.

Gemmarū
admiratio.

tes & nonnulli alij lapilli primæ nūc
indicaturæ fuisse ignoti: & qui maxi-
mē tunc dignitatis fuere, temporis ac-
cessione, nobilioribus cedere cœpe-
runt. Ecce quò me protraxit tuus de
Gemmis & lapillis operosus labor.
Cernis quis tandem Epistolæ finis e-
rit, si cuncta examussatim pergam edi-
cere quæ fœcundum hoc tuum argu-
mentū parere possit, si mysticas à sin-
gulis Gemmis significationes eruere
parem: si duodecim fundamenta his
lapillis ornata, portasq; singulis Mar-
garitis exstructas, theologorum mo-
re, ad morum fabricam & sacramen-
torum expressionem trahere velim.
Quem hæc contemplatio, atq; tā de-
cori habitaculi adumbratio, ad vitæ
purioris splendorem non pertrahat?
quis prauos mores ad rectitudinis li-
neam huius ciuitatis tam speciosæ de-
siderio non corrigat? quis tam obesæ
mentis & hebetis ingenij, qui non ex
his perpendat, quanta mundicie præ-
pol-

pollere debeant ciuitatem tantis ornatam miraculis ingredi cupientes, quum nihil coinquinatum, vt palàm diuus ipse Ioannes asserit, in illam recipiendum sit. Iam paulisper nò pigebit animũ attendere in eos qui horum lapillorum gestaminibus gaudēt onerari, vel vt se ad exercitia spiritalia inde promoueant, quod in illis mirificis vestibis quas sacerdoti magno apparatus legimus, factũ credimus: vel vt eorum fulgoribus sese venditent apud vulgus ignobile gloriolam quãpiam ex his captantes, & quiddam diuinum sibi arrogantes, quod Tyrio regi impingit propheta Ezechiel, quẽ in medio ignitorum lapidum ambulasse suggillat: de quo paulo antè dixerat, Eò quòd eleuatum cor tuum quasi cor Dei. Et pòst, Omnis lapis preciosus operimentum tuum. Eiusmodi homines quis non fateatur degeneris esse animi, qui proprijs ornatibus priuati, hoc est virtutibus denu

Cõtra luxũ in gemmis gestandis.

PASCHASII BALD.

dati,exoticos & externos cultus asciscunt,tiaras,digitalia,cingulos, & qđ non,frequētissimis lapillis infarciūt? perinde ac si in illos vertendi essent, animi natiua ornamenta fastidientes. His hominibus si vel mentis mica inesset,cura diuersa,ea nimirū quæ omne facticium & commentitium aspernatur,in primis appeteretur, quahonestos mores illis ipsi lapillis designatos induere satagerent.Excellens quidem naturæ opus & nō exiguum miraculum est Gemmarū natura & vis, si spectetur materiæ temperamentum & quædam lucis cū elementari crassitie copulatio,& eo præcellētius quodurabilius:& tam est mirabile, vt ipsa naturam suam totam vim in earū opificium collegisse ac effudisse videat. Quamobrē has gestaturis, quia summo pere intuentium oculos alliciunt, expedit,vt in cuiusdam insignioris operis symbolum aut signum adsumatur,quo mens haud in paucis naturæ gradi-

Admiratio
earum rur-
sus,&gesta
tio licita
quæ.

gradibus illas antecellens vegetior, & ad suæ operationis promptitudinem accommodatior reddatur: & ad æternam beatitatem, ad quam benignus conditor illam destinavit, compendiosius perueniat. Hoc præcipuum horum lapillorum munus crediderim, quod si defuerit, indignum prorsus celsitudini humanæ gestamē poterit iudicari, ne vnde corpus quod corrumpitur ornatum aucupatur, inde maius dispendium animus cœlestibus natus incurrat, & ne nimio lapillorum fulgetris addictus, lapideus etiam ipse animus euadat, ac proinde à sua conditione decidat: nec ab ijs honoris subsidium quærat, quibus ipse opinionem honoris elargitur. Hac ratione agnoscant reges & pontifices, & quicumque horum gestiunt adiacenti luce gloriosiores apparere, eorundē vires, illasque ad animi vegetationē transferant, ut in Sapphiro sit castitas & cœlestium amor, in

PASCHASII BALD.

Vires natu-
rales.

Carbunculo ardens charitas, in Adama-
nante iustitiæ constantia, in Smara-
gdo facilis humanitas, & in cæteris si-
mile aliquid quod menti virtutem tri-
buat: ne quiddam simiaticum referât,
hoc est, ne sicut simia in purpura fastû
quendâ ostentent & se ridendos præ-
beant. Nolim tamen salubres Gem-
marum vires attenuare, corporibus
humanis oppidò quàm profuturas,
si commodè illis applicentur. Quas
vires & proprietates vt reliquarum re-
rum, corpori humano conducibiles,
fuerit physicorum vestigare: illa verò
signa quæ mentem moueant, theolo-
gorum: vt in eadem re tractent medi-
ca physici, & diuina theologi, atq; sic
vnumquodq; membrum in mystico
Christi corpore, suo munere dignè p-
fungatur. Vides optime Francisce,
tui libelli lectione me non parum fu-
isse delectatum, qui tot verbis gaudiû
testatum reliquerim, & affectus hos
velut cæstro percitus vel potius numi
ne

ne afflatus ediderim, ne prorsus perditum laborem tuum autumes. Nam si eiusmodi fructus neutiquam sequantur, frustra fuerat à sacris tuum argumentum petisse. quandoquidem lucè clarius est in his Gemmas esse memoratas non vt corpori decorando seruirent, sed animi virtutibus vel cõquirendis vel conseruandis proficerent. sed neq; alioqui plurimum de-
cuiisset eundem libellum cuiuis ἱσχυροῦ γέντων dicare, quibus sacra tractare semper incumbit: sed neq; me censorum statui oportuisset, cuius vires tantæ rei expediendæ impares sunt. Non pauca etenim è philosophorum adytis, nonnulla è theologorum placitis in medium deduxisti, de quibus certum ferre iudiciũ difficile fuerit, quãdo nec summus philosophus possit omnibus his sufficere, & theologus interdum conniuebit, nonnunquam dissimulabit, modò nihil sit oraculis cœlestibus ac ecclesiasticis dogmati-

EPISTOLA.

bus repugnans. Eiusmodi sentimen-
torum nonnunquam narratorem nō
assertorem suspicio, quòd habeas nō
infimos autores quibus acceptum fe-
ras quod expromis & quibus te tuca-
ris, quum liberum sit in plerisq; vtran-
que partem fouere. De quibus nunc
esset longius quicquam disserere, præ-
sertim quū probè calleas quid intus
habeam. Relinquo sua astrologis apo-
telesmata, theologorum turbam non
modò refragantem, sed manibus pe-
dibusq; illò adrepentem interim dis-
simulo, de quib⁹ nihil mihi libet nūc
scribere, quādo prolixior ipse fuerim
quàm putaueram, præsertim tibi oc-
cupatissimo, cuius seria inter-
pellare, piaculi quid-
dam refert. Va-
le.

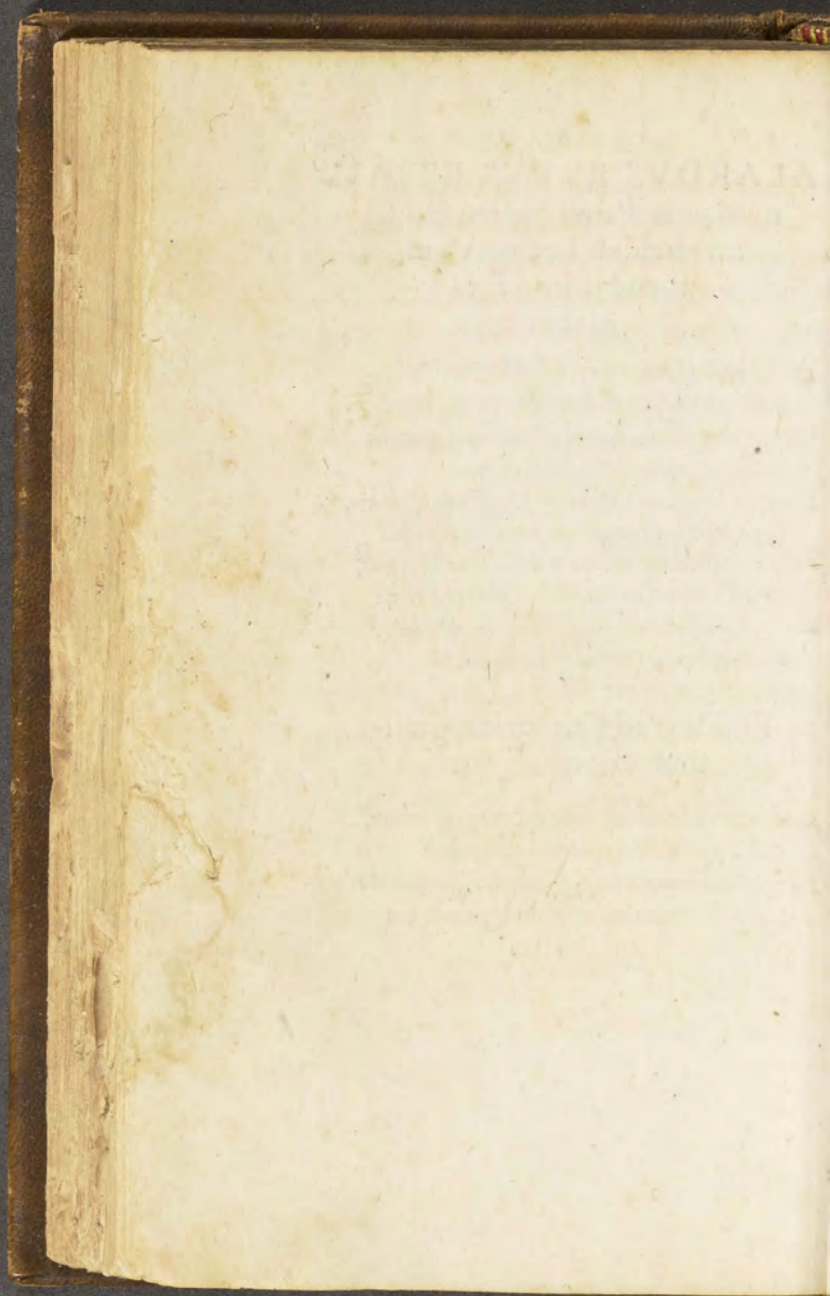
ALARDVS RVEVS ETIAM-
num puer, Patris obseruandissi-
mi libellum, Lectori com-
mendat hoc Ele-
giaco.

*Qui legis inuisi conuiuia cruda Thyesta,
Discerptumq; vagis curribus Hippolytum,
Oedipodemq; oculis captum: structamq; venenis
Medeam, regum bellaq; ficta legis:
Qui legis Harpyias, Centauros, Gorgonas, Hydram,
Quid nisi monstra, precor, prodigiosa vides?
Talia quæ cruciant animum male sana facessant,
Quæq; virum sapiant perlege scripta Patris:
Hic vim gemmarum tractat, quæ cognita longè
Illarum vincit commoditate decus.*

Eiusdem ad patrem integerri-
mum, Epigramma.

*Ecce pater volitant totum tua scripta per orbem,
Docta per æternos scripta legenda dies:
Nempe tuo exemplo me nostrum nomen in auras
Spargere vis: intum nunc mihi pandis iter.*

CONRADI GESNERI

DE RERVM

FOSSILIVM, LAPIDVM ET GEMMARVM

maximè, figuris & similitudinibus Liber: non solum Medicis, sed omnibus

rerum Naturæ ac Philologiæ

studiosis, utilis & iucundus futurus.

Cum Gratia & Priuilegio S. Cæs. Maiestatis ad annos V II.

TIGVRI M. D. LXV.

CONRADI GRAMMARI
DE RERVVM
MOSILLIVM: EA
VIVVM ET GRAMMARI
...
...
...
...
...
...

...
...

...
...

NOBILI VIRO
D. ANDREAE SCHADCO-
uio, Salinarum Cracouiensium No-
tario, patriæ decori, Conradus
Gesnerus Heluetius
S. D.

*ARAE & singulares tuæ
virtutes, vir nobilissime & pa-
trone obseruande, maximè ve-
rò pietatis syncerioris feruens
studium, & doctrina inter tui ordinis viros
excellens, vt iam pridem te suspiciendum co-
lendumq; mihi deligerem, facile induxerunt.
Postquam verò te quoq; amore ac beneuolen-
tia me dignari hominem tibi de facie ignotū,
lucubrationibus fortè meis qualibuscunq; de-
lectatum, ex Antonij Snebergeri (cuius ac di-
scipuli quondam mei charissimi, nunc in cla-
rissima Regni vestri vrbe Craconia doctissi-
mi celeberrimiq; medici,) literis intellexi: &
beneficentiæ insuper tuæ fructum aliquē per-
cepi: quo pacto animum obseruantissimum si-
mul amantissimumq; tui, non ingratum tibi*

Aa 2

EPISTOLA

meum declararem (quod facere, ut par erat, cupiebam,) dubitavi aliquandiu. Nunc verò tandē edituro mihi hunc de lapidibus ac gemmis libellum, dum pro more patronum ei quæro, tu omnium primus in mentem mihi venisti, tum prædictas ob causas: tum quòd inter alias virtutes, quibus patriam ornas, summa vitæ modestia & benigna erga omnes probos ac literarum studiosos præsertim, humanitas perpetuò in te elucescunt. Iis verò mihi quoq; ad hanc lucubrationem opus est, utpote rudiorē & imperfectiorē quàm cupiebam multò. Perficiendi autem ocium non in præsentia solum deerat, sed neq; intra vnum alterumq; annum, si vita modò supersit, integrum mihi id futurū videbam. Itaque malui tibi optimo & humanissimo patrono, quod hoc tempore poteram præstare, quàm differre diutius. Quantum ad libri ordinem: nolui alphabeticum sequi, utpote nimis vulgatum & triuiale: neque ad suas classes secundum substantiæ cuiusq; rationem singula referre. hoc enim in secundo libro (in quo lapidum ac metallorum omne genus vim naturamq; & philo-

DEDICATORIA.

philologiam quoque copi: se explicabo) si quãdo illum huic adycere, aut seorsim adere dabitur, obseruare statui. Hoc verò in libro, (qui rerum fossilium, hoc est, metallorum & lapidum in primis, figuras exhibet) similitudinũ & imaginum, quas ipsa genitrix Natura in rebus tam varijs veluti pingendo expressit, consideratione oblectatus, ipsos etiam Naturæ gradus ac ordines, sequi volui: hoc est, à simplicibus dimensionum ac figurarum principijs, & lineamentis primis Opus auspiciari: inde verò ad ipsa corpora simplicia primũ, vt cœlum ac elementa, ab hisce rursus ad cõposita ex eis, Meteora, Plantas, Animalia transire: & in singulis quæ ab eis denominantur, aut aliquam eorum similitudinẽ habent, fossilia enumerare: atque à cœlo & cœlestibus paulatim ad terram & quæ in ipsa aluntur viuuntq; aut vigent corpora descendere: id quod physicorum est, dum ratione & sensu interiore omni scrutantur Naturam: Theologorum verò, imò piorum hominum quorumuis, intelligentia melior, quam mentem & spiritum appellamus, ne in hoc descensu anima

EPISTOLA

immoretur nimium, meliore & altiore quam
 Natura est, principio relicto, efficit. Itaq; vi-
 ce versa ab hoc veluti infimo mundi centro
 ascendit, nosq; ipsos, vt ceteras res naturales
 omnes, veluti resoluens cogitando in partes sim-
 pliciores, ad simplicissima usq; pergit, sed ad-
 huc corpora, imò viuis corporis, quod Mun-
 dum appellamus, membra: ex quorum vigore
 harmonia, motu, ordine, & pulchritudine, o-
 mnibus admirandis & in suo genere optimis
 maximisq;, non posse tantum hoc corpus sine
 mente meliore & perfectiore, quam qua no-
 stro corpori inest, suam vitam viuere, regi,
 moueri, conseruari & durare, facile cogitat:
 inq; hoc ipso summo principio optimo maxi-
 moq; acquiescit, & relictis inferioribus Na-
 turæ gradibus, cum summo hoc bono coniun-
 gi perpetuò, ineffabili desiderio auet: sed infir-
 mitatis suæ ac indignitatis sibi conscia quod
 amat & cupit, eo se potiri posse non sperat: fo-
 retq; in hac desperatione & repulsa planè
 vel ipsis belluis infelicit & miserior longè:
 nisi vocem & verbum vocantis nos ad se Fi-
 lij Dei, (is ipse enim Dei verbum est) audiret:
 & consolantis Spiritus sancti vim incredibi

DEDICATORIA.

li amore summi boni exardescens sentiret:
Hoc ipso autē veluti igne viuentis fidei, qua
Deo & veritati credit propter gratiā & mi-
sericordiam eius in filio mirificè declaratā,
ab omni indignitate sua expiata lustrataq;
in viui & veri Dei conspectum, vt eo eter-
nū fruatur, venire iam audet: vbi Gēmas
illas supercœlestes, quæ non terrenas modò no-
stras, sed ipsas etiam cœli stellas, & Solis Lu-
næq; iubar, puritate, luce & pulchritudine
longè excedūt, perpetua & ineffabili dulcedi-
ne cōtēplatur. Talibus enim smaragdis, chry-
solithis, beryllis, hyacinthis, alijsq; huiusmodi,
portæ, mœnia, fundamenta totaq; structura
æternæ illius, spiritualis & cœlestis Hierusa-
lem constat: in cuius meditatione & spe, om-
nis nostra felicitas vt hic incipit: ita perficie-
tur breui per illum optimum, maximū, ineffā-
bilem rerū omnium opificē, motorem, paren-
tem: qui idcirco ardentissimum hoc desiderii
sui animis nostris inseruit, vt amare ipsum
non desinentes immortalem aliquando huius
amoris & desiderij fructum caperemus. Sed
longius mihi abripior: & nimio cœlestium

EPISTOLA

Gemmarum fulgore captus animus terrenas
propemodum obliuiscitur. Ad eas igitur &
institutum à nobis earum qualemcumq; pictu-
ram redeo. Pictura certè ars homini pro-
pria & liberalis, admiratione simul & oble-
ctatione plerunq; spectantes afficere solet: A
natura verò rebus impressæ imagines ac figu-
ræ, ceu reuera quædam hieroglyphicæ notæ,
veriùs quidem quàm illæ Aegyptiorũ sacrifi-
cis celebratæ, maiestatis etiam aliquid præ se
ferunt: præsertim quæ nõ fortuitæ fuerint, sed
planè naturales & (vt ita dicam) specificæ,
ac generi alicui semper ceu propriæ inherere
vidètur, vt in Stirpium genere ac Fossilium.
Nam de alio illo terribilium & rarò contin-
gentium imaginũ genere, quæ vel in aère sub-
limi, vel monstrosis partibus, alijsuè ostentis
contingunt, nunc mihi sermo non est. Ergo
admirationis huius causa, & vt ad cognitio-
nem rerum quarundam, quæ verbis describi
non ita clarè possunt, faciliùs perueniant ha-
rum rerum studiosi, figuras quotquot ferè hoc
tempore habere potui, adycere visum est.

Accipe igitur, clarissime Schadconi, hoc
quic-

DEDICATORIA.

quicquid est, & boni consule: donec forsan aliquando absoluta Stirpium historia, in quam nunc totus incumbo, idem hoc argumentum altero libro, quem polliceor, addito, si diuina fauerint, amplius excolam: In quo de Sale etiam, pluribus agam: quod tibi eò iucundius futurum spero: quoniam Cracouiensium Salinarum, per omnem Europam celeberrimarum, serenissimus Rex, ut eximia virtutes tuas, probitas & fides in primis merebantur, Notarium te constituit. Vale, vir amplissime, bonorum doctorumque omnium, & piorum in primis, patrone optime: & viue quam felicissime diutissimeque incolumis Ecclesie Christi, toti que patrie, & amicis, ac tuis omnibus.

Tiguri Heluetiorum, M. D. LXV.

quinto Kal. Augusti.

CONRADI GESNERI IN LIBRVM DE
Lapidum, Gemmarum ac Metallorum figuris, Præfatio: quæ ordinis rationē reddit, & Capitem XV. argumenta enumerat.

DE Lapidibus & Gemmis alij aliter suos ediderunt libros: mihi hūc ordinem sequi visum est, quem (vt spero) lectores non improbabunt, ab ipsa ferè natura deductum. Primo enim loco lapides illos, in quibus lineæ duntaxat & puncta, & ad figurā pertinētia magis quàm ad corpus cōsiderantur, enumerō. Secundo, eos qui vel simile aliquid corporibus simplicibus, vt cœlestibus & elementis habent: vel saltem ab eis denominantur aut cognominantur. Tertio, qui meteoris aliqua similitudine comparantur. Quarto, qui rebus terrestribus inanimatis. Quinto, qui rebus artifi-

P R A E F A T I O.

artificiosis natura similes sunt. Sexto, ijsdem nō naturā quidem, sed arte similes. Septimo, herbis. Octavo, fruticibus. Nono, arboribus.

Decimo, de Corallio, tanquā planta marina agitur. Undecimo, de alijs quibusdam marinis aut maritimis plantis lapideis, aut ad lapidum naturam accedentibus. XII. De ijs qui animalibus quadrupedibus similes sunt, siue figura tantum, siue substantia & corpore: & qui ex eis promuntur, vel quomodocunq; ab eis denominantur. XIII. De ijs qui ab aui- bus sumuntur aut nominantur. Decimoquarto, ab aquatilibus animantibus. Decimoquinto, à serpentibus & insectis.

De his autem potissimū hoc libro agere volui, quòd eorum fortè omnium figuræ exprimi ac depingi possint: quæ ad rerum cognitionem adipiscendam plurimum iuuant. Cognosci autem res prius, quàm de ipsarū na-

P R A E F A T I O

tura, viribus ac facultatibus sermonē institui, operæ precium est. Posui autē figuras non omnium, sed quotquot hoc tempore habere potui, plerasque ex illis quos domi ipse seruo lapidibus rectè & graphicè depictos: aliquas verò ab amicis missas, Iohanne Kentmano præsertim, non medico solum doctrina præstanti, sed omnium naturalium rerum consultissimo optimoq; viro: cui maximam huius cognitionis partem acceptā refero. Ab eo enim & res ipsas quàm plurimas, & descriptiones figurasq; multas accepi: quod vt virum ingenuū decet, tam liberè fateor, quàm libenter, cum illum & maximi faciã, & summo inter summos amicos loco habeam.

Scripsi autem primum hunc librū extemporanea quadam festinatione, historiæ stirpium nostræ iam dudum inchoatæ, hoc tēpus veluti ad lusum & recreationem suffuratus, vt homines harum rerū studiosos in diuersis

P R A E F A T I O

regionibus ad alia quibus adhuc ca-
reo ex illorū qui rectè pingi possunt,
& memoria digni sunt, genere lapidū,
mihi comunicāda, excitarē. Quòd
si fecerint viri boni naturęq̃ studiosi,
ac insuper sicubi fortè emendandum
aliquid in hoc libro videatur admo-
nuerint, vt aliās (Historia stirpiū prius
absoluta, Deo iuuante) hunc rursus
emendatiorem auctioremq̃ q̃dam, &
secundum etiam librum (in quo co-
piosè de lapidum, gemmarum, metal-
lorum ac fossilium omnium nomen-
claturis in diuersis linguis, & viribus
eorum facultatibusq̃ tum medicis
tum reliquis, & vniuersa eorum natu-
ra, agere decreui,) huic primo vt addā
me promouebunt. Quantum verò
ad delineatas figuras attinet, cum ego
primus lapides pictos volumine ijs di-
cato exhibere tentauerim, boni con-
sulent lectores qualemcunq̃ diligen-
tiam hanc nostram: & si fortè aliquas
non facilè dignoscent, non nobis, sed

P R A E F A T I O .

rei difficultati imputent. perdifficile enim est lapides aliquos ita pingēdo repræsentare vt facillè suis lineamentis suaq; figura cognoscantur, præsertim sine coloribus, cùm ne aues quidem & pisces pleriq; sine ijs facillè agnoscantur. Quamobrem Typographum hortatus sum, vt in eorum gratiam, qui fortè desiderarint, exemplaribus aliquot colores addendos curet. Sunt quæ per se pingi nō queāt, sed aliquo addito, vt Magnes massa informis adpictō acu quem ad se trahat, aut scobe ferri quæ lima apposita intelligatur. Iris verò, si ad parietē arcus cœlestis ei adpingatur: & vnio in sua concha. Sed huiusmodi p accidēs picturas, vt ita dicam, nullas ego exhibui, p̄ter Magnetē speciminis gratia. Sunt etiā quæ suo colore, quæ ipsa de se reddūt, pingi & repræsentari queant: quorū tabellā sub finē libri, interualis aliquot, quorum suo quodq; colore rei fossilis diuersæ pingitur, aut pingi potest, distinctam subieciimus.

CAPVT I▶

De lapidibus illis in quibus lineæ potissimum considerantur, aut puncta, & figura in superficie magis, quam corpus solidum aut eius forma.

Filosofus quartã Qualitatis speciem facit figuram, & suã cuiusq; rei formam, externam scilicet & in superficie apparentẽ. Huic & curuitatem & rectitudinem, & si quid huiusmodi (inquit) est, adnumerat. Figuram eruditi definiunt, qualitatem seu differentiam quandam superficiẽ secundum angulos, quos vel habet, vel eis caret. Figuræ autem differentia videtur propriæ, rotundum & angulosum. angulosi verò, triangulum, quadratum, pentagonon, hexagonũ, &c. Hæc rursus aut in superficie tantum, aut in solidis corporibus spectantur. Videtur autem figurę nomen sim

De figuris lapidum, &c.

plicius aliquid significare, vt quæ vel ex vna linea constare possit, vt circulus: vel superficie vna, vt sphaera: vel paucis certè lineis, tribus, aut quatuor. Quod si lineæ duæ sint, angulus & curuitas accedūt in superficie mathematica: in solida autem, tribus minimum opus est. Forma verò è multis varijsq; lineis, angulis, & superficiebus cōstat, nec vno nomine communi appellari solet, vt figura: quæ nullā materiam sibi propriam habet, vt mathematicæ figuræ omnes. quare cogitatione etiam abstrahi à materia, & sine illa definiri ac considerari possunt. Forma verò sua cuiq; est, vt interior & essentialis, quæ ratione sola cognoscitur: sic etiam externa, quæ è pluribus figuris (vt totum è partibus) earumq; differentijs constat: & certo partium singularum ordine, situ, ac proportione seu inter se mutuò comparatione constat: quæ si probè se habeant, formosa, pulchra, aut bene formata & mode-

moderata, (Græcè *ὁμορφα*, *ὀπίστα*,
 & *σύμμετρα* dicimus:) sin contrà, de-
 formia, informia. Figura verò absolu-
 tè dici solet. Eadem vt simplicior est,
 ita suum nomen habet, & à quouis fa-
 cilè pingitur. Forma nomen non ha-
 bet, neq; interna, nisi fingamus, vt *πα-
 ρὰ τὸ ἀνθρώπου, ἀνθρωπότης; πρὸ τὸ ἵππου,
 ἵππότης*, sicut Platonici fingebant: ne-
 que externa, nisi circumloquamur, vt
 forma bouis, forma equi: quam & fi-
 guram aliqui nominant, siue impro-
 priè, siue generis nomè pro specie po-
 nentes, vt fieri solet. Figuram verò pri-
 mò proprieq; dictã, nemo formæ no-
 mine vocitat in superficie præsertim
 vna solaq;: cum formam rotundam,
 teretem, triangulam aut similiter dice-
 re non sit vsitatum. Errant, Simpliciò
 teste, qui formã animalibus propriã
 faciunt: figuram inanimatis. Sunt qui
 formam rebus naturalibus omnibus
 attribuant: figuram mathematicis so-
 lum. Nos in hisce figuram primò dici

De figuris lapidum, &c.

putamus, nō tamen solis: vt formam non naturalibus tantū, et si id magis propriè, sed artificialibus quoq; tribuimus: vt cum statua hominis, eiusdem forma dicitur. Ergo quæ figurata & formata sunt, pingi possunt: quæ figura formaq; carent, non possunt, vt elementa & simularia seu simplicia (τὰ ὁμοιομερῆ) corpora tum mundi huius, tum singulorum etiam mixtorū: quorū sua cuiq; proxima propriaq; sunt elementa: vt homini sanguis, pituita & vtraq; bilis.

Nos toto hoc in libro figuras formasq; lapidum & rerum fossilium ac similiarum, aliquot pictas dabimus: alias quidem in alijs capitibus, prout aliq; alijs rebus similes sunt, aut ex alijs atq; alijs rebus forma differentibus sumuntur. In præsentī verò capite de lineis primū, ceu figurarum initijs agemus: postea etiam de angulis, qui ex lineis duabus, aut duarum superficierum coeuntibus fiunt. Quòd si quæ

si quæ occurrerent, figuræ aut formæ reinaturali alteri nulli similes, eæ etiam huc referri possent. Sed vix vllas huiusmodi reperiri puto. Obscuriores enim plerunque hæ similitudines sunt: nec certum & constans aliquid in his habemus. Quare liberum esto vel huc vel aliò talia referre. Ante lineas puncta locum haberet: solet autem vel potest punctorum & macularum discursus ac varietas, serpentium corporibus cõparari.

Onychipuncta iaspis à Plinio cognominatur Iasponyx gemma: qui & aliam Iaspidis speciem celebrat, rutilis stellatam punctis. Idem de Sandastro: Commendatio eius summa, inquit, quòd velut in translucido stellantes intus fulgent aureæ guttæ. In Sideropœcilo variant guttæ, Plinius.

Puncta quidem in superficie variè sparsa, stellarum nomine quandoque eleganter vocantur, vt apparebit etiã Capite 2. inter lapides à stellis deno-

De figuris lapidum, &c.

minatos. Acopis gēma aureis guttis stellata est Plinio: & Prasij alterum genus sanguineis punctis abhorret.

Ophites quidam cinerei coloris & punctis varius est, *καρσιγυλίος*, Dioscoridi. Epiphanius Sapphiri specie *καρσιγυλίη* facit, hoc est, punctis aspersam aureis. Punctis maiores sunt bullæ & verrucæ. Ostracitin Plinij cœrullæ interdum bullæ cingunt, Myrmeciam verrucæ exasperant.

In lapidum genere, faxis, rupibus, scopulis, marmoribus, nulla certa figura est. quanquam enim indiuiduis omnibus inter solida corpora, figura aut forma aliqua sit, propria tamē eis & vniuersalis non est. Gemmarum verò & minorum lapidum, quorum aliqua vis & admiratio est, plurimi certam figuram aut formā habent: quod perfectior magisq̃ definita earum natura sit, & à materię conditione remotior. A formæ similitudine lapidum multi denominantur, idq̃ iustiùs, qui
vide-

videlicet rei alicui naturali similes sūt:
vt glossopetra, lithodendrum, hiera-
cites, enorchis: alij à figura, aut figurę
principijs, vt lineis, quod probari nõ
debet, vt mesoleucus, polygrammos,
& c. quæ nomina adiectiua cum sint,
& figuræ propria, malè tribuuntur ijs
ceu propria, cum alijs etiam conue-
nire possint, si figura eadem, eadẽm
vel lineæ in eis reperiantur. sic & à co-
lore & alijs accidentibus facta nomi-
na, non sunt laudanda. Incrementi-
bus quidem variè in gemmis, macu-
lis, atq; verrucis linearum, quæ mul-
tiplici ductu & colore gemmam affi-
ciunt, sæpenumero in eadẽm materia,
nomina variari, Erasmus Stella tradit,
vir diligens & eruditus, qui primus
nostro seculo gemmarum historiam
literis illustravit. Hier. Cardanus li-
bro 7. De subtilitate, in quo de lapidi-
bus scribit, genus illud figurarum &
imaginũ in lapidibus miratur, quod
in eisdem semper apparet, velut à na-

De figuris lapidum, &c.

tura proueniens, quæ non secus, inquit, ac in plantis foliorum & fructuum numerum seruat & rationem. Et hoc ipsum vim aliquam peculiarem habere, & aliquid significare existimat. Et paulò post: Earum (imaginũ) quas proponit natura, quædam sunt velut figuræ substantiæ ac formæ: alię quasi picturæ. Quæcunq; verò formæ loco sunt, casu etiam fiunt, sed non in omnibus. Illæ ergo quæ non semper in eisdem lapidibus inueniuntur, sed rarò, fortuitò nõ secus ac in nubibus generant, nulliusq; virtutis sunt: quales in Alabandico lapide Simiæ, inuẽto Fribergi: & qui ex eodem genere scutulum habuit rubrum, quod quatuor lineæ circumambiebant, quarũ prima tertiãq; albæ, secunda & quarta rubrę. Et Annæbergi Alabandicus alius formam habuit crucis: sed hæc potius fuit forma quàm imago. Hæc ille, ex Ge. Agricolæ libris nimirum mutuatus.

Nunc

Nunc ad particularia descendamus.

Punctis etiam maculæ sunt maiores: Ophiten legimus marmor esse viride, maculis totum plerunq; albis, tum verò alterius coloris distinctū: porphyriten verò rubris ac quasi candidis maculis varium, seu potiùs rubrum cum maculis internitentibus, & cætera.

Lineam Plinius videtur etiam limitem appellare in lapidibus: item filū, virgulam, zonam, venam, vt in ligno ferè pectinem, Græci *χαμύλιον*, quidā *διαφυσιν*.

Sed lineæ aliæ coloris tantum ratione conspicuæ sunt: in solidis verò *χυσά* vocantur, id est, scissilia, quorū corpus totum veluti ex lineis contiguis compositum videtur, vt in aluminis & hæmatitæ generibus, & amianto, stibio, sale Ammoniaco, alijsq; nō nullis. Hæmatitæ quidem species vna ab hoc ipso *χυσά* per excellentiā no-

De figuris lapidum, &c.

minatur. Amianti veri è Cypro quem Franciscus Calceolarius, pharmacopola Veronensis vt artis suæ peritissimus, ita omnium simplicium medicamentorum indagator acerrimus, ad me misit, frustulum delineatū hîc exhibeo: quod fila molliuscula neri textiç apta remittit, & ab alumine scissili tum vero & aluminis vim saporemç referente, tum falso & insipido, quod alumen plumę hactenus vocare soliti sunt Medici, non parum differt.

- 1 *Amiantus è Cypro.*
- 2 *Smaragdus Bresilicus, cy lindri specie.*
- 3 *Hammites*

vel Ammonites, minor, minimis piscium ovis vel araneorum similis, velutiç; ex arenulis coagmentatus.

Hîc & alijs aliquot in locis, optime Lector, non vnâ solùm, vel plures, sed instituto ordini conuenien-

uenientes figuras posuimus: sed alias interdū ordinis diuersi, quoniam à principio cum sculperetur, non eosdem quos nunc sequimur, Ordines proposueramus. interim te vbiq̄ que opus est ad iconem alibi positam remittimus, vt facilior sit venia.

Omnia tamen hæc genera antequā in filamenta sua resoluātur, scissilem compagem præ se ferunt: Sicut & Entalium à quibusdam pharmacopolis dictus lapis in Sabaudia Amentū dulce: Amenti nomine nimirum corrupto ab Amianto: non quod verus Amiantus hic sit, sed similis ei lapis, eboreis instar candidus, splendens & friabilis, inq̄ fila solubilis, sed fragiliora. videtur autem res gypso cognata. In eo, certo quodam modo præparato, facies & imagines exprimi possunt, quæ cum ebore aut ipsa niue candore certēt: quales Petrus Coldebergus Antuerpiensis pharmacopœus doctissimus celeberrimusq̄ mihi donauit. Amiantum Agricola Germanicè interpretatur Alumen plumæ vul-

De figuris lapidum, &c.

gò dictum, *Federwys* / *Pliant* / *Salamanderhar*: & *Amentum amarum* à quibusdam recentioribus dictum addit. Eúdem verò lapidem *Asheston*: linū asbestinum viuum, aut *Carystium*: item *Poliam*, *Spartopoliam*, *Corfoidem*, *Bostrychitem*, & à *Quadrigario* *Alumen* vocari censet. *Encelius* *Amianti* speciem *Rasensilber*, interpretatur: quod vocabulum *Magnetidi* & *Micæ* meliùs tribuit *Agricola*. Idè refert in *Hildeshemio* tractu lapidem inueniri fusci coloris, planū, *Ammoniacci salis* instar scissum: qui tubercula superiùs habeat clauorum capitibus similia. & ad *Halsdam pagum*, aliū huic non dissimilem, candidum tamen, & sine tuberculis. A scissilibus differunt *fissilia*, quæ non in fila fibrasve, sed laminas quasdam seu crustas, vt ligna in scandulas & tabellas facillè findunt: sicut lapis *fissilis* *Schi fer* vulgò dictus. In *Asso Troadis* *Sarcophagus* lapis *fissili* vena scinditur,

tur, Plinius.

Circulus figurarum solus ex vnica linea in sese reflexa constat, & angulis caret. Horminodes Plinio ex argumento viriditatis, in candida gemma vel nigra, & aliquando pallida, ambiente circulo aurei coloris appellat.

Totus oriens pro amuletis dicitur gestare eam, quæ ex ijs (iaspidum generibus) smaragdo similis est: & per transuersum linea alba præcingitur, & Grāmatias vocatur: quæ pluribus, polygrammos, Plinius. Mesoleucos est mediam gemmam candida distinguente linea: Mesomelas, nigra vena quemlibet colorem secante per medium: Nasamonites est sanguinea nigris venis, Idem. Sunt ei & Leucochrysi inter Chrysolithos, interueniente candida vena. Veientana Italica gemma est, Veijs reperta, nigram materiam distinguente limite albo, Idem. ¶ Ophicardelon barbari vocant, nigrum colorem binis lineis al-

De figuris lapidum, &c.

his includentibus, Plinius. Ophites tertius Dioscoridi lineas habet albas.

Prasij genus tertium virgulis tribus distinctum, est candidum, Plinius.

¶ Perileucos dicitur filo ab ore gemmæ ad radicem usque candido descendente, Plinius. Inter iaspidis species una *Ἰασπίσις ἔχει διαλευκὸς καὶ ἀρσιλευκός* apud Dioscoridem. Polyzonos, nigra, multis zonis candicat, Plinius.

Iaspis polygrammos iam dicta est. Res fossiles quædam lineis diuersi coloris ornatae sunt, sed quæ effigies rerum non exprimunt, Agricola. Saxa prædura & lineis cinericeis conuoluta effodiuntur prope Suarcebergum oppidum inter Snebergum & vallem diui Ioachimi.

Fluor (id est lapis in magno igne liquefcens) in candido subrutilus, Annebergi in metallo argentario reperi- tus est, crucis figura: cuius recta pars longa fuit sesquipalmm, transuersa palmm vnum, &c. Agricola. Cru-

tem autem lineæ duæ latè se decussantes efficiunt.

Ad lineæ rectæ rationem pertinet striæ ac striges dictæ, quibus voces Germanicæ *strimen* & *strich* accedunt: ita autem differunt ut in agro fulci & porcæ. hæ prominent, illi fossi cauique sunt. In columna striata, ut Vitruvius tradit, pars eminula dicitur striæ: pars caua, strix. Videntur autem striges à strigilum similitudine dictæ, quæ similiter fulcatæ & canaliculatæ sint, seu carinatæ. Strigiles verò quòd eis corpora stringantur seu destringantur. Strix à similitudine striæ, à qua partium situ solo differt. Columnarum striges (inquit alibi Vitruvius) faciendæ sunt xxiiiij. ita excavatæ, ut norma in cauo strigis quum fuerit coniecta, circumacta, ita anconibus striarum dextra ac sinistra angulos tangat. Et alibi: Columnas autem striari viginti strijs oportet. Plinius striam rimosam dixit: & alibi folia striata, scapum moly

De figuris lapidum, &c.

herbæ striatum, conchas striatas. Ita Dorica columna sui generis striaturæ habebit perfectionem, Vitruuius.

Strias Græci *ἰσχυαῖς* dicunt: striges verò *ἰσοχᾶς*, Germani *hollälten*, quod caua quædam, ceu canaliculi, & sulcatim facta sint. Lineæ quidem propriè dictæ latitudine carent, striæ strigesq; aliquam, perexiguam tamen sæpe habēt. Res fossiles partim planæ sunt, vt lapis specularis & magnetis: partim conuexæ, vt aëtites, Agricola.

Curuitas & reëtitudo, differentia figuræ propria est. Lapidem quidam inter Osteocollos à nobis dictos, cui natura inueniuntur, vt & inter Belemnitas siue natura siue iniuria nos latente. Curuo & reëto etiam aliqui adscribunt, τὰ ἐλινοειδῆ καὶ κωνοειδῆ καὶ φακκοειδῆ τῶν χημικῶν: καὶ τὰ ριαῦτα ἀπὸ μικτῶν ἔχει τῶν φύσιν δὲ οὐθέως καὶ πῶδι φερῶς, ὡς καὶ οἱ γεωμέτραι φασὶ, Simplicio teste. Tales autem figuræ tum in alijs quibusdam lapidibus, tum conchis

&

& in summa testaceis dictis, lapideis præcipuè, inueniuntur. *κωνοειδής* est Belemnites: Strombus lapideus, *ελιψοειδής*. *φαιβοειδής* verò sunt Musculi còchæ, & Tellinæ, aliæq̄ huiusmodi.

Rara, *μωα*, vt idem Simplicius docet, dicuntur corpora, quorum partes ad eò inuicem distant, vt aliud quodpià corpus (*επιπορυστός*) illabi aut inferi (*πυεμπίπτεον*) queat: sicuti Spongia, Pumex: & alia eiusmodi quæ foraminulenta, & poris seu meatibus conspicuis plena sunt. Densa verò, *ωυκνωα*, his contraria sunt: vt aurum, ferrum. Quare duo hæc non tam ad figuram, quàm ad partium situm, & mutuam earum distantiam pertinent: vt figure discrimen ab his non propriè, sed per accidens petatur: quemadmodum etiam ab aspero & læui. Læuis enim dicitur superficies, propriè ac primò, cuius partes æqualiter & recta linea dispositæ sunt, vt in polito marmore. Sic læuitas, qualitas aut positio parti-

De figuris lapidum, &c.

um fuerit, media inter ἰσοχλῶ & ἰσο-
χλῶ. Asperum verò, τραχύ, dicitur,
cuius in superficie partes, inæquali-
ter sitæ sunt, cum aliæ promineant, a-
liæ deficient. Porrò crassum, παχύ,
(quod indocti multi cum denso con-
fundunt,) non ad partium situm, sed
corporis profunditatem refertur: cui
aduersatur tenue, λεπτόν. Cavi etiam,
de quibus iam dicetur, rotundi fe-
rè sunt.

Cavi intus Ad figuram etiam cavitatis pertinet.
Cavi autè sunt lapides nonnulli, præ-
sertim qui ceu foetu grauidi, corpus
aliud in se continent, vt aëtites, geo-
des, & enhydros. Cuius rei causa est,
docente Ge. Agricola, & materiæ va-
rietas: & quòd eadem magna ex par-
te ad figuram globosam aut quàm pro-
ximam accedat. Sunt & Smaragdi
quidam concaui, eodem teste.

Rotundi. In Cuba insula orbis alterius lapi-
des exactè sphaerici naturæ solius be-
neficio abundant, Cardanus. Tales
etiam

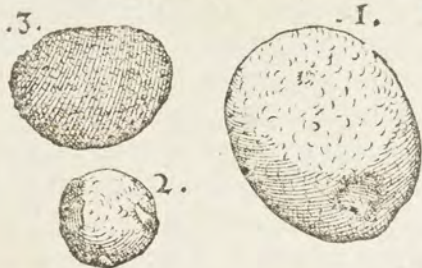

etiã pictos tres Io. Kentmanus ad me
misit, aptos, qui pro plumbeis pilis ad
bombardas siue bellica tormenta in
vsu recipiantur, coloris fusci, pun-
ctis referti partim albis, partim nigris:
eorum maximo dimetiens est trium
digitorum, minimo pollicaris. Repe-
riuntur autem in ditione Comitum
Mansfeldensium, duriores & grauior-
es quàm vulgares lapides. Icone po-
nemus paulò post.

Rotundissimi sunt † Aleçtorix, & Icon est ca-
pite 6.
alij fabæ comparati, de quibus in-
frá.

Aëtix etiã ab aquilis dicti, quòd Aëtix:
in eorum nidis reperiri credantur, ro-
tundi plerique sunt: magnitudine, co-
lore & substantia, differentes: quo-
rum hîc differetias tres ex meis, quos
domi habeo, expressas, exhibeo.

De figuris lapidum, &c.

1. Maior, rotundus ferè, oui magnitudine, sed rotundior, cum ansa quadam ceu umbilico: è qua enatus, eademq; saxo alicui adnatus fuisse videtur potest. 2. Alius rotundus, minor multò, & ipse umbilicatus. 3. Latus & planus: superficie nigra, aspera,

& veluti arenis quibusdam, quarum aliqua splendet, obfessa. Appositas icones duas à Christophoro Encelio mutatus sum: qui de prima scribit: se hanc

hanc Aëtitzæ speciē inuenisse aliquando solam (nudam) extra matricem, pilei ferè forma. De altera verò: Aëtitzæ species sexta (inquit) inuenta à me ad Albim, prægnans est candido silice: cuius matricem cum aperirem, inueni silicem tali forma, candidū, subrotundum in longum, durissimum, quasi ad caput alicuius animalis adhæssisset: erant quæ in eius superficie cellulæ, quasi apum in fauis. Geodes hic lapis propriè dicitur, cum terram continet: Aëtites, cum lapidem aut arenam: etsi hoc nominum discrimen non semper seruatur. Aquam si contineat, Enhydros vocabitur. Reperitur in aliquot Germaniæ locis, & in Gargano Apuliæ monte: vnde etiam allatas species eius tres Valer. Cordus in Sylua Variarum obseruationū, (quæ cū reliquis eius operibus edidimus,) describit. Qui insunt lapilli si fortè adhærescant, non sonant: sed soluti duntaxat. soluuntur autem ætatis p-

De figuris lapidum, &c.

gressu, vbi interiora magis siccata fuerint, & lapides veluti maturuerint.

Adulterantur interdum & finguntur arte, nos lapidem fictitium, cui epistola inclusa erat ab eo qui finxerat, vidimus. Lapis (inquit Agricola) quem Taphiusus Aëtites in se continet, vocatur Callimus: nec quicquā, inquit Plinius, tenerius. Nec verò Pæantides, Gemonides etiam vocatæ, nec Cissites, nec Gasidane, alij sunt lapides quàm Aëtitæ candidi, &c. Plura apud Agricolam leges libro quinto de natura fossilium. Callimus in Geode inuentus, tres ferè facies humanas referens, ponetur infra capitulum vndecimo, inclusus annulo.

1. *Globus naturalis, pro bombardis, de quo superius scripsimus.*
2. *Geodes resonans, subrotundus.*
3. *Alius non sonans, terra crocea plenus.*
4. *Quartus cum ferramento igniario adiuncto, silex igniarius, siue pyrites sterilis est.*

Geodes

Gæodes Misnensis oblongus, continens harenam induratum: inuentus est in Ludo illustri Misnensi, cum effoderetur vinaria. Impositus aquæ frigidorem varium emisit. Huius quidem picturam Kentmanus ad me dedit, digitos quatuor latam, longã verò sex: colore rubiginis quæ radi cœperit, &c. Enhydros est rotunditatis absolutæ, in candore leuis: sed ad motû fluctuat intus in ea veluti in ouis liquor, Plinius. Vidi ego lapides pla-

De figuris lapidum, &c.

nè rotundos, magnitudine & figura a-
uiū quarundā ouis p̄similes, maculo-
sos (ni labat memoria) vt Coturnicū
ōua: quos qui habebat, ad facilē red-
dendum partum conducere persua-
sus erat.

Est & Iudaicus vulgò dictus lapis,
oliuæ penè specie subrotundus: de
quo vide infrà capite IX. Item Bez-
zar vel Bezoar lapis, è capite aut ven-
triculo Indici cuiusdem animalis, vt
putant: & Lachryma cerui credita, de
quibus etiam suo loco agemus inter
lapides eos, qui ex Quadrupedibus
animantium petuntur. ¶ Enorchis
quoque rotundus est, Agricola Ho-
denstein (quod nomen etiam pyritę ro-
tundo aliqui tribuunt,) interpreta-
tur. Videtur autem lapis maior & in-
formis, qui alium rotundum ac testi-
similem in se contineat, Enorchis po-
tiùs appellandus: orchis autem, qui
continetur. Sic Entrochus etiam &
Trochites distinguuntur.

Lapi-

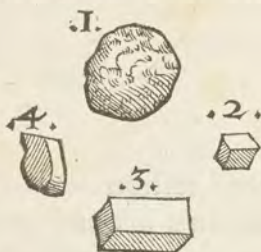

Lapidē cuius
hæc figura est, Io
annes Kentma-
nus misit, durū,
splendidum, pal
lidum, læuē, gra
uem. Enorchis
Agricolæ candi
dus est, & fragmentis testium similis:
(hoc est, fragmentis suis in quæ fran-
gitur vel diuiditur, testium speciem
præseferens:) sed nec fulget, nec pul-
chro colore nitet. ¶ Non procul
Rotuilla oppido Heluetijs finitimo
& confœderato, lapis rotundus, & pa-
ni cibario rusticôve maximo similli-
mus reperitur, ambitu ferè, si bene me-
mini, dodrantum quinque, in medio
protuberans parte superiore, *Teiff-
felssteib*, hoc est, Dæmonis panem nun-
cupant incolæ agrestes: & si equus de
hoc lapide impositum salem lingat,
lumbricos pelli credunt. ¶ Pyrites
æneo colore. ¶ Pyrites ænei colo-

De figuris lapidum, &c.

ris, alius informis est, alius rotundus, & ipse à testium similitudine *Hodenstein* quibusdam dictus: alius quadra-

tus, isq̄ vel cubicus, vel altera parte longior, &c. vt in iconibus adiunctis apparet.

Quartus ex eis incertæ est fi-

guræ, veluti mixtus ex figuris diuersis inuicem confertis. Primi & rotundi superficies inæquabilis est, angulis multis prominentibus. Pyriten recentiores *Marchasitam* vocât, nostri corrupto nomine *Martistein*. Ad Pyritas fortè referri potest *Othonna* dictus quibusdam lapis in Aegypto, exigua magnitudine, æreo colore, &c.

Quin & *Thyites* mortarijs aptus ab Agricola rotundus esse scribitur.

Rotundi quodammodo vel subrotundi sunt etiam silices multi, (mul-

tis

tis enim nulla certa figura est,) præcipuè qui in fluuijs & ripis inueniuntur. qui etiam ex aquæ volutatione angulis amissis rotunditatem acquirere videntur. Scio filicis nomen latiùs patere, & simpliciter pro saxo & marmore quandoq; poni. Ego hîc de vero filice loquor, quem *Rifel* vel *Rifling* nostri vocant, transpositis literis: alij *Hornstein*, id est, corneum lapidem, siue à duritie, siue à colore cornu. Is plerunq; durior est marmore, vt docet *Ge. Agricola*, & non rarò eius instarsplendet. sed, quia ferro tractatus disilit, ad sculpturas aptari non potest. quoniã verò durus est, ex eo ictu ferri faulè ignis elicitur. Tam in venis metallicis quàm proprijs nascitur. Eius speciei coloribus distinguuntur. est enim vel cornei coloris, vel candidus, vel cinereus, vel fuscus, vel ater, vel rutilus, vel iecoris colore, vel cæruleus. qualis *Langouicij* vtrinq; iaspidis venam complectitur. Omnis autè

De figuris lapidum, &c.

silex igne liquefcit, sed in ardentissimis fornacibus, (*quare & fluor potius, quàm lapis simpliciter fuerit,*) aliter ignem patitur: sed & pluuias, & hyemes. quo circa si ferro facile tractari posset, utilissimus esset structuræ, in sternendis verò vijs & igne vsum præbet. Hæc ille. Videtur autem vno silicum nomine appellare, tum illos quorum frequentior ad ignem elidendum vsus nobis est, *Feldstein*, (qui propriè silices dicantur:) tum alios quibus viæ sternuntur, *Rißling* / *Bschstein*. quos Ercellius etiam vno Silicis communi nomine comprehendit: species verò duas facit, libro 3. operis de re metallica, capite 77. Calculus, inquit, seu Crupulus, [*sed ita fortè minutiores tantum huius generis lapides vocari debêt,*] qui verè silex est, reperitur ad flumina & inter arenas ad torrentes, interdum coloris candidi: cuius vsus etiam est ad alia quàm ad ignem exctandum. interdum coloris flauï, imuri, nonnun-

nunquam crocei. interdum coloris nigri, nonnunquã lineis candidis pulcherrimè insignitus. Ab hoc differt saxum cornutum Germanis dictum, *Hornstein*: aut *Fettstein*, quia illo potissimùm ignis excutitur: cuius partes interdum sunt continuatæ, ut vnã ab altera visus discernere nequeat: interdum partes eius sunt cõspiciuæ aliqua interfectione. Reperitur in fodinis: ite ad flumina, ut ad Albim, in agris in Saxonia, in cuniculis calculorũ. Est verò variarũ specierum: coloris cãdidi, nigri, cœrulei, ruffi, purpurei, cornu coloris, flauis, crocei, liuidi: foris candidi, intus nigri: variarum proportionum: sunt enim longi, lati, magni, parui, ramosi in modum coralliorũ: reperiuntur & in modum cornu, [*ramosi nimirum.*]

Silices quibus vici sternuntur per oppida, cum pluuia abluti sunt, fufci, nigri, virides, rubri, & alijs coloribus † Plura de pulchrè distincti apparent. Viuum his lapidibz

De figuris lapidum, &c.

b^o leges in-
frà, sub fi-
nem huius
Capitis, v-
bi de Fluo-
rib^o dictis
agitur.

lapidem (Silicem nimirū) aliqui col-
lis Quadrupedum annectunt, pro a-
muleto aduersus rabiem, vt Gratus
poëta testatur. Pyritæ vulgares ste-
riles, quorum præcipuus ad ignem e-
lidendum apud nos vsus est, colore
in ruffo pallescente, ad duas aut tres
libras medicas magnitudine ferè ac-
cedunt, aliqui certa figura subrotun-
da aliãve, sunt: aliquibus aliquid pro-
minet, alijs nihil, aut minimum. De-
bet autem crusta eorum exterior mal-
leo aliterve decuti. interior em̄ pars
aptior est igni excutiendo. Calculi
albi in ripis fluuiorum & torrentiū,
in pollinē triti, pila magna vt figulo-
rum, aut in molis, optimum dentifri-
cium præbent. Idem poliri possunt,
& perforari, ad globulos precibus nu-
merandis destinatos. ¶ Orites spe-
cie globosa est, Plinio: ego glebosam,
id est, glebæ similem legerim. ¶ Re-
rum fossilium (inquit Agricola) aliæ
sunt rotundæ globi instar, sed modò
abso-

absoluti, vt Thyites, qui inter Syenen & Philas inuenitur: modò comprefsi: nunc verò aliquid habētis eminēs, aliquid lacunofum. quales lapillos è venis ereptos aquarū vis ad ripas deferre folet. alijs dimidiati globi figura est, vt Callai & Aftroitæ. quædam in metæ figuram, quædam in turbinis formatæ. illam exprimunt lapides & succi cõcreti ftirijs fimiles, qui ftant in spelūcis: hanc qui ex earum cameris pendent. Hæcille. Sunt & Cheloniæ ceu globuli dimidiati, vel lenticulæ hemisphæricæ: & his multò maiores Chelonitides Ombriæq̃, Bufonum lapides vulgò dicti: hisq̃ rursum maiores Echinitæ, & Ouum anguinum Plinij, si rectè nomino. Iudaici verò lapidis species quædã ad glandis formam accedunt: vide infrà capite 9. Lapis Iudaicus probatur metæ striatæ forma, tener & friabilis, Syluius. Belemnitæ & Lyncis lapidi quorundam, & Ceraunio apud quosdam

De figuris lapidum, &c.

- dicto seu Altrapix, pyramidis figura
Strombi. est. Strombi Concharum generis la-
pidei, infra non omittentur.
- Cylindri. Cylindri modo teretes sunt Beryl-
li & Syenites, Agricola. Sunt qui Be-
ryllos sexangulos faciant: sed ea figu-
ra artis & sculpturæ videtur. In Si-
pylo monte nascitur lapis similis cy-
lindro: quem filij pij in delubro Ma-
tris deum si reposuerint, suam erga pa-
rentes pietatem, & in cognatos beni-
gnitatem perpetuo retinent, Plutar-
chus de fluuijs. Smaragdus Bresili-
cus, cylindri specie, striatus, vitro si-
milis, porracei coloris, perspicuus,
exhibitus est supra cum Amianto Cy-
prio.
- Trianguli. Gemmæ quædã triangula nascun-
tur figura, Agricola.
- Quadrati. Saxum durum, magnas rupes fa-
ciens, est circa Thermas Caroli quar-
ti, & prope Elabogen oppidum, can-
didis veluti tessellis immixtis varium,
Val. Cordus. Sal gemmeus plerun-
que

que tesseras aut cubos refert. Quadrati etiam alijq̄ angulosi seu angulati lapides reperiuntur: in quibus figuræ simpliciter similitudo potius intelligitur, quàm rei alicuius naturalis aut artificiosæ: etsi quadratos lapides tessellis quidam comparant, cum nõ solæ tessellæ tales sint. Amphitane alio nomine appellatur Chryso colla, in Indiæ parte, vbi formicæ eruunt aurum, in qua inuenitur auro similis gēma quadrata figura, &c. Plinius. Pyritæ quoq̄ quadrati inueniuntur in fluuijs & riuis, aut lapidibus quibusdam inclusi. Androdamas quadrata est, & semp tessellis similis Plinio. Quadrangulam verò figuram oblongam, quam Græci *ετρομύκη* vocant, nõ me mini in lapidum genere aliquo inuenisse, cui propria & natua dici posset: nisi quòd Cotes quasdam hac figura reperiri, alias è maioribus faxis excisas in eandem redigi Agricola scribit.

De figuris lapidum, &c.

Pentago-
nus.

In Hildeshemio tractu, &c. in lapidicinis marmorū inuenitur lapis pentagonus, à quinque angulis quos habet appellatus. Similiter hexagonus, cui sex sunt anguli. vterque verò est candidus: plerumque latus fescunciam, planus, sed in medio habens alueolum: cuius margo, vt in tabula lusoria, vndique est altior. At in medio alueolo est punctum: à quo radij ad extimam partem, sicut in trochitis procedunt, Agricola libro 5. de natura fossilium.

Hexago-
nos.

Pentexoche seu Mespilæus apud me est (inquit Cardanus in libro de Gemmis) colore fusco: durus, magnitudine mespili, dicas mespilum in lapidē transisse. Vbi striæ è vertice descendūt, lapis buxæo est colore, quòd partes illæ attritæ sint. De Morio sexangulo, dicemus inferiùs inter Fluores: hoc in capite.

Morion.

Crystalli.

Mira præcipuè sua crystallis figura est. Interdum vni crystallo (inquit Georg. Agricola) magnæ & perfectæ, agna-

agnascuntur plures parvæ & imperfectæ ac quasi dimidiatæ, quibus triângula latera videntur esse, cum alioqui crystallis sexangula sint, sed maxima ex parte inæqualia. etenim ex eis sæpius bina tantùm lata sunt, quaterna stricta: rariùs quaterna lata, bina stricta. quodq; verò latus strictum est è regione stricto, quodq; latum lato. Omnis insuper crystalli mucro, similiter ac reliquum corpus est sexangulus: sed in hoc differt quod latus strictum, non semper est aduersum stricto: sed interdum latum est contrariù stricto. Ac mucro plerunq; exiguam partem habet crystalli: magnam, reliquum corpus angulatum. Veruntamen quibusdam crystallis, quæ Blochebergi inveniuntur rupibus adhærentes, contrà magnus est mucro, corpus exiguum. Lateribus præterea tam mucronis quàm reliqui corporis, nisi scabricie infestantur, fermè tantus est læuor, vt vix arte possit æquari. Hæc

De figuris lapidum, &c.

ille. Ex tribus iconibus hinc adiectis,

prima & maxima, simpliciter Crystalli est, cui figura omnino sua nativæque est: tertia Pagonij cognomi-

ne, cui artificis manus angulos duodecim addidit. Tertiam & minimam Guilielmus Gratarolus Bergomensis, philosophus & medicus clarissimus mihi donavit. est autem tantilla, quanta hinc pingitur, utrinque ex æquo mucronata, siue natura, siue arte: de quo dubito. cæteræ enim crystalli omnes, ni fallor, ab vna solùm parte in mucronem exeunt: basis crassior & informior est, qua ceu radice saxi & rupibus montium siue enasci siue innasci solent. Hanc Gratarolus in Baldo monte qui prope Veronam est, reperiri monuit: & iridem potius sibi vide

ri quàm crystallum, etsi cognatam generi Crystallorum. Sexangulam quidem esse Iridem, vt Crystallum, constare scribit Plinius. Plura de Iride adferemus infrà Capite tertio. Crystallorum quidem fragmèta apud me sunt, ex quibus vnum superficiè scabram & striatam habet, Iridis fortè genus. nam Crystalli leuissimè esse solèt.

Aliud rimam intus latentem habet, ex casu aut iètu aliquo nimirum, (nostrivocant *erbelte*.) & ea parte iridem, id est arcum cœlestem coloribus repræsèntat, quod & alijs puris ac pellucidis corporibus accidit. Aliud intus veluti niuem habet. Aliud colore infumato & subfusco in ruffum tendit. Plures interdù crystalli parua simul nascuntur chœradù seu strumarum instar, magnitudine inæquales. Angulis, & secundum eos figura Crystallus à Crystallo plurimùm differt. Radix seu basis in quibusdà albicat, non pellucida vt pars supe-

De figuris lapidum, &c.

rior. Ignis ex omnibus elidi potest.

Berylli. Indi mirè gaudent longitudine prædicant, qui carere auro malint, & ob id perforatos elephantorum fetis religant. Et alios conuenit non oportere perforari, quorù sit absoluta bonitas: ideoq; cylindros ex ijs facere malunt quàm gemmas. quoniam est summa commendatio in longitudine. Quidam & angulosos putant statim nasci, & perforatos gratiores fieri, medulla candoris exempta, &c. Plinius. qui etiam Berylli speciem quintam Crystallis ferè similem esse tradit: & Indos cum alias gemmas Crystallo adulterare, tum præcipuè Beryllos.

Ex recentioribus Marbodæus Beryllum hexagonam facit: Franciscus Rueus forma sexágula eas sculpi scribit, quò color alioquin hebes & languidus, angulorum excitetur repercussu. Alberto Magno Beryllus candida est, & transparet instar aquæ: quæ
fortè

fortè de septima specie Cryſtallis ferè ſimili apud Plinium accipi poteſt. nã prima ſpecies viriditatem (*γλαυκότητις* potiùs, id eſt, glaucum vel cœruleum dilutum colorem) puri maris imitat. Secunda paulo pallidior eſt, in aureũ colorem exeunte fulgore: vnde Chryſoberyllus dicitur. Tertia Chryſopraſus, pallidior eſt. Quarta Hyacinthũ æmulatur. Quintã aëroidem vocant, [colore nimirum albicante cum parciſſimo cœruleo, qui dilutior fortè eſt quàm glaucus.] Sextam cerinam, à ceræ colore vt conijcio. Sic omnis Beryllus vel pallidi, id eſt, lutei coloris fuerit, vel cœrulei, plus minùs ve, vltima excepta. ¶ Quibusdam etiã mucro ſexangulus eſt, vt plerunque cryſtallo, interdũ Adamãti, Agricola.

DE BASALTE LAPIDE, QVI
angulis conſtat, minimũ quatuor, plurimũ ſeptem.

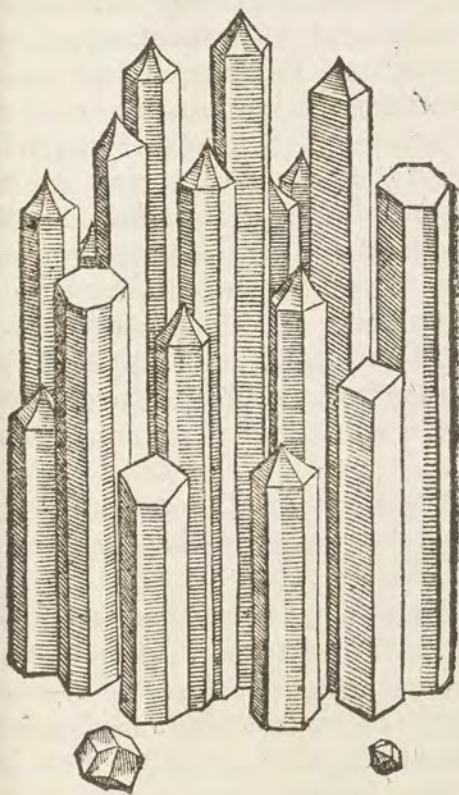
Lapides anguloſi plures coagmentati, Ba-

De figuris lapidum, &c.

salten representant: cuius hanc figuram Ioannes Kentmanus mihi communicauit. E subiectis verò duobus paruis, minor Adamantis Cyprij nomine ex Italia ad me missus est. est autem vilis lapillus, aut fluor potius, Adamanti vel Crystallo persimilis, albus, pellucidus, purus. Maioris mētio fiet infra mox post finitam de Basalte tractationem.

Plinius lib. 36. cap. 7. inter marmora: Inuenit (inquit) Aegyptus in Aethiopia quem vocant Basalten, ferrei coloris atq; duritiæ. vnde & nomē ei dedit. Nunquam hic maior repertus est, quàm in templo Pacis, ab imperatore Vespasiano Augusto dicatus: argumento Nili xvj. liberis circà ludentibus, per quos totidem cubiti summi incrementi argenti se annis eius intelliguntur. Non absimilis illi narrat in Thebis delubro Serapis, vt putant Memnonis statua dicatus: quem quotidiano Solis ortu contactū Solis radijs crepare dicunt. Hæc ille.
Quinq;

De figuris lapidum, &c.

Quinq; angulis constat etiam Basaltes Misenus, [alij Stolpensem, aut Anenbergium cognominant,] sed is variat numero angulorum: minimum enim quatuor, summum septem habet, Agricola. Idem ab initio libri 6. de nat. fossilium, (vbi paruos quosdã lapides, & gemmis ferè adnumeratos, à magnis quibusdam sola magnitudine differre scribit,) Sideriten (de quo nos plura inferiùs capite 4.) eundem Basaltæ facit. Et alibi, Basalten vix vulnerari: vt Adamantem omnino non.

*EX EPISTOLA IOANNIS
Kentmani ad me.*

Hic Basaltes est, qui Stolpæ [*Stolpa est arx Electoris Saxonie Augusti in finibus Bohemie, tribus miliaribus à Dresda distans*] crescit, forma & crassitudine tigni mediocris, singularis quidem, sed copiosus, atq; ita iunctus coaptatusq; veluti ab arculario arte commissus esset.

Septem

Septem, sex, quinq; nōnunquam, sed rariùs quatuor angulorum, omnino figura trabis erectę, foris levis & tactu minimè asper, ferrugineus, ponderosus, duritie velut Adamantis. His lapidibus sic coagmentatis è terra vlnas decem & septem extantibus, arx Stolpa cum adiunctis ædificijs insistit, aëri vndiq; liberè exposita. Inde frustra decutiuntur magna vi, quibus fabri ferrarij, bractearij, (qui aurum cudūt, ad eius extenuationem,) & librorum colligatores, ad artificia sua incudis vice vtuntur. Verùm ea prius sic ad vsum aptari necesse est, Postquam decussa sunt, resecantur ferra non dentata, sed hebeti & obtusa. inter ferrandum arena continuè interferitur, liquore desuper stillante, nec disseccari hoc modo octiduo citiùs possunt, nec minori quàm trium aureorū nostratium precio. Porrò quanto spacio intra terram condantur, nemini adhuc est exploratum. Quod ad no

De figuris lapidum, &c.

men, vir quidam eruditus Bisalten hunc lapidem nominandum conijcit, (non Basalten,) à Bisaltia regione Thraciæ aut Macedoniæ: cuius Plinius, Suidas & Stephanus Grammaticus meminerunt: ita ut Lydius à Lydia & alij ab alijs regionibus nomen habent. Sed obstat, quòd veterum nullus, hoc aut aliud marmoris genus in hac regione inueniri tradiderit, cùm le pores in ea gemino iecinore capi non tacuerint, ne Bisalten quidem lapidè, qui magno olim in precio fuit præterituri, si illic extaret. Verum est quidè hanc Macedoniæ partem metallis claruisse: At non iisdem in locis metallorum & marmorum copia esse solet. Ego verò existimo nostrum Stolpensem lapidem, multùm referre ipsum Lydium lapidè coloris ferrei: habeo enim de isto lapide particulam quandam politam, (de qua & tibi non nihil transmittò,) quem politum experior omnia metalla, non minus ac nostrum
lapi-

lapidem Indicem, ut vocat recipere: in quo simul gradus & discrimina metallorum quantum alterum alteri prestat, æquè ac in peregrino Basano, perspicuè cognosci possunt. His omnibus consideratis, non immeritò Misenus *Βάσανος* vel Basaltes Misenus dici potest, ein Weisnischer probierstein / oder ein Weisnischer harter eysenfarbner Marmor. Non dubium est autè quin vocabulū ipsum Basaltes sit corruptum nomen Aegyptiacum, idq; cōiicio ex verbis Plinij, ubi dicit: Què Aegyptij vocant Basaltem, ferrei coloris atq; duriciei, vnde & nomen ei dederunt. & sine dubio illud nomen à *Βάσανος* sumpserunt, quod est lapis Lydius, qui est coloris & duriciei ferreæ, in quo aurum & argentum artifices explorat, à verbo *Βασανίζω*, quod explorare significat: nisi contrà potius verbum hoc à lapide factum sit.

Marmoribus adnumerat.

Hæc Kentmanus adme: qui huius lapidis etiam fragmenta misit, & po-

De figuris lapidum, &c.

litam ex eo coticulam, in qua ducti in
eo auri, argenti, & aliorum metallo-
rum indicia tam clarè apparent, vt al-
lio quàm Coticulæ Basaniue nomine
hunc lapidem nominare indignū vi-
deatur: præsertim cum nomen aliud
eius nullum, vlla in lingua cultiore,
quod sciam, extet. Nam apud Græ-
cos nemo prorsus eius meminit, ni
fallor: inter Latinos verò solus Plini-
us semel, non Latino, sed Aegyptio
aut Aethiopico potiùs Basaltæ nomi-
ne vsus. Et ne Germani quidem illi,
apud quos nascitur, peculiari aliquo
nomine indigetant. Eoq; amplius do-
ctissimi Kentmani industriæ debem⁹,
qui lapidis huius naturam, & alia a-
lijs in linguis nomina, quibus vocari
meritò potest ac debet, nobis omniū
primus ostendit. Cuius equidem cō-
iecturæ tãto facilius subscribo, quòd
Aethiopicam linguam Hebraicæ fini-
timam esse nôrim. Barsel autem He-
bræis ferrum significat: Barseli, ferre-
us:

us: vnde & Basaltæ & Basani lapidum nomina detorta suspicor: & Basano minori lapidi arte factò politoq̃, (nō Sideritæ vt Agricola putabat,) eundē esse Basalten. Etsi verò Siderites Plinij, Adamanti cognatus, non sit, nisi ego fallor: eodem tamen nomine vocari poterit, quod ferrum colore ac duritie æmuletur: & Germanicè etiā ein Eysenstein. nam Goldstein & Probsierstein, tum demum rectè appellabitur, cum iam ad aurū argentumq̃ probanda in coticulam formatus & politus fuerit. Videtur autem rectè à Plinio marmoribus adnumerari, & marmor potiùs quàm saxū esse. Marmor enim (quod in omni ferè lingua suam appellationem retinet,) omne durum esse debet, & poliri aptum ad splendorem: vnde ei nomē apud Græcos, μαρμαρὸν πρὸς τὸ μαρμαίρειν. Hebræi Schaisch vocāt, nomine ad saxum accedente. Cæteris tamen marmoribus nulla certa figura est, qualis est Basal-

De figuris lapidum, &c.

ta: vt eo nomine, si quis lapidis genus peculiare hunc facere, aut communiore nomine petrâ potiùs quàm marmor saxumve appellare velit, litigare nolim. Galenus quidem libro 9. de simplicibus medicamentis, *πέτρα* nomen in genere duris minusquè duris lapidibus tribuit, quòd veteres *πέτρα αστα* dixerint, & è petra vsta calcem fieri: Tarantinum verò & alios quosdam reprehendit, qui petræ nomé ad vnâ solùm lapidis durissimi, & è qua sola calx fiat, speciem astringunt.

Syenitæ lapides.

His scriptis incidi in Agricolæ locum libro 7. de nat. fossilium, què hîc adscribendum censui: Natura, inquit, pilas gignit, modò teretes, cuiusmodi sunt Syenitæ lapidis in Thebaide inter Syenen & Philas: modo angulatas, cuiusmodi in Misena Basaltæ. Vtræquæ autem sunt arctiùs inter se iunctæ. in Thebaide tamen interdum solitariæ quædam. Vtrobiquè alteræ in alteras videntur esse impositæ, & quidè

mino-

minores in maiores. Sed ex Misenis maximæ sesquipedem crassæ sunt, altæ pedes quatuordecim: ex Thebais maximæ duodecim pedes crassæ: altæ interdum pedes centum, aut amplius, vt ex obeliscis, quos statuerunt reges Aegypti potest intelligi. Hæc ille: qui alibi etiam, Misenum Basaltem Aethiopico neq; colore, neq; duritie cedere ait. *Coticulæ* ergo, vt diximus, è Basalte fiunt aut fieri possunt: inueniuntur tamen eedem statim suc, in fluuijs: olim in Tmolo omnes: hodie in riujs Hildesheimijs & Gosclarianis, &c. Vide Agricola[m] libro 5. de nat. fossilium.

Pyritæ octaedri & dodecaedri inueniuntur quidā. In Prouincia Gallia[m] montem altum esse audio Marinaux nomine, in quo Crystalli aut similes eis hexagoni, vel hexaedri potius lapilli inueniantur; alij albi pellucidi, alij subuirides, &c. Talem ferè ruffi coloris, opacum, auellanæ pro-

pè magnitudinis, durissimum, Petrus Coldebergus egregius pharmacopola Antuerpia ad me misit, cuius iconem paulò ante exhibito Basaltæ subiecimur: est autem è subiectis duobus
Pangoni⁹. maior. ¶ Pangonius non longior digito, ne crySTALLUS videatur, numero plurium angulorum cauetur, Plinius lib. 37. cap. 10. Agricola dodecagonū CrySTALLUM interpretatur, *Ein zwölff-
eckchter Cristall*. Nos Pangonium supra, non natium, sed artificialem exhibuimus pictum. CrySTALLI succum natura (inquit Agricola) interdum in plures quàm sex angulos formās, efficit gemmam, quam ea de causa Græci Pangonium vocant. quæ si reperit, reperitur autem perrarò, in iisdem locis in quibus CrySTALLUS, ei simillima esse solet colore, facilitate translucida, læuore: sin in proprijs, plerunque obscura, & vndique paruis cauernis, quasi fauulis, plena. qualem Allera & Ochra fluuij deferunt, duodenis natum

tum lateribus, æquè ac Cryſtalli deſi-
nentibus in mucronem. Etſi verò Pli-
nius tradit eam non longiorem digi-
to eſſe, tamen nonnunquam longior
eſt: ſed breuior ſæpius.

*DE FLVORIBVS, QVOS
Germani vulgò vocant Fluß: vnde &
Latinum nomen ſinximus.*

De fluoribus etiam dictis hoc ca-
pite agere vo-
lui: quoniam
illi figurã qui-
dem habent,
quæ pingi re-
ctè poteſt, ſed
incertam pla-
nè & inæqualem. hoc pleriq; cõmu-
ne, vt plures ſimul inæqualiter cohæ-
rentes & conglomerati proueniant,
chæradum ſeu ſtrumarum quadã ſi-
militudine, (*Kropffweyß* vt noſtri lo-
quuntur:) qua forma tamen non ſoli

Et

De figuris lapidum, &c.

fluores, sed & lapides quidam aut gē
mæ, vt Crystalli interdum, nascūtur.
& alio quodam modo *Wallstein* à fer
ruminandis ossibus à chirurgis Ger
maniae dicti lapides: in quibus vnus
plerunq; lapis continuus inæquali
ter protuberans & bullatus hanc spe
ciem repræsentedat: in Fluoribus verò
multi inuicem iuncti, & qui separari
facile posse videantur, etli qua se tan
gunt fortè connati, strumofam hanc
suam molè implent. Quare de vtrisq;
hoc in loco dicam: sed de Fluoribus
prius.

Fluor cuius hîc figura apponitur,
candidus est, translucidus, splendida
ad lucem superficie, mollis & facile
dentibus cedēs, si morsum imprimas,
insipidus ferè. substantiam qualem la
pis angularis in ore mandentis relin
quit. Ad ignem modicum aut cande
lam si vras, albescit lentescitq;, calcis
similitudine, non liquefit. Quod ad
compagem, portiones eius plures vi
den-

dentur ab vno ceu centro oriri. Hic fluor è Misnia ad me missus est, vt & alij diuersi. Huic autem similis albus ad Aquas seu Thermas Heluetiorum, quæ Limago fluuio nostro adjacent, in faxis versùs flumè reperitur. qui gustu primum insipidus videtur, deinde acrimoniam quandam in ore excitat cum exiccatione, & leuis cuiusdam strangulationis sensu, vt gypsi ferè naturam ei esse conijciam, neque carere veneno: quod siue ita se habet, siue secus, valde reprehèdendi sunt ex pharmacopolis, impostores illi qui fluores diuersos pro gummis diuersis in medicamenta cõijciunt: quod ita fieri ab illis Agricola scribit, sub finem libri 5. de natura fossilium. Et ibidè, Restat (inquit) vt de his lapidibus dicam, quos nostri ab eo, quòd in ardètes fornaces coniecti fluunt, (facilè enim liquefcunt igni,) nominauerunt. Eorum tria sunt genera. Vnum, gemmis simillimum translucidis diuersis.

De figuris lapidum, &c.

Alterum eis non multum simile. nam plerunq; non pellucet, raro partim, rarius totum. Illud ferè sparsum reperitur in argétarijs & cæteris metallis: hoc in proprijs venis sepe copiosum. Tertium est, ex quo conficitur vitrû, [quanquã etiam ex alijs duobus potest confici,] arena potissimum, ἀμμοῦ ἰαλίης, &c. Hic lapis silice minùs durus est: quare ex eo ignis elici non potest, non translucet, sed ipsi multi insident colores: candidus, subluteus, cinereus, fuscus, niger, viridis, cœruleus, rutilus, ruber. Reperiuntur autem montanis locis ad ripas fluminû, & in agris quibusdam passim. Rariores, intus forisq; nigri. Vtcunq; coloratos sæpenumero alterius coloris venæ interfecant, &c. Hic lapis varium usum præbet: eo, cuius tandem fuerit coloris, sternuntur viæ, [Gassenstein & Bsesstein nostri vocant:] cœruleus adijcitur ad cinerem abiegnum, cum ex ipso fit alter cinis, quo infectores
vtun-

vtuntur. Candidus vritur, tunditur, cribro secernitur: atq; ex eo conficiuntur arenæ, ex quibus vitra conflantur, quanto candidiores, tanto vtiliores. At secundi generis lapides, tot colores vt primi non habent, & rarò suaves, etenim plerunq; in candido pallent, aut nigricant, aut sublutei sunt. hos quoniã celeriter igni liquefcunt, ad venas adijciunt qui ex eis excoquant metalla. Primi generis propter mollitudinem poliri quidem nõ possunt: si quos tamen ex eis natura fecit læues, & quibus aptam formam dedit, in annulos & fundum includunt aurificos tanquam gemmas. Hæc ille. Germanicũ quidem nomẽ *Fluß*, primo tantũ generi & secundo attribui video. nam in Germanica interpretatione Metallicorum nominum idem Agricola sic habet: Lapidés qui igni liquefcunt primi generis, *Schöne flüsse*: secundi, *Flüsse zum schmelzen* / *Flöckquerke*: tertij, *Querke oder Riesel*

De figuris lapidum, &c.

stent. De tertij quidem generis lapidibus, quibus viæ sternuntur, plura attuli superius inter res fossiles rotundas. Ad Fluores ab eodem Agricola refertur videtur etiam Morion lapis, Germanicè enim inquit cõmuni nomine Flûß appellari. Morion (inquit libro 6. de natura fossilium) sola ex nigris [gemmis] translucet. Nascitur in Misena, sub Alpibus, in Cypro, in Tyro, in Galatia, in India. Color ei aut nigerrimæ, quæ vocatur Pramnion: aut cum nigro mixtus est alius color: nempe vel Carbunculi, vel Sardæ: vel Hyacinthi, qualis in Misena Valchesteini effoditur. Videtur autem Morion esse radix istarum gemmarum: ac ex crassiore succo, qui subsidit, fieri, attamen ea, quæ Pramnium vocari dixi, apud nos inuenta est habens Crystallinam radicem, cum ipsa esset nigerrima: similiter eius mucro, erat enim ei figura, vt Crystallo, sexangula. qualis etiam est Volchesteini repertæ, in quâ Hyacin-

cinthus definit. Hæ gemmę non aliter quàm Crystallus scalpuntur. Alibi etiam Morion facilè scalpi dixerat.

Pramnion fortè à Pramnij vini in Ephesia regione colore nascētis dictū fuerit. Eodē in loco Agricola paulò antè: Vidi, inquit, glebam è nostris metallis erutam, quæ constabat ex Chrysolithis ampliùs sexaginta, quibus omnibus erat figura quadrata. sed maxima erat lata vnciam vnā, longa digitos duos: omnes verò adè molles, vt poliri non possent. Sic ipse. Fuerint autem nimirum hi quoque Fluores, quod tum ex pluribus coniunctis, tū ex mollicie colligo. De Fluoribus plura Encelius lib. 3. cap. 1.

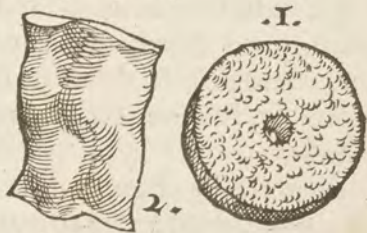
Post Fluores pauca dicā de lapidibus illis, qui ex aquis ortum habēt, & paulatim ex ijs lapidescentibus crescunt, siue stirix & pyramidis aliqua specie, vbi defluendi locum aqua habet. [Lapides quidam & succi concreti stirijs similes in speluncis stant,

De figuris lapidum, &c.

vel in earum cameris pendent, Agricola. Et alibi: Marmor candidum, quod in Germania reperitur, aliquando in sturias concreuit.] Siue latiore quadam & crustacea forma inhærente: sicut & lebetibus, ut in balneorum vasis maximè apparet, & canalibus Thermarum, in quibus aqua calida coqui longo tempore aut seruari solet, crustæ quadam lapideæ insident. Græcè quidem lapides huiusmodi ὑδρογόνους cognominârim à recto ὑδρογόνου proparoxytono, cuius significatio passiva est, & ex aqua genitû significat. Aquas verò, quæ res sibi iniectas vel immerfas, in lapidè vertendi vim habent, λιθογόνα ὕδατα dixerim, paroxytona voce, significatione activa, quòd lapides gignant, τὰ ἀρλιθούτα. De huiusmodi aquis lege Senecam Naturalium Quæstionum libro 3. cap. 17. & Strabonem lib. 13. de aqua in lapidem duréscente. & Christoph. Encelium de lapidibus ac gemmis libro

bro 3. cap. 3. Sic & Thermarum Carolinarum in Boëmia guttæ in calcis gypsiue substantiam vertuntur. Chirurghi Germanorum huiusmodi lapides, stirijs præsertim similes, aut crustaceos quidem, sed bullis quibusdã eminentibus inæquales, *Wallstein* appellât, quasi osteocollos dicas: quod ijs in emplastra additis vim ossa, infantium præsertim, ferruminandi inesse existiment. Meminit eorũ in sua Chirurgia Germanica Hieronymus Brunsvicensis. Horum species duas hîc delineatas subijcio.

1. *Molaris lapis.*

2. *Osteocollus crustaceus: qui & πλακώλι-
& ficto nomine dici potest.*

Ec 5

De figuris lapidum, &c.

1. Stiria lapidea: quam Germani *ein
Wallstein* vocant, priuatim verò *ein
Tropffstein*, id est, stillatitium lapidé.
Hac figura, (pyramide mutila, & mu-
rone fracto,) lapidem album, grauē,
durum & splendentem intus, ex mi-
rabili quodam subterraneo Germa-
niæ antro, quod *Baumanshol* appel-
lant, vir genere nobilis, doctrina & vir-
tute nobilior, Ioannes Reiffestenius
ad me misit.

2. Silex pertusus foraminibus ali-
quot, natura, vel casu aliquo nos la-
tente. Huiusmodi autem lapides mu-
lierculæ quædam superstitiosæ quæ-
runt, circa torrentes & fluuios, stoli-
dè

dē persuasæ curatum iri vaccas quæ sanguinem cum lacte reddunt, si papillis in hæc foramina immisis mulgeantur.

3. Lapilli quidam albissimi, perexigui, durissimiq̃: quos Petrus Coldebergius pharmacopœus Antuerpia misit. Gypselli fictitia voce diminutiva, à gypsi colore, dici poterunt.

Huiusmodi lapides *ὄστρογόνος*, Theophrastus sentire videtur generari *ἐκ συρρόνης*, hoc est, paulatim ex aquarū & guttarum confluxu. Vidi aliquando strumarū quadam specie crassos admodum, splendidos intus & subruffos, & foetentes: quales ad Andelsingam pagum agri Tigurini inveniuntur. Sunt qui ab huiusmodi aquis tofos & lapides gignentibus, bronchocelas etiam, id est, gutturum strumas excitari putent. Lege Iul. Cæs. Scaligerum Exercit. 60. parte 2. An verò renū quoq̃ & vesicæ, alijue in animalibus lapides crebro earū potu coire pos-

De figuris lapidum, &c.

sint, considerandum. Amomum co-
ctū cum aquis lapides generantibus,
eas expurgare in Euporistis Dioscori
dis legimus, lib. 2. cap. 121.

*DE PVMICE, PO-
ro, & Toso, &c.*

Pumex, Porus & Tosus dicti lapi-
des, etsi ad Spongias fortè Capite de
Aquatilibus referri poterant, quod
eis similiter multifora (vt ita dicam,
sicut Græci πολύτρητα, & multifores
specus Plinius,) sint corpora, cauis e-
xiguis creberrimis, seu cauernulis &
foraminibus, plena: hoc tamen loco,
in huius primi Capitis sine, eorū men-
tio-

tionem facere malui: quod pori, id est meatus, & caua, cum intrinseca etiam sint, & interiora penetrent, figurę differentiam potius constituere quàm formę videantur. Forma enim in superficie externa, & externę figurę differentijs magis consistit: ea inquam forma quę vnā cum figura nominatur in tertia Prædicamenti Qualitatis specie. In locis (inquit Agricola libro 5. de nat. foss.) qui olim arserunt, aut etiam nunc ardent, Pumex reperitur, ex terra vel lapide excoctus, & ad hęc figuram redactus: sicut in Campaniæ monte Moderno & Vesuuiio, in Aenaria, in Aeolijs insulis, &c. Effoditur etiam ad Confluentiam Germaniæ. Pumex autem, quoniam non aliter ac Spongia est fistularum plenus, dicitur, vt Vitruuius autor est, Spongia. Græcis verò *κίσνηξ* vocatur (ac si *vermiculatum lapidem dicas*), quòd veluti à vermiculis (quos *λίαι* Græci vocitant,) crosus videatur. Theophra-

De figuris lapidum, &c.

stus etiam Alcyonium, quod ex maris spuma concreuit, Pumicem nominat. Differunt autem inter se Pumices. nam primo non omnibus vnus color: sed sunt aut nigri, aut cinerei, aut candidi. Tum alij molles sunt, manibusq; teri in arenam possunt: alij duri. Deinde omnes rari sunt & leues, ob fistulas, quæ aërem in se continent. eaq; de causa innatant in aqua: sicut etiam ceteri lapides pumicosi, quamuis magni: qualis est Tyrrhæus, & alter è Nisyco insula: si modò hic differt à Pumice in eadem reperto, &c. Plura de Pumice & tribus eius generibus, Iulius Cæsar Scaliger De subtilitate, Exercitatione 134. Pumicis duo significatus, (inquit Hermolaus Barbarus in Dioscoridem Corollario 960.) alter notus omnibus: altero dicuntur ita & cætera saxa erosa annis, qualia *Musæa.* in ædificijs, vt Plinius inquit, Musæa vocant, dependentia, ad imaginem specus natiui arte reddendam, nunc inde

de Musaica vulgò nominantur, &c. Pumices factitios quosdam esse scribit Vitruuius, excocto alio genere lapidis: & in Melo Pumices quandoq; in altero gigni lapide Theophrastus autor est. Agricola Pumicem interpretatur *Pims oder Krausstein*. Sed & lapides ex saxo arenario facti (inquit) quibus affricamus pedes, vulgò appellantur *Krausstein*. Apud Dioscoridè probatur Alsius lapis colore pumicis, (*λιονηρώδης τὸν ποῦν*), laxus, leuis, friabilis, &c. Est & Phrygius lapis apud veteres dictus, gleba pumicosa, &c. Acopis nitro similis est, pumicosa, aureis guttis stellata, Plinius. In Tmolo monte gignitur lapis Pumici similis, rarus inuentu: qui quater die colorè mutat, Plutarchus de fluuijs in Pactoli mentione. Ego in monte vel colle non procul Rotuilla oppido & Neccaro fl. saxa magna vidi, opere ceu Musaico spectabilia natura. Porus, *ῥῶρ*, (per ω cir Porus.

Pumicosi
lapides.

De figuris lapidum, &c.

Tofus. cunflexum: nam per o breue porus, meatum significat,) lapis idem fortè qui Tofus est: hæc dictio, Latina: illa verò, Græca est. Sarcophago (seu Afsio lapide) mitior seruandis corporibus, nec absumendis, Chernites est, ebori simillimus, (in quo Darium cõditum ferunt,) Pario q̄ similis candore & duritia, minùs tamen ponderosus, qui Põrus vocatur, Plinius lib. 36. cap. 17. Pori mentione etiam Theophrastus facit: & Aristoteles in tertio de generatione animalium, vbi Gaza Tofum vertit: & ante hunc Hippocrates. Plinius in vndecimo (inquit Scaliger) videtur Tofum interpretari, cõmemorans Tofum in ventre iuuenearum inuentum. Grammatici Tophũ aiunt esse genus lapidis asperi, qui faciliè in arenam resoluatur. Plinius libro 17. Nam Tophus scaber natura. Columella libro quarto arenosum tophum, & plus iusto ieiunum sabulo dixit. Plura de Tofo Scaliger de

ger de subtilit. Exercitatione quinquagesimaseptima. Agricola Germanicè reddit *Toffstein* vel *Topstein*, nostri *Tugstein* dicunt. Afsius lapis non est durus vt petræ, sed *ρωροειδής* colore & consistentia, Galenus. *ρωρείας λίθου*, Strabo libro 17. de lapillis lentium similibus, &c.

Ad Pumicis & Tofi speciem proximè accedit etiam Salis illa spuma, quæ dum patinæ ingentes ferreæ aqua falsa plenæ, ebulliunt, defluere, & in hanc qua exhibemus hîc†speciē, †sequente pumicosam, coire solet. Numerus ^{pagella.} primus ad salis spumã florémve, quæ in Salinis Burgundiæ colligitur, pertinet: alter, ad eum qui in Salinis Germaniæ in valle Oeni. Nos plura de his in Corollario ad Cordi libellum de Halofantho.

1. *Salgemmeus.*
2. *Salis spuma è Burgundia.*
3. *Eadem ex Hala ad Oenum.*

De figuris lapidum, &c.

Ad finem huius Capitis primi, hęc
etiam formu-
lā adijcere vo-
lui: cuius nu-
mer^o primus
indicat saxū,
quod matrē
Rubinorū vo-
cant: quoniā

Rubini. in eo Rubini gemmæ innascuntur, in
Valle

Valle Ioachimica, si probè memini. Id
olim Ge. Fabricius misit. Secundus
numerus Sapphirum denotat manu- Sapphirus
brio plumbeo inclusam, ut ita còmo-
diùs manu tenentis medici hac gem-
ma demulceantur carbunculi: quòd
& hodie quidam faciunt, quo succes-
su nondum cognoui: & olim ab Aui-
cenna ea vis Sapphiro adscripta est,
& ab Epiphanio aduersus papulas &
tubercula.

*DE LAPIDIBVS ILLIS,
quibus cum stellis, Sole, Luna, aut ele-
mentis aliquid commune est.*

Caput II.

VT veluti ordine naturæ, à cœlo
ad inferiora corpora, & à simpli-
cibus ad magis magisq; composita p-
grediamur: hoc in capite lapides il-
los, qui cœlo, stellis ac elementis no-
men, aut etiam rei aliquid commune
habent, exponemus.

De figuris lapidum, &c.

Ponticarum (gemmarum) Pliniorum plura sunt genera. Est, inquit, stellata nunc sanguineis, nunc atris guttis, quæ inter sacras habetur. Alia pro stellis eiusdem coloris lineas habet. Alia montium conualliumque effigies, Plinius. Ego lapidum genera duo, quæ hîc picta adiunxi, in his Plinij verbis intelligi aliquando putavi.

Horum primus Germanice Sternstein à stellis dici potest: secundus ein Wasserstein, ab undarum similitudine

Sunt enim in priore stellæ plures conspicuæ: in posteriore verò pro stellis, alij quidam linearum ductus, undarum ferè æmuli. Sed tertium eiusdem generis nondum vidi. Obijci potest Ponticas, esse gemmas: quos verò nos

exhibemus, lapidum, non gemmarū generis esse. Ge. Agricola etiam Ponticas Plinij, quæ & Thracicæ dicantur, Achati cognatas facit. Achates autem gemma est. Plinius libro 37. cap. 10. vbi alphabetico ordine gemmas aliquot describit: Ponticarū, inquit, plura sunt genera. est stellata nūc sanguineis, nunc atris guttis, quæ inter sacras habetur, &c. ut paulò antè recitauimus. Videtur autem nō animaduertisse, se rursus de Achate agere, de quo prius etiam huius Capituli principio egerat in A. litera: montiū enim & conuallium effigiem reddere, sicut & fluminum, nemorum, aliasq; diuersas, Achatis proprium est. Et cum hīc dicat vnam Ponticæ speciem inter sacras haberi, atris insignē guttis: eadem ab initio capituli, Corallochata tribuit, quam in Creta abundare ait, & sacrum appellari, & guttis aureis (sic autem in Ponticis etiam legendum videtur, non atris,) Sapphiri

De figuris lapidum, &c.

modo distingui. Ergo Ponticaloeo
iam citato, appellatiuum gemmæ no-
men est, Latinis (soli quidem Plinio,
quod sciam) vsitatum pro Achate: a-
liás verò adiectiuum & gentile: vt cū
eiusdem libri capite 9. Chrysolithos
quasdam, Ponticas cognominat. Et
paulò pòst inter Pæderotis species:
Mollius (inquit) radiat Pontica & A-
siatica. Asteriæ certè nomen conue-
nit stellatæ è duabus hîc exhibitis: re-
centiores quidam astroiten vocant:
quod nomen libentiùs ei tribuerim,
quòd veluti astris, id est, syderis cœle-
stis instar stellas in se complures ha-
beat: vt discernatur ab asteria solido:
(sic enim nominare nunc libet, cuius
figuram addidi,) qui corpore toto &
radijs eminentibus stellam vnam præ-
se fert. Solent tamen plures eiusmodi
inuicem connexæ nasci & inueniri
plerunq̃.

Aste

1. *Asterias separatus.*

2. *Plures coniuncti.*

Asterias vel

Sphragis asté-

ros dici potest

hic lapis, cui

magnitudo fe-

rè qua hîc exhi-

betur. In hoc,

(quem ab illu-

stri & nunquam satis laudato baro-

ne, totius antiquitatis incomparabili

scrutatore Vvilhelmo Vvernhero p-

peRoteuillam, vbi reperiuntur in col-

le edito ad Cimmeriam arcem, acce-

pi,) octoni cohærebant, ita concin-

nè iuncti & aptati, velutiq; superinna

ti sibi inuicem, (separabiles tamé, (vt

nullus artifex potuisset meliús. Singu-

lis vtrinq; stellæ figura ceu sigillo im-

pressa vel insculpta videtur. Radij e-

minent suis angulis quini: inq; singu-

lis radijs cavitatis media est. Margines

strijs transuersis fulcantur. Substantia

De figuris lapidum, &c.

eorū prædura est. Sternstein dici potest Germanicè. Astroiten accepi primum à Io. Iacobo Clausero, ciue meo & discipulo olim, optimi & doctissimi viri Christophori Clauseri vrbis nostræ archiatri, cui ego successi, filio, pharmacopœo sanè perito & diligente: ea ferè qua hîc apparet magnitudine, orbiculatū, compressum: qui sanè à multitudine stellarū, Asterias, vel potius *ασπείδης* nomen meretur. Ge. Agricola libro 6. fossilium: Astroites, inquit, candida vel subcinerea, stellarum, quæ radios iaciunt nigros, est plenissima: atq; ex ea re nomē inuenit. Hanc nostri à victoria appellant: quòd putent eum qui illam gestauerit causam obtinere & hostes vincere. Oculi figura plerūq; extuberat, rarò est oblonga. in acetum posita se mouet loco, & in orbem nō nihil torquet. Hæc ille: qui astroiten Germanicè interpretatur, ein Sigstein: asteriã verò gemmam ein Wese: sicut & Pædero-

derotem, & Opalum, & Eristalin gē-
mas: quibus omnibus colores suos va-
riare pro diuerso ad lucem positu &
motu, commune est. De astroite nu-
per amicus quidam meus medicus in
hæc verba ad me scripsit: Habeo do-
mi lapidem valde elegantem, non fa-
nè preciosum vt gemmã dixeris, sed
qui aspicientibus miram præbeat iu-
cunditatem. is per totam suam circū-
ferentiam à summo ad imum vsq; stel-
lulas repræsentat adeò artificiosas, vt
nullo artificio commodiùs depingi
etiã à peritissimo artifice potuissent.
Sic ille. Res autem admiratione di-
gna est, quod non in superficie solùm
vndiq; , sed intus etiam in profundo
stellarum imagines habet: quodq; mē-
brana quadam ceu cuticula tegitur:
quæ aceti acrimonia eroditur, aut suc-
ci limonum. in his enim liquoribus
eum moueri aiunt. Trochiten quo-
que in aceto moueri, Agricola tradit.

Asterias seu astroitas in aceto bul-

De figuris lapidum, &c.

lientes, in Cancris interdum reperiri, gemmarius quidam olim mihi persuadere conatus est. Sunt qui lapillum hunc stellis insignem, à nobis exhibitum, è capite Draconis apud Indos extrahi putent, vt Marfilius Ficinus: vide infra in Capite de serpentibus. Petrus Bellonius verò in Gallia quodam tractu, magna omnino frustra huius lapidis reperiri, & ædificijs parietibusque adhiberi, mihi retulit: quorum an itidem certa quæpiam figura sit, & an sola magnitudine à minoribus differant, nondum rescui. Audio & alium lapidè, similiter *Sigstein* à Germanis dictum, multas in corpore suo veluti rosas à natura pictas, ostendere. Plinius lib. 37. cap. 9. Asteriam & Astrion tanquam diuersas describit, eum gemma vna videatur, quod & Agricola probat. Candidarum dux (inquit Plinius) est Pæderos, &c. Proxima candicantium est asteria, principatù habès proprietate naturæ, quod inclu-

inclusam lucem pupillæ modo quamdam continet, ac transfundit cum inclinatione, velut intus ambulantiem ex alio atq; alio reddens: eademq; cõtraria Soli regerens candicantis radios, vnde nomẽ inuenit, difficilis ad celandum. Indicæ præfertur in Carmania nata. Similiter candida est quæ vocatur astrios, [*mâlim asterios, ex Dionysio Afro,*] crystallo propinquans, in India nascens, & in Pallenis littorib⁹. intus à centro ceu stella lucet, fulgore Lunæ plenæ. Quidam causam nominis reddunt, quòd astris opposita fulgorem rapiat ac regerat. Optimam in Carmania gigni, nullamq; minùs obnoxiam vitio. Cerauniam enim vocari quæ sit deterior: pessimam, lucernarum lumini similem. Et paulò pòst: Est & inter candidas quæ Ceraunia vocatur, fulgorem siderum rapiens. Ipsa crystallina splendoris cœrulei, in Carmania nascens. Albam esse Zenothemis fatetur, sed habere intus stellã

De figuris lapidum, &c.

concurfantem, [*fortè coruscantem.*] Fieri & hebetes Ceraunias: quas nitro & aceto per aliquot dies maceratas concipere stellam eam, quæ post totidem menses relanguescat. Hucusq; Plinius. nam alia duo Cerauniæ genera, quorum mox è Sotaci scriptis meminit, gemmæ non sunt: de quibus inferiùs agemus. Asteriam igitur siue Astrion gemmam esse constat ex Plinij verbis: eiusq; speciem vnam, Cerauniam. Eodè verò in loco: Celebrât, inquit, & Astroiten: mirasq; laudes eius in magicis Zoroastren cecinisse, quidam diligentius de ea produnt.

Quod ad Astroitæ nominis terminationem, an ea rectè & ex Græcorû consuetudine à nomine ἀστρον, quod est, sydus, formetur, viderint Grammatici: quorum tamen perpauci his in rebus sunt curiosi. Mihi meliùs astrites ternis syllabis quàm astroites quaternis ab astro deduci videtur: vt apud medicos nostros à nominibus ῥόδου, μῆλου,

μῆλον, μύρρον, οἶνον ῥοδίτης, μηλίτης & μυρ-
 πίτης denominantur. Rhoites autem
 vinum è malis punicis factum à nomi-
 ne ῥόα formatur. Est igitur asterias
 vel astrites, vel astrios, aut asterios po-
 tiùs, lapis (ἀστερίας, ἢ ἀστρίτης, ἢ ἀστέρια ὀ.
 subaudi, λίθος,) preciosus: qui alibi à
 Plinio etiam Solis gemma dictus vide-
 tur Agricolæ: idem quò alio nomine A-
 strobolus apud Pliniũ: cuius doctĩssi-
 mis cõiecturis nos facillè assentimur.

Figuram habet, inquit, scalpta dimi-
 diati globuli. quare Sudines oculis pi-
 scium similem esse dixit Astrobolon.
 Solis gemma Plinio, candida est, &
 ad speciem syderis in orbem fulgen-
 tes spargit radios. Eidem Mitrax di-
 cta, Persis accepta est, è Rubri maris
 montibus, multicolor, contra Solem
 variè refulgens. Potest autè hæc quo-
 que Solis gemma vocari: etsi à superio-
 re quæ candida est, varietate colorũ
 distat. ego Mithram per t. aspiratum
 scripserim: sic enim Persæ Solem ap-

De figuris lapidum, &c.

pellant. Sed cum & Asterias & Pæde-
ros, *Wese* à Germanis vocetur: in eo
distinguuntur, quòd hic ad inclinatio-
nes mutat colorem, ille rotundam lu-
cem inclusam transfundit cum incli-
natione. A Dionysio Afro non ἀ-
σπίρας prima, sed ἀσείρα & tertia infle-
xione profertur, his versibus:

Φύεται Ἀσείρα & καλὸς λίθος, οἷον πρὸς ἀσὴρ
μαρμαίρων, Λυχνίς τε πρὸς φλογὶ πάν-
των ὁμοίη:

[*Aliàs Λύχνης legitur, paroxytonum ma-
sculinum: & μοχ, πρὸς φλογὶ πάντων ὁ-
μοίη.*] hoc est, Circa Pallenem Thra-
ciæ montem,

*Nascitur Asterius pulcher lapis, & micat
instar*

Syderis: & Lychnis similis splendore lucernæ.

Quòd si gemma vlla reperiretur no-
ctulucens, illa profectò præ cunctis
cæteris stellæ nomen promeretur.

A superioribus fortè differt Asteri-
tes lapis, cuius meminit Suidas in vo-
cabulo ἰχθῦς, his verbis: Aesopus qui

Mi-

Mithridati à lectionibus fuit, librum de Helena edidit: in quo tradit pâna vocari piscem cetaceum, [*cornibus fortè Panis dei pastorum instar præditum,*] in quo Asterites lapis inueniatur, qui accendatur à Sole, & ad philtrea faciat. Non est autem verisimile lapidem in pisce aut ceto repertum, Sôle accendi, vt fortè nec alium vllum lapidem: verisimilius verò fuerit eundé de quo Plinius scripsit, Asteriam hunc esse: neq; reuera accendi, sed Solis aut syderum radios regerendo, ardere accendiq; videri. Porrò ab Astrite differt Ostrites, de quo nos infrà Capite 4. plura adferemus, in Sideritæ mentione.

Sandaistros quam aliqui Garamantiten vocant, [*à regione scilicet: nam & carbunculi quidam Garamantici cognominantur,*] carbunculis cognata, nascitur in India loco eiusdém nominis. Gignitur & in Arabia ad meridiem versa. Commendatio summa, quòd velut

De figuris lapidum, &c.

in translucido stellantes intus fulgent
aureæ guttæ, semper in corpore, nun-
quam in cute. Accedit religio narra-
ta à siderum cognatione ab inspecto-
ribus: quoniam ferè stellarum Hyadû
& numero & dispositione stellantur,
ob id Chaldæis in ceremonijs habi-
tæ, &c. Inter omnes constat, quantû
numero stellarum accedat, tantû &
precio accedere, Plinius. In ipso q-
dem Sandastri nomine, barbaricæ vel
Ebraicæ originis, vt videtur, primam
syllabam coloris ardentis significati-
onem habere conijcio, vt in Sandara-
cha quoq; & Sandyce: ad quam & ac-
cendere verbum apud Latinos, & a-
pud nos *zündent* accedit. In Carbu-
culis Carchedonijs marib⁹ aliqui tra-
dunt stellas intus ardere: foeminas vni-
uersum fulgorem fundere extra se, Pli-
nius. Et alibi: Syrtitæ in littore Syr-
tium, iam quidem & in Lucania inue-
niuntur, melleo colore, croco reful-
gentes, intus stellas continent langu-
das.

das, Acopis nitro similis est, pumiosa, aureis guttis stellata: cum hac oleum subferuefactum perunctis lassitudinem (si credimus) soluit, Idé. Stellis aureis distinguitur etiam Sapphirus: & Corallachates, quæ & Ponticæ aliter dicitur Plinio, (vt supra monuimus,) sanguineis aut atris (aureis, lego) guttis distincta. Puncta variè disposita in superficie alicuius corporis, stellæ quandoq; nominantur apud veteres Græcos, præsertim si splendent: vt in Iaspide quam *ἀστέρια* cognominant: & inter aues in Ardea atque Accipitre stellaribus: inter pisces verò in Galeo, id est, mustelo. Inter Iaspidis species vna *ἀσφύσεισ ἔχουσι ἀσπιδίουσ καὶ ἀσπιδίουσ*, *Ἀσφύρι* vocatur apud Dioscoridem. alia lectio habet *ἀσπίδι*, id est, sydereæ, nec displicet. Iaspidis species rutilus punctis stellata, memoratur à Plinio.

Samix terræ duæ sunt: quæ Syropicon, [*mâlim Collyrion, ex Dioscoride,*] &

De figuris lapidum, &c.

quæ Aster appellatur: hæc globosior est, & candida, Plinius. Dioscorides asterem tradit esse *πλακώδης*; & cotis instar densum: de colore nihil dicit.

Priorem, Collyrium dictam puto, siue ab eo quòd misceri soleret oculorum medicamentis: siue quòd mollis ac tenera sit & facilè soluatur collyrij instar. Altera verò, Aster dicta, vtrū ex eo nomē duxerit, quòd stellâ, sicuti Lemnia caprâ, signaretur: an ex eo quòd in ipsa, sicut in argilla Eislebana, multæ micæ interniterent, memoriæ proditum non est, vt scribit Agricola: mihi à micis potiùs, hoc est, veluti argenteis psegmatis in easparsis nominatum Asterem animus inclinat. Addit Agricola, Asterem pingue esse, ex Galeno: læuem, ex Theophrasto: & crustis constare, ita nimirū *ἢ πλακώδης* interpretatus: vt in terra Samia *τὸ δ' ἄλλο*, boni succi: qualis, inquit, est dulcis in pingui: is autem succus tum sentitur, cum terra ad linguâ admo-

mota, humore eius liquefcit. Querendum verò an ὀχύλος, hoc in loco, nõ boni succi interpretari conueniat, ficut alimenta quæ bonum succum & probum sanguinẽ generant: fed quod facilẽ liquefcit, ἡ εὐκαὶ ῥαδίως χυλιζόμενον, & in lingua facilẽ in succũ abit, propter mollem feu teneram & pinguem substantiam. Cæterũ tria hæc, terra, Aster, & lapis, Samia, coniecerim duritie ferẽ solũm differre. Terra enim leuior ac mollior est: aster, densior, glebosior, durior, solidior: lapis deniq; iam lapis, hoc est, durissimus præ illis, aded vt auro etiam argẽtoq; æuigandis poliendisq; adhiberetur. Color etiã omnibus tribuitur albus, si in suo quæq; genere excellant. aliter enim etiam alius eis color esse potest. Sic & inter bituminis genera, gradus primus Naphthæ seu liquidus est: secũdus crassioris, quo marmorati intricuẽ loco vsũ sunt aliqui ad ædificia: tertius Pissasphaltis, quod digitis seu

De figuris lapidum, &c.

vinguibus adhuc cedit, non inquinat
tamen: quartus Asphalti, id est, Bitu-
minis simpliciter dicti: quintus deni-
que Gagatæ aut Thracij iam lapidus.
Sic in ouo præter album liquorem,
membranulam testæ inhærentem, &
testam ipsam, reperias. E Samio lapi-
de candido facta est gemma, quã Zo-
roastres Exhebenum nominauit, A-
gricola. Recentiores quidã Talkum
etiam Barbaris dictum, Speculari lapi-
di cognatum, Stellam terræ appellat,
à luce & radijs quibus splendet: sicuti
& Magnetidem, argenteo nitore co-
loreque micantem. Io. Mesue lapidem
stellatum à se dictum, duplicem facit:
alterum Marchasitam (Pyriten argen-
ti interpretantur,) qui nimirum & ipse
argenti modo splendet: alterum verò
lapidem Cyaneum, id est, Lazuli vul-
gò dictum: in quo guttæ aureæ inter-
dum elucent: quarum occasione insi-
gnis quidã sculptor Ferrariæ, in hoc
lapide Cicindelam scalpsit, miro arti-
ficio,

tificio, ita vt cauda extrema accensa videretur, cum in guttam auream exiret. ¶ Ponemus & inter Echinitas lapidem (Capite de Aquatilibus infra,) in cuius globo dimidiato, quinque radiorum stellam natura cœlavit.

Asteria gemma contraria Soli, regerit candicantes radios, vnde nomen inuenit, Plinius. Nos plura de ea paulò ante. hic autem repetimus, ob mentionem Solis. Huic & Mithrax cognata videtur à Sole (quem ita Persæ vocant, dicta: item Solis gemma, quæ eisdem Plinio candida est, & ad speciem sideris in orbem fulgentes spargit radios. Item Astrobolos, quam Sudiænes dicit radiare candido (colore) vt Solem, oculis piscium similem. Solaris est lapis, qui Solis oculus appellatur, figuram habens pupillæ, ex qua lumen emicat. item carbunculus nocte rutilans, vt scribit Marsilius Ficinus. Idem de vita cœlitus comparanda lib. 3. cap. 15. Helioselinon nomi

De figuris lapidum, &c.

nat lapidem, qui Solis Lunæq; cōiunctæ Soli naturaliter imaginem habet: Et Pantauram apud Indos lapidem, qui cæteros ad se lapillos trahat, sicut Magnes ferrum, maximè Solarem esse scribit. Heliotropium etiam gemmæ nomen est, quæ ab altero Prasij genere, porracei itidē coloris, in hoc differt, quòd ipsa sanguineis venis distinguatur, illud punctis, Agricola teste. Plinius etiam lib. 37. cap. 10. Heliotropio sanguineas venas tribuit. Causa nominis, inquit, quoniam deiectæ in vas aquæ, fulgorem Solis accedentè percussu sanguineo mutat, maximè Aethiopica. Eandem aut per similitudinem eruditus quidam Italus pro Iaspide Indica ad me misit: quam exhibebo capite 7. inter Ornamenta. Mithrax dicta gemma contra Solem variè resulget, &c.

Tephrites novæ Lunæ speciem habet curvatus in cornua, quamvis citreæ coloris, Plinius. De hac plurimè in

inferius. Selenites ex candido trās-
lucet, melleo fulgore, imaginem Lu-
næ continens, redditq; eam in dies sin-
gulos crescentis minuētisq; nume-
ro nasci putatur in Arabia, Idē. Ge.
Agricola lib. 5. de natura fossiliū: Spe-
cularem lapidem (inquit (è Græcis q-
dam *σελιώτιω* appellant, quòd plena
nocte ad incrementum Lunæ soleat
inueniri: vel quòd imaginem Lunæ,
quam, quia pellucet, noctu concipit,
in dies singulos crescentis minuētisq;
numero reddat. Alij *ἀφροσέλιω* vo-
cāt, quòd multis persuasum esset, (vt
absurdissima quæq; vulgo persuade-
ri possunt,) Lunæ esse spumam. Sic il-
le. Lunaticus quidem morbus dicitur
comitialis, quo correpti ore spumāt:
--- [*καὶ φῶτα ῥοπιὴ πίπροντα σελιώτις*
ῥυθῶδι, Orpheus in proœmio de la-
pidibus,] & Plutarchus in libro de flu-
minibus, Selene herba in Apasanto
monte iuxta Inachum fluuium, spu-
mam emittit. Ex iam recitatis verò

De figuris lapidum, &c.

Agricolæ verbis, apparet eum Seleniten Plinij, eundem Speculari lapidè existimasse, etsi mellei fulgoris nullam fecit mentionem. Nos speculares lapides alios sine colore & pellucidos, alios verò coloris in fusco flauentis, quem melleum dixeris, habemus. Selenites lapis, inquit Dioscorides, quæ aliqui aphroselenon nuncupant, quòd per noctem inueniatur plenus ad Lunæ fulgorem: *μεισὸς γὰρ τῆς φελλώνης πρῶαυξήσις*, interpretes vertunt ad incrementa Lunæ. sed *πρῶαυξήσις* videtur magis propriè decrementum significare, & ita se habere ad *αὐξήσις*, vt *ἀκμή* ad *πρῶακμή*. Decrescente autem Luna inueniri minùs verisimile est, quàm cū plena: tum enim imaginem eius plenæ cōmodiùs & ampliore aspectu recipit, vt ita deprehendatur faciliùs. quare Græcè ita legendum coniecerim, *ἡ εὐρίσκεισθαι αὐτὴν νυκτὸς γὰρ τῆς φελλώνης μείσθαι πρῶαυγάσις*. Quòd si non placeat *μείσθαι* Græcè nominare, vt plenam Latinè

tinè, quòd fortè authorum testimo-
 nia defint, *πασέλλωον* enim plerunq;
 legimus: etsi Dioscoridis stylus non
 adeò purus est ac proprius, ac ita de-
 fendi possit hæc lectio: licebit hoc pa-
 cto legere, *ἡ δὲ φέρει α. ν. σιλπνόν* (ἢ λαμ-
 πόν) *γὲν τῆς φέλλας πρῶτα γάσει*: hoc est, eò
 quòd noctu effulgète Luna splendēs
 reperiatur. Plinius certè non de a-
 lio Selenite quàm Dioscorides scri-
 bens, Lunã ab eo reddi, inquit in dies
 singulos crescentis minuētisq; nu-
 mero: vt mutilus fortè Dioscoridis sit
 locus, aut Plinius aliter legerit. Ego
 Lunæ quocunq; tempore lucentis
 imaginem in hoc lapide tanquã spe-
 culo reddi puto. amplissimam verò
 cum plena est, ideoq; tum faciliùs in-
 ueniri: & crescere aut decrecere in
 eo repercussam Lunaris imaginis lu-
 cem, non autem ipsummet vt Marbo-
 dæus fingit his carminibus:

*Lunares motus & menstrua tempora seruat.
 Crescit enim Lunã crescente, minorq; minutã*

De figuris lapidum, &c.

Efficitur, tanquam celestibus anxia damnis.

Quòd si idem specularis est lapis, (vt eruditi quidã hodie existimant, & mihi quoq; videt,) *σφαγις*, & *σπεκλαγις* à Græcis medicis dictus, quomodo is ad Lunam noctu splendeat, facile erit deprehendere. Vitrum quidẽ cum præ se ferat, eoq; ad specularia aptus sit, (nostri quòd glaciei instar transluceat, diuæ Virginis glaciem vocant, *Unser Frauen eyß*, alij Germani *Spat* appellant,) speculi etiam instar imagines, lucidas præsertim, reddere poterit. Cornarius eundem lapidem esse non putat, quòd veteres diuersa de utroq; scripserint, & eundem esse nullus eorum dixerit, argumentis parum firmis. Diuersa enim de eadem re scribi nihil vetat, modò ne contraria: & multa recentiores acri inuestigatione deprehendẽ, quæ veterum plerosque latuerunt. Aphroseleni nomen à spuma factum conuenit, siue à remedio ad lunaticum & spumantẽ mor-

morbū: siue à colore albo spumæ, in ramētis præsertim ad remedia derasis.

¶ Aphroselenium in Aegypto tantummodo inuenitur, quod ita creatur: Ros cœlestis positus ad Lunæ claritatem in specie lapidis, quem specularem vocamus, coagulatus stringitur. vnde & nomen sumpsisse videtur. Cuius eligimus quod est colore cœruleo & lucido. Potest autem omnia vitia capitis potatum emendare: & cephalalgicis & epilepticis vtiliter prodesse, Author libri de simplicibus medicamentis ad Paternianum Galeo adscripti. Ammonis cornu dictus lapis, inquit Georgius Agricola, videtur aurei coloris armatura obductus esse. nã (&) in toto Hildesheimio tractu, inuenitur lapis nouę lunę speciem habens curuatæ in cornua, aurei coloris armatura vestitus, modò magnus, modò paruus: mediocriter autem durus & interdum striatus. [Cardanus in libro de gemmis Seleniter hęc

Ammonis
cornu.

De figuris lapidum, &c.

quoq; lapidem vocat, sine authore quòd sciã.]

Sed eundem aliquando ferrei coloris armatura tegit: aut Adamanti similis, &c. Ibîdem effoditur lapis eiusdẽ figuræ, sed omni vacuus armatura, & cinerei coloris: qui est Tephrites apud Plinium. Haçtenus Agricola. ego & tephriten, & similem illi lapidem alterum armatura intectum, Menoidem potiùs quàm Selenitem nominãrim, discriminis gratia. Lunam enim corniculatam, siue triduanam & in cornua curuari incipientẽ, Græci *μνωειδῆ* nominant. Nuper tamen amicus quidam meus rerum naturalium peritissimus, Menoidis lapidis nomine ad me misit argillaceũ quendam & crustaceum lapidem, cinerei coloris, planũ, nullaq; alia forma insignem, nisi quòd paulatim additis crustis multis tenuibus (vt ad latera lebetum in quibus aqua coquitur similes quidã lapides generantur,) coaluisse videtur. Hunc verò, etsi fortè videri posset

posset ita ex crustis suis paulatim au-
ctis, vt Luna suis luminibus augetur,
coiuisse, à Luna ego non denominâ-
rim: multo q̄ minùs à Luna cornicu-
lata, cum figuram eius non referat.

¶ Circa Pallenen Thraciæ montē,
Dionysio Afro teste, nascitur Asterius
lapis, vt suprâ etiam dictum est: & Ly-
chnis flammæ persimilis. Quo in lo-
co Eustathius in commentarijs suis:
Lychniten lapidem (inquit) alij Sele-
nitem vocât, quòd occulta quadam
vi cum Luna communicet, sicut & e-
lectrum quod à Borysthene cogno-
minant *Βορυσθηνίτην ἡλεκτρον*: & pariter
cum illa crescat atq; decrescat. Sed Se-
lenites ille, cum Luna crescens atque
decrescens, (non ipse, sed Lunæ in eo
imago,) vt paulò antè diximus, non
alius quàm specularis lapis videtur: q̄
fortè ne lapis quidem propriè fuerit,
tum aliàs, tum quia flexilis est. Lych-
nis verò, quæ & lychnites Agricola
dicitur, gemma est, igneo seu flammæ

De figuris lapidum, &c.

lucernarum colore splendens, velutiq; ardens, in scopulis Pallenēs, quæ est peninsula Thraciæ nascens, & circa Orthosiam eandem, totaq; Caria ac vicinis locis. cæteris antecellit Indica, quam quidam, vt Plinius inq̃t, remissiorem Carbunculum esse dixerunt. Agricola hæc interpretatur Germanis suis ein gilbichten Rubin, id est, Rubinum coloris pallidi vel gilui. Eadem aut cognata est, licet candido colore, Astrios vel Asterios potius Plinij ac Dionysij Afri, in India nascens, & in Pallenēs littoribus: cui intus cœlestis stella lucet, fulgore Lunæ plenæ; quæ verba sunt Plinij. In Perside aiunt gigni lapidem Seleniten, cuius interiorē candorem aiunt cum Luna crescere atque deficere, Augustinus de ciuitate Dei 21. In Ballenæo monte Phrygię gignitur lapis, Aster homine: qui solet nocte profunda ignis instar splendere sub initium autumnii (τοῦ

φθιτοπώρου.) cognominatur autem indigenarum nomine Ballen, βαλλών, id est, rex, ut tradit Hermesianax Cyprius secundo Phrygiacorum, ex Plutarchi de fluuijs libro. Robertus Constantinus variæ doctrinæ vir, in Lexico Græcolatino suo, vulgò hanc gemmam *Rubi balley* à Gallis nominari scribit, solerti coniectura, ex nominis vicinitate, cui res ipsa conuenit. Siue autem à Pallene Thraciæ peninsula, siue Ballenæo Phrygiæ monte, Pallenæam aut Ballenæam hanc gemmam cognomines, ut à cognatis carbunculorum generis distingua- tur, parum interest. Agricola Carbunculum candidum Germanicè interpretatur *Ballas*: (aliqui *schiler Rubin*,) & à pallore dictum videri scribit: Asteriam verò *Wese*, ut suprà etiam monui. Duæ autem hæ generis vnius species videntur. Porro circa *Lychniten* seu *Lychnidè* gemmâ, de qua nunc diximus, cauendû est, ne

De figuris lapidum, &c.

cum lychnite marmore, quod ad lucernas effodi tradidit Varro, (vnde nomen nimirum,) confundatur.

¶ Succinum etiam, quod Græci Electrum vocitant, affinitatem quandam habere cum Luna putant aliqui, quod Lunari, id est, comitali morbo aduerfetur. Dionysius Afer quoque cum hoc sydere eius sympathiam indicat, ubi scribit circa ostia fluviorum Aldesci & Panticapis in mare glaciale se exonerantium nasci Electrum, his verbis:

Ἡδρυφὰς ἡλεκτρὸν ἀΐξετα, οἷα τὸς αὐγῆς
μῶν ἀρχομένης: ex quibus aliquis conijciat, sentire eum, Electrum cum Luna crescente crescere, quod de Selebite alij prodiderunt. Ego de Electrone nostra memoria nihil tale accepi: sentire tamen ipsum vim Lunæ, sicuti Oceanum totum, & pro eius incremento ac decremento, parcius copiosiusve ad littora promoueri, credibile est.

Lac lunare ¶ Est & quod Lac lunare à nostris appellat-

pellatur: quod in altissimorum quorundam montium Helueticorū speluncis reperitur, vt Stocchornij in ditione Bernensium, & Fracti siue Pilatini Lucernensium: De quo repetam hīc ea ferè verba quæ in Fracti montis Descriptione nostra ante annos se decim posui: mutatis nonnullis & additis: In spelunca quadam per summū montem, fornici adhærens nascitur substantia quædam fungosa, friabilis, alba, leuissima: quam Fungum petrēū dixeris, vel Agaricum saxatile: tam similis huius est facies. Incolæ *Monach* appellāt, id est, Lac Lunæ, à substantia alba & spumosa, ex qua cōcretus videtur hic lapis, si lapidis nomen meretur. Aquæ mixtus, albo lactis colore eam inficit. Insipidum est. Siccat sine morfu. Nulla in eo asperitas: & totum cum saliuā mandentis liquefcit, præsertim quod melius fuerit. nam & crassius asperiusq; reperitur, immatunius nimirum & crudius: quod odo-

De figuris lapidum, &c.

re etiam caret. Concoctum aut & perfectum, ut asperitatem amittit, ita albus colore, & pondere leuius, & suauiter odoratum redditur. Videtur autem naturam Holoisteis dictis lapidibus, qui in terra arenosa in Palatinatu effodiuntur, proximam habere: & lapidi quem ego ab odore Cydoniten nomen. Superstitiose quidam aduersus quemcunque morbum aegroti cuiusuis, propter quem expresso ipsius nomine est spelunca petatur, salutare esse putant. Lucernae in pharmacopolio vānre solet. Pollinem eius chirurgi vlceribus desiccandis inspergunt. Sūt qui nutricibus, ad augendam lactis copiam, pollinis huius drachmam exhibeant, è iure ni fallor: [potest autem commodius ex lacte amygdalarum cui immixtus hic pollen aliquot horis fuerit, colato propinari, cum pauco saccharo & aqua foeniculi:] aiunt autem mamillas euidenter hoc auxilio turgere & repleti lacte. Præterea à docto
quo-

dam viro, nuper proditum inuenio,
Lac Lunæ in profluuiio sanguinis vti-
liter dari tanquam somniferum, idq̄
sibi experimento constare. Quod ad
nomen priscum, ego aut ipsum Mo-
rochthum veterum esse aliquādo pu-
taui: aut easdem certè illi facultates
obtinere, sed amicus quidam rerum
fossilium omniū cognitione clarus,
Marga friabilis genus esse mauult.

Sardam cum arbore naturali & Lu-
na eclipsim patiente, Hier. Cardanus
olim ad me misit.

Nunc à cælo & syderibus ad ele-
menta descendam: quorum supremo
loco est ignis, Lunari sphæræ proxi-
mus. Chrysolampis in Aethiopia na-
scitur, pallidi coloris die, & noctu i-
gnei, Plinius. Gemmarum ardentium
principatum habent Carbunculi, à si-
militudine ignium appellati, cum ipsi
non sentiant ignes, ob id à quibusdā
apyroti vocati, Plinius. Orites etiam,
à quibusdā & Siderites vocatus, igne

De figuris lapidum, &c.

non sentit, Idem: de quo nos plura inferius Capite quarto. Adamanti quoque ignium victrix natura, & nunquam incallescens tribuitur. Topazium autem prohibere ne ferueat aqua: & manum quam Topazium habeat, ab aqua bulliente citra iacturam eripi posse. In Phlegontide intus ardere quaedam videtur flamma, quæ non exeat, Plinius.

Albertus testatur Carbunculum, Anthracem (*άνθραξ* Græcis carbo est, siue ardens, siue extinctus) dici à Græcis: eumque lucere in tenebris tanquam carbonem, superfusa aqua limpida, in vase vitreo mundo polito. Catharinam Angliæ reginam, Henrico octavo nuptam, gemmam in tenebris lucentem, in annulo habuisse audio. Rubinum fuisse putant. Carbunculi gemmæ species est, Rubinus noster, inquit Encelius, quem alio nomine dicere possumus Lychniten. Nos de lychnite, supra in Selenite diximus.

Lychnidem Dionysius Afer vocat.

ωυρσ

πυρός φλογὶ πύμπαν ὁμοίω. Est ex ardētium gemmarum genere etiam Lychnites appellata, à lucernarum accensarum gratia, Plinius. In Hydaspes fluvio gignit lapis Λύχνης dictus, (Λύχνης paroxytonū, masculino genere,) cui color oleosus, & valde politus, (ξείος, feruidus: malim ξείος, id est, politus:) inuenitur autem crescente Luna, ad melodiam tiliarum: & vtuntur eo proceres, Plutarchus in libro de fluminibus. Lychnites verò marmoris genus quòdnam sit, quærendum. Varro ad lucernas effodi solitum tradit: siue id verum est, vt subterranea pleraque in metallis profundioribus, lucernis adhibitis eruuntur: siue ad augendi precij causam fictum. Statuarij siue marmorum scalptores, omnes tantū candido marmore vsi sunt è Paro insula, quem lapidem cœpère Lychnitem appellare: quoniam ad lucernas in cuniculis cæderetur, vt autor est Varro, multis postea candidioribus

De figuris lapidum, &c.

reperitis. Nuper etiam in Lunensium
lapidicinis, ut tradit Plinius. Marmo-
ris autem albi mentio admonet me al-
terius pellucidi: cuius generis tabulas
duas ex Hispania aduectas, nobilem
mercatores Leonhartum Cellarium
Sangalli in Heluetijs possidere audio:
easque pellucere, marmoris candidi spe-
cie. Ex alabastro quidem vulgò dicto
poculum candidissimum & translu-
cidum, penes me est. Marmor verò il-
lud transparens, Phengites Plinij for-
tè fuerit, ab eo dictum quod phengos,
id est, lucem transmittat. His scriptis
litteras ab amico accepi, cui profecturo
Sangallum ut hunc lapidem inspe-
ctum mihi describeret mandaram.

Vulgò (inquit) lapidem Alabastrum
appellant, [*Fortè autem hodie dictus Alabastrus vel Alabastrites lapis, non verè est Alabastrus veterum, & marmorum generis, cum mollis sit non durus lapis: ob colorem tamen & magnitudinem Alabastrus existimatus:*] Tabulæ binæ ex eo factæ, siue
cru

crustæ, singulæ circiter pedes duos longæ sunt, sesquipedē latæ: quæ magnitudo specularibus (fenestris vulgò dictis) mediocribus ferè conuenit: in quem vsum marginibus ligneis includuntur: & lucis splendore mediocrè transmittunt ijs qui intus sunt, ita tamen vt neminem foris agnoscere possint: foris autem astantium aut prætereuntium visus omnino nõ penetrat. Quare ad cubiculorum specularia, quæ ad internas ædium partes spectant, aliquibus in vfu sunt. In Hispania ferunt templorũ aliquot specularia ex hoc lapide facta esse, vitri loco, & picturis quibusdam ornata. Lapis albicat, albo marmoris ad subfuscum colorem vergenti, aut silici albo fluuiatili splendido, persimilis, nõ sine quibusdam maculis tamen. Quibus in partibus fractus est, aluminis instar splendet. Planula (vt recentiores vocant, nostri *ein hobel*) attenuari & poliri potest. Vngue digiti pulsatus

De figuris lapidum, &c.

vitri vel æris instar sonat. Tabula nõ-
dum expolita, pollicis: polita verò, di-
giti crassitudine erat. Fiunt & pocu-
la aliãq; vascula ex eodẽ lapide in Hi-
spaña: quæ in alias regiones expor-
tantur: & fracta etiam, si crustæ inte-
græ sint, ferruminari possunt. Hæc a-
micus. Nerone principe (inquit Pli-
nius) in Cappadocia repertus est lapis
durezza marmoris, candidus atq; trá-
lucens, etiam qua parte fuluæ incide-
rant venæ, ex argumento Phengites
appellatus. Hoc construxerat ædem
Fortunæ, quam Seiam appellant à Ser-
uio rege sacratam. Quare etiam fori-
bus apertis interdium claritas ibi diur-
na erat, haud alio quàm specularium
modo, tanquam inclusa luce non
transmissa.

Redeo ad Carbunculum: quem E-
piphanius tradit inueniri noctu, emi-
nus lucernæ aut carbonis ardentis in-
star scintillantem, *αὐτὸβυρίζοντα*, id est,
scintillas emittentem. Fortè autẽ Spi-
nella

nella quoque vulgò dicta, Carbunculo-
rum generis gemma, ab huiusmodi
scintillis, quos Græci spinthêras vo-
cant, suum nomen inuenerit. In An-
thracitide scintillę discurrere aliquã-
do videntur, Plinius. Omnes carbun-
culi rubent & fulgent, sed dissimili-
ter, inquit Agricola. nam color eis est
egregiè ruber, itemque fulgor: sed ple-
runque parui sunt: quos appellant Spi-
nellas. Aut color item & fulgor egre-
giè rubet, sed ferè maiores sunt: quos
Italià colore Rubinos appellant, Græ-
ci (vt etiam Ouidius) quia valde ar-
dent, ab ignis aspectu, Pyropos. Ego ^{Pyropi.}
apud Græcum authorem Pyropū ap-
pellatiuè pro gemma legisse iam non
memini. Epiphanius adiectiuè vtitur,
Sardium scribens πυροπύρον ἔσθαι, id
est, colore igneum. Inter Latinos poë-
tæ soli, puto, hac dictione pro gem-
ma vtuntur, vt Ouid. 2. Metamor.

Clara micante auro, flammisque imitante

Pyropo.

De figuris lapidum, &c.

Inducto pyropo fulgebat parma,
Propertius lib. 4. Eleg. II. Pluma rubro
clara Pyropo, Lucretius lib. 2. Cæte-
rùm vt Lychnidem gemmam diximus
πυρὸς φλογὶ πᾶμπαν ὁμοίω: ita & Phlo-
ginus quidam lapis apud Plinium à
flamma denominatur, aurei siue flam-
mei coloris. nam & chrysitē, inquit,
vocant, Ostreæ (Ochræ) Atticæ assi-
milatam, in Aegypto. ¶ Hephæsti-
tes Solis radijs obuersus, aridam ma-
teriam accendit, sicut & Crystallus:
de eo autem plura cap. 5. leges. Spe-
culum etiam concauum in Sole accē-
dit sulfurata, stramenta, sarmenta: sic-
ut & aqua in phiala vitrea. Pyritē di-
cuntur è quibus ignis excutitur, va-
riorum generum: quæ non modò co-
loribus & figuris, sed etiam substātia
differunt. Pyriten (inquit Hermo-
laus in Corollario) sunt qui & Sideri-
ten vocitēt, & Androdamanta & Bo-
strychiten. In Cypro reperiri volunt
vnum argenteo colore, alterū aureo.
Ali-

Ἡephæστι-
τες.

Speculum
сацунъ.

Aliqui tertiū genus faciunt, quod plurimū ignis habeat, ponderosissimūq; sit, quos etiam viuos appellamus. Hi exploratoribus castrorū maximè necessarij: quia clauo alteroꝛe lapide percussis, excutiuntur scintillæ: quæ sulfure exceptæ, aut fungis aridis, aut folijs, celerrimè ignem trahunt. Pyrites & gemma est (Plinio:) nec scio an diuersa ab hac, nigra & attritu digitos adurens. Hæc ille. Cæterum vt ex Pyrite tum metallico, tum sterili (quem Silicem viuum, vel absolutè nominamus,) ignis excutitur: ita etiam ex alijs quibusdam duris ac læuibus: etsi partibus quæ ictu in eis exasperatæ fuerint, faciliùs eliciatur: Sic etiam è Crytallo, & Chalcedonio vulgò dicto, quo Tormentigeri (vt ita vocem illos qui tormenta bellica gerunt) vtuntur: Ceraunio cuneiformi, & alijs.

Pyrites ab Aristotele & Theophrasto, alio nomine Pyrimachus vocat̃, Pyrimachus. vt Agricolæ videtur, quòd igni repu-
chus.

De figuris lapidum, &c.

Pyrobolus

ἀσβεστος

gnet. nam in arduentes tantum fornaces, inquit, coniectus fluit. at ubi defluerit in catinum, rursus concrefcit, & durefcit, &c. In antiballomenis, id est, fuccedaneis medicamentis Galeno attributis, Pyritæ lapidi pyrobolus fubftituitur. Ego Pyrobolum, nifi idem Pyritæ fit, ignoro. Ponit autem confarcinator ille ἀντιβαλλομένων alia etiam quædam huiusmodi, quæ fynonyma fecundum grammaticos funt, non antiballomena fecundum medicos: vt, χαλκικέρια, ἢ πῆλις: χαμαίμυλον, ἀσβεμύς, πυροβόλα quidem Plutarcho in Camillo, tormenta feu instrumenta quædam bellica funt ad ignem eiaculandum comparata. Asbestos in Arcadiæ montibus nafcitur, coloris ferrei, Plinius lib. 37. cap. 10. Asbestos autem Græcis inextinguibilem fignificat: & hunc lapidem femel accenfum extingui poffe negat Marbodeus. Idem Plinius libro 36. cap. 19. Amiantus, inquit, alumini (scifili nimirum) fimilis, nihil

nihiligni deperdit. Id quod pro alumine scissili vulgares pharmacopolæ vendunt, albi non ferrèi coloris est. Amiantus verò qui è Cypro adfertur, fuscus cum sit, etsi fila fortè iam ab eo resoluta albicent, Asbestos Plinij esse poterit: nam Agricola quoq; Amiantum alio nomine Asbestum, & Linū asbestinum ab authoribus vocatum tradit. Apfictos Plinio septenis diebus calorem tenet, excalfecta igni, nigra ac ponderosa, distinguentibus eā venis rubentibus. Putant prodesse cōtra frigora. Eam ego hodie nostro in orbe nemini cognitam puto. Ad ignem fumus quoq; & cinis pertinēt, ceu excrementa ipsius. Iaspis quædam veluti fumo infecta est, quæ capnias vocatur, Plinius libro 1. cap. 9. Idem de Chrysolithis: Sunt in hoc genere, inquit, capniæ, eodem capite. Et decimo mox sequente: Capnites quibusdam videtur suum genus habere, plurimis spiris fumida, vt suo loco di

A. L. U. S.

De figuris lapidum, &c.

ximus: in Cappadocia & in Phrygia nascitur, ebori similis. Hæc Plinius. Agricola verò lib. 7. de nat. Fossiliù, Marmor album, inquit, plurimis spiris fuidum esse solet: ex quo iterum fit gemma, quam Plinius Capniten appellavit. Plinius lib. 34. cap. 10. inter Cادمiæ genera: Tenuissima est, inquit, in ipso fornacum ore, qua flammæ eluctantur, appellata capnitis, exusta, & nimia leuitate similis fauillæ. Idem libro decimo septimo, capite 7. inter Argillas: Proxima est ruffa, quæ vocatur capnumargos, intermixto lapide terræ minutæ, harenosæ. Tephrites à cineris colore dictus est, de quo supra quoque. Ophitæ marmoris genus tertium cinereum est, quod idcirco tephriam nominant, Agricola.

Tephrites.

Aëri simi-
lia.

Adamas colore similis est aëri, Epiphanius. Sunt inter Beryllos quos aëroides vocant, Plinius. Et alibi: Iaspidem Persæ ferunt aëri similem, ob id vocat aërizusa. Et paulò post: Singulis

gulis (Iaspidū differentijs) Græci nomina ex argumento dedere. Quarta apud eos vocatur borea, coelo autumnali matutino similis: & hæc erit illa quæ vocatur aërizusa.

Ab aqua nomen tulit Enhydros, de quo supra Capite I. Argentum vivum Græci ab aqua & argento denominant, *ὕδωρ ἀργύρεον*: huic enim fuso præfertim, colore splendoreq; similis est. aquæ autem & liquoris modo fluit: quare & *ἀργύρεον χρῆμα* vocitant. Beryllum Itali, Aquam marinam nunciant. nam colore imitatur fluctus Aqua marina. & cœruleos. Sed aliter Cardanus: Calais (inquit in lib. de Gemmis & colorib.) est gēma paulò durior Crystallo: cuius, cum (vera) sit rarissima, maxima copia est (fictitiæ.) Nā vitro adulterat. Inuenit em̄ nitri species nō ampullosi, ac durioris: quod sub terra sepultū colorē cōtraxit subcœruleū, & aquæ maris similē fermē. nā & ipsa colorē habet huiusmodi, sed q̄ ad cœruleū poti⁹ vergat, scilicet inter modicè Calais.

De figuris lapidum, &c.

viridem & cereū. Nec ob hoc ipsum tam vocatur Aqua marina, (id est Calais, quæ alia est à Calaide:) quàm quæ velut in aqua maris nullus certus color discerni potest, ita nec gemma hæc firmum colorem habet. Ob hoc, vt dixi, vitro adulteratur: præterea Crystallo Scotica, & Amethysto immatura, & Chrysolitho etiã decocto, &c.

Augites. Vocatur etiam Augites à Plinio: qui Calain tradit Sapphirum imitari, candidiorem, & litoroso mari similem. Litorosum autem, pro eo quod est litori vicinum, acceperim. Sic ille. Plinius, & ex eo Agricola, Callaim, Iduplici scribunt: an verò à Calaide differat, vt Cardano videtur, quærendum. Aliæ quidem sunt Callainæ testæ medicis memoratæ: de quibus nos in volumine Aquatiliū, capite de Ostreis diuersis scripsimus. Hyacinthi species apud Epiphanium *θαλασσίτης* dicitur à maris colore. Iaspis *ωαλακός* cognomine, similis est niui aut spumæ maris,

maris, Idē. Pæantidis species est aquæ
 glaciata, Plinius. Iaspis quædam si-
 milis est aquæ glaciæ, *ἰασπίδα ὑδατι*,
 Epiphanius. Iaspides omnes in vitio
 cœruleæ aut crytallo similes sunt, Pli-
 nius. Græci quidem & gemmâ & gla-
 ciem, crytallum vocant. Specularis
 quoq; lapis candidus, (nam & ni-
 ger inuenitur, & mixtus,) glaciem re-
 præsentat, vnde nomē ei Germani fe-
 cēre, *Unser Frauen eyß*. Hoc cum Iu-
 lianus Cæsar (inquit Agricola) in gla-
 ciæ fluuij Sequanæ animaduertisset,
 eam similem esse scribit lapidi Phry-
 gio. sic autem vocat Specularē, quod
 in Phrygia reperiatur. quanquam &
 in alijs multis regionibus. Sed alius
 quoq; Phrygius dictus lapis est, gleba
 pumicosa, &c. Onyches aliqui di-
 cunt *ἰζ ὑδατος ἀταίνου περιήθαι*, Epi-
 phanius: mihi deprauatus is locus vi-
 detur. Stiria dicuntur, quæ ex aqua
 congelata hyeme à tectis dependent.

Stiria.

Lapides quidam & succi concreti,

De figuris lapidum, &c.

stirijs similes in speluncis stant, vel in earum cameris pendēt. Agricola. Plura leges suprà cap. i. Achata aliquando fluminum imaginum reddunt, Plinio teste.

Geodes lapis fermè rotundus est, aëtiræ cognatus: à terra quam continet, dictus. Ex Ponticis gemmis priuatim dictis, (quæ Achati cognatæ videntur,) aliquæ montium conualliumq; effigies repræsunt. Boleniæ nimbo inueniuntur, glebæ similitudine, Plinius. Βῶλῶν & Græcis gleba est: vn de Βωλίτης potius quàm Βωλγίας rectè formari videtur.

DE LAPIDIBVS QVI A

Meteoris, id est, sublimibus in aëre corporibus nomina sua mutuuntur.

Caput III.

BRontia, Ombria & Ceraunia lapides ab Agricola nominantur, fœminino genere: ego prima apud Græcos

Cos inflexione genere masculino Brō-
 tias, Ombrias, & Ceraunias, (vt Aene-
 as,) efferre malim: est autem ea quo-
 que adiectiua ferè terminatio, (vt ab
 ὄμβρος, ὄμβριος,) & substantiuum ma-
 sculinum λίθος, id est, lapis, quod vtri-
 que linguæ cōuenit. Nam λίθος in fœ-
 minino genere gemmam ferè, non la-
 pidem significat, apud meliores au-
 thores. interim Ceraunium quoq; la-
 pidem, Ceraunium petram, & Cerau-
 nium saxum proferre licebit. Sunt au-
 tem Ceraunia (saxa subaudi) vel Acro-
 ceraunia, montes Epiri in mare exten-
 si: quorum meminit Ouidius de Pon-
 to, his verbis:

*Quum poteram recto transire Ceraunia
 velo,*

Vt fera vitarem saxa, monendus eram.

Item Horatius:

Infames scopulos Acroceraunia.

Et alij quidam. Sed magis placet,
 vt dixi, terminatio primæ declinatio-
 nis in *ias*, quæ inter adiectiua & sub-

De figuris lapidum, &c.

stantiua ambigere quodammodo videtur, & rerum nomenclaturis eleganter quadrat. Sic xiphix & anthix piscis dicuntur, non xiphij & anthij. In hoc etiam Grammatici Græci discrimen annotarunt: quod in *ias* terminata nomina, habitum quendam & qualitatem permanentem significet, qualis à Dialecticis non passio, sed passibilis qualitas dicitur: vt *εὐθξίας*, hominem natura vel consuetudine morbo verubentem: *εὐθξος*, quoquo modo, siue passione aliqua, vt pudore, siue aliter: *αἰξίας* & *αἰξος* similiter, &c.

Habent etiam lineas eminentes & strias lapides in agris nati: ex quibus cum qui cum tonitruis, vt nunc quoque credit vulgus, cadit, Brontiam vocant Græci, capitibus testudinum similem: qui cum imbribus, Ombriam. Nostri sunt modò sublutei, modò subuirides, modò subrubri, modò subfusi: nunc verò variant colore: politi tanquam specula, imagines reddunt.

Figur-

Figura ipsis ferè dimidiati globi, rarò oblonga. Interdum oui magnitudine sunt: sed sæpiùs minores. Aliquibus binifunt circuli, quasi quidam moduli: [*Modioli Plinio sunt mediæ partes cauæ & rotundæ rotarum, à quibus radij in circumferentiam extenduntur:*] à quorum superiori, quinæ lineæ eminentes æqualibus inter se spacijs diuisæ, procedunt ad inferiorem: quarum singulæ vtrinq; striam habent. Totidem rursus lineæ eminentes à superiori circulo per media spacia descendunt ad inferiorem: è quarum singulis vtrinque multæ lineæ transuersæ pertinent ad strias proximas. Inter eas autè semper sunt humilia spacia quadrata. Aliqui verò tantummodo habent has postremas quinæ lineas descendentes cum multis transuersis, & spacijs non admodum longis. reliqua autem media spacia tota eminent, carentque & lineis & strijs. Nonnulli eodem modo se habent, nisi quòd linearum loco habeant strias.

De figuris lapidum, &c.

& quòd spacia transuersa emineant.

Hæc Ge. Agricola libro 5. De natura fossilium. Idem Brontiam simul & Ombriam Germanicè interpretatur, *groß Krottenstein*, id est, *Batrachiten* (vel *Bufo*nis lapidem) vel *Chelonitidem* maiore: & *Donnerstein*, id est, *Tonitru*i lapidem: & *Wetterstein*, id est, *Tempestatis* lapidem. Eisdem ve-

Ceraunias

rò tribus nominibus Cerauniã quoq; interpretatur, nisi quod à leuitate differentiã addit, *groß glatt Krottenstein*, &c. cum *Ombriæ* *Brontia*q; non læues sint, sed partibus quibusdam inæquales, alijs eminentibus, alijs humilioribus. *Chelonitidè* verò, *ein kleiner Krottenstein*, hoc est, *Batrachiten* minore. Nos plura de his omnibus, minori verò in primis, scripsimus in libro *De Quadrupedibus Oviparis*, capite de *Ranis rubetis* G. *Brontia* gemma capitibus *Testudinum* similis est, & cum tonitruis cadit, vt putant: & fulmine tacta restinguit, si

Chelonitis

credi-

credimus, Plinius. Vnde Brontiam quoque, alio nomine Chelonitin vocari posse apparet. Ego testudinei capitis similitudinem in nullo adhuc lapide animaduerti: Batrachitæ verò dicti minores nostri, cum rotundi ferè & caui sint, globi dimidiati instar, specie sua connexa chelonium, hoc est, operimentum seu testam testudinis potius, quàm caput eius referunt. At si testudinis nomine structuram cameratam accipias, & in ea caput appelles medium summumque veluti modiolum, quem Aristoteles in libro de mundo ad Alexandrum, umbilicum appellat, pulchrè sanè videtur quadrare similitudo: etsi lineæ quinque in Ombria à medio procedant: in structura, quaternæ, &c. Græcè verò Cheronitidas, diuersos lapides, à testudinum animalium tegumenti figura sic nominabimus.

De figuris lapidum, &c.

Ombriorum species à Ioanne Kent-
mano ad me missa.

Luteus hic lapis (inquit Kentma-
nus) ex Ombriorum genere est vnus,
nisi quòd compressiore est forma, vt
notulæ in eo minùs conspicuæ sint,
quàm in altioribus & maioribus.

Ceraunia quoq; (inquit Ge. Agri-
cola, vel Ceraunias potiùs, vt paulò
antè monuimus,) ex eo nomen inue-
nit, quòd cum fulmine vt vulgus cre-
dit, cadit. Nec tantùm in Carmania
nascitur: sed etiam in nostris agris. Ca-
ret strijs & lineis: atq; in hoc differt à
Brontia. Læuis verò est: & nunc rotū-
da,

da, nunc oblonga. Eius genera coloribus distinguuntur. nam alia partim est candida & pellucens, partim fusca: alia nigra est, alia rubet. Hæc ille. Ex quo Germanica etiam eius nomina paulò antè cum Brontia posui. Pli-
nius lib. 37. cap. 9. post Cerauniæ gemmæ candidæ mentionem, Sotacus (inquit) & alia duo genera fecit Cerauniæ, nigras, rubentesq̃, ac similes eas esse securibus. per illas quæ nigre sunt & rotundæ, vrbes expugnari & classes, easq̃ betulos vocari: quæ verò longæ sunt, ceraunias. Faciunt & aliam, raram admodum, & Parthorum Magis quæsitam, quoniam nõ aliubi inueniatur quàm in loco fulmine iccto.

Bætulus quidem, vel abadir, apud Grammaticos (Hesychium & Phaurinum) vocatur saxum, quod pro Ioue Saturnus in Libano Ilij monte deuorârit.

Lapis quem vir nobilis quidam & rerum naturæ studiosus mihi pro la-

De figuris lapidum, &c.

pide fulminis (Germanicè em̄ **Stral-**
hammer vocabat, dono dedit, cuius

hïc iconem adiun-
xi: longus est digi-
tos quinque, latus
verò tres quà latif-
simus est, népe sub
infimam parté, qua
cunei instar vtrin-
que attenuatur, &
totus planè cuneū
refert: crassitudo
ei pollicaris, qua
crassissimus est, cir-

ca medium scilicet: vbi caput & late-
ra angulis clauduntur, vt quadrangu-
la corpora: in cuneo verò anguli co-
eunt, vt in aciem fecantē exeant, cras-
situdine infra medium paulatim atte-
nuata. Germanico nomine **Straal-**
hammer, id est, fulmineum malleū vo-
cabat. Color in albo fuscus, circa ca-
put plus nigredinis est. Grauis-
simus est durissimusq̄, filici vulgari, è quo
ignis

ignis excutitur, similis substãtia: & ex ipso quoq; ignis similiter dicitur. Cultrorũ & ferramentorũ, quæ in eo ducunt, aciem dirigit, non etiam acuit. De hoc genere nimirũ sentit Cardanus, scribẽs: Obscurè nitet lapis fulmineus, quẽ lima non tangit. Nam meus quoq; non sentit, propter summã durissimamq; læuitatẽ, ne in angulis quidem. Cerauniæ lapides sunt (inquit Christoph. Encelius) quos Germani vocant **Donnerstein**. cadunt de nubibus cũ tonitruo. Reperiũtur in Germania: item in Hispania candenti colore vt ignis fermẽ. [*Hæc fortè de Ceraunia gemma potiùs veterum aliquis dixerit.*] Inueniuntur etiam hinc inde in Germania, præcipuè ad flumina, vt ad Albim: vbi ceraunias gemmas [*ego lapides simpliciùs hos dixerim,*] crystallo similes, infectos colore cœruleo inueni, diuersæ formæ. nonnunquam sicuti clauas: nõnunquam tanquã pyramidẽ, vt representarẽt caput saccha

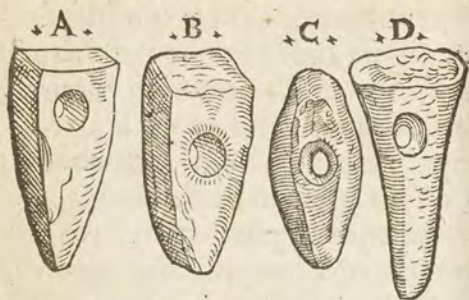
De figuris lapidum, &c.

inum, (seu è saccharo metam.) Integras tamen nunquam inuenire potui, forsitan propter vim fulminis, qua excutiuntur nubibus, & resultationem in terram. Harum vim esse prædicant (*hæc ex Marbodeo*) prouocare dulces somnos, & valere contra fulmina: itè facere ad prælia & causas vincendas. Hæc Eneclius: qui certè Cerauniam gemmam, quam nos capite secundo Asteriæ nomine descripsimus, cum lapide è nubibus cadente, confundit, sicut & Marbodeus. Solinus in fine capitis 23. quod est de Germania: Cerauniarū genera (inquit) diuersa sunt. Germanica candida est: splendet tamen cœruleo: &, si sub diuo habeas, fulgorem rapit syderum. Similiter autem & Marbodeus & Albertus Magnus, Germanica, legerūt: cum ex Plinij libro 6. cap. 23. Carmanica sit legendum: deq; gemma, non lapide intelligendū. Vidi ego & alium apud eundem nobilem virum, meo (quem is do-

donavit) cuius iconem exhibui, similem, figura eadē cunei: sed multò maioré, nigrum, & pertusum foramine rotūdo: quod quidem nulla arte, sed impetu motus factum cōijciebat. Sic & discus lapideus perforabatur, vt ad proijciendū (ligno fortè inserto) idoneus fieret: & hoc ipso distinguitur à solo Græcis dicto, vt in Differentijs vocū annotauit Ammonius, his verbis: Δίσκος μὲν ἔστι λίθος τετρακμή: σόλας δὲ τὸ χαλκῶν ὄλεσφύειον, &c. Ex his ergo Cerauniorum lapidum differentijs, alios cuneiformes, alios discoides, δισκοειδῆς: alios verò clauiformes, non à clavi, sed clauæ, similitudine: qualem & Encelius se vidisse scribit: nosq; pictum talem à Kentmano accepimus, iconem tamen omisimus: alias verò ab eodem missas species eorum quatuor sequenti pagina subijciemus, literis distinctas, A B C D.

De figuris lapidum, &c.

A. Hunc lapidem, inquit Kentmannus, fulmen per molam, quæ à ventis agitatur, magna vi iecit Torgæ, anno 1561. Maij 17. qui erutus deinceps ab adolescente fuit, eius formæ qua hîc depingitur: latitudinis trium ferè digitorum, longitudinis autem quinque, Bisalte lapide, quo fabri apud nos incudis loco ubi effoditur, utuntur, durior. Sic ille. Dixeris autem hanc figuram $\sigma\phi\upsilon\rho\alpha\epsilon\iota\delta\eta$, quòd $\sigma\phi\upsilon\rho\alpha\upsilon$ à Græcis dictū mallei genus, ligneum à nostris ein Schlegel præ se ferat, duplicem præsertim vel utrinque capitatam: sicut & Zygæna piscis suo capite, &c.

B. Ge-

B. Ceraunius alius, eiusdem cum præcedēti coloris, (hoc est, nigri, partibus quibusdam in cœruleū vergentibus,) sicuti & duritiæ atq; ponderis eiusdem. Forma differt. huius enim cuneus, illius malleus est figura. Perforati omnes. Prope arcē Iuliam (quæ nobis est Culenbergū) terra effossus fuit, fulminis ictu per ingentem quercum deiectus. Sic ille. Videtur autem hic esse lapis, de quo Sotacus apud Plinium scribit, figuram habere securi similem: quoniam nimirum figura est lata, & in cuneum ceu aciem exit: & foramen adest, quod tanquam in securi manubriō ve inferendo factum videri potest, præsertim cum altius situm est.

C. Alia alterius figura.

D. Hunc lapidē (inquit Kentmanus) in pago Siplitz, impetu fulminis, intra tetrā vineæ, per quercū quendā deiectū, rustici effoderunt, & quæstori Torgenū dono attulerunt.

De figuris lapidum, &c.

Est præterea quintus, cuius figurã à Kentmano missam non apposui: niger & aliorũ omnium maximus: spheroidi prædicto ferè similis: de quo idem: Hunc grandem (inquit) lapidẽ præsentis formæ & magnitudinis (*piculum ipse misit digitos ferè decem longum, latum autem sex,*) cuius quidam Torgensis fide dignus faber murarius effodit Viennæ in Austria, in cella quadam, ubi opus fecit, vlnis duodecim: intra terram, fulminis impetu eõ per testudinem iactum. Sunt qui omne hoc fulmineorum lapidum genus Germanicè *Stralkeil*, è fulmine & cuneo cõposito vocabulo: alij *Stralpsil*, id est, fulminis pilum aut sagittã, quod nomen Belemnitæ maiori etiam tribuitur: de quibus nimirũ Cardanus quoque sentit, cum scribit: Sunt & Ceraunij formã, vt ferũt, pyramidis. *Stralhammer* verò, id est, fulminis malleũ, illum propriè qui cuneum referens perforatus est. Et ferunt aliqui, penes quos

quos fides esto, orgyiarum nouē profunditate hos lapides terrā subire fulminis impetu actos: & singulis postea annis ad orgyiam vnā ascendere, ac sic paulatim terræ superficiei appropinquare. Hoc etiā accepi, colore viridi interdum reperiri genus illud cuneiforme primo loco exhibitum: veri autem Cerauniæ experimentū esse, si lapis totus tenui filo, ita obuoluatur, vt filum nusquam duplicetur, & lapidis nihil appareat, sic prunæ imposito lapide, si genuinus sit, filum madescere, non vri, aiunt. Fulminis quidem figuram, qui pingendo exprimere conantur, veteres ac recētiōres, longè aliam exhibēt quàm horum sit lapidum. Lapis è cœlo delapsus, anno Salutis 1492. qui Ensisheim in templo suspensus visitur, pondere trecentarum librarum ciuiliū, vt audio, (nisi fortè iam imminutus est multis fragmenta auferentibus,) nullam (puto) certam figurā habuit.

De figuris lapidum, &c.

Particulam eius celeberrimus eius vr-
bis medicus Ge. Pictorius ad me mi-
sit, à saxo arenario duritie parum dif-
ferenté. In Capite de fossilibus quæ
Aquatilium animantium figuras refe-
runt, lapidem Astaci fluuiatilis caudæ
non dissimilem exhibebo, quem vir
quidam eruditus Ombriæ nomine è
Saxonia olim misit. Hoc penè præ-
terieram, in locis quibusdam Helue-
tiæ Crystallum, *Straalstein*. id est, ful-
minis lapidem vocari ab indigenis, si-
ue à fulmine cadere gigni ve ipsum p-
suasis, figurâ lapidis ad id inuitante: si-
ue abiecta prima Latini Græciq; voca-
buli syllaba, factò nomine. Postremò
Gallos audio, lignum in lapidis natu-
ram conuersum, (si modò lignū id ali-
quādo fuit: Petrus Bellonius enim pu-
tat nunquā hoc lignum fuisse: sed ta-
le statim à natura factum) vulgò lapi-
dem fulminis, *Pierre de foudre*, nomina-
re. Inueniri aut in quibusdā Gallix lo-
cis magna eius frusta in agris, quæ æ-
difi-

dificijs etiam adhibeantur. Sunt qui Glossopetrās etiam dictas, Ceraunijs lapidibus cognatas putant: nō figura, sed substātia, durissima solidissimaq; vtrifq; & splendida superficie, sed magis in Glossopetris: quas audio à Misenis etiam Donnersteil vocari: ab Italis autem Saëte, id est, sagittas.

Astrapiæ in candido aut cyaneo discurrunt è medio fulminis radij, Plinius libro 37. cap. II. Sensus est radios quosdam ceu fulminis è medio veluti centro lapidis astrapiæ dicti circumferentiam versus extendi. Quærendum autem an Belemnitis fortè cōgener hic sit: cuius species vna tales diffundit radios, quasi fulminis, siue veri fulminis etiam radij quidam sunt: siue alia eius figura est, qualis à pictoribus exprimit. Et vulgò etiā quibusdam in locis Germaniæ Belénites hic radiatus, à fulmine denominat. Eius figuram dabimus infra, cap. 6.

Chalazias grandinum & coloré &

De figuris lapidum, &c.

figuram habet, adamantinæ duritiæ.
Narrant etiam in ignem additæ manere suum frigus, Plinius: qui ipsum etiam Adamantem igni inuictum esse scribit, & nunquam incalescere. Chalaza quidem Græcis grandinem significat. Idem fortè aut simillimus fuerit Aleatorias, è ventriculis gallinaceorum, crySTALLINA specie, magnitudine fabæ: de qua infra Cap. 14. Ad coniecturam accedit, quòd vt Chalaziæ adamantina est durities: ita & Aleatoria fortè, hoc enim Milonem Crotoniensem vsus in certaminibus, inuictum fuisse videri voluit, vt scribit Plinius: tanquam è durissima eius natura in ictibus inuicta, sicut & adamantis, gestantem quoque inuictum atque indomitum præstare posset. Faciles enim ad superstitionem & credulitatem multorum animi, in ijs præfertim quæ cupiunt & optant, friuolas huiusmodi & magicas ab aliqua rerum similitudine ductas facultates commiscunt.

niscuntur. Quod autem Marbodæus & Albertus Magnus, (in cuius libris Galafia vel Gelofia pro Chalazias perperam scribitur,) addunt, non incallescere igne hunc lapidem, & perpetuò frigidū esse, quis facilè credat? cum ne crystalli quidem perpetui alpium frigoris alumnæ ignium calori resistent: nec Adamantes, quibus nihil in rerum natura durius. Sed Marbodeus simpliciter hoc scribit, Albertus dubiè: Tantæ, inquit, frigiditatis est, vt vix vel nunquam calefieri possit: quare & iræ & libidinis feruores, & huiusmodi calidas passiones extinguit. Orpheus similiter de Crystallo canit, ab ea quidem Soli opposita in lignis aridis excitari ignem: è quo si mox rapiatur, frigidam adhuc esse: & renibus (calidis nimirum & ad libidinem pronis) appositâ, eis mederi, Unde apparet in multis Chalaziâ & Crystallum conuenire: sed illum grandinis figura & adamantina duritie ex-

De figuris lapidum, &c.

cellere. Orpheus in poemate, quo lapides contra serpentium morsus salutare describit, ultimo loco meminit Chabazij: quod ego vocabulum plane deprauatum iudico pro Chalazio: ut carminis causa Chalaziū pro Chalazia dixerit. Scribit autem ab eo refrigerari febrem, (sic enim *ὑσσοῦ ἰσχυροῦ* interpretor:) & ictus scorpionum sanari.

Iris. Proximum Cerauniæ nomen [inter candidas gemmas] apud Parthorum magos habet, quæ appellatur Iris. Effoditur in quadam insula Rubri maris, quæ distat à Berenice lx. M. pass. cætera sui parte Crystallus. Ita quædam radicem Crystalli esse dixerunt. Vocatur ex argumēto Iris. Nam sub tecto percussa Sole, species & colores arcus cœlestis in proximos parietes ei aculatur, subinde mutans, magna quæque varietate admirationem sui augens. Sexangulum esse ut Crystallum constat. Sed esse aliquas scabris lateribus

bus & angulis inæqualibus dicunt, in Sole aperto proiectas, radios in se cadentes discutere: Aliquas verò ante se proiecto nitore adiacentia illustrare. Colores verò non nisi ex opaco reddunt, nec vt ipsæ habeant, sed vt repercussu parietum elidant: optimaq; quæ maximos arcus facit, simillimosq; cœlestibus. Est & alia Iris ceræ similis & prædura: quâ Horus in Perside nasci tradit. Similis est aspectu, sed non eiusdem effectus quæ vocatur Zeros; Zeros. alba nigraq; macula in trãuersum distinguente Crystallum. Hæc Plinius lib. 37. cap. 9. ¶ Crystallus (*Crystallispecies*) quæ exposita Solis radijs per ianuã, ostium, fenestrã, rimãve penetrãtib⁹, figurã & varietates colorũ arcus cœlestis iacit in proximũ parietẽ, ex effectu Iris nominãt. Talis autẽ est in primis cãdida &lympida, suã naturã habẽs figurã. i. sexãgulã. Eteĩ anguli i causa sũt, cur Solis radios excipiẽs arcũ i pariete faciat repercussu. quinetiã

De figuris lapidum, &c.

in eiusdem vno aut altero angulo, si
conspicitur luci obuersa, intus colo-
res arcus cœlestis videtur. Reperitur
hæc in iam dictis regionibus, (*alpibus
Sedunorum & Germanorum, &c.*) vnà cū
cæteris Crystallis, sed præcipuè in Sa-
xonibus ad Visurgim, &c. in monti-
bus inter Treuiros & Rhenum sitis.
Est altera Iris minùs candidi q̄ Crystal-
lus coloris, quæ luci obuersa, luteo ci-
tri colore fulget, atq; ob id à gemma-
rijs Citrina [*Citrin*] nominatur. Vete-
res eadem de causa ceræ similem esse
dixerunt. Quia verò minùs candida
est Crystallo, minùs pellucet, magisq;
spissos colores arcus cœlestis in pro-
ximos eiaculatur parietes. Reperitur
in Misenæ & Boëmiæ metallis, ac ferè
in ijsdem locis in quibus Crystallus:
& vt Horus scripsit, in Perside: quæ
cum prædura sit, nostra non multum
est dura, sed ferè mollis & fragilis. Cry-
stallus quidem in aliam quàm angu-
latam figuram formata, non arcus cœ-
lestis

lestis colores, sed sui similes iacit in proximum parietem. Hæc omnia Ge. Agricola libro 6. de natura fossilium.

¶ Audio & aliam quandam gemmam *Wese* Germanis dictam, (quo nomine tamen Agricola gemmas diuersas interpretatur, Asterium, Eristalim, & Opalum,) cœlestis arcus colores ad parietes reddere. Video & in alijs quibusdã albis ac pellucidis corporibus, vt lapidis Specularis & Salis gemmei, cum pars aliqua fatiscit aut rimam habet, latentem fortè intus, ictu aut casu aliquo conceptam, Iridis colores intrinsecus reddi. In Murrhinis vasis sunt qui maximè laudent extremitates, & quosdam colorum repercussus, quales in cœlesti arqui spectantur, Plinius lib. 37. cap. 1.

Est inter Iaspidis species, inquit Plinius, quæ nubem complectitur, & alia quæ niues imitatur. Et alibi, Leucopetalos candorem niuis ex auro distinguit. Iaspis *παλαιός* cognomine,

Nubes.

Nix.

De figuris lapidum, &c.

similis est niui, Epiphanius.

Ros. Drosolithus varij coloris lapis est: qui igni admotus velut sudorem emittit, vnde nomen ei à rore: vt Camillus Leonardus libro secundo de lapidibus scribit, authore nullo nominato. Ego non vni lapidum generi proprium hoc putárim: sed omnibus fortè qui valde solidi & læuissima superficie sunt, vt Ceraunio, Glossopetra, &c. & qui aquam continent, vt Enhydro.

Fumus. Ad Meteora vapor etiam & fumus pertinent. Cum & in aëre consistant, & aliquid in eo gignant. Inter Iaspidis species est quædam veluti fumo infecta, quæ capnias vocatur, Plinius. Et alibi: Capnites quibusdam videtur suum genus habere, plurimis spiris fumida, vt suo loco diximus: in Capadocia & in Phrygia nascitur, ebori similis.

DE LAPIDIBVS ET METALLIS, quæ denominantur à rebus terrestribus inanimatis. Cap. IIII.

ARenarum similitudo est in Amochryso, velut auro harenis mixto, Plin. De hoc paulò post plura.

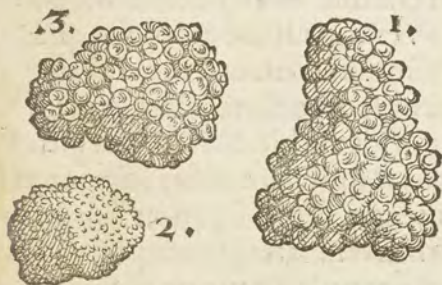
Hammites ovis piscium similis est, & alia velut nitro composita, prædura alioquin, Plinius 37.10. Est autè locus obscurus, & (vt suspicor) deprauatus, in his verbis, & alia velut nitro composita: quibus omisis, clarior esset sententia. Quid si pro ijs substituas? & tota velut arenis composita, sic enim etymologiæ ratio constaret, quò ab ammo siue hammo, quæ Græca dictio arenam significat, deriuetur. Aliquæ legunt Ammonites, quod minùs placet. neque enim ab ἀμμῶν, ἀμμονίτης, sed ἀμμίτης rectè formari potest. Ammonites, inquit Agricola, ex arenis ita componit, vt ovis pisciū quod ad figurā attinet, similis videat esse: nitro † interdū, quod

† Quasi apud Plinium rectè sic legitur.

De figuris lapidum, &c.

ad substantiam & colorem. Id genus lapides inueniuntur in Saxonibus ad Alfeldam & Hildesheimum, nucis iuglandis magnitudine, aliquando etiã maiores. Sunt eiusdem generis saxa, quæ in septimo libro persequar. Hæc ille.

Ex tribus figuris hîc expressis, prima est lapidis ex multis veluti pisis cõcreti, quem Pisolithum vel Orobiã dixerim, (Germanicè *Erbsstein*,) vel Ammonitem Ammiten ve maiorem. Vide infrà cap. 7.

Secunda Ammonitem siue Hammitẽ (aspiratio n. addi vel omitti potest,

test,) minorem: qui oua piscium minora, vel araneorum refert, aut papaueris milií ve semina conglobata: (vn de & Meconites & Cenchrites Plinij nominari posset:) Agricola **Rogenstein** vel **Ragenstein** interpretat, quod tamen nomen saxo arenario quoque tribuit. Hunc lapidè Berna ad me misit vir doctissimus, sacrarum literarū interpres Benedictus Aretius, duplicem: album, è Iura monte: ruffum ex Cinereis Bernensium ditionis montibus, quos *Aeschepirg* vocāt. Eundem autem (vel paulò maiusculis granis) priùs miserat nobilis medicus, Ioannes Kentmanus Dresdensis, q̄ & alios permultos misit. Videtur autem totus quasi ex arenulis rotundis conflatus: ideoq̄ ouis piscium similis, quæ recentiores quidam arenida cognominarunt, hoc est, *Λαθυρά* & friabilia. Confriatur autem & resoluitur facilè hic quoq̄ lapis in arenulas siue granula è quibus constat. quæ quidem sin-

De figuris lapidum, &c.

gula prædura sunt, insipida & inodora. Germanico nomine *Ragenstein* interpretatur Agricola: nos oua pisciū *Rogen*, (per o. in prima syllaba, non per a.) nominamus. Eodem verò nomine Saxum arenarium quoq; *Rogenstein* (ibi n. per o. scribit) & *Sandstein* appellat. Plura lege mox in *Stalagmite*.

Tertia *Therमारum Carolinarum* in Bohemia guttas, in lapideæ formæ veluti pisa cōuersas, quæ gypsi aut calcis planè naturam, colore & substantia præ se ferunt.

Ab hoc *Ammonite*, siue *Ammite* potius, plurimùm differt *Ammonitrum* à *Pinnio* dictum, lib. 36. cap. 26. massa quædam ex harena alba & mollissima, quæ pila molaq; teritur. Dein miscetur tribus partibus nitri pondere vel mensura: ac liquata in alias fornaces transfunditur. Ibi (inquit) fit massa quæ vocatur *Ammonitrum*. atq; hæc crecoquitur, & fit vitrum purum,

Ammonitrum.

ac massa vitri candidi. Iam verò & per Gallias Hispaniasq; simili modo harenæ remperantur. Sic Plinius. Hodie vitri loco cinerem herbarum quarundam, vt alkali dictæ, & filicis substitui puto. Aliqui tamen vitri loco salem fossilem: aut si deest, marinum factitiumve alium: aliqui etiam ex arboribus cinerem ponunt, Agricola teste.

Cæterùm vt Hammites totus arenulis rotundis constat: ita Stalagmites, aptè sanè à doctissimo viro Georgio Fabricio dictus, è guttis itidem rotundis, in lapidem gypseæ substantiæ conuersis, totus coagmentatur, de quo sic aliquando ad me idem Fabricius scripsit: Hammites alius est à Stalagmite. sic enim noïo q; è guttulis calidarum in terra arenaria format: q; p; qualitate terræ, modò cãdidº, modò griseus, (fuscus:) p; quãtitate aq; guttatim defluētis, modò pisorum, modò coriãdri refert magnitudinē: & reperiunt in vna massa plurimi quasi fauis inclusi, &

De figuris lapidum, &c.

eximūtur ea ceu grana. Hammitæ verò corpus vnum est, saxeæ duritiæ: & ex vna fit materia, aut ex sola harena, qui coloris cinerei effoditur in Prussia, eo loco qui Hortus rosarū nominatur: aut ex succo lapidescente, qui est candidus. Vtriq; sunt inspersæ micæ coloris argentei. Stalagmites copiosissimus est in thermis Carolinis prope Schlacceualdam, Casparis Pflugij oppidum in Boemia.

Stalagmitæ iam dicto persimilis est lapis quem ego Pisolithum aut Orobiam voco, quòd è multis ceu pisibus vel eruis còstet, præduris, & quæ dentibus frangi nequeant, colore fusco. Hic non malè Hammites maior appellaretur, Germanicè *grosser Kogenstein/oder Erbsstein*. Plura vide infra capite octauo.

Cæterum vt Stalagmites è guttis suam formam seruantibus coit; sic vbi descendunt in longitudinem guttæ, & veluti stirias efficiunt, (quales è
niuibis

niuibus liquatæ tectorum alibi ve aqua, rursus antequam defluant gelu astrictæ pendent, pyramidum specie, plures plerunq; pariter, magnitudine inæquali:) aut inæqualiter protuberantem chœradum siue strumarū specie, lapides gignuntur, quos *Wallstein* Germani vocant, ab eo quòd ossa ferruminare credantur emplastris additi. dependent autem, ni fallor, à faxis ferè, per quæ crassior aqua & frigidior, paulatim defluit: vt in arce Bruneggo nò procul Lenceburgo in Heluetijs: & prope catarrhacten Rheini inferiorem ad Lauffeburgum oppidum in proximo monte, qui planè stirijs similes sunt, oblongi, teretes, nisi quod in mucronem vt pyramis exeunt, albi, pellucidi. Inueniuntur & tosi substantia alibi, vt in Hungaria Dacico seu Septemcastrensi tractu.

De figuris lapidum, &c.

A metallis denominata fossilia, &c.
primum ab auro.

Chrysites. Ad cotes, ad quas lapides ceteros atterunt, accommodata atq; utiles sunt crustæ saxi, inter Penticam oppidum & Roseburgum arcem in Misena reperti: vt quondã lapis Thebaic⁹ interstinctus aureis guttis: & ex Chalazio Chrysites, Ge. Agricola lib. 7. de nat. fossilium. Et alibi: Coticulam alij chrysitida nominant, quòd aurum ipsi attritum colore, tanquam, trutina examinet.

Phloginos, (id est, flammeus: sic enim lego, non Philoginus) quoniam armatura aurei coloris obductus esset, Chrysites est appellatus. is verò ostreæ Atticæ assimulatus inuenitur, vt Plinius scribit, in Aegypto, Idẽ lib. 5. de nat. fossiliũ. Ego pro ostreæ repro ochræ. hæc enim Attica probatur, & color aureus accedit. Pyritẽ in Cypro reperiri volunt, vnum argẽteo colore, alterum aureo.

Spuma

Spuma argenti optima, quã chrysitin vocant: secunda, quã argyritin, Plinius. Non igitur rei vnus appellatiuũ nomen est, sed adiectiuũ, masculino genere ὀχρυσίτης: foeminino, ἡ χρυσίτης. quare & terra chrysitis dicitur, id est, aureola, vbi sunt frustra auri: & Polluci χρυσίτης λίθος, lapis Lydius quo aurũ explorat: & χρυσίτης ψάμμος Herodoto, arena quæ alijs amnochryfos.

Ab auro p̄terea denominant, Chryfocolla, Chrysolāpis, qui & Topazius, pallidi coloris die, & noctu ignei: Chrysolithus. Chryfophis gēma aurum videt̄ esse, Plinius 37. 10. mihi. Græca hæc dictio nõ arridet, malim χρυσοφανής, aut χρυσοφάνης, vt ἡδυσφάνης, id est, suauiter splendens, epitheton Succini apud Dionys. Afrũ, sicut χρυσαυγής eiusdē ibidē. Hęc Succini species auri instar splendida, Chrysolectrũ dicit̄ à Plinio, quasi coloris aurei, 37. 3. hæc ex Callistrato scribit matutino gratissimi aspectũ esse, rapacissimã igniũ, &c.

De figuris lapidum, &c.

Aliqui chrysoelectrū scribūt quinque syllabis: sed meliùs scribitur chryselectrum, χρυσήλεκτρον, vt χρυσήλατος, &c. Et apud Plinium eiusdem libri capite 9. Appellānt, inquit, aliqui (*malim aliquæ, scilicet chrysolithi, &c.*) & Chryselectri, in colorem Electri declinatēs: matutinus aspectus iucundior. Videtur autem sui oblitus, gemmam propriè dictam, & chrysolithi speciè hīc faciens, suprā autem Electri propriè dicti, id est, succini: à cuius colore nomen etiam Electro metallo communicatum est. Topazij duo genera faciunt, Plinius lib. 37. cap. 8. prasoidē, atq; chrysopteron similem Chrysopraso: quorum alterum, id videtur esse cuius fulgor in auri exit colorem: cuius in pallidiorem, alterum, Agricola. Chrysoprasus quidem legitur Apocalypseo cap. 21. Aliqui non rectè Chrysoprasū quinque syllabis scribunt. Plinius lib. 37. cap. 5. cum de beryllis scripsisset, subdit: Proximi q
voca-

vocantur Chryfoberylli: & sunt paulò pallidiores, sed in aureum colorē exeūte fulgore. Vicinum genus huic est pallidius, & à quibusdam proprii generis existimatur, vocaturq; Chryfoprasus. Et cap. 8. Vilioris turbæ viridantium prasus est: cuius alterū genus sanguineis pūctis obhorret: Tertium virgultis tribus distinctum est, candidum. Præfertur his (*sic enim lego*) Chryfoprasus, porri succū & ipsa referens, sed paulū declinans à Topazio in aurum. Et cap. II. Colos appellavit Chryfoprasum herbaceus. Pro Chryfopraso indocti Chryfopassum scribunt: χρυσόπρασος & quidem Græcis auro vel aureis punctis conspersum significat: χρυσόπρασος & τὰπρας, tapes auro intertextus, apud Chrysostrum legitur. Sapphirum regiam χρυσόσιγνῆ Epiphanius cognominat: qui & Chrysolithon alio nomine Chryfophyllon vocari tradit. Coralloachates guttis aureis Sapphiri modo distingui-

tur, Plinius.

Arenarū similitudo est in Ammochryso (aliàs Hammochryso,) velut auro harenis mixto, Plinius. Vt Magnetis lapis est (inquit Agricola) argentei coloris, ita aurei Ammochrysos. arena tamen est magis quàm lapis, prorsus auri colore simillima, vnde nomen inuenit: non ex eo, vt Plinius scribit, quòd veluti auro arenę mixtę sint. Metallici nostri appellat nomine ex fele & auro ducto (Rasengold, vel Strãgold:) nihil enim auri in se continet. Hinc conficitur aureus puluis, quo quę scribunt, arenę loco vtuntur. Hęc ille. Mihi hęc etiã Magnetis aurea dici posse videtur: quòd ita auro similis sit, vt Magnetis argento, de qua postea. Ego Ammochryson in glebula habeo, quę in arenas facillimè resoluitur, omnes ex æquo aurei coloris, vt non idem sit Ammochrysos compositio nomine, & soluto ἀμμῶς siue ἄμμῶς ἡ χρυσίτις, id est, arena aureola, vt a
pu

pud Herodoto appellatur: qualis nimirum in fluuijs quibusdam reperitur. quos Latini auriferos cognominant. χρυσόφοροι Græcis fluuij aliquot, ceu proprio nomine dicuntur, quorū aliqui non arenas modò aureas, sed ramenta etiam & massulas auri deferunt. Huiusmodi χρυσάρα seu ramenta auri arenæ terræq; permixta, à chrysoplytis artificibus, vt Budæus nominat, in Chrysoplysijs officinis lauandò separantur. Est & chrysulca aqua Budæo, qua ita lauant res inauratas, vt nihil depereat. De Ammochryso plura leges apud Georgium Fabricium in libello de Metallicis, capite de auro. Inter Chrysolithos sunt & Melichrysi, veluti per aurum syncero melle translucente, quas India mittit, quanquā ad iniuriam fragiles, Plinius 37.9. Fiunt & Leucochrysi (inquit ibidem inter Chrysolithos) interueniente candida vena. Leucopetalos candorē niuis ex auro distinguit, Idē.

De figuris lapidum, &c.

Aurichalcum quoque ab aureo colore nomen traxisse videri poterat, nisi *ὀρέχαλλου* scriberet Græci, vetustiores etiam. Auripigmento verò, color aureus qui inde pingitur, quin nomen dederit, dubium non est. Cornu Ammonis & alij quidam lapides, arman- tur interdum ita, vt eorū arma ex auro vel orichalco polito plerunq; esse facta videantur, Agricola.

Argenti colorem imitatur Aspila- tes altera, Plinio. Androdamas (gem- ma) argenti nitore habet vt adamas, quadrata, & semper tessellis similis, &c. Eadem sit an alia Argyrodamas, autores non explicant, Plinius 37.10.

Galaicos eidem Argyrodamanti si- milis est, paulò sordidior. & Atizoë argenteo nitore fulget, &c. Argen- tum viuum, quod Græci *ὀδραργύρου* & *αργύρου χυτῆρ* vocitant, omnibus no- tissimum est, *Λιδάργυρος*, id est, spu- ma argenti, optima quam chrysitin vocant: secunda quam argyritin, Pli-
nius.

nus. Argyrites colore argenti lapis est, habens stigmata aurea, Obscurus.

Pyriten in Cypro reperiri volunt, vnum argenteo colore, qui & argyritis à Democrito cognominari videtur: alterum aureo, Hermolaus. Dicitur & ἀργυρίτις terra, è qua foditur argentum: & ἀργυρίτις ψάμμος, id est, argentei coloris arena, nominat Dioscoridi libro 5. cap. 101. Et ἀργυρίτιδος φλέβα venæ argentariæ, ab Aristide.

Cæterùm vt superiùs in Auri mentione Ammochryson & ἀμμον, seu ψάμμον ἀργυρίτιν differre monui: similiter circa Argentum, Magnetis ceu Ammochrysos fuerit, hoc est, corpus argento simile: Germani Raßensilber appellant, & Silberweyß: alij Glimmer, Tals. Mica verò, arenæ instar, ἀργυρίτις ψάμμος: quæ itidem à Germanis Glimmer vel Raßensilber nominatur æqui uocè: cum Magnetidi veriùs hæc nomina quadrent: Mica verò cõposita à lapide aut arena nomine, me-

De feris lapidum, &c.

lius Steinglimmer vel Sandeglimmer diceretur. Constat Magnetis ex crustis ut lapis specularis, argentei nitris: nec est friabilis, ut fossilium plerumque, sed fragilis cum in partes duas diuidi possit: Multa de ea diligenter Ge. Agricola libro 5. de natura fossilium. Magnetis (*Magnetidi lego, ut à Magnete lapide distinguā, et si veteres non ita distinxisse puto,*) inquit idem ibidem, colore similis est mica, natura dissimilis. Etenim argentei est coloris, sed igni consumitur. In lapidibus, marmoribus, arenis lucet, ita his agnata ut separari non possit.

Ab ære, quod Græcis χαλκός est, denominatur chalcantum, χαλκάνθη, quasi ærifloram dicas composito vocabulo: quod ex ære aut metallis æris efflorescere quodammodo videatur: vitriolum recentiores vocant, à quadam vitri similitudine, viridis præsertim: similiter enim pellucet. Germani vulgò Cupri aquam vocitant. Celsus atramentum sutorium interpretatur.

cui

eius cognata est chalcitis, χαλκίτις, ἢ. q̄
 ceu lapis quidam rubicundus est, ex
 quo æs ipsum excoquit. A chalcan-
 tho aut plurimum differt χαλκὸς αἰθῆρ,
 id est, æris flos, duobus nominibus ap-
 pellatus, vt norunt medici. Aeris co-
 lorem imitatur chalcites, teste Plinio
 inter lapides, lib. 37. cap. 11. videtur au-
 tem non alius lapis, quàm metallicus
 ille, de quo iam dixi intelligendus: &
 is siue χαλκίτις, ὁ. vt subaudiatur λίθος:
 vel χαλκίτις, ἢ. absolutè, aut γῆ aut συ-
 πικρία subaudiendo, dici posse. nam a-
 pud Hippoc. legitur γῆ χαλκίτις, id est
 terra æraria, nec aliud q̄ chalcitidem
 simpliciter dictã significat, teste Gale-
 no in Glossis: & χαλκίτις συπικρία, pro
 pro eadem simpliciter dicta Chalciti-
 de. Quanquã Plinius lib. 35. cap. 15. de
 generibus Aluminis agens: Hoc quo-
 que (inquit) fit ex lapide, ex quo & id
 Chalcitin vocãt: vt fit sudor quidam
 eius lapidis (nempe Chalcitidis) in
 spumam coagulati.

De figuris lapidum, &c.

Balanitæ genus alterum, æris Corinthij colorem imitatur, vt Plinius tradit. Chalcophonos nigra est (gemma,) sed illisa æris tinnitum reddit, tragœdis, vt suadent, gestanda, Plinius lib. 37. cap. 10. Sic & Pirnensi marmoris simile Hanoberanum, lapidi percussum, tinnitum reddit, vt obseruauit Agricola. In alpibus reperitur faxi fissilis genus rubicundum, quod mutua collisione laminarum in quas soluitur, sonû argutû æris propemodû lædit. Alabastritæ aut Phengitæ genus è quo specularia fiunt, & quod digito percussum vitri aut æris modo sonet, quale sit, iam suprâ inter ea quæ ab igne denominantur dixi. Ostracias quoq; digitis percussus, tanquã olla sonitum edit, Agricola teste.

Chalcedonius apud veteres nullus est: quod moneo ne quis putet, hanc quoque gemmam ab ære dictam esse. Apocalypseos quidem cap. 21. inter gemmas xij. *καλλιδιδυ* numeratur, vbi

Hic-

Hieronymus & Erasmus Rot. vertunt Calcedonium: sed Græca vox corrupta videtur, legendum quæ *καρχυδόνιον*, id est, Carchedonius: quæ species est Carbunculi gemmæ, Grañati nomine hodie celebris, à Carchedone, id est, Carthagine, vrbe totius Africæ olim potentissima: à cuius opulentia Carchedonios fuisse vocatos, non quæ circa Carthaginem inuenirentur, sed quòd à Pœnis negociatoribus Romam afferrentur, author est Plinius lib. 37. cap. 7. Hanc nostram sententiam non dubito, quin doctissimus quisque sit approbaturus: si quis tamen morosior Calcedonij vocabulum retinere velit, quoniam & Græce ferè in Apocalypsi ita scribatur, & hodie in multorum ore sit Calcedonius lapis: fruatur ille opinione sua: sed ita quoque *χαλκιδόνιον* in Græco legendum foret: & Latinè Chalcedonius, c. aspirato. Est autem Chalcedon vrbs Bithyniæ iuxta Bosphorum Thracium, ex oppo-

De figuris lapidum, &c.

sito Byzantij: à qua tamē ciuitate gē-
mam vllam denominari veterum ne-
mo tradidit, quod sciā. Qui verò ho-
die nescio quomodo Chalcedonij
vulgò dicuntur, ad Onychem & Mur-
rhinam veterum ab eruditis referun-
tur. Iaspidē turbidam Chalcidia mit-
tit, inquit Plinius. Chalcosmaragdos
è Cypro adfertur, turbida æreis venis,
Plinius li. 37. cap. 5. ¶ Chalcolibanon,
χαλκολίβανον in Sacris, Apocal. cap. 1.
dictio est composita ex ære & thure,
vt quidam scribunt: aut fortè à Liba-
no mōte. Suidas indicat esse genus e-
lectri, preciosius auro: Electrum autē
esse sui generis aurum, (χρυσίον ἀμότυ-
πον) conflariq; ex vitro & lapide, (ὄ-
λων καὶ λίθου,) testans eius temperaturę
fuisse mensam sanctam magnę (vt ipse
vocat) Ecclesię. Videtur autem λίθου,
nō quemuis lapidem, sed preciosum
significare, & fortè ex vitro ac gem-
mis quibusdam pellucidis in vnum
conflatis, genus hoc electri, aurum
aliter

aliter ὁμωνύμως dictum, cōficiēbatur.

Adamantis species Cypria vocata, vergit in æreum colorem. Armatura lapidum quorundam, ferro aut æri polito similis est. Orichalcum secundum Grammaticos est æs aurei coloris, quod in montibus inuenitur, vnde nomē traxit. At nostrum orichalcum, artis, non naturæ opus est: nec ex vllis montibus aut fodinis eruitur, sed genere quodam cadmiæ æs ita tingitur, vt aurum præ se ferat. Cicero tertio Officiorum: Si quis aurum vendens, inquit, orichalcum se putet vendere, indicētne ei vir bonus aurum illud esse? Tibia vineta orichalco, Horatius de Arte, prima & secunda correptis. Sunt qui Aurichalcum scribant, — — — κνημίδας ὀρειχάλκιο φαεινῶ, Hesiodus in Clypeo Herculis. vbi interpres: ὀρείχαλκος, τὸ λευκὸν χαλκωμα, ὃν ὄρεισι γινέσκειται. ἄλλοι δὲ φασὶν ὄρει χαλκὸν εἶναι ἕλλω ἢ ἀ μεταλλικῶ, χαλκῶ τιμωτόραν.

De figuris lapidum, &c.

Ferrum, Græcis est σιδῆρος. Ferrugo, rubigo ferri, ἰὸς σιδῆρος. cuius color foris quidem, è fusco ruffoq; mixtis ad cœruleum tendit. vnde ferrugineus color in hyacinthis & violis celebratus. hodie violaceum colorem vocant, vt quibusdam placet. mihi paulò nigrior, vel cœruleo saturatioꝝ in hyacintho quàm in viola videtur: etsi apud Claudianum 2. de raptu Proserpinæ legimus,

--- *dulci violas ferrugine pingit.*

Proximus quidem, si non idem, color est, & à violis ianthinus, ab hyacinthis (quos Vergilius ferrugineos cognominat, Hyacinthinus dicitur. Sunt q; eundem castaneæ colorem faciunt, (vulgò *Restenenbraun / Nägelesarb.*) q; tamen paulò plus ruffi, minùs autem cærulei habere videtur. Rasæ verò ferruginis color alius est, & nigredine remissa ruffescit magis, vt xerampelinus. Σιδῆρος dicitur aut cognominatur potius terra vbi fodit, vel è qua coquitur

æoquitur ferrum. Magnès quoque, Heraclius vel Hercules lapis aliter dictus, (quod nomen tamé etiam Coticulæ aliqui tribuunt,) Siderites (Plinio etiam teste) meritò vocatur. nam ferrum facie ac pondere naturaq; representat, & eiusdem scobem particulásque minores, vt acus, annulos, summa cum admiratione ad se trahit.

Orites globosa, (aliás glebosa, meliùs) specie, à quibusdam & Siderites vocatur, ignem non sentiens. Plinius lib. 37. cap. 10. Eiusdem verò libri cap. 4. Adamantis (inquit) duritia inenarrabilis est, simulq; ignium victrix natura, & nunq; incalescens. Huius species Cypria vocata, vergit in æreú coloré: post húc est Siderites, ferrei splendoris, pondere ante cæteros, sed natura dissimilis. nam & ictibus frangitur, & alio Adamate pforari potest, quod & Cyprio euenit: breuiterq; vt degeneres, nominis tantum autoritaté habent. Sic ille. vnde Oriten, & Sideri-

De figuris lapidum, &c.

æen, Adamantum generis esse aliquis
conijciat: sed cū capite decimo igni-
bus hanc gemmam (Sideriten) cede-
re neget: quarto, optimo Adamâti so-
lūm id tribuit, sicut & inuictam ad i-
ctus vim: sideritem degenerem ictib⁹
frangi ait, vnde & ignibus eundem ce-
dere verisimile fuerit: si modò non o-
mnis adamas cedit, eatenus saltem vt
incalescat. Orpheus inter lapides the-
riacos, vt ita dicam, id est, serpentium
morsibus resistentes, Ostriten nume-
rat, ὄστρίτω, si modò rectè legitur in lē-
māte simul & carmine:

Ναῦ δὲ καὶ ὄστρίτω οἶνω λίθου γνῆριφαντας.

Fortè autem ὄστρίτω legendum, vel
ὄρείτω, aut ἔρίτω, propter carmē. In-
ferius enim legimus,

τοῖου γὰρ Βροῦσιμ ἀργήονα τίκῃν ὄρείτω.
[aliās, ὄφείτω, quod non probo.]

Eundē verò & Sideriten nominat:
& lapidem facit subasperū, nigrican-
tē, densum, solidū, circundantib. eum
vndiq; fibris quibusdam rugosis.

Αμφί

Ἄμφι δὲ μὴ κύκλω πρὸς τ' ἀμφότερα πάντες
θγνίνω

Ἰκελοι ῥυτίθεσιρ ἀπὸ γράβδω τανύονται.

Agricola hæc nō consideravit, nec alius quod sciam. Cauēdum autē nec ubi Magnes & Adamas, cum vterque Siderites dicatur, cōfundantur: quod fortè fecit Plinius cum Oriten glebo-
sa specie esse tradit, quod cōuenit Magnetiseu Magnetidi: & ignē nō sentire, quod Adamāti tribuit. Orphei certè Orites Magnetidi potiùs quàm Adamāti cognatus fuerit, cum intra corpus fumatur cōtra serpentiū morsus: Adamas autē veneni rationē habeat intrò sumptus: Quin & tritū è vino bibi iubet, cū Adamas nō teratur: & in ignē proijci, vt odore suo serpentes fuget: Adamas autem ignibus inuictus, nullum proculdubio halitum odorém ve emitter. Obijci potest, Orpheum de Magnete statim antea egisse: vt hic Magnes esse non possit. Respondeo, De Magnete poetam priùs

De figuris lapidum, &c.

egisse ultimo loco inter lapides dijs
gratos & sacrificijs adhibendos: Ori-
ten verò, non ipsum Magnetem sim-
pliciter, sed eius speciem, primum fa-
cere inter illos qui moribus venena-
tis aduersentur. De fibris illis rugarũ
similibus, quæ lapidem vndiquaque
ambiant, quærendum. Sunt autẽ for-
tè nihil quàm lineæ quædam aut striæ,
quales in Schisto lapide visuntur: qui
species est hæmatitæ, vt hæmatites
Magnetis, (vnde & Hæmatites Mag-
nes pro Hæmatite simpliciter à Plinio
dicitur,) etsi nõ eadem attrahendi fer-
ri natura præditus. Quod ad nomen
ipsum, Magnes à Latinis scribitur, Pli-
nio & alijs: à Græcis ferè *μαγνήτις*, ἢ (*ἢ*
μαγνήτις τε καὶ ἠρακλεία καλομένη, Gale-
nus lib. 9. Simpliciu,) vt subaudiatur
λίθος, ab Orphæo etiam *μάγνησσα*. A
Magnesia enim vrbs nomine, (quarũ
altera Macedoniæ, altera Asiæ est: ab
vtraq; autem hunc lapidem mitti Plin-
ius è Sotaco repetit,) Magnetes vel
Magnes-

Magnesijs populi dicuntur, masc. gene-
re. nam & regio ipsa Macedonia Ma-
gnesia vocatur. μαγνήτις verò & μά-
γνησα, gétilia fœminini generis sunt.
Longè verò alia est Magnetis illa lapi-
di speculari similis, de qua scripsi su-
prá. Libuit &
picturam Ma-
gnetis híc ad-
dere, quæ cú
per se rectè ex-
primi nõ pos-
set, ferri sco-
bem qua tra-

hit, ab eo hærentem expressi, sicuti &
acum, vt ferrum esse intelligeretur.

Redeo ad nomen *ὄσπεϊτος*: quod et-
si iam dicto Orphei loco malè pro *ὄρεϊ-
tus* mihi positum videtur, & ipsum ta-
men lapidis ostreo similis nomen es-
se non negárim: vt ab Ostreo deriue-
tur *ὄσπεϊτος*, syllabis quatuor: vel *ὄσπέι-
tus* tribus, carminis gratia. Nec tamé
hunc esse putárim Philoginon (ubi for

De figuris lapidum, &c.

re phloginon legendum à colore flammeo: aut
philogynon per γ. in penult.) dictum aliter
gemmam, quam & Chrysitē vocant,
inquit Plinius, ostreae Atticae assimu-
latam in Aegypto. ubi ochreae, non o-
streae legendum censeo, ut supra etiā
monuit. Ostraciti ostreae nomen & si-
militudinem dedere, Plinius: quem in
hoc deceptum dixerim, quod ostrac-
cum pro ostreo accepisse videatur:
cum & res sint diuersae, & qui deno-
minantur ab utraque lapides, plurimū
differant. Ab ostraco enim, id est, tes-
tae figulina (cui quidem etiam testae
concharum & turbinatorum in ma-
ri animantium comparantur. quae ab
hoc ipso etiam ὄστρακόδωρα generali
vocabulo, & ὄστρα per ε. diphthongū
in penultima, appellantur: ὄστρα enim
eorum species una sunt, per ε. nudum
in penult.) ostracias vel ostracites de-
riuant: quae duo nomina leguntur apud
Plin. lib. 37. ca. 10. Ostracias siue ostrac-
cites (inquit) est testacea, durior: altera
Acha-

Achata similis, nisi quod Achates politura pinguescit: duriori tanta inest vis, ut alia gemma scalpani fragmentis eius. Idem lib. 36. Ostracite similitudinem testem habet: usus eorum pro pumice ad laevigandam cutem. Agricola Ostracitem Germanice interpretatur, *Zopffstein*: Ostraciam alteram vero, *Eursaffyr*. quo nomine mihi ostensa est gemma saturatissimi Indici colore: qui ostendebat gemmarius magni precij esse dicebat, praeduram, ita ut alias gemmas incideret. maioris autem precij esse in eo genere, cui aurei coloris aliquid mixtum esset. Germanicum nomen, à Lyncean aliunde ei factum sit, nescio: cum Lyncurio quidem nihil ei commune video. Ex Ostracite (inquit idem) natura in Hildeshemio tractu inter antrum & charadram, facit Hæmatitem, ars ex Magnete. utraque vredo. Et alibi: Ad cutem laevigandam & pilos amovendos convenit ostracites, ita dictus quod testem similis sit. Eum iuniores Graeci λιθόστρεον

De figuris lapidum, &c.

videntur nominasse, vt ab ostracorū
testis distinguerent: veteres & Cera-
miten, cum testæ habet colorem: &
cheramidē, maximè cum eum cœru-
leæ bullæ cingunt Ex crustis constat:
facileq; findi potest. digitis percussus,
tanquam olla sonitum edit. Hodie re-
peritur in Hildeshemio circa antrum
à nanis appellatum, colore subrubēs.
Eum tractum, vt dixi, quondam arsis-
se, multa indicant. Exiccat ostracites,
& astringit, &c. Quod ad remedia
quidem fortè non multùm interest
Ostraciten testis similem, & Ostreiten
lapidem similem ostreis confundi. Cę-
terùm vt ostreorum quæ propriè sic
dicuntur testa superficiem valdè aspe-
ram & inæqualem habet, vt ea ratio-
ne pumicisvicaria esse possit, sic & O-
stracites vel Ostreites potiùs lapis.
[De ostracodermis quidem varijs in
lapides conuersis, infrà suo loco dice-
mus.] Ostraciæ alteri translucida vi-
riditas est mixta nigrore. Eius fragmē-
tis

tis quidam nostris etiam temporibus
 alias gemmas scalpunt, Agricola. A
 Siderite prædicto utroque differre vide ^{Siderites.}
 tur is cuius similiter lib. 37. cap. 10. me
 minit Plinius, his verbis: Siderites fer
 ro similis, & litigio illata discordias
 facit: quæque nascitur in Aethiopia Si
 deropœcilos ex ea fit, variatibus gut
 tis. Pyriten quoque (inquit Hermola
 us Barbarus) sunt qui Sideriten vocit
 ent. Siderites denique alius, idem qui
 Basaltes videtur Agricolæ initio libri
 6. de nat. foss. vbi paruas quosdam la
 pides, gemis ferè adnumeratos, à ma
 gnis quibusdam sola magnitudine dif
 ferre scribit. ¶ Idæi dactyli in Creta
 ferreo colore pollicem humanum ex
 primunt, Plinius. Basaltes ferrum co
 lore & duritie æmulatur: unde & no
 men inuenit, ut Capite 1. ostendi. Af
 bestos in Arcadiæ montibus nascit,
 coloris ferrei, Plinius. Machæra la
 pis ferro similis, proximo capite mox
 dicetur. Armatura quorundam la

De figuris lapidum, &c.

pidum dicta, similitudinem gerit ferri aut æris.

Postremò à plumbo, quod Græcis *μόλυβδος* est, nominatur lapis plumbarius: plumbago, quæ Græcis *μόλυβδακνα* est, & alio nomine Galena. itè Lithargyri, id est, Argenti spumæ species tertia ac vilissima, ab eodem Molybditis cognominatur. Lapidis è quo plumbum candidum fit, colore est quæ dicitur Lupi spuma, Agricola. *¶* Hæmatiten quarti generis, cœctum, Militen vocari Sotacus tradit.

Boleniæ nimbo inveniuntur glebæ similitudine, Plinius. ⑥

DE FOSSILIBVS REBVS

quæ natura similes sunt rei alicui artificiosæ, ordine literarum.

Caput V.

ARmatura. Ea quam metallici vocant Armaturam, (inquit Agricola-

agricola: et in Harnisch Germanicè,) quod
ferri politi aut æris similitudinem ge-
rat. at neutrum metallum non modò
est; sed ne tantillum quidem illius ex
eo potest confici. verùm est veluti na-
turæ rudimentum ea metalla facere
discientis. Lapis verò qui tandem fue-
rit hac armatura indutus, *Hoplites* Hoplites
Græcè dici potest. Armari autem so-
let saxum scissile: vnde interdum alte-
rum venæ latus ad longitudinem sex
pedum, aut ampliùs, ferri politi mo-
do splendescit. Similiter cornu Am-
monis & alij lapides armantur: sed eo-
rum arma ex auro vel orichalco poli-
to plerunq; videntur esse facta.

Μάχαρα, id est, culter vel gladius di-
ctus lapis, reperitur in Berecynthio
monte Phrygiæ, ferro similis: quem si-
quis inuenerit quo tempore myste-
ria Matris deùm peraguntur, in furo-
rem incipere fertur, Plutarchus in li-
bro de fluuijs.

De figuris lapidum, &c.

Essedorum & staticulorum speciem Achatæ aliquando reddunt, Plin.

Molæ figurâ representat lapis molaris Vulfinijs inuentus, Agricola.

Ollæ alicubi effodiuntur, natiuæ, molles in terra, foris lapidescunt, vt Ge. Agricola tradit: & Germanicè interpretatur Erdtöpf: sicuti Ostracité Topffstein. Nonnullis in locis Germaniæ effodiuntur etiam urnæ fictiles, in quibus cineres mortuorum cõbustorum conditi fuerât, antequam religio Christiana recepta fuerat, eas imperitum vulgus intra terrâ esse natas sibi persuadet, Idem.

Pani similis est lapis rotundus: quẽ Dæmonis panem nominât prope Rotuillam Heluetijs finitimũ oppidũ.

Patinæ in modum excauati. Pli-
n^{ius} dicit Hephæstites in Coryco
natum speculi naturam habere in reddẽ
dis imaginibus, quanquam rutilum.
Nomen ex eo inuenit, quòd in Solem
additus (*positus*) aridam materiam ac-
cen-

scendat, non aliter ac speculum concavum sulfurata, stramina, sarmenta. Id genus lapides in rubro nigri coloris reperiunt Hildeshemi in fossa moeniorum, qua spectat Septentriones. in modum verò patinæ excavati sunt, & aurea armatura rutilant. quare & reddunt imaginem, & ob Solis radios obuersi aridam materiam accendunt, Agricola.

In Rotæ figuram formatur Trochitæ ab ea ipsa dicti. De quo idem Agricola: Cum lapide Iudaico (inquit) cognitionem habet Trochites. Etenim cum ei natura dederit tympani figuram, eius pars rotunda læuis est, vtraque verò lata habet quendam quasi modulum, (modiolum:) à quo vndique radij ad extimam orbis partem, quæ ipsis est loco canthorum, procedunt ita eminentes, vt striæ fiant. Multum variant quantitate: sed minimus adeò parvus est, vt maximus decuplò maior sit. Maximus verò est latus digi

De figuris lapidum, &c.

tum transuersum: crassus tertiam eiusdem partem, aut amplius. Differt colore. nam aut cinereus est, aut nigricat, aut luteus est. sed is magis propter contagionem terræ talis esse solet. in tus enim cæteris candidior. Omnis fractus lapidis Iudaici instar læuis est, & nitet. Frangitur autem similiter ut ille, in longum, latum, obliquum. In acetum impositus, ut Astroites, bullas agit: atque etiam reperitur interdum quæ se tanquam Astroites moueat de loco. At ex trochitis nondum separatim constat Entrochos: modò ex binis, modò ex ternis, modò ex quaternis, nunc verò ex pluribus: viceni enim sic inueniuntur coniuncti. Eius duæ sunt species: aut enim æqualiter teres est, aut teres quidem, sed pars eius media tumet, utrumque caput strictius est. Cuius autem trochitæ radios habent eminentes, in eo, qua parte duo committuntur, semper inesse cingulum reortum videtur: at cuius humiles, ca-
rent

Entro-
chos.

rent cingulo, totiꝫ læues sunt. Trochitæ verò sic coniunguntur, vt vnius radij ingrediãtur in alterius strias. En trochi quidem tumidi trochitæ, plerunqꝫ humiles admodum habent radios, quin sepe numero lapis informis reperitur vnà cum trochite & entrocho, rotæ in se continens figurã: quæ in eo quasi quædam radix, trochitis iam abruptis, remansit. Hos autem lapides gignit Saxonia ad Hildesheimũ ultra montem Mauricij, in commissuris marmoris in cinereo candidi, & in terra glutinosa, &c. Hæc Agricola: qui Trochiten interpretatur *Spangen oder Kederstein*. Ego quem à viro quodã nobili accepi, sequenti pagina expressũ apponã: tũ singularẽ, tũ ternos iũctos. Lapis est fuscus, satis durus, in medio centrũ habet cũ leui iudicio modioli: in circuitu radij eminẽtes apparẽt, interuallis medijs cauis. si cohæretes se pares, singulis vtrinqꝫ veluti sigillo impressa rotæ species videt:

De figuris lapidum, &c.

vt Rotæ sigillum non ineptè hic lapis vocari queat. Figura autem eius hæc est.

Belemnites
Sagittæ (quæ
Βελεμνον Græ-
cis dicitur) ef-
figiè repræsen-
tat. quare Saxo-
nes eum voca-
bulo ex ephial

te & sagitta cōposito (Alpfessche/ Alpf-
schoss,) nominant: potumq; contra e-
iusmodi suppressiones & noctis ludi-
bria valere dicunt, ac fascinationibus
occurrere. hunc lapidem hodie qui-
dam medici pro lyncurio habent &
vtuntur, qui ex vrina Lyncis non cō-
creuit: nec enim vllum tale fuit Lyn-
curium. sed veteres scriptores succi-
num, vt dixi, sic appellarunt, quòd i-
psis opinione persuasum esset ex vri-
na lyncis fieri. Si quis tamen vnquam

Lyncuriū. Græcorum Lyncurium, quod nō est
se

set Succinum, vidit, hos belemnitas, opinor, vidit. nam ex eis quidam succini Falerni habent colorem, & pellucet: quidam paleas aliasq; res minutas, tanquam Succinū ad se alliciunt. reperitur autem belemnites in pluribus Germaniæ locis. Belemnites est aut cinereus, aut candicans, aut in rubro niger, qui omnes inveniuntur Hildesheimi: aut Succini Falerni colore, vt Prussicus & Pomeranicus. vltus vel candidus fit, vel in candido cinereus. vterque reperitur inter urbem Hildesheimum & arcem Marienburgum in marmore antri, quod à nanis appellant, ad sinistram. nam locū illum quondam arsisse alia multa, præter huius lapidis odorem, indicant. quin aurea armatura non modò belemnitem Hildesheimi in fossa mœniorum generatum ortu, sed eius etiã radicem conuestit extrinsecus: quæ armatura sine arte mirificè nitet, atq;

De figuris lapidum, &c.

imaginem instar speculi reddit. belemnitæ autem si confricentur, ex eis quædam olent cornu bouis limatum aut vstum, vt Hildesheimi in marmoris eiusdem odoris commissuris nati: aliqui sine odore sunt, vt reliqui. diuersa verò est ipsis magnitudo. cum enim maximis esse soleat digiti longitudo & crassitudo, Hildesheimijs in fossa mœniorum, quæ spectat ad Septentriones, repertis, est interdum sesquipedis longitudo, brachij crassitudo. at figura omnibus est sagittæ ex ampla radice deficientis in tenuissimam aciem: omnibus à natura inest quædam quasi rima, qua fit ut facilius in longitudinem diffindantur, sed ea pellucidis magis quàm cæteris est cõspicua. eadem interdum aurea armatura vestitur intus. in alijs præterea inest terra, in alijs arena, in alijs lapis, qui non ipse solum vt Belemnitæ in conum acutum est turbinatus, sed etiam arena

na & terra. verùm lapis quem continet Belemnites aurei coloris armatura tectus, plerunque constat ex crustis, tanquam membranis quibusdã primo latis, mox magis ac magis strictis. quoniam verò Belemnitæ exiccant, Prussicis & Pomeranicis chirurgi curant vulnera: ijsdem medici, & Saxones suis, non aliter ac lapide Iudaico frangunt calculos. Hæc Agricola.

Belemnitæ icones hîc positas, secundum numeros deinceps enarrabimus.

Nn 2

De figuris lapidum, &c.

1. Belemnites, vel Dactylus Idæus, maior: sic dictus à figura sagittæ: vnde & Germani quidã *Alpschoss*, hoc est, sagittam Incubi appellant. Nigricat, & radios à centro diffundit, vt apparet: solidus, excepta basi: sicut etiam cornua animalium aliquouſq; caua sunt, inde solida. Accedunt autem odore quoque ad cornu vel os vſtum, aut felium ferè vrinã. Substantia friabilis ferè est, colore nigricat. Quidam ex eis fracti fuisse videntur, & rursus sponte coagulati.

2. Eiusdem basis cõcaua in medio, terram vellutum continens.

3. Eiusdẽ alia species, intus atra & læuissima, nullis radijs, foris albicãs, tanquam crusta è creta inducta: substantia ei durissima, vt & ignem emittat tanquã Silex. foetoris nihil habet, magnitudine & figura, cacuminis etiã modicè inclinati, pollicis articulũ superiorem referens.

4. Belénitæ radiati species minor,
linea

linea per medium diuisa, & ad lucem
 perspicua: minus nigra, è fusca candi-
 cans, vel etiam subruffa, obscuriùs ra-
 diata: nec ita foetida: quã multi phar-
 macopolæ habent pro lapide Lyncis:
 eam præsertim speciem, quæ parte al-
 tera pellucet, & subruffi coloris est, li-
 nea mediam secundum longitudinẽ
 diuidente. Hic in Borussia prope Re-
 giomontem magna copia ex monte
 effoditur, à veteribus ob perspicuita-
 tem, vt Io. Kentmanus ad me scripsit,
 Lyncurius appellatus. Sagittæ no-
 mine Italos audio, non Belæmnitem
 nostrum, sed Glossopetram nuncupa-
 re, vulgò Saëta: in qua quidem non to-
 tum sagittæ telum, sed mucro ferreus
 tantùm repræsentatur, cum suis bar-
 bulis, vt ita vocem, quas Græci ἀκίδας
 vocant. has enim aliqui ὄγκος τοῦ βέλους
 καὶ πώγωνας apud Hippocratem inter-
 pretantur: (Galenus simpliciter ferrũ
 teli:) ego non ὄγκος, sed ὄγκίνος, (id est,
 uncus) legerim. βέλους δὲ ἀκίδος ὄγκος

De figuris lapidum, &c.

καὶ πῶρον δὲ καλοῦται, Pollux. sed ali-
bi melius: καὶ τὸ ἀκίδιον ὄγκινος Ἄ: οἱ πῶρον
καλάμω. Lapis Belemnites omnis
plerunq; constat cortice, & parte in-
teriore ceu carne: nonnullis etiā me-
dulla inest mollior. Germani qui-
dam hunc lapidem vocāt Luchstein.
id est, Lynceis lapidem: [etsi pharma-
copolæ quidam, non quamvis huius
speciem, vt dixi, sed minorem, sub-
ruffam, & aliqua ex parte pellucen-
tem, pro Lynceo lapide vsurpant:] a-
lij Schosstein, à similitudine teli quod
schos vocamus, vnde etiam ad vulne-
ra prodesse conijciunt, & ad pleurit-
dem, quæ veluti telum quoddam in-
ternum vno in loco pungit & affli-
git, tanquam ex ipsis rerum formis a-
figuris vsus earum & remedia indi-
cante natura. Alij Rappenstein, id est
Coracian aut Coruinum lapidem, si-
ue à colore nigro, quo species eius
quædam colorantur: siue, vt quidam
nugantur, à coruini veretri similitu-
dine.

dine. Ad renum calculos in Hispania eius usum esse accepi. vstus quidem videretur mihi vtilior, saxifraga præsertim & alijs admixtis: aut potiùs liquor, in quo macerata hæc fuerint, colatus. Dentes etiam vstus expurgat: posset autem odoris gratia aliquid iridis misceri. Malleo percussus, per transuersum plerunque frangitur, & graue olet intus vt dictum est: & ne vstus quidem virus illud deponit. Sunt qui oculis equorum ad exterendas cicatrices, vstum insent. Audio & ad vitrum nescio quem eius usum esse, & Alabandicum nescio quàm rectè appellari. Reperitur circa Siblingam pagum, qui Scaphusia Heluetico oppido, itinere duarum horarum distat: & in vicinia, supra Hallouiam, & iuxta Aezingam, in agris asperis, lapidosis, & soli rubentis, ni fallor. aliquando etiam in aruis, vbi franguntur aratris. Integros etiam reperiri aiunt, fusi quadã

De figuris lapidum, &c.

feu rhombi oblongi vtrinque mucronati specie, aut pyramidis potius duplicis iunctis inuicem basibus, mucronibus autem oppositis. Sed tales videre nondum mihi contigit. Is qui tertio loco pictus à nobis exhibitus est, præ cæteris videtur dactyli Idæi nomine dignus, à dactyli, id est, digiti, pollicis præsertim, humani similitudine. nam & crassitudine ferè pollicis est, & in terete figura latiusculus ad latera, & obtusior in extremo: & instar pollicis porrecti in summo inclinatur modicè in obliquum: & cute candida vestitur. Idæi Dactyli, inquit Plinius, in Creta ferreo colore pollicem humanum exprimunt. Ferreus quidè, si pro nigro accipiatur, his etiam magis conuenerit: sicuti & durities ferri. Idæi autem ab Ida Cretæ monte dicti videntur: in quo nimirum nascuntur: à cuius montis, aut alterius fortè cognominis iuxta Ilium nomine, nascetes in eo, aut etiam in alijs, sed altissimis

mis tātum, quales sunt Alpes nostræ, medici veteres Græci Idæas quasdam plantas cognominarunt. Ab eodem quidem Cretæ monte, Corybantes etiam olim similiter Daçtyli Idæi dicti sunt, hos Iouem nutriuisse fabulatur: & ne vagitu puer proderetur, nouo Iusuf genere excogitato, clypeolis æneis inter se concursantes, æris tinnitu & numerosi pedis compositione, qui daçtylus inde dictus est, Saturnū fefellerunt. Petrus Bellonius Singularium suorum lib. i. cap. 15. tradit hūc lapidem, Daçtylum Idæum seu Belemniten (non enim distinguit) in monte diui Iohannis dicto prope Lucemburgum oppidum nasci tanta copia, vt cum Gallorum rex Franciscus munimentum eo in monte extrui iussisset, fossores cum tres passus profunditatis exegissent, nihil vberius his lapidibus inuenerint. eosdemq; falso lapidum Lyncis nomine pharmacopœis diuendi. Pæoniam tum alijs nomi-

De figuris lapidum, &c.

nibus diuersis, tum Dactylum Idaeum quoq; olim vocatam obseruauimus: ab eo nimirum, quod Pæoniæ foeminae radices, bulbosæ ferè seu nodosæ, & huic lapidi figuræ similes, sicut & Hastulæ regiæ radices, nasci soleant. In horum lapidum genere maximum aliqui Ceraunité vocant, vti supra etiam monui: ego Plinij Astrapiam esse puto. Vnum ex eis depictum diligentissimus Kentmanus ad me misit, nouem digitos longum, diametro in basi (quæ radijs distinguitur) duorū pollicum, colore fusco in cinereo: his verbis adscriptis: Hic maior lapis, vulgò Ceraunites vocatur: sed malé. nam Hildeshemi in fossa circum mœnia reperitur: & alterius lapidis reuè attritu, vt cornu vstulatum olet. sed alij ibidem inueniuntur odoris expertes. Idem Geppingæ in ducatu Vvirtembergensi, quatuor miliaribus à Tubinga, in magna copia ex agris inter
aran-

arandum eruitur. Differentiæ eius plures sunt. Inuenitur enim cinereus, qui olet vt cornu bouis vstum: Alius cinereus, qui non olet, lapidem in se continens: Alius eiusdem coloris, sine odore, terram continens: Pel lucidus: Albus: Niger radiatus: Cinereus & lucidus, quem audio in Italia nonnullos Pnigitin, (nescio quàm rectè,) & lapidem Alabandicum nominare. Ego in arce prope Roteuillam apud baronē Vvilhelmum Vvernerum, lapidem Belemnitæ similem vidi, pedalem ferè, non radiatum: in cuius superficie animalcula quædã, vt lacerti, eminebant. Cum Dactylo Idæo similitudinem aliquam habet lapis, quem Steatitæ nomine infrà exhibebo, arte fortassis ita sectus: vnicum enim vidi.

Androdamas argenti nitorem habet, vt Adamas, quadrata, & semper Tessellis similis, Plinius. Sic & Pyritæ quidam.

De figuris lapidum, &c.

A Testæ figlinę similitudine Ceramites, *κεραμίτης*, lapis à Græcis dictus videtur: sicut & Ostracites: quem tamé Plinius pro Ostreite (id est, Ostreo conchæ marinæ priuatim dictæ, simili lapide, aut Ostreo ipso in lapidem conuerso,) accepit: vt pluribus supra Cap. 4. in Sideritæ lapidis mentione indicaui. Ceramites eadem esset quã Ostraciten vocant, nisi quòd hæc cœruleæ interdum bullæ cingunt, Plinius: qui Cadmiæ etiam speciem Ostracitin vocat, totam nigram, & cæterarum sordidissimam. *Κεραμῖς* Græca dictio testam vel tegulam significans, ad Germanicum Scherb accedit: & κ. literam Græci quidam, tanquam Sch. proferunt. Plinij quidam codices habent Cheramides, ego Ceramites vel Ceramoides (*κεραμοειδής*) legerim: vt pro Cepionide, *κεπιοειδής* in eodem.

Tigni erecti similitudinē habet Balsates Misenus & Syenites: Trabis (*träf-*
uer-

versæ) saxa in Hildesheimio, Agricola.
Vide infra cap. 10.

Vitreâ specie nascitur gemma Belus dicta in Arbelis, nucis iuglandis magnitudine, Plinius.

DE REBUS ARTIFICIOSIS seu arte factis, ex metallis, lapidibus ac gemmis. Cap. VI.

DE rebus fossilibus quæ naturâ similes sint rei alicui artificiosæ, præcedenti capite dictum est: in hoc verò de artis operibus quæ ab homine fiunt ex metallo, lapide, aut gemma dicemus: sed paucis duntaxat, & speciminis gratia: omnia enim persequi nimis prolixum foret. Sequemur autem hîc quoq; literarum ordinem.

A. Ad ædificia & structuras lautiores adhibetur Marmora diuersa, præcipuè ad columnas, & incrustandos parietes, & sepulchra, &c. Marmora (inquit Agricola) non habent singu-

De figuris lapidum, &c.

laria nomina : sed vel ex coloribus qui eis insident, vel ex regionibus in quibus nascuntur, nominantur. De Alabastrite, quod nomen suum seruat in plerisque linguis, Latina, Græca, Germanica, alijs, (sicut & ipsum commune Marmoris nomen) non nihil diximus supra : item de Basalte. Marmor in metallis repertum Agricola *Spat* interpretatur. Aedificijs etiam alij lapides, saxa, calx & arena necessaria sunt: de quorum singulis multa Vitruuius, & Plinius. Gemmæ etiam ad eam aliquando magnitudinem perueniunt, vt pro saxis aut marmoribus ferè, ædibus sacris præcipuè ornandis accedant. Harum enim parietes Iaspide incrustatas vidit Erasmus Stella. Iaspide (inquit idem) multum nobilitatur nostra Cygnea Tumbantinorum, vbi tanta copia eruitur, vt ædificijs publicis (rudi tamen forma) à veteribus sit inclusa. Et rursus: Iuba author est Smaragdum, quã Cholam

lam vocant, ædificijs includi: idq̄ videntur in plerisq̄ Germaniæ templis. nam & illic in argenteis metallis inveniuntur. Pseudosmaragdi Theophrastus meminit: Eius fortè generis est, qui in Bohemia Pragæ in diui Viti sacello conspicitur, parietibus illic ex eo incrustatis. Alabastra siue pyxides vnguentariæ fiunt ex Alabastrite & Lygdino, iam inde à vetustis tēporibus, Agricola.

Annuli. Annulorū alij sine gēma fiunt ex quouis metallo. alij, aureis præsertim, gēma includitur in ea quā fundū (Græci σφραγιόνην similiter, vel *πυλίον, πυλίδα, σφραγιδοφυλάκιον,*) vocant. eaq̄ vel figurā habet aliquā, vel nullam. figurarū autē aliæ caux sunt: aliæ extant, quas ectypas, *ἄρ' ἑκ τῶν εἰρημῶν ἀρχαίων τῶν τύπων* appellant. Et quia gēmas aut sculpturas ectypas apud aucthores aliquando legimus, pauld̄ plura de his dicamus. Seneca de beneficijs libro 4. Paulus, inquit, Præto-

De figuris lapidum, &c.

rius in conuiuio quodam Tiberij Cæ-
faris habens imaginem ectypa & emi-
nente gemma. Vnde liquidò apparet
ectypon dici, cuius figura prominet,
ideoq; manifestior est: ἢ κατ' ὄνομα τὴν
τυπωμένην. quare etiam Grammatici
Græci ἐκτύπων interpretant φανε-
ρώτερον. Solent autem ferè platarum,
aliorumq; artificum, primæ imagines
seu exēplaria, οἱ τύποι, τὰ πρωτότυπα,
αἰσφραγίδες, caua effingi scalpive: ab
ijs verò impressis in molliore aliqua
& cedentem materiam imagines (εἰκό-
νες, ἀπεικασματα, ἐκσφραγίσματα, ἐκμα-
γεία, ἐμάγματα,) expressæ, extantesq;
redduntur, quæ protypas seu proto-
typos suas ideas, (τὰς πρὸ τῆς πομπῆς, vt
Platonicè loquar,) omnino imitant,
vnde & imagines dictæ, & referunt.
Sic & in annulis signatorijs figura ca-
ua, ἢ πρότυπον est: cera verò signata,
ἐκτυπομα. Plastæ ad suos typos,
argilla, gypso, & alijs vtuntur. Gem-
marij verò seu scalptores gemmarū,
οἱ λιθο-

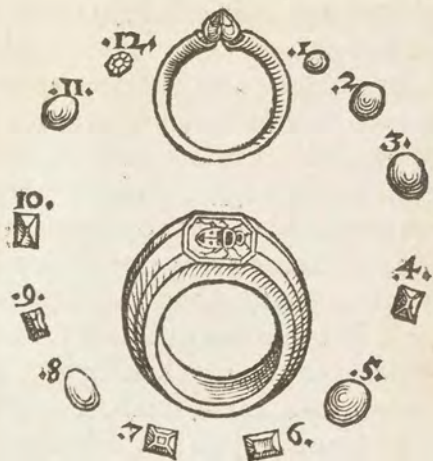
οἱ λιθογλύφοι, gemmas minùs duras ad hoc deligunt: vt quas Germani vulgò à leni mollitie puto, *Spectstein* appellant, & *Gammenhit*. sed aliter Agricola: Lapidis (inquit) quem, quia eius color candidus, pinguior videtur esse, Germani ex lardo nominauerunt, (quidam vocant *Gemmâ huiâ*, limes albus distinguit modò nigram, modò cineream materiam. Eius pars potissimùm candida latior, & Sarda, nostris tēporibus omnium maximè aptantur ad ectypas scalpturas. Natura quidem totum huius lapidis corpus vicissitudine quadam nigroris & candoris ornauit. Erasmus Stella *Gémohuidas* nominans, easdem veterū *Pæantides* non rectè facit. De eis etiã sunt *Mesomelæ* (*Mesomelanes*, aut *fœminino genere Mesomelænæ*) nigra vena quę libet colorem secante per medium. Vidi albicantes insculpta facie humana, ad magnitudinem & figuram denarij. Sic ille.

De figuris lapidum, &c.

Annulis sequenti pagina adiungemus figuram, qua annuli duo, & gemmæ in circuitu duodecim repræsentantur. Annulus minor gemmam cõtinet Adamantem. Maior totus Electro cõstat, eoque Falerno, siue Chryselectro, id est, aurei & pellucetis coloris, in quo animalculum quod in hortis reperitur cimum specie, rubro nigroq; colore distinctum, natura inhæsit. artifex massula tornata animalculo palę locum dedit. Hunc dono mihi misit è Polonia Antonius Snebergerus meus. Gemmæ in circuitu duodecim è nobilium numero sunt, quæ annulis includi solent: quas licebit duodecim Gemmarum in Pectorali siue Oraculo summi Pontificis in Vetere Testamento nominibus appellare, & suum cuique colorem addere: sicut nos in Corollario ad Epiphanij de Gemmis libellum monuimus.

An-

Annulus cum Callimo lapillo, duplici facie humana insigni, infra ponetur cap. II.

C. Capulis cultrorum & enchiridiorum aptatur Crystalli, Iaspides, & aliæ forsan gemmæ.

Cochlearia fiunt è Succino perquã elegancia. Item ex marmore Zeblicio, (vt Agricola nominat ab oppido Misena iuxta quod effodit: videt aut

De figuris lapidum, &c.

Ophitæ cognatum esse. nam vulgò etiam Serpentariâ nominant,) cochlearia, & pocula faciunt Miseni: quòd veneno resistere persuasi sint: atq; etiam globos, quibus mulieres siccât linea capitis velamina, cû ea lauerint: præterea crustas planas & conuexas, quibus calefactis nostri hyeme, cum in lecto cubiculari sunt, frigida fouent mēbra: & illis quidem pectus & ventrē: his latera, pedes, brachia. Ex hoc lapide facti cochlearis iconem reperies infrà hoc in capite in V. litera cum Vasis.

Corollæ precariæ figuram torquifimilem, infrà in O. litera posui.

Corpus metallicum, montis quadam specie, ex omni variorum metallorum & lapidum genere, ab artifice aliquo, maltha seu lithocolla tenaci, summa industria coagmentato, additis etiam ex argento instrumentis quibusdam fodinarum, & Metallicorū, hoc est, in fodinis laborantium operarum,

rarū, imaginibus aliquot sparsim, res admiratione & contemplatione digna, confici potest. Quale pulcherrimum & maximè varium, Ge. Fabriciū illustris Scholæ Rectorem Misene, virum multifaria doctrina consummatum, habere audio. quale etiam mihi is idem ex omnibus ferè fossilium rerum Ioachimicæ vallis differētis, sua & clarissimi apud Fribergenses Senatoris Valentini Grauij liberalitate ante annos aliquot fieri curauit. Quæ mihi sanè prima ferè & primaria, vt aliquid temporis studijq; succisui in his rebus cognoscendis ponerem, occasio extitit.

Cos. Cautes & Cotes in plurali numero ferè, sunt saxa dura & aspera. Cos in singulari, lapis quo cultri & alia ferramenta acuuntur, à Græco *αἰός* *vy* nimirum per aphæresin. Earum plures sunt differentiæ. Olearijs dictis oleum, quo trahāt aciem, illinitur. his tonfor nouaculas exacuit. Aquarias

De figuris lapidum, &c.

aqua madefaciūt. Colore sunt nigræ, virides, fuscæ, quædam album & nigrum alternant. Figura quadratę sunt aut fiunt: quædam è marmoribus, vt è Naxio, Naxiæ. Cotes autem magnę tympani figura è lapide molari duro fiunt, quas vel homo vel rotula versat. Aquariæ quædam fiunt etiam ex ligno in lapidem verso in Boëmia, ad Cracauicium arcem, in figuram ferè triangulam formatæ. Hęc Agricola: apud quem plura leges libro quinto de natura fossilium. Extat de Cote Ge. Pictorij carmen.

*HÆC SEQUENTIF
figura exhibentur.*

Cos duplex aquaria & olearia: quarum differentiã vel in tonstrinis facile est audire.

Cotricula, cum lineis auri graduum, & argenti ærisq; colorum.

Pugillaris è lamiuis Saxi nigri fissilis, cũ stylo ex eodem.

Coti-

Cotricula à Cote diminutum nomē
 est: ad cotis enim qua cultri acuun-
 tur figuram, quadrata formari solet,
 naturæ alioqui longè diuersæ, vt Ca-
 pite r. in Basalte diximus: è quo duris-
 simi & ferrei marmoris genere fieri so-
 let aut potest. Quãdoq; tñ etiã p par-
 ua cote accipitur, quam Gręci αὐσίον

De figuris lapidum, &c.

ad collyria terenda in vſu medicis,
Contra ſuffuſiones oculorum cum la-
cte in coticulis teritur, Plinius lib.31.
Coticulam qua aurum & argentum
probat, Græci βάσσωφ nominant,
aliqui χρυσίνδα, Lydium lapidem alij
vel Heracleum à locis vbi reperiēban-
tur. Lege Agricola lib.5. de nat. ſoſ-
ſilium, Ouidius Indicem:

— — periurāq; pectora vertit

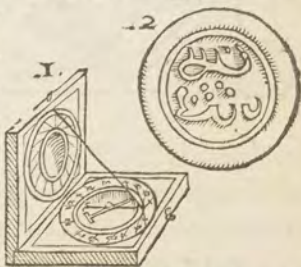
*In durum ſilicem, qui nunc quoque dici-
tur Index.*

Icon eius proximè retrò cum Co-
tibus habetur.

F. Facies hominum, imagines re-
rum, ſigna & literæ in varijs rebus ſoſ-
ſilibus, funduntur, imprimuntur, ſcal-
puntur. Exemplaria protypa fiunt
in argillis quibusdam, vel gypſo, aut
maſſa aliqua artiſicioſa, cui & ſpecu-
larem lapidem aliqui addunt: quoniã
non comburitur. His cauis metalla in-
fundūt, vt imagines ectypæ exprimā-
tur. Ectypæ etiam fiunt in argilla aut
alia

alia molliore materia, quæ typos ca-
uos habeant, imprimendo. Sic ex-
pressam faciē suam in argillis & mar-
gis aliquot diuersis orbiculari figura,
in alijs verò insignia familiæ Ioannes
Kentmanus ad me misit: quarum spe-
cimen sequenti pagina exhibeo: etsi
facies non satis probè expressa est, me-
lius facta à principio Catalogi rerum
fossilium ab eo editi: vbi familię quo-
que insignia nonnihil variant, orna-
mentis quibusdam Ferdinandi Cæsa-
ris liberalitate additis, corona nempe
capiti, & brachio armilla, vt viri vir-
tus & doctrina merebātur. [Sic à Tur-

cis terra Lem-
nia alięq; Ara-
bicus literis in-
signiuntur: vt
in apposita fi-
gura apparet,
cui etiā Horo-
logiū additū
est, ppter Magnetē à nobis delineatū]

De figuris lapidum, &c.

Addidi & effigiem resurgentis Do-
mini argillæ Syriacæ impressam: quã
nuper Iohannes Kentmanus pro ra-
rissimo munere ad me dedit, his ver-
bis in Epistola adscriptis: Mitto ima-
gun-

gunculam quandam ex ista terra factam, quam ipse filius Dei, pedibus suis calcavit, cum pro nobis miseris victima fieret. Quam imaginem dono accepi à viro nobili Volrado à Vvatzdorff. is secum ex terra Sancta attulit: & mihi retulit, Monachos eius loci nonnullos, qui ad Sanctam terram accedunt, cum magna testificatione amoris sui peregrinatores eiusmodi dono solere ornare. Hęc ille.

[*Adiunximus & aliam rutilam, Capre
icone insignem, quam pro vera Lemnia Fr.
Calceolarius Veronensis pharmacopœus sum
mè industrius ad me misit.*]

De figuris lapidum, &c.

Eius terræ Syriacæ color in albo ad roseum vergit perparum. modicè arenosa videtur gustanti, non aspera tamen: nec glutinosa vt aliæ argillæ. ab altera parte Crucifixi imago est.

In mótibus apud nos, Vocetio præfertim, & viciniore nobis Albio, argillæ genus cinereum & duriusculum, vt lapidescat fermè, reperitur, quod aliqui vulgò Hepatiten lapidem (Ξάβερstein) à mollitie puto, nominant: alij Mergel quasi margam: eam & ad prototypas, sic vt formis eius cauis infundantur metalla, cum induruit: & ad ectypas imagines, cum adhuc mollis ipsa prototypis imprimitur, idoneam esse audio. Græcè λιθάργιλλόν dixerim, composito ex lapide & argilla vocabulo. Nonnullis in locis hoc argillæ genere agros etiam stercorari audio. Entalium quoq; officinis dictū, alijs Amentum, (est autē lapis albus, splendidus, totusq; fibris seu filamentis cōstat, Amianto cognatus & Alu-
mini

mini plumeo vulgari,) in calcem redigitur: è qua cum aqua fit quasi pulticula spissa niuei candoris: cui imagines eçtypæ imprimuntur: quales sanè pulcherrimæ Antuerpia ad me missæ sunt. Scalpuntur autem non solùm metalla, & lapides gemmæq̃, sed etiã Conchæ & Cochleæ marinæ, spissiores præsertim & elegantiores, vt Porcellanæ dictæ.

H. Horologij sciaterici (Compassum vulgò nominant) picturã exhibui paulò superiùs, cuius gnomoni ferreo illitus est Magnes, vt Septétrionè versus à quo trahitur, sicut ab ipso ferrum, gnomonem dirigat.

I. Imagines. Vide Facies superiùs.

Incudes fabrorum è ferro fiunt, apud Misenos etiam è Basalte ferri coloris & duritiæ lapide.

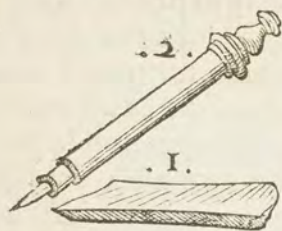
Instrumenta varia diuersorum artificum, è diuersis metallis fiunt.

Stylus inferius depictus, ad scribendum factus est, plumbi cuiusdam (fa-

De figuris lapidum, &c.

Et itij puto, quod aliquos Stimmi An-

glicum vocare audio) genere, in mucronem derasit, in manubrium ligneum inserto.

L. Lateres

è luto finguntur & coquunt, ad ædificiorum parietes, pavimenta, caminos: item ad furnos, aliosq; vsus.

Lithostrota dicuntur loca lapidibus strata: vt apud Varronem pavimenta nobilia lithostrota. fiebant autem è crustis paruis, marmoreis præcipuè, quibus solum pavimèti incrustabatur. Vide Agricola libro 7. de nat. fossilium.

M. Mensæ fiunt nõ solum è ligno: sed etiam lapidibus & marmore, siue solidæ: siue marmore aut lapide fissili incrustatæ duntaxat.

Molaris lapidis icon posita est Capite

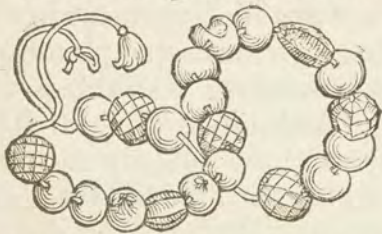
pite i. adiuncta lapidi cuidam ex aqua nato. Græci *μυλίττω* & *μυλίαν* vocant. eum carmine celebrauit Georgius Pictorius. E molari duriori Cotes tympanorum figura fiunt, ut superius dictum est.

Mortaria seu pilæ ex diuersis metallis fiunt pro vsu diuerso, medico præsertim, ut ære, orichalco, plumbo: quædam ex marmore duro alijsq; lapidibus, ut Aethiopico subuiridi, Thyite à thyijs, id est, mortarijs dicto apud Aegyptios: cui figura est rotunda, & confit autem ex Merocte etiam dicto, teste Agricola. Item ex Alabastrite Aegyptio, & Ophite albo. Nunc ex nostra Iaspide & Onyche conficiuntur mortariola: in quibus Smiris & ceteri lapides duri, quorû arenis vtuntur hi qui poliunt gemmas, conteruntur.

O. Ornamenta varia. Appedi aut gestari in corpe qdã solët ornat° gratiã. Cõiijcio aut etiã ea q̃ à principio spe sanitatis appēdebant, ceu amuleta, sup-

De figuris lapidum, &c.

stitiose quidem pleraque omnia, in luxum & ostentationem mox abiisse apud gentiles: in nostra verò religione earum nonnulla, vt monilia & armillas, ad pietatem aliquos trahere conatos, globulos precarios in vsum produxisse. Nos hîc globulorum seriem,

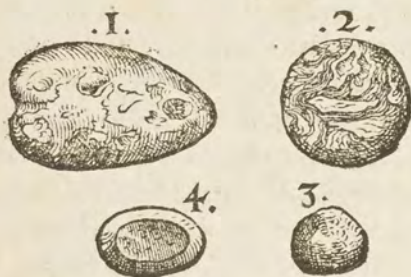
figuris eorû diuersis exhibemus: quoniam in alijs aliæ effingi solent figure: rotundæ, læues, angulatæ, rhombis distinctæ. inter cæteros vnus magna ex parte erosus apparet: quem idcirco addidi, quoniã talem ex gémis quas Chalcedonios vulgò nominât, in Galinacei ventriculo reperi, tēporis mora calore eius, vt conijcio, ea parte cōsumptum. In duobus muscæ apparêt, qui

qui è succino sunt: cui sepe infecta in-
nascunt: & ego corollas è Succino ab
amicis donatas aliquot habeo, quarū
singuli ferè globuli singula animalcu-
la continent. Fiunt autè hi globuli ex
materia diuersa, Iaspide, Chalcedo-
nio vulgò dicta, Crystallo, Amethy-
sto, Silice cādido, Corallio, Succino,
Gagate, &c. Galenus de viridi Iaspide
scribens, *ὄρμαθιον ἐκ λιθιδίων*, huiusmo-
di seriem appellat, à collo suspenden-
dam, ita vt os ventriculi contingat,
ad eam partem & stomachum robo-
randum. ¶ Gemmæ simpliciter di-
ctæ plerūq; annulis (de quibus supra
diximus) includebātur, rotunda, aut
quadrata figura. Alię verò ornamen-
torū figuræ, auro argentove exceptis
gēmis, à collo suspendi aut aliter ge-
stari solebant. Ex Beryllis quibusdam
Indi cylindros facere malunt, quàm
gemmas, Plinius. Tympana, Elen-
chos, Prismata, figurarum in Orna-
mentis nomina nunc prætereo. Ad

De figuris lapidum, &c.

Ornamenta pertinent etiam subiectæ
icones.

Iaspidium species quatuor:

1. Cordis effigie, rubicunda, albicantibus maculis.
2. Rotunda, vario linearum & macularum ductu elegantissima, & speculi instar imagines reddens.
3. Indica, viridis, rubentibus maculis; maioribus: ut sequens minoribus, ipsa etiam viridis.
4. Iaspis viridis orientalis. Vide quæ cum tertia scripsimus.

Iaspis

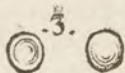
1. Iaspis ruffi
vel xerampelini
coloris, maculis
distincto fuscis.

.1.

.2.

2. Alia pelluci-
da: & magis qui
dē superiori par-
te: glauci vel cor-
nu ferè coloris, tribus lineis rubentibus in-
cincta.

3. Carneolus vel Carneola vulgò dicta, in
qua arboris effigies, & Lunæ eclipsim pa-
tientis, conspiciuntur, Hieronymi Carda-
ni munus.

4. Alectorias, gemma candida, purissima,

Pp 2.

De figuris lapidum, &c.

translucida, globosa: qua Dominicus M^o
th^o Saurus Veronēsis medicus me donauit.

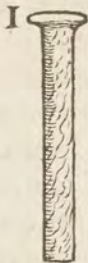
3. Chelidonia dicti lapilli, lentium similitu-
dine & magnitudine, ruffi in subflauo,
sed inferior pars plana est: superior modi-
cè conuexa lenticulæ instar, Schwal-
mensteinle.

4. Ophthalmici vulgò in Gallia circa Gra-
tianopolim, vbi in fonte quodam reperiun-
tur dicti lapilli, quod cum leuissimi lubri-
ciq; sint, in oculos facile indi voluiq; pos-
sint ad eos expurgandos Chelidonarum
instar, minimi videlicet ex eis & rotun-
diores. incerta enim eis figura est: nec vna
magnitudo, minimi ferè lenticulis pares
sunt, alij multo maiores. Color eis fuscus,
durities mira, splendor ceu oleo inunctis.

I. Lapis seu gemma viridis, quo In-
diæ occidentalis incolæ vtuntur. in-
ferūt autem pertusis labijs, ita vt pars
crassior in ore hæreat, reliqua promi-
nens dependeat. Oripenduli nomen
ei fingi potest, vt Filipendulam herbã
dici-

dicimus. Hoc lapide me donauit vir

summæ doctri-
næ Io. Ferrerius
Pedemótanus:
cuius in episto-
la hæc ad me ver-
ba sunt: Mitto
viridi coloris la-
pillum teretē ad

longitudinem digiti in manu homi-
nis medijs, & in altera extremitate dua-
bus ansulis munitum, quem nobilio-
res Bressillienses cū in publicū pro-
deunt, ad labia eorum ab adolescen-
tia perforata applicant, vnum vel plu-
res pro singulorum dignitate; & co-
medentes aut quoties volunt de lo-
co vbi hærent vicissim detrahunt.

2. Molochites vulgò Germanis di-
ctus lapis, Cyaneo cognatus, viridis,
opacus, politus, splendidus: quo A-
chilles Pyrminius Gasserus medicus
Augustanæ Reipubl. clarissimus, me
donare voluit. Sunt qui Turcoim

De figuris lapidum, &c.

Germanicam nomenclaturam.

P. Pavimenta vilissima fiunt ex intrita, (quam vulgò emplastri nomine, *Pflaster* vocamus:) ex lateribus alia: rara & magni precij parvis Marmorum crustis incrustantur, vt in Lithostro- tis diximus. Pavimentum Germani *Esterich* vocant, Itali *Estrico*: vtrunq; autem à Græco *Ostracon* factum videtur, quod testam significat.

Pocula fiunt ex Metallis diuersis, auro & argento præcipua: vulgaria è vitri materia funduntur, vel ex luto argillâ ve à figulis tornantur. Ex gemmis verò, *Murrhina*, *Iaspide*, *Crystallo*: item è Marmoribus, *Alabastrite* in primis, quæ pellucet: [quale pulcher- rimû doctissimus medicus ciuis meus *Caspar Vvolphius Venetijs* olim emptum dono mihi dedit:] ex *Ophite* quoq; & ei cognato apud *Misenos* *Zeblicio* marmore.

Pugillares è lapide fissili nigro ele- gantes fiunt. sicut & *tabellæ* singula-

res, quæ ad parietes suspenduntur. Pugillarium ex hoc lapide icon paulò superius cum Cotibus exhibita est.

S. Salina. Vide inter Vasa, inferius.

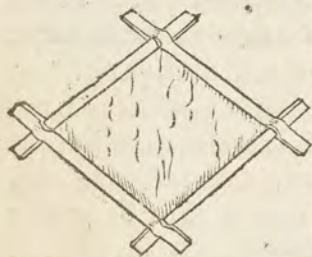
Serra qui secantur lapides ad varios vsus, *weisoi* à Græcis dicuntur: vt qui in laminas scindi findiue possunt, *χισοι*, id est, scissiles. Crustas marmoreas, cum lapicidinæ sponte naturæ non suppeditant, arte facere solent, secando glebas. Arena hoc fit, inquit Plinius, & ferro fieri videtur: serra in prætenui linea premente arenas versando, tractuq; ipso secante, &c. Legge Agricola in lib. 7. de nat. fossilium, qualis arena in hunc vsu optima sit. Basaltes serra quidè diuiditur, sed difficillimè: vt Cap. 1. expositum est.

Sigilla varia è Gagate efformantur: qualia qui diui Iacobi Compostellani reliquias visunt, in suis pileis affixa ferre solent.

Specularia, quæ vulgò fenestras vo-

De figuris lapidum, &c.

cant, è vitro maximè fiunt: aliquan-
do è Phengite, de quo suprà Cap. 2. di-
ximus. Sæpius etiam è Speculari la-
pide: qui ab his ipsis nomen tulit. So-
let autem rhombi figura marginibus

ereis includi,
nò plumbeis
vt vitrum: si-
cut apposita
figura osten-
dit. Plura de
hoc lapide, si
lapis est, leges

suprà Cap. 2. in Selenite.

Specula è vitro præcipuè fiunt, &
ex chalybe hodie. olim etiam ex alijs
metallis, argentea maximè: & Brundi-
fina, stanno ac ære mixtis. Lege Plinũ
libro 33. capite 9. vbi etiam pocula a
figurari scribit, expulsis (*expressis*) in-
tus crebris ceu speculis, vt vel vno in-
tuate, populus totidem imaginum
fiat. Hodie etiam conspicienda dicta pa-
rãtur, angulis referta, quæ rem visam
mul-

multiplicant. Specularis lapis, à specularibus vt iam dictum est, non à speculis nomen habet. Catopyrites in Cappadocia prouenit, Plinius libro 37. capite decimo, vbi conijcio legendum Catoptrites, (nam Catoptron Græcis speculum est: & eundem esse de quo statim subijcit: Cepites, siue Cepocapites, candida est, venarû nodis coëuntibus, candore imaginē regerens. Et ijdem fortè de quibus paulò inferiùs: Cepionidæ (inquit) in Aeolide Atarne, nûc pago, quondam oppido, nascuntur, multis coloribus translucens, aliâs vitreæ, aliâs Crystallinæ, aliâs iaspideæ. sed & sordidis tantus est nitor vt imagines reddant ceu specula. Cêpus Græcis hortus est: vnde & Cepo quadrupedi nomen à colorum varietate: & gemma nimirû Cepites vel Cepoides, *κεπιοειδής*, (nō Cepionides,) vel Capites (non Cepocapites,) quod Aeolicum est, *κ*. in *α*. conuerso. conuenit autem in Aeoli-

De figuris lapidum, &c.

de nascenti gemmę Aeolicum nomē.
Fiunt Venetijs vitrei quidā globi per-
forati, vario colorum genere pulcher-
rimi, quos non immeritò *λευκός* dī-
xeris. ego simile segmentum globi ex
Iaspidum genere vidi. Heliotropium
gemma speculi modo Solem accipit,
deprehenditq; defectus subeuntē Lu-
nam ostendens, Idem ibidem. He-
phæstites quoq; speculi naturam ha-
bet in reddendis imaginibus, quan-
quam rutila, Ibidem. nos plura de eo
suprà capite 5. patinæ enim similis est.
Nitentium quædam, imagines rerum
reddunt, vt Carbunculus ex Orcho-
meno Arcadiæ: & omnes lapides du-
ri, si politi fuerint, Agricola. E Sma-
ragdis illæ quarum corpus extensum
est, supinæ rerum imagines reddunt,
ob id Nero princeps gladiatorum pu-
gnas Smaragdo spectauit.

Tabulis aleatorijs aptantur Iaspi-
des, Erasmus Stella.

Tectis adhibentur tegulæ & imbri-

ces è luto: aut laminæ è lapide fissili.

Torno formari lapides qui sint apti, *τορυδουδὸς* Græcè dixeris, qui nimirum ferro cedūt, ijdemq; *τρυπτοὶ* sunt, id est, sectionem admittunt, mox in V. litera dicetur.

V. Vasa (sicut & pocula, de quibus iam suprà diximus) diuersa ex omni metallorum genere fiunt, fundēdo, aut malleis ducendo. Plura è luto argillaq; à figulis finguntur, & fictilia dicuntur.

Fictilibus coenasse ferunt Agathoclea regem.

Alia verò è lapidibus & saxis diuersis excauatis cædendo à lapidicidis seu latomis fiunt. Alia torno ex iisdē.

1. Cochleariū ex Ophite, vel marmore Zeblicio. Vide superius de Cochlearibus.
2. Salinum ex Alabastrite: ex quo etiā pyxides unguentariæ, quas alabastra vocant, fiunt.
3. Lebes tornatus è lapide lebetū dicto, cum ansa ferrea.

De figuris lapidum, &c.

Plurij, qui pagus est Rhætorum egregius vltra Alpes, proximè Clauennam oppidum lacui Lario (quem Comensem hodie vocant) vicinū, in monte proximo effossi lapides quidā pulli coloris, & molliusculi, ad lebetes & varia vasa tornantur: & inde in diuersas Italiae vicinasq; regiones exportantur. Io. Augustinus Pantheus chemista, hunc lapidem Lebetum vocat, & ni fallor, alio nomine petram Columbinam, nescio quam ob causam. In Siphno (inquit Plinius lib. 36. cap. 22.) lapis est, qui cauatur, tornaturq; in vasa coquendis cibis vtilia, vel ad esculen-

fulentorum vsus: quod & in Comēsi
Italiae lapide accidere scimus. Sed in
Siphnio singulare, quod excalfactus
oleo nigrescit durefcitq̄, natura mol-
lissimus. Horum & Agricola memi-
nit lib. 7. de nat. foss. E saxis mollibus,
inquit, & in opere tractabilibus, fabri
ærarij faciunt formas ad çs fundendū
aptas: quia ignem sustinēt. qualia sunt
apud Chattos saxa in fusco cineracea,
in quorum formas quoduis metallū
liquidum funditur. Hoc genus in Si-
phno, & in Italia circa Comum exca-
uatur, tornaturq̄ in vasa coquendis
cibis vtilia, quæ circundantur circu-
lis ferreis. Sed dura saxa, quā primū
ex lapidicinis exempta fuerint, ferro
sunt tractanda. nam in aëre magis du-
rescunt. Ex his fiunt & mortaria phar-
macopolarum, & cotes, &c. Hepa-
titen lapidem suprā (in F. litera huius
capitis) à quibusdam Germanis voca-
ri dixi, qui inter argillam & lapidem
ferè medius sit: is quoq̄ tornari simili

De figuris lapidum, &c.

ter vt Comensis iam dictus potest: & quidem facilius, cum eo mollior sit: & fortè quòd nimium mollis sit in vsum vasorum nondum venit: ego tamen vascula quædam ex eo mihi parari feci. Tornatur & Gagates ad minora quædam vascula, vt salinã: & in eodem genere Succinum ad crepundia quædã preciosa, vt lagenulas paruas, &c. ¶ Ex Ophite albo veteres vasa & cados faciebant.

Nostra ætate (inquit Erasmus Stella) miramur Catinũ è smaragdo apud Genuam ciuitatem Liguriæ, quo nullus preciosior visus vsquam, nulla gema nobilior, nulla species vasis mirabilior, quo dicunt Christũ in vltima cœna sua vsum fuisse ex apparatu Herodis regis, qui à Galilæa Hierosolymã ad agnũ Paschalẽ cõmanducandũ venire decreuerit: sed diuina puidẽtia consilio mutato aliò diuerterit. In Gallia Narbonensi in cœnobio quodam Lugdunensis agri, alia paropsis
cer-

cernitur, qua similiter vsum Christū
volunt in ea cœna, sed minor multa
superiori, nobilitateq̃ inferior.

Icon adiuncta
hic est vasis, pate
re instar, quoda-
liq̃ Porcellanā,
alij â Maiorica
mediterranei ma

ris insula denominant. Est aut̃ testa si-
ue materia figlina, albo cœruleoq̃ di-
stinctā, figlina arte: substantiæ duræ so-
lidæq̃ & albæ per totum. Nos de hu-
iusmodi vasis plura scripsimus in lib.
de Aquatilib. Corollario de conchis,
pagina 336. & seq. ¶ De poculis, su-
prâ leges in P. litera huius Capitis.

Verticelli dicti seu sphondyli, quib⁹
suos fuscis onerant mulieres, ex iisdē
oib⁹ fieri possūt, è quib. vasa, vulgares
testacei sūt, aut vitrei. Vidim⁹ & è Suc-
cino. Hasten⁹ de varijs rerū figuris, q̃
ex lapidib. aut metallis arte fiūt, ad a-
liquē vsū vitæ utilē. De sup̃stitiosis aut̃

Figuræ su-
perstitiosæ.

De figuris lapidum, &c.

figuris, notis & characteribus, quæ pinguntur aut exprimuntur quoquo modo in gemmis aut alijs fossilibus, cum eas ex religionis nostræ instituto nequaquam approbemus, quòd vel ridiculæ, vel impiæ sint, utræq; vanæ, nihil addemus. Multa de ijs Kiranides magus, & Plinius interdum obiter ac irridens, alijq;. De ijsdem Camillus Leonardus Pifaurensis in Speculo lapidum toto ferè libro tertio agit.

Iaspis viridis, Galeno teste, appensus stomachû & os ventriculi iuuat. quare & annulis inseritur, inquit, insculptum gerens draconem radiantem. Talem ego etiam memini me vidisse Lausannæ olim apud ciuē quendam scribam. Ego tamen, inquit Galenus, efficaciam eius etiã sine hac sculptura probaui, facta torque ex eiusmodi lapillis, ita vt collo suspensi os ventriculi continuerent.

DE LITHOPHYTIS, ET
 rebus fossilibus illis, quæ plantas imitantur,
 in genere primum: deinde priuatim quæ her-
 barum similitudinem aliquam præ-
 se ferunt, ordine literarum.

Caput VII.

Lithophyta quædam sunt, seu lapi-
 des *φυβεςδεις*, (sicut zoophyta di-
 cimus,) inter plantas & lapides me-
 dia: ut Corallium, Iuncus lapidescens,
 & alia quædam, præcipuè marina. Hæc
 autem, ni fallor, & quæcunq; in lapi-
 dibus radices agunt, cum imperfecto
 aut sicciore alimèto alantur, nec cau-
 lem propriè dicendum, nec florè nec
 semen proferunt: sicut inter herbas
 non lapidescentes, quæ lapidibus &
 muris plerunq; innascuntur Adianti
 genera, Phyllitis, Hemionitis, & hu-
 iusmodi. sed hæc radices habent ma-
 nifestas, & Filici in terra nascenti affi-
 nem naturam. quæ verò ad lapidum
 formam accedunt, exteriori saltem par

De figuris lapidum, &c.

te, radicibus carent, & imam sui partem, qua adhærēt super lapidibus aut conchis, qui adnascuntur extendūt, patellarum instar inhærentes. Radices, stipites, rami, cortices, folia, flores, fructus, mutātur in lapides in his fontibus & fluuijs: quos cōmemorauit lib. 2. de natura eorū quæ effluūt ex terra, Agricola. Sunt quæ non tam forma vel substantia, quàm accidente aliquo, vt colore, odore, ad aliquā stirpem accedant. Telirrhizos cinerei coloris aut ruffi, candidis radicibus spectatur, Plinius. Ex marinis aut maritimis plantas aliquas, quæ lapideæ videntur in superficie potissimum, (plerisq; enim lignum subest,) in Historia stirpium exhibebimus spectro. Gemmas aliquotà plantis denominatas Plinius lib. 37. cap. ii. enumerat, quas nos hîc etiam, suo quaque loco, non omittemus. Cepiten vel Cepoidem, ab hortis nominatam ob colorum varietatem, præcedenti capite

pite memorauimus, inter illas quæ speculi instar imagines regerunt. Lappilli quidam alba crispaq; specie, feminibus aut alijs rebus quas pharmacopola saccharo incrustant, & vulgo confectiones vocant, similes, iuxta balneum Bulicame vel Oche dictum in agro Viterbiensi reperiuntur.

A. Arundinis Indicæ in lapidem versæ, Corallij ferè naturæ similis, meminit Theophrastus in libro de lapidibus. Calamites nomen habet à calamo: feruntq; plures simul coniectos inueniri, Plinius. Inuenio & Iaspidis calamo similis mentionem factam. Græci arundinem, calamum vocant, & speciem eius vnam syringiam faciunt. Syringites stipulæ internodio similis, perpetua fistula cauatur, Plinius.

C. Corallinã vulgò nominât medici herbulã maritimã, q̄ & è saxis sine radice nascit̄, & substãtiã foris tanq̄ è limo quodã albicãte circûnato ferme

De figuris lapidum, &c.

lapidescentem habet. Eius iconē quę res paulò pòst cum Fungulis marinis.

Coriandri semina magnitudine & forma interdum refert Stalagmites à nobis dictus, qui è guttis thermarum Carolinarum Bohemię còcrefcit: aliás verò pisorum. Iconem quære in P, litera mox.

Croci color appellauit Crociã lapidē, Plinius. Et alibi: Sunt & vitreis similes Chrysolithi, veluti croco resfulgentes. Fuerint autem ijdem fortè Crociã.

Adamantis species alia est Macedonica, Cucumeris semini par, Plinius.

F. Fabæ magnitudine Alectorias est. Cyamea nigra est, sed fracta ex se fabæ similitudinē parit, Plinius. Constat ea fortè è pluribus quasi fauis: vt alij quidam lapides è pisis, &c. in quę resoluuntur: vt frangi pro resoluui Plinius dixerit. Lapis (niger, vt Stobæus habet, Plutarchus non habet) fabę similis in Nilo nascitur: quo viso canes

nes non latrant. Idem optimè facit ad vexatos dæmonio. aiunt enim quàm primum naribus appositus fuerit, dæmonium egredi, Thrasylus apud Stobæum Sermone 98. & Plutarchus de fluuijs. Syluatico Lithodæmon est lapis dæmonis, qui dicitur Gagates, & ipse niger, & suffitu dæmones fugare fertur. sed figuram certam is nullam habet. Fortè scriptorum aliquis, fabæ de eo magnitudinem, ὄσσην λέγουσιν, suffiri iussit: & aliquis pro ὄσσην legit οἶον vel ὄμοιον. Christophorus Encelius scribit se habuisse lapidem, qui à bufone vulgo denominatur, nigrum, notulis liuentibus nigris, mediocris fabæ magnitudine & figura. Fabā marinam aliqui vocant conchæ cuiusdā marinæ operculum lapideū: de quo infra inter Conchas. Encelius capite vltimo libri 3. de lapidibus & gemmis, Porcellanam conchulam, in suo genere minimā, Fabæ marinæ & Umbilici Veneris nomine accipere videt.

De figuris lapidum, &c.

Filices & alia in quibusdam fontibus, vt Sarni in Italia, lapidescūt, Pontanus in Meteoris.

Flores. Gasidariem Medici mittunt coloris olorini, veluti floribus sparsum, Plinius. Idem alibi scribit Achates reperiri in Thracia alibiq̄, similes limitum floribus.

Folia Græci φύλλα & πέταλα vocāt. Eupetalos quatuor colores habet, cęruleum, igneum, minij, mali, Plinius.

Χρὴ δὲ καὶ οὐ πέταλον πετράκης λέαν ἔχοντος

Ἄρα δὲ πρὸ βωμῶν γναυρομένης ἑκατόμβης, Orpheus de lapidibus. quorum verbum ego lemma, non πετράκης vt codex Aldinus habet, sed εὐπέταλον fecerim. Leucopetalos candorem niuis ex auro distinguit, Plinius.

Galeazius Mundella Veronensis, summi medici Aloisij patruus, lapidē habuit, q̄ nihil aliud videbat̄ representare, q̄ grana frumētī inuicē connata.

Fungos exiguos lapideos colore cędidif-

didissimo exprimit, herbula mariti-
tima hîc exhibita, cui Corallina etiam

superiùs à no-
bis memorata
subijcit. Hos
fungulos, qui
Androsaces di-
ctam à Græcis
herbâ faciunt,
vt primus (qd
sciam) Anton.

Musa Brasauo-
lus, & post eû
Matthiolus Se-
nensis, illerum
sententiam nò

probo. Theophrastus libro 4. cap. 8.
Historiæ stirpiû, tradit in mari ad co-
lûnas Herculis, (sic citat Athenæus lib. 2.
Theophrasti codex habet, in mari rubro) cû
abundauerit aqua, fungos iuxta mare
nasci, q̄ à Sole in lapidis substatiâ ver-
tantur. ¶ Lapis fungifer admirabilis,
& apud Romanos magno in p̄cio est.

De figuris lapidum, &c.

Vnum vidimus Neapoli, quo in re-
gno tradūt inueniri. Crusta crassa est.
Ea terræ dodrante operta, aspersaq̃
tepida irroratione, quarto pòst die
fungos edit, Iulius Cęsar Scaliger. Her-
molaus in Corollario 698. è lapide
Lyncurio vel Lyncis vulgò dicto, hos
fungos nasci scribit, vnde & nos repe-
tiuimus in Lupi ceruarij historia C.
Quærendum autē an idem huic fun-
gifero lapidi sit is qui à pharmacopo-
lis quibusdam pro Lyncurio vendit̃,
gleba quædam pumicosa, &c. vt plu-
ribus eodem in loco scripsimus.

H. Hyacinthus gemma, nomen à
colore floris nimirum accepit.

I. Iuncos lapideos apud mare ru-
brum prouenire, quos nemo visu à ve-
ris possit discernere, retulère qui ex
India missi ab Alexandro id mare na-
uigarunt: item plantas marinas illic,
quoad in aqua sint, colorem algæ mi-
nutæ habere: cum verò exemptæ ad
Solem ponuntur, mox sali similes fie-
ri

ri narrauerūt, Theophrastus. Histor.
 stirp. lib. 4. cap. 8. vbi etiam scribit in
 sinu eiusdē maris Heroo cognomina-
 to, Laurum esse, & Oleam & Thymū: Laurus.
 Olea.
 Thymū.
 verūm non viridia, sed lapidis specie,
 parte è mari eminente: similia tamē vi-
 ridibus, tam folijs quàm germinibus.
 colorem quoq; floris in thymo, tanq̄
 nondum perfectè floruerit, liquidò
 deprehendi. Iunci in lapidem versi
 genera duo Vlyssēs Aldrouandus me-
 dicus excellentissimus Bononiæ ha-
 bet. Lapidem iniunco amicus qui-
 dam meus Monspelij inuenit, in radi-
 cis quodam veluti nodo totum abdi-
 tum & innatum, quem à viro quodā
 docto lapidem Cyperi vocari aiebat, Cyperī
 lapis.
 & ad amuletum aduersus epilepsiam,
 si rectè memini, magni fieri.

Z. Leguminum specie lapides qui-
 dā inueniuntur, pisif (de quibus mox
 in P.) aut lentibus similes: partim co-
 agmentati ex pluribus ceu granis aut
 seminibus, partim etiam grana singu-

De figuris lapidum, &c.

la & separata: quæ sua foris tunica te-
guntur, vt intus etiam planè referunt
legumina vera, duritie summa, & ne
validorum quidem dentium morsui
cedente. Lithosprea dixeris Græcè.
Huiusmodi granis audio agros quos-
dam alicubi plenos, velutifatos, repe-
riri. Figuram exprimit lentis arena
Africæ, & calculi in colle Cappado-
ciæ, Agricola. Galenus lib. 9. de sim-
plicibus medic. in Argæo Cappado-
ciæ (qui mons altissimus est Strabo-
ni, & semper in summo niues habet)
lapides quosdam nasci scribit, qui si-
militer vt Spongiarum lapides, con-
tra calculos renū vtiles sint, & in suc-
cum colore lacteum soluātur. Plinius
lib. 37. cap. 10. Capniten ait in Cappa-
docia & in Phrygia nasci, ebori simi-
lem: qui nimirum succum etiam eius-
dem coloris reddiderit. ego hunc nō
Capniten plurimis spiris fumidū esse
puto: sed Cepiten siue Capitē (de quo
suprà dixi, hoc in capitē) eundemq̃

Cato-

Catoptriten dictū, in Cappadocia, & in Aeolide quoq; prouenientem, colore candido, &c. Hæc obiter, nam Cappadocici illi lentium figura lapilli, à Capite Cappadocico nimirū differunt. Strabo lib. 17. de pyramidibus Aegypti scribit his verbis: Ex tritura lapidū (ἐκ τῆς λατύπης) acerui quidam ante pyramides iacent: in quib⁹ lapilli & forma & magnitudine lētis inueniunt, (ψήγματα καὶ τύπων καὶ μεγέθει φακοειδῆ:) quibusdā etiā veluti corticis particula, vt lentis semidecorticatæ, subest. (σπίοις δὲ ὡς αὐτῶν πρίσμα, οἷον ἡμιλεπίσων ὑποτρέχει. interpres malè vertit, quidā vt hordei grana (quæ semidecorticata excurrunt.) Dicūt reliquias ciborū, quib⁹ operæ vescebant, in lapidē induratas. Quod quidē satis verisimile est. nam & apud nos collis quidam est oblongus, in campo situs, qui tofi calculis in modū lētis plenus est, [ὄβος δ' ὄβι μεσὸς τῆς φωνῆς φακοειδῶν λίθων τῆς φωνῆς πορείας, lego πωρείας.] Sic Strabo. Aldrouādus Bononiæ talē è pyramidib⁹

De figuris lapidum, &c.

Iapillum habet, & Chelidoniæ vulgò dicto ab hirundinibus, persimilem esse ait. Atizoën gemmam in India, & in Perside ac Ida monte nasci tradit Democritus, argenteo nitore fulgentem, magnitudine trium digitorum, ad lenticulæ figuram, odoris iucundi, Plinius.

Encrinos.

Lilia. Vt Entrochos diuisus rotarum effigiem repræsentat, ita Encrinos liliorū. cum enim angulata pars vna ab altera separatur, vtraq; quina lilia ostendit. nam alterius eminentiæ ingrediuntur in alterius strias. quælibet verò talis pars quinos habet angulos, latera totidem, vtrinq; quina lilia: vnde Pentacrinos Græcè potest dici. Constat autem ex pluribus interdum coniunctis. Agnascitur lapidibus in rubro nigri coloris, ipse rufus. Fractis singulis intus est lapidis Iudaici color, læuor, ac splendor. quare obtinet eandem vim medendi. Reperitur in fossa mœniorum vrbs Hildes-

Pentacrinos.

desheimiæ, Agricola. Germanicè interpretatur *Eilgenstein*.

Linum asbestinum, idem quod Amiantus Agricolæ. In Acheloo fluuio nascitur lapis liuens Linurgus (*Λιουργός*) dictus ab euentu. linteolo eū si imponas *δι' ὀρωτοῦ ἕνωσις, ἢ χῆμα λαμβάνει καὶ ἀργίον γίνεται*, Plutarchus de fluuijs. Videtur autem locus deprauatus. Fortè homines superstitiose creduli, lapidem in linteolo ligabant, cuius colorem (*χρῶμα non χῆμα*) ἀργίον vel ἀργυρόν, id est, candidum si acciperet lapis, liuore deposito, bene ominabantur & sperabant de suis amoribus.

Lithospermon herba, à semine lapideo nomen tulit. durum enim id, & fragile candidumq̄, margaritis magnitudine, figura & colore simile habet. Sunt qui eandem herbam Leontion, & Leoninum lapidem nominēt: hodie vulgò milium Solis: & eius semen fortè Lapidis Solis nomine intel

De figuris lapidum, &c.

ligitur apud Haliabatbē Practicæ lib.
10. in Antidoto de Caphura. Herba
à nonnullis Lachryma Iobi vocata,
folijs arundinaceis, similia Lithosper
mo semina profert, nisi quòd multo
maiora & naturâ pertusa sunt: quare
filo ea traijciunt plebeij, & pro globu
lis precarijs alicubi vtuntur. Alia
est Leontice, quæ alio nomine Caca
lia vocatur, cui semen margaritis mi
nutis simile, inter folia grandia depē
det, apud Plinium & Dioscoridem.

M. Maluam Græci malachen, ali
quando molothen vocant, vnde gē
mæ nomen. Non traslucet Molo
chites spissiùs virens, à colore maluæ
nomine accepto, reddendis laudata
signis, & infantium custodia quadã,
innato contra pericula ipsorum me
dicamine, Plinius, Agricola *Moso
chit* interpretatur, nomine etiam a
pud Germanos seruato. Vide supra
Capite 5.

Cenchriten milij granis veluti spar
sis

sis insignem Plinius nominat. Fuerit autè idem fortè Ammonites vel Ammites minor, ouis piscium similis, & c.

Et idem fortè, aut similis, Meconites. Vide iconem mox in P. litera.

De Lithospermo, quod hodie Miliolum Solis vocitant, paulò antè dixi.

N. Narcissitæ lapidis meminit Dionysius Afer: quo teste in Colchide sunt petræ, αἱ φύουσι ἀφειγία ναρ-
κισίτων. Eustathius Narcisso plantæ (flori) colore similem & pellucidum interpretatur, vt ἀφειγία fortè pro πολυφειγία accipere oporteat.

Cissites in candido collucet ederæ folijs, quæ totam tenent: Narcissites venis etiam ederæ distinguitur, Plinius libro trigesimo septimo, capite vndecimo. reliquit autem dubitandi locum, ne Narcissiten cum Cissite fortè confuderit, ederæ, à qua Cissites denominatur, similem vtranque faciens, nulla Narcissi in Narcissite mentione.

De figuris lapidum, &c.

P. Papauera exprimit Meconites, Plinius. Vide paulò antè in Meconite, qui milij grana repræsentat. Est autem milij & papaueris seminibus eadem ferè tum magnitudo tum figura.

Smaragdi Medici rerum imagines complectuntur, vt verbi gratia papauerum, aut auium pinnarumq̃, &c. Plinius. Mecon Græcis papauer dicitur, vt eodem nomine arenæ quædam species Polluci, subtilioris nimirum.

Phycites ex algæ similitudine appellatur, Plinius.

Pisorum & lentium similitudinem lapides aliquos habere superiùs in L. litera dictum est. *Iconem eius posui supra paulò post principium Capitis quarti.*

Vide superiùs in Coriandro. Pifa lapidea multa inueniri audio in agro prope oppidum Bernensium Heluetiorum ad Arulam, à ponte per id flumen denominatum. Pisolithum ad me misit Io. Placotomus medicus eximie

miè doctus, hoc tempore Dantisci:
Mitto (inquit) lapidem ex multis gra-
nis quasi compactum: qui copiosè in
oppido Altleben inuenitur, & ex mō-
tibus effoditur ad muros extruēdos
Eius species vna friabilis est, altera nō
item. *Erbſſtein* vocant.

Porri, quod Græcis *prason* est, co-
lor *Prasium* gemmam nominavit.
Viridantium gemmarum, inquit Pli-
nius, plura sunt genera, vilioris est tur-
bæ *Prasius*: cuius alterum genus san-
guineis punctis obhorret. tertium vir-
gulis tribus distinctum est, candidū.
Præfertur his *Chrysoprasius*, porri suc-
cum & ipsa referens: sed hæc paululū
declinat à *Topazio* in aurum. Or-
pheus petram vocat,

Τῆς ὀνόμα χροίου τε πέλει χλοροῖο πράσσιο:

& contra aspidis venenum prædicat.

De *Chrysopraso* lege suprâ in Auri
mentionem Capite 5. Recentissimi au-
thores *Topazij* duo genera faciunt,

De figuris lapidum, &c.

Prasoidem atq; Chrysopteron, similem chrysopraso. eius enim tota similitudo ad succum porri dirigitur. Plinius.

T. Thyrsites Corallo similis, in potu somnum inducere fertur, Camillus Leonardus.

V. Violam Græci ion vocāt. Ion (gemma) apud Indos violacea est, sed rarò saturo colore lucet, Plinius. Imitatur Iaspis & violas, Erasmus Stella de colore nimirū ianthino, id est, violaceo sentiens. Ego lapidem à Georgio Fabricio iam olim, qui violas etiam odore præ se ferret, accepi. At Geodes Misenus & Berningeri lapis, inquit Agricola, non ipsi olent violam, vt nec Aldenbergij saxi fragmenta: sed muscus qui eis adhærescit.

Muscus.

Violaceis fluoribus pictores pingunt, Agricola.

DE FRUTICIBVS IN LAPIDIBVS
 versis, & Fruticum, eorūve partium
 aliqua cum Fossilibus similitudine.

Caput VIII.

FRutex in lapidem versus Tiburtis, In genere,
 apud Vlyfsem Aldrouandum Bononiæ. Virgæ, frondes, aliæque, in quosdam fontes immersa lapidescunt, vt Capite I. retulimus. Argentum & alia quædam metalla sponte naturæ in fodinis aliquando ceu fruticis aut capillorum specie nascuntur. Silices quidam reperiuntur ramosi in modū Corallij, Encelii. Vide mox sequenti Capite de Stelechitis.

H. Cissites ab hedera denominat. Singillatim.
 Vide præcedenti Capite, in Narcissite: cum eo enim confundere Plinius videtur libro 36. cap. II. Videntur autem lapides duo diuersi: & alius forte ab eis Cissites ille fuerit, quem eiusdem libri capite decimo circa Copton nasci tradit, candidam, & videri intus

De figuris lapidum, &c.

habere partum, qui sentiatur etiã strepitu. ex quibus verbis ad Aëtitas hũc referendum esse apparet, & fortẽ non à cisso, id est, hedera, sed aliunde derivari. Κισσῶν quidem verbum pro concipere, in sacris Carminibus à Septuaginta translatis legitur: Ἐν ἀμαρτίας ἐκίσησέ με ἡ μήτηρ μου. Κυεῖν verò in eadem significatione poëticum videt̃.

Hederæ folium in lapidis naturam versum, Aldrouādus Bononię servat.

P. Lapis piperis est, qui reperitur inter grana piperis, colore & magnitudine non dissimilis, Andreas Belunensis.

R. Rhodites à rosæ similitudine (in colore nimirũ: nam & Melites Mali coloris sequitur) dictus memoratur Plinio. Cæterũm vt Astrites multis depingitur stellulis à natura, *Sigstein* Germanicè dictus: sic speciem aliam reperiri audio, multis insignem rosis.

S. Polia (ρολιά) caniciem quandã Sparti

Sparti indicat: eandem duriorem, nigra Spartopolios, Plinius. Agricola hos lapides nihil ab Amianto differre putat. Sunt sanè fissiles quidam lapides, quos Amenti nomine pharmacopolæ vocitant: qui & fissili rectaq; & densa exilium fibrarum specie, & colore cauo splendidoq; capillos senū præ se ferunt.

DE ARBORIBVS EARUMq; partibus, & rerum fossilium cum eis affinitate. Cap. IX.

NEmorum similitudinem exprimit Achates, (Plinio etiam teste) & Marmor viride, Agricola. Dendrites lapis ab arbore suum nomē est mutuatus: interpretantur autem Corallium. Vide Capite mox sequenti.

Dendrachates velut arbuscula insignis, Plinius lib. 37. cap. 10. Vbi Vistula exonerat ad læuam in littore Pucici sinus, &c. reperiuntur concreti bi-

De figuris lapidum, &c.

tuminis glebæ satis duræ, diuerforū
colorum, quæ accensæ ardent, sed nō
suauī odore. His adnascuntur arbu-
sculæ pallidæ, & q̄ pisces olent: Quer-
cus scilicet atque Buxi: altæ tres, aut
summū quatuor palmos. Carent ve-
rò radicibus, & sicut Patellæ, λεπίδας
vocant Græci, ad glebas adhærēt. Ta-
les esse vidētur lapides, quibus in ma-
ri, vt Theophrastus scribit, adnascun-
tur Quercus, & Abietes. tametsi ille
easdem ostreorum testis dicit adna-
sci, Agricola libr. 4. de nat. fossilium.
Germanicè autem interpretatur, *flein
Neeerböumle*, id est, arbusculas par-
uas marinas. Et eiusdem operis li-
bro 7. Cum natura (inquit) lapides ar-
borum similes procreet, diligenter vi-
dendum est an corticem & medullā
aliaq̄ habeant. quæ si absunt, non sti-
pites in lapides conuersi sunt, sed na-
tura fecit lapides stipitum simillimos,
quales sunt trabes istę Hildesheimię,
&c. paulò antè autem dixerat in tra-
ctu

Et in Elbogano inuētas esse permagnas Abietes in lapides vnà cum corticibus verfas, &c. Lege plura ibidem.

Gemmam Sardam, in quâ natura arborem & Lunæ eclipsim expressit, exhibui supra Capite sexto inter Ornamenta. Ioannes Kentmanus misit ad me portiunculam arboris effossæ in Valle Ioachimica: quam scribit integram cum ramis & folijs inuentam esse, conuersam in lapidem, in fodina, loco ad mensuras quas vocant *Lachter*, (quarum vnaquæq; altitudinem hominis equo insidentis continet) septuaginta: nec arbor solùm, sed etiam terra circumquaq; ad vnâ eiusdem altitudinis mensuram, in lapidē induruerat. Ab eodē accepi, ligna, carbones, folia, cortices, ossa, cōchas, quæ obducuntur materia lapidosa, è fonte Francfordiano ad Oderam. De lignis in lapidē mutatis, plura deinceps afferent in Abietis, Alni, Quercus, & Vlmi montanæ mētionē.

De figuris lapidum, &c.

De Silicibus ramosis, scripsi supra Capite primo. Stelechites stipitis speciem ostendit, cuius rami sunt mutilati: colore cinereus reperitur in Chartis ad Spangebergum arcem, Agricola. Iconem dabimus infra Cap. II. cum Osteocollis. Stelechitæ etiam (à similitudine ad truncos arborum, quos Græci *σελέχης* vocant,) dici possunt lapides, quorum mentionem faciam infra Cap. II. qui etiam ramorum rudimenta habent.

Figura subsequens ad numerum 1. portionem culam arboris in lapidem versæ, de qua paulò antè scripsi, representat. Numerus verò 2. lapidem ossi Mali persici similem.

Lignum

Lignum subterraneum, quod aliqui è ligno in lapidem versum arbitrantur, in Gallia vulgò lapidem fulminis appellant: vt scripsi suprà Cap. 3. Est vbi adeò induretur lignum, vt vel Cotes ex eo fiant, aut fieri possint.

Samothracia insula eiusdem nominis gemmam dat nigram, ac sine pondere, ligno similem, Plinius. Fortè autem Gagates hæc fuerit. Lignum in Bòlum Armeniã conuersum, Aldroandus Bononiæ habet. Orbis (*αυείγεα*) dictus in lignis, iniquior, tractatùque difficilior quàm nodus artificii obstat: similiter autem vt in lapidibus qui stimulus (*κυσύτρον*) vocatur, nasci videtur, Theophrastus histor. libro 5. cap. 3. Inueniuntur etiam lapides & alia interdum plantis, (arborum præcipuè lignis,) inclusa: Lege Theophrastum loco iam citato, & Scaligerum Exercitationis 137. parte 1. Lapis qui trũco arboris pro cunei more impingi solet, fœtus retinet, Aëtius.

De figuris lapidum, &c.

A. Abies Græcis ἐλάτη est, unde Elatitæ lapidi nomen. Hamatiten quarti generis Elatitè vocari Sotacus tradit apud Plinium, fortè autè Abietis lignum aliquo modo refert pectinum aspectu, alitèrve.

Alni lignum in lapidum conuersum, Clethrites à quibusdà hodie vocatur, nam clethram Græci Alnum dicunt. Tale ad me misit Ge. Fabricius cum innato pyrite. Pontanus in Meteoris cap. 44. de amaris fontibus:

— — — *Videas lapidescere Sarni*

*Ceruleo sub fonte alnum, filicisq; maniplos:
Et palea intortos lento cum uiminæ culmos.*

Amygdaloides dici potest lapis amygdali osi persimilis, qualem Verona missum accepi. inuenitur etiam eidem fructui idem saccharo incrustato similis.

B. Belzoino lachrymæ similis, Bononiæ apud Aldrouardum.

C. Cerasum repræsentat Crocallis, Plinius 37. 10, Eidem globulus è Coral-

fallio tornatus similis est. κρόαλον & κροάλλω Grammatici interpretantur calculum, lapidem albicantem, arenam litoralem. Sunt autem ij calculi fermè rotundi, cerasi quadam specie si color adesset.

E. Ebenus arboris peregrinæ nomen, Græcis & Latinis vsitatum, Hebraicæ originis est, à nomine eben, quod lapidem significat. lapidem autem ebeni lignum suo pondere refert.

Sed aliud est Ebenum fossile, quod Agricola Germanicè *Erdstößlein* interpretatur, (quasi dicas stipitem vel truncum paruum subterraneum,) & inter res fossiles leues cum Gagate, Pumice & Tosis numerat. Et sub finem libri septimi de nat. fossiliū: Hildesheimi, inquit, intra terram aluminosam, ad (iuxta) lignū in lapidē mutatum, & in eius cōmissuris, reperitur Ebenū fossile: quod etiā sparsum in alorū lapidū cavernis, tanquā in aluo, latere Theophrastus non ignoravit.

De figuris lapidum, &c.

Stirps est nigra, folijs & fructu carēs, cornu politi modo splendida, solida, sed leuis omnino & aspectu similis Gagate lapidi, sed natura admodum diuersa, vt quod ignem nō sentiat. Hoc Ebum ramosum Venetijs olim quidam mihi pro Corallio dedit. De hoc Pausanias accepit à Cyprio medico, radicem esse terra cōditam, &c. ¶ Ab hoc differt Exhebenus, quam (gemmam) Zoroastres speciosam & candidam tradit, eaq; aurifices aurum poliunt, authore Plinio. Eundem lapidē Agricola Samium vocat: vel è Samio candido (nam & alterius coloris inuenitur) hāc gemmam fieri tradit. Vide suprà Cap. 2. in ijs. quæ de Astore Samio scripsimus.

Exhebenū

F. Fagum arborē recentiores vocant, Oxyam Græcorum, Germani Büch: & à triquetra huius arboris fructuum figura Büchle, similes eis massulas auri, quæ in montibus Bohemię inueniuntur. ¶ Sycites lapis à fici colore

lore nominatur Plinio lib. 37. cap. II.

G. Glandem Græci balanon vocant, unde Balanitæ lapidi nomē. Balanitæ genera duo habēt, subuirides, & Corinthij æris similitudine. Illa à Copto, hæc ex Troglodytica regione veniunt, medias secante flammae vena, Plinius. Vide inferiùs in Phœnicite. Phœnix em̄ palma est, cuius fructum etiam balanum vocant Græci.

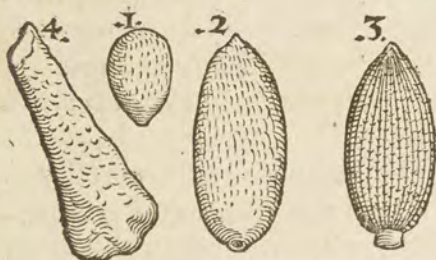
¶ Glandem lapideam in p̄orco inuentam, olim me vidisse memini: & rursus aliàs non dissimilem lapidem, quem è Suis mactati vesica exemptū aiebant.

P. Phœnix Græcis Palma est, cuius fructum etiam balani, id est, glandis nomine appellari dixi. Phœnicites ex balani similitudine appellatur, Plinius. Lapidem quidam è marmoribus, aut saxis fiunt. quod genus sunt lapides Iudaici, Trochitæ, Dactyli Iudæi, & consimiles. Lapis autem Iudaicus à Dioscoride dictus, Syriacæ ab

De figuris lapidum, &c.

Aëtio vocatur: & ab alijs Phœnicites: vel ab oliuæ nuclei similitudine Pyrene: vel Tecolithus, à vi lapidem (renū aut vesicæ) liquefaciendi. Nonnullis Eurrhœus, quod, quia comminuit calculos & mouet vrinam, facile fluere videatur, &c. Hæc ferè Agricola libro quinto de natura fossilium. Nos hîc quatuor eius differentiarum figuras posuimus.

1. Minimus & rotundior, cui ferè figura: foemina, vt conijcio, existimatus à veteribus: frequenter & communior pharmacopolis. Reliqui tres, oblongi, rariores, masculi, & cætera.

ter-

tertium striatum cognominare licet: In eo quidem & secundo principium quoddam, è quo lapis enasci videtur, ansæ aut vmbilici instar apparet, vt in Aëtitis nonnullis.

Sunt qui Cysteolithon vocent, id est, vesicæ lapidem: quòd calculos eius comminuere crederetur: Galenus id negat, in solis renum calculs comminuendis efficacem faciens. Tecolithos quidem etiam Spongiarum lapides à simili effectù, à quibusdam vocari Plinius tradit: vbi aliqui Cysteolithos legunt, quod minùs probo. Eureos nucleo oliuæ similis est, striata concharum modo, non adedò candida, Plinius. Galeno Iudaicus lapis est *ὄρυθμος ἢ ἰσὶ τῷ χύμα*, (id est, scitè concinnatæ figuræ, quod vocabulum ad Eureos videtur accedere:) & lineas habet veluti torno factas: quod tertio ex quatuor illis, quos delineauimus, conuenire videtur.

Pyrene ab oliuæ nucleo dicta est,

De figuris lapidum, &c.

huic aliquando inesse piscium spinæ videtur, Plinius. Et alibi: Tecolithos oleæ nucleo similis videtur: neque est gemmæ honos, sed lingentium calculos frangit pellitq̃.

L. Laurum Græcia daphnen nuncupat. Daphniam (lapidem) zoroastres morbis comitialib⁹ demonstrat, Plinius. Ad Lutetias Parisiorum saxum nuper diuisum coronæ laureæ speciem reddidit, Agricola.

M. Mali Cydonij ferè odore lapis quidam albus & friabilis est, is Cydonites dici potest, ex Osteocollis, qui ossium hominis similitudine nascuntur, eademq̃ fracta ferruminant. Indicam (gemmã, quæ politur) mali colore aut olei viridis, oēs improbant, Plinius: qui & Meliten à mali colore dictum commemorat. solent autem Græci malum cum simpliciter nominant, Cydonium intelligere. ¶ Me-

Mespileus.

spileus lapis, inquit Cardanus, seu Pentexoche, apud me est, colore fusco, durus,

durus, magnitudine mespili, quod in
 lapidē transisse dicas. Vbi striæ è ver-
 tice descendunt, lapis buxæo est colo-
 re, quòd partes illæ attritæ sint. Vires
 autem ei inesse existimat nò leues, sed
 nobis ignotas. Ego si ex caracterib.
 naturæ vires sunt æstimandæ, vt qui-
 dam putant, Mespilèu lapidem plus
 ad Mespilos arbores fortè tutandas q̄
 ad homines virium habere coniece-
 rim. ¶ Myrrhites myrrhæ colorè ha-
 bet, faciemq̄ minimæ gemmæ, vnguē-
 ti odorè: attrita, etiam nardi, Plinius.
 Eidem Aromatitè in Arabia nascit̄,
 & in Aegypto circa Pisas, vbiq̄ lapi-
 dosa, & myrrhæ coloris & odoris, ob
 hoc reginis frequentata. Antacha-
 tes etiam cum vritur, myrrham ei re-
 dolet. Antipathes lacti immissa si in
 eo coquatur, facit id myrrhæ simile,
 Idem. ¶ Myrsinites melleum colorè
 habet, myrti odorem, Plinius.

N. Nucis iuglandis magnitudine,
 specie vitri, nascitur gemma Belus di-

Sta in Arbēlis, Plinius.

O. Olea ex fuluo, nigro, viridi ac candido colore lapis, Camillus Leonardus sine authore. ¶ Oliuæ nucleo similem Pyrenen & Eureon, & Tecolithon, suprà in Iudaico diximus, litera G. ¶ Indicam (gemma) Mali colore aut olei viridis, omnes improbant, Plinius.

Ostryæ arboris (quam nos Carpinū Latinè vocamus, Germanicè *Hagenbüch*) lignum in durissimam siliceamq; cotem mutatum iuxta Francofurtum ad Moenum fl. & in Vvirtenbergensi Sueuia, à se visum Val. Cordus prodidit.

P. Palmati lapides circa Mundam in Hispania, vbi Cæsar dictator Pompeium vicit, reperiuntur, idq; quoties fregeris, Plinius. Videntur quidem tales esse illi, quales Trochitæ & Asteriæ à nobis exhibiti, hoc est, plures inuicem connexi, similes inter se omnes: Palmati verò vnde dicantur, non faci-

facile dixerim. De Ceruis palmatis in
 Historia animalium diximus. ¶ Phoe
 nicites lapis dictus est à similitudine
 balani, id est, fructus palmæ arboris,
 quam phoenicé Græci vocant. ¶ Cir
 eos piris similis est, Plinius.

Q. Dryn Græci nominant Quer
 cum, vnde Dryitæ lapidi nomé. Dryi
 tes trûcis arborum similis est, & ligni
 modo ardet, Plinius. Etsi auté lignû
 quernum sub terra, vt & alia multa, tē
 poris longinquitate aut alia vi, lapide
 scere potest, & Dryites appellari: vide
 tur tamen alius esse Plinij Dryitēs, nō
 ex ligno mutatus, sed à natura sic fa
 ctus. Ex eo quidem quòd ligni mo
 do ardet, bituminis nonnihil ei misce
 ri vel totum esse bituminosum & Ga
 gatæ cognatum coniecerim. Pyriten
 è querno ligno Io. Kentmanus habet:
 qui Dryiten etiam ad me misit, titio
 nis specie, nigrum, friabilem, gustu a
 tramentosum: fumo, si vras, sulfureo.

Quernum lignum aquis mersum,

De figuris lapidum, &c.

nigrescit durefcitq; adeò vt pro Ebe-
no quidam venditent.

T. Thuris Libanochrus similitu-
dinem (colorem) ostendit, sed succū
mellis, Plinius.

V. Dionysias nigra ac dura, mi-
xtis rubentibus maculis: ex aquā trita
saporem vini facit, & ebrietati resiste-
re putatur, Plinius.

DE CORALLIO.

Caput X.

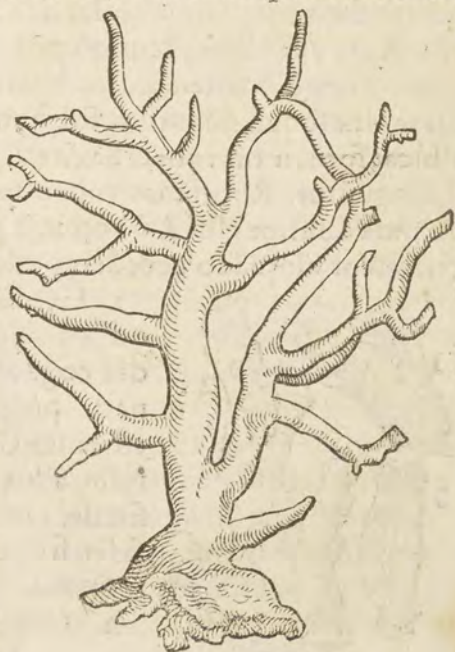
COrallium maris planta ex succo
lapidescēte, sicut & Antipathes.
Hic enim durefcit cum ex profundo
maris extracta planta à circumfuso aë-
re, veluti candēs ferum in aquam im-
mersum, temperatur & solidescit, A-
gricola. Idem sub finē libri 4. de nat.
fossilium: Theophrastus (inquit) Cu-
rallium vocat: alij Lithodendron par-
tim ex eo quòd in lapidem conuertat-
tur, partim quòd arbuscula sit. quā-
obrem & Dendrite vocatum, [à Plinio

Lithoden-
dron.

Dendritis,

Den-

Dendritis foeminino genere,] nam, vt res ipsa demōstrat, frutex est sub aqua marina, viridis, baccas habēs similes cornis natiuis specie & magnitudine, etc. Reliqua breuitatis causa omitto. *Gorgonia nihil aliud est q̄ Corallium. no Gorgonia.*

De figuris lapidum, &c.

minis causa, quod in duritiã lapidis
mutatur, Plinius. Iconem eius, quale
habui, superiùs adieci: non quòd om-
nes eandem omnino formã præ se fe-
rant. ea enim in diuersis variat. Radi-
ce caret, sed vt aliã plerãque marinã
plantã saxis patellarum instar adhæ-
ret. Rubrum, album & nigrum inue-
nitur: in singulis autem coloribus rur-
sus multã sunt differentia. Est quod
albicat foris, intus rubet. Sexu etiam
distinguuntur. Rubri mas rubentior,
fœmina dilutior est. Ad hominis p-
ceritatem aliquãdo accedere audio.

1. Gypsum
quod coralloi-
des cognomi-
nari potest.
est enim Co-
rallio albo p-
simile, ramo-
sa seu fruticã-
te specie.

2. Corallij
spe-

cies, quæ maior vel verrucosa nominari potest, quam Petrus Coldebergus pharmacopola Antuerpia ad me pictum misit, & in epistola descripsit: Corallium tale (inquit) habeo, ea qua vides magnitudine, [quatuor ferè palmorum minorum, etsi partes duæ suprema muti latæ sunt: latitudo in trunco picto, quæ nimirum circumferentiæ dimidium ferè implet, palmus ferè, ubi latissima est: colore roseo prope, hoc est, in albo modicè rubente:] color intus, vt in fracturis apparet, cinereus. Durities & pondus, Corallij rubri. Parte infima rupi adhæsit. Superficies tota lineis inæqualibus scatet, quæ in huius picturæ ramo infimo tantùm, qui læuo spectantis lateri opponitur, aliqua ex parte exprimuntur. Vndiq; etiam frequentes habet verrucas: ex quibus nos pauculas expressimus: in ijs stigmata quæ vides, pori sunt aperti. Hæ verrucæ vesiculas, cum in mari sunt habent, quas Congri sugunt. In mari Hispanico piscatorum retibus

De figuris lapidum, &c.

adhæsit dum piscarentur Congros. Audio & maiores multò huius generis plâtas reperiri. Hæc Coldebergus.

3. Pseudocorallium album, videtur hoc, aut fungosum nominari posse. Sunt autem ceu cylindri quidam breues, inæquales, tuberosi, & veluti leuiter articulati, fragiles, pennæ anferinæ ferè crassitie. Constant autem ambiente crusta albida, & parte interiore tota fungosa ac friabili, plena radiolis exilibus & crebris, qui à communi centro incipiunt, & in crustam desinunt. Substantia asperiuscula, & dentificijs apta videtur. de qua dixe-

ris quod de Halosachne & Alcyonio Aristoteles: ferro licet acuto secãtinon citò cedere, citò autè, si quis simul digitis terat, cõfriari. Sapor manifestus ei nul-

ei nul-

ei nullus. Pictum superiùs positum, Corallium album verum est, (aut esse putat apud pharmacopolas passim,) quod à rubro vero substantia nò differt, sed colore tantùm: etsi quidã Corallium album non reperiri putant, aut si reperiat, inutile esse. Polo in Polo. Hispania vulgò vocari audio, id quod passim apud pharmacopolas pro Corallio albo receptum est. inueniri autem in Catalonia Hispaniæ à piscantibus Corallium rubrum, & in litus abiectum, à prætereuntibus legi pro Corallio albo. libram eius drachmis argenteis septem vel octo haberi posse, cù Corallij albi veri vel vna vncia eo p̄cio emēda sit. Polo dictũ carere cortice, & crescere in fundo maris: vera Corallia in faxis deorsum tendentia nasci: Polo autem per fundum dilatari, in iisdem quidem locis vbi Corallia crescunt. Hæc an ita se habeant, considerandum. Corallium quidem albũ pharmacopolorum, exiguus quidã

De figuris lapidum, &c.

trunculus esse videtur, ceu Stelechites marinus, meatibus per totum cauis, (cum verū fortassis solidum sit,) solidissimum læuissimumq̄, cum ramis paucis ac breuibus ceu mutilis.

Antipathes.

Antipathes Plinius gemmam nigrā non translucentem esse scribit. Dioscorides Corallio gentilem facit, ramosiorem, &c. Hodie rarissimum est. audio tamen viros quosdam rerū naturalium studio deditos id habere, vt Peucerū Vitebergæ, Aldrouandū Bononiæ cum suo cortice saxeo. Nigrum verum in Galicia Hispaniæ inueniri audio: spurium è Barbaria vel Africa mitti, Saualia vulgò dictum, de quo mox sequenti Capite dicam, & exhibebo iconem. Corallij nigri nomen Ebena fossili aliquos tribuere, suprā dictum est.

Corallis. Corallis minio similis est, gigniturque in India & Syene, Plinius.

Coralloachates.

Coralloachates similis est Corallo aureis guttis distinctæ, Idem. Alibi verò guttis

guttis aureis Sapphiri modo eam distinctā esse tradit. qualis, inquit, copiosissima est in Creta, sacra appellata.

Thyrfitis Corallio similis est, Camillus Leonardus sine authore.

Alcyonij genus aliqui putant esse, spongiosum aut potius fistulosum quiddam, corallij rubri colore. paralleli enim & recti sunt meatus, seu canaliculi, inanes, internodijs quibusdam distincti: quæ dum inter se coalescunt, superficies aliquot per intervalla constituunt. Dentibus facile fragile hoc genus est, insipidum ferè, sub falsum. Hoc quidam puto Alcyonium petræum vocant. lapidea enim ei substantia est. Petris quidem aninascatur haud scio.

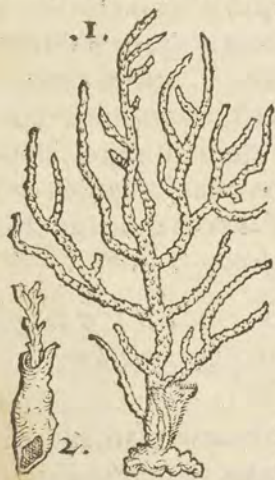
*DE ALIIS QVIBVSDAM
plantis Marinis quæ lapidescunt.*

Caput XI.

INter plantas quæ in mari, aut maritimis locis, saxis, testis, aut alijs, na-

De figuris lapidum, &c.

scētes lapidescūt, nobilissimum est
 Corallium. de quo & cognatis ei, p-
 ximè dictum est. ignobiliōres verò ac
 minùs notæ aliæ quædam sunt, de q-
 bus deinceps paucis agemus. ¶ De
 Buxo & Quercu quæ glebis bitumi-
 nosis adnascuntur, vide suprà mox à
 Capituli noni principio. Corallina,
 Iuncus, Laurus, Olea, Phycites, Thy-
 mum, Capite 7. memorantur.

1. *Lithophyton
 marinum, cū
 spongiola ena-
 scente ab eadē
 radice.*
2. *Lapis spōgia
 cū folio herbæ
 cuiusdam ma-
 rinæ per cauū
 eius trāsēute.*

Arbusculam
 hanc marinā à
 Io. Bauhino F.
 medico

medico diligentissimo accepi: videram autem prius & collegeram similes in mediterranei maris Galliaë litore. Species eius duæ sunt: quæ hîc repræsentatur, omni ex parte albicat foris, hoc est, crusta quadã è limo: quæ ad lapideam ferè, sed molliorem & arenaceam, si dentibus mandas, friabilemquæ substantiam accedit. Alterius crusta in quibusdam partibus, rubri seu purpurei coloris est: vnde nonnulli Corallijs cognatam esse plantam suspicati sunt. Constât autem partes illæ purpureæ crusta multò crassiore, & tuberosa. Vtraquæ lignum intus nigricans, durissimum, & sine medulla habet, Cytisi ferè ligno simile. Crusta aspectu aspera est, vt Piceæ rami, cui folia deciderunt, relictis vestigijs. Vestigia hæc in priori specie prominent modicè ab omni ramulorum parte, rotunda cum puncto cauo ceu centro, acetabulis minimis similia: inest autem singulis minimû quid ruffum,

De figuris lapidum, &c.

ceum vermiculus multipes. In altera, si bene memini, caua sunt, siue natura, siue quod defluxere. Cortex non alius præter crustam quam dixi. Ligni durtiæ si spectes, Quercum marinam dixeris aut Ebenum, Cytisum ve: si aspera virgarum vestigia, Piceam aut Ericam marinam. Huius generis arbusculæ, aliæ suas virgas rectâ in sublime tendunt: aliæ in transuersum etiâ. Ponemus autem alias quoque icones in Historia Stirpium. Hæc dum scriberem, epistolam ab amico accipio, de hac ipsa planta in hæc verba ad me scribitis: Fruticem hunc marinum in litore Parma. Baiano, incolæ vocant Parmâ sua lingua: quem cum res herbariæ peritissimis viris ostendissem, alij aliter, Corallium imperfectum, Adarcen, Antipathes, Autolides Aristotelis appellabant. Sic ille. Sed cum aliæ etiam similes multæ huiusmodi plantæ reperiuntur, quæ licet in superficie lapidescere videantur, intus tamen ligneam aut

aut herbaceam naturam perpetuò re-
 tinent, vel omnes illæ Corallio (cuius
 & Antipathes species est) cognatæ e-
 runt, quod non probo: vel potiùs sua
 cuiusq; generis, forma fuerit, & singu-
 læ facultatibus inter se differentes,
 crusta singulis è limo aliá ve causa ex-
 terna, innascente. Corticem an huius-
 modi arbusculæ initio habeant, qui
 crustæ postea concorporetur & ab ea
 corrumpatur, quærendum est dilige-
 tiùs. Cæterùm Autolides Aristotelis
 quisquis nominavit, somniasse mihi
 videtur. ego in eius libris tale nihil le-
 gisse memini. In altero quidè ex duobus
 de plantis, qui ei adscribuntur li-
 bris, vbi de stirpibus saxorum incolis
 agit, his verbis: [*τὸ φύττον τὸ ἐν τοῖς λίθοις
 τοῖς σαρρῶις γινόμενον, μακρῶ χρόνῳ συμβαί-
 νει,* &c.] nec huius nec alterius stirpis
 nomen ponit, sed in genere tantùm
 de ijs loquitur. Postremò Adarce,
 planta non est, sed plantis, vt arundi-
 nibus & algis lacuum (marinorù) ad-

De figuris lapidum, &c.

hæret: crustæ potiùs plantarum, de quibus nobis sermo est, quàm ipsis cognata. Theophrastus Historiæ lib. 4. cap. 7. Ficum marinam ait carere folijs, non magnam esse, eiusq; cortici colorem puniceum. Hæc igitur videri potest, quam exhibuimus, secunda præsertim species: aut illi simillima: sicut & illa cuius è lapide enascentis iconem hîc subijcimus.

1. Lapis è quo planta marina superiori eadem fortè, aut cognata enascitur, aut innascitur potiùs, basi in latum se spargente radicis loco. Prodit ex eodem & muscus quidam.

2. Ostrei marini cuiusdam testa, eidè lapidi adnata

adnata, vel quasi agglutinata.

3. Ostrei priuatim dicti testa lapidea è Prussia. Lithostreum dixerim.

Pseudocorallium nigrū hanc plantam dixeris. intus enim lignum trāsit per omnes partes. foris substantia ferè lapidea est, crassa & tenacissimè in

Pseudocorallium nigrum.

De figuris lapidum, &c.

nata, non ita mollis ac friabilis ut precedentium. Cutem extimā si adimias, & expolias, nigro colore pulchrè nitabit. Accepi à rhopopola quodam, qui ex Italia attulit. is aiebat Coralliū nigrum aliud verum esse: aliud verò spurium & *ῥοπέυλον*, hoc ipsum scilicet: idq̄ è Barbaria siue Africa adferri

Saualia. Saualia nomine. adhærere saxi in mari. extrahi autē è profundo ad orgyas ferè sexaginta. Interior pars, ut dixi, lignum est: inde partim cornea quædā & tenacior crusta, partim lapidea, hoc est durior fragiliorq̄, non tamen friabilis, circumnascitur. Color cutis è fusco, luteo & subviridi cōstat. Sed crusta illa crassa & nigredine aliòve colore splendens, si polias, in minoribus tantum ramis est, qui superiores sunt & prominent, minimo intus ligno. Crassiores partes pleræq̄ (ni fallor, aut inferiores saltē) cute tantum teguntur: quam si radas, marinus quidam & piscosus odor sentitur: & mox lignum

lignum subest. quod ipsum quoque politum nitet. Planta quam habeo, quinque ferè palmos longa est. Radix seu basis potiùs plana ferè lataque est, sed inæqualis, & aspera tofaceâ quadam substantia & cauernosa, lata digitos quinque, longa septem. Truncus & præcedentes ab eo partes quædam latæ sunt, & in ramos ut vola seu palma manus in digitos finduntur: vnde Palma marina non immeritò nominari posset. Alia quidem videtur, sed cognata Palma marina Theophrasti (Historiæ 4.7. vbi de alijs etiam marinis plantis agit) cui ab intensè rubro seu puniceo colore nomen Palmæ communicatum videtur, potiùs quàm à figura: etsi ea quoque ut alia pleraque (preter colorem & folia) conuenire ei videntur. Caulis medius, inquit, transit per totum. pelagica est: caudice admodum breui: virgis rectis, quæ ab inferiore parte sursum tendunt, nõ in ambitu, sed velut in latitudinè, &c. Hoc

De figuris lapidum, &c.

notatu dignum est hac in plâta, quod
similiter vt in Corallio rami aliqui, ve
luti ex aduerso inuicem occurrêtes in
vnum coalescunt. Suspiciatus sum
aliquando Agricolam hanc plantam
pro Ebena fossili descripsisse. vide su
prâ Capite 9.

*DE LAPIDIBVS, QUI AB
homine aut quadrupede aliquo denominan-
tur, aut in eis reperiuntur. Cap. XII.
quod in partes tres diuisimus.*

*PARS PRIMA, DE LA-
pidibus qui ab homine denominan-
tur, aut in eo nascuntur.*

ANdrodamas argëti nitorem ha-
bet vt Adamas, &c. Plinius.

De calculis qui in corpore huma-
no nascuntur, librum admirabilè mi-
hi dicatum Io. Kentmanus edidit. De
lapidum in animalibus generatione
lege Alexandrum Benedictum, cap.

846.vbi de calculis. Lapidés aliquot à membris hominum, & ab animalibus nominatos recenset Plinius libro 37.cap.ii.

Partium corporis humani aliæ simplices sunt, aliæ cõpositæ. Nos à prioribus ordiemur, inter quas sunt pili, caro, ossa, yngues. Capillorum figuram exprimunt, Amiantus, Alumen, Argentum rude purum, Agricola. Vide plura de hisce Cap. i. in linearum mentione.

Argenti fruticatione sua pilos crispas & cincinnos referentis, figuram hinc apposui.

Veneris crines.

Veneris crines nigerrimi nitoris continent in se speciè ruffi crinis, Plinius. Polythrix in viridi capil

Polythrix

De figuris lapidum, &c.

latur, sed (lego, & ad) defluuia comarum facere dicitur, Plinius. Sic & Polytrichum, id est, Adiantum: quod & Veneris capillos vulgò vocant: quod herba quidem est, sed in lapidibus & parietibus nascitur. Coliculos autem habet nigros ac nitentes, capillis similes: vnde Ebenotrichon, Terræ capillos & Cinnamalem vocat aliqui. Hanc herbam si fortè Plinius pro lapide accepit, & Polytricha, & Veneris crines appellauit: contrarium fecit quàm in Leucographide, quæ cum lapis sit, ab ipso inter herbas recensetur. Bostrychiten Zoroastres vocat, crinibus mulierum similiorem, Plinius: malim, similem. nam Botryitis, quæ præcedit, non capillis sed visis similis est. Pyriten sunt qui & Sideriten vocitent, & bostrychiten, Hermolaus Barb. Puto autem pyritæ speciem inueniri, quæ referat pilos: aut *Βοσπύχως*, hoc est, cirrhos, concinnos, vel plexos mulierû crines. Ad Bostrychitæ nomen accedit

Bostrychites.

dit Borfycites, nescio quis aut vnde Borfycites dictus: de quo Plinius etiam dubitasse videtur: Ratio nominū, inquit, non est in Borfycite, in nigro ramosa, candidis aut sanguineis frondibus. Idēne Sycites sit, à fico dictus, querendū.

In sanguine crassam aliquando saburrā deprehendimus, Scaliger. Sardinam vel Sardinum gemmā, vulgò Carneolam vocant, Carneola. (aliqui non rectē Corneolam,) à viuo & roseo carnis humanæ colore. Sarcophagus, qui & Asfius, carnes & cadauera hominū exedit: à quo fortē Germanicum nomen Sarch factum est.

Onyx Græcis est Onyx. vnguis, vnde & gemmæ nomē. In Onyche Sudines dicit esse candorē vnguis humani similitudine, Plinius. Tale Aldenburgi in Misnia inueniri scribit Vale, Cordus. Murrheus Onyx, Propertius. Cadmia quædam onychitis cognominatur apud Plinium.

De Enosteis & Osteocollis, in secūda huius capitis parte dicam.

De figuris lapidum, &c.

Pyrrhus, qui aduersus Romanos bellum gessit, habuisse traditur Achaten, in qua xj. Musæ & Apollo citharam tenens spectarentur, nõ arte, sed sponte naturæ ita discurrentibus maculis, vt Musis quoq; singulis sua redderentur insignia, Plinius. Scaliger Exercitatione 117. contra Cardanum negantem hæc ita casu contigisse: Cur (inquit) aut Apollinem aut Musas in Achate pictas credere voluisti? Maculas in lapidibus multas cõspeximus: quibus vidi potētiores pro suo quæque supercilio varia imponere nomina. Marmoris frustum sectum ad lateritium parietem incrustandum, edidit effigiem barbati senis: quã ad Paulum primum Eremitam vno consensu omnes referebant. Sanè pingunt eiusmodi, stantem, palmacea amictum storea. Eum lapidem Leonardus Crasus ciuis noster afferendum curauit ad Maximilianum, cum essemus Ratisbonæ. Hæc ille. In Pario marmore mi-

re mirabile proditur, gleba lapidis v-
 nius cuneis diuidentium soluta, ima-
 ginem Sileni intus extitisse, Plinius. In
 Sagari fluuio Phrygiæ gignitur lapis
 Autoglyphus dictus, ab eo quòd na- ^{Αὐτόγλυ}
 tiua ei Matris deum imago insit, Plu- ^{φῶ}
 tarchus de fluuijs. Et rursus: In Ta-
 nai fluuio Scythiæ, nascitur lapis Cry-
 stallo similis, humana effigie, corona-
 tus, &c. Constantinopoli in Sapien-
 tiæ templo sunt duæ candidi marmo-
 ris disiecti crustæ: quarum vtriusque
 maculæ non nihil cinerei coloris, ita
 sponte naturæ discurrunt, vt totam di-
 ui Ioãnis Baptistæ, vestiti tergore Ca-
 meli, imaginem, repræsentent, præter
 alterum pedem quem non satis expri-
 munt, Agricola. Cercopes apud Eu-
 stathiũ alicubi ἀκλιθωθρίτας legimus,
 id est, in lapides conuersos: poetæ in
 Simias mutatos fabulantur: vt Oui-
 dius Nioben aliosq; Gorgonei capi-
 tis aspectu in saxa diriguisse: & in Sa-
 cris vxorem Loth in statuam Salis.

De figuris lapidum, &c.

Callimus. Callimo inuento in Geode, miræ imagines impressæ fuerunt: quarum Ge. Fabricius & figurâ in annulo, quæ hîc exprimitur, & descriptionem ad nos misit.

Callimus hic, inquit, ferè lupini est magnitudine, forma eius rotunda & oblonga, corpus partim pellucidum, vt crystalli: partim nebulosum, vt Sardæ, aut gemmæ quam vocant huia. Inuentus lapillus est in Geode grandi, qui inclusos fluores varios habuit, sed in medio iacuit separatus: ita vt argentum capillare aut in lapide, aut in pyrite inuenitur, quasi impositum sit, & pars corporis integrum non sit. Igitur & forma, & trās luciditas, & locus *Callimus* per se admirationem mouent;

uent: sed multò magis sunt impressæ à natura imagines admirandæ. ex vna enim parte lapillus, in latus sinistrum versus, duas refert facies, & tertiæ veluti vmbra: primam monacho similem cum cucullo, alteram viro grandi imberbi, tertia vt vmbra nõ cognoscitur. Versus in latus dexterum, vnã tantum faciem habet priori non dissimilem, quæ cucullata est: quã vultum conuertit, ea pars lapilli pellucet instar lunæ gibbosæ, seu (vt Lactantius) concavæ, quæ Græcis ἀμφίπυρρον dicitur. Curaui autem includendum eiusmodi fundæ, quæ in annuli supremo inuerti potest, ita vt vtrinque considerari possint insculptæ naturæ artificio imagines. Geor. Agricolæ descriptio, in lib. 5. fossilium editionis posterioris, paulò est alia. Verùm & ipsa conuerso alijs modis lapillo, à vero aliena planè non appâret. Hanc in exiguo corpore varietatem, nullus artifex satis expresserit. Hæc ille,

Corfoides' Corfoides caniciei hominis similis est, Plinius. κόρση & κόρη Græcis caput significat, vnde κορσείδης, capiti similis. Idem fuerit κορσός sive Corfius Orphei, quem contra morsus & ictus venenatos, scorpionij præsertim commendat:

† Orion. Οὐδ' ἔστι κορσόγοντα λίθου κλύον, ἕνεκα
μυθίας

Δειμέθ' ἐν σκωρόδοιο κερήαλι, φξδν πῖρα
ἠπεδ' ἀνδρ' ἄκισα βελέμωνω σκωρπίου εἶργα.

Coniecero autem Achatæ cognatum esse. in eo enim variæ imagines reperiri solent: & species eius quædam contra araneorum & scorpionū ictus laudatur. Si cui tamen non capitæ figura, sed color & canicies in Corfoide esse videtur, idem esto cum Polia

Polia. Polia [πολιά, subaudi λίθος] caniciem quandam Sparti indicat: eandem duriolem, nigra Spartopolios, Plinius libro 37. cap. II. mihi in verbis illis, eandem duriolem, locus est suspectus. Agricola tum Polia, tū

Spartopolios.

Spar-

Spartopolion pro eodem lapide accipit, & Amiantum interpretatur.

Ex ora palpebræ, vbi hordeolorū collectiones fiunt, lapillum eximiius-
simus, tritico figura, colore, magni-
tudo parē, duritia superiorē, Scaliger.

Beli oculus albicans, pupillam pin ^{Beli ocul^{us}}
git nigram, è medio aureo fulgore lu-
centem. Hæc propter suam speciem
sacratissimo Assyriorum deo dicat,
Plinius. Agricola lib. 6. de nat. fossi-
lium: Juniores (inquit) corrupto vo-
cabulo, Belloculum (Belofel) vocant:
etsi ipsi ita se hanc gemmam appella-
re aiunt, quòd pulchra sit, & aliquam
ad oculū similitudinē habeat. Ad <sup>Adadun-
phros,</sup>
dunephros, (ve φγός renem significat,) ^{phros,}
eiusdem oculus dicitur. Deus & hic
colitur Syris, Plinius. potest autem la-
pis idem partim renis, partim oculi si-
militudinem præ se ferre, rotunditate
figuræ præsertim. Leucophthalmos <sup>Leucophis-
thalmus,</sup>
oculi humani speciem exprimit, Agri-
cola. At Plinius li. 37. cap. 11. Leucoph-

De figuris lapidum, &c.

Lycophthalmus.

thalmus, inquit, rutila aliàs, oculi speciem candidam nigramq; cõtinet. Et mox sequenti capite: Lycophthalmos quatuor est colorum, ex rutilo & sanguineo in medio nigrũ candido cingitur, vt Luporum oculi, illis per omnia similis. Vnde apparet eandem esse gemmam, & præcedenti quoq; capite, Lycophthalmon, non Leucophthalmon legi oportere, deceptumq; Agricola qui humani oculi similitudinem ei tribuit. Triophthalmos verò Plinio dicta Ionace nascitur, & tres hominis simul oculos exprimit.

Triophthalmos.

Auriculæ similitudinem exprimunt lapides interdũ gemis similes, Agric.

Vidi ego lapidem generatum sub lingua cuiusdam viri, prohibentem ei locutionem, & eo remoto, redijt ei loquela, Abynzoar.

In pulmonibus quæstoris Albretici, lapides aliquot durissimos & æquabili superficie, argillaceo colore deprehendimus, Scaliger. Nuper ami-

cus

cus quidam meus, medicus doctus in Suevia, his verbis ad me scripsit: Lapis (quem mitto) proximè ex thorace cuiusdam monialis cum maxima tussi prodijt per interualla, semel vel bis in anno, sanguinis reiectione ex respiratorijs partibus cum tussi erumpente. laborat, ambulat hinc inde, & peregrè proficiscitur. colorata & elegans est, nec de vllis doloribus conquerit, nisi quòd anhelitus foeteat, & difficultatem spirandi sentiat. tussis rara, sicca. phthisim vix effugiet. Matthiolus & alter medicus in Epistolis adserunt nullum ex vetustioribus authoribus de lapillis hepatis scripsisse. Imò & de hepatis & pulmonis quoq; calculis, Niculus disserit: quamuis in animalibus maectatis idem etiam conspiciat.

Monspessuli in dissectione iuuenis cuiusdam, plurimos lapides pulmonum substantiæ infixos fuisse animaduersum est.

De calculis quibusdã corporis hu-

De figuris lapidum, &c.

mani, ex thorace, hepate, intestinis, felle, deq̄ top̄his in articulis & intestinis, lege Vuierum De præstigijs libri 3. cap. ii. Item Io. Langium in Epistolis medicinalibus Tomo 2. epist. 57. de calculis genitis in pulmone, folliculo fellis, renibus & vesica. Salfeldæ in Thuringijs ex puteo vigintiduas orgyas alto effossus est lapis, qui solidi pectoris speciem præ se ferebat, longus sesquipedem, latus palmos tres. crassus anteriori parte, vbi costæ terminabantur, digitos sex. sed spina vacua erat ab eo, quod medullam exprimeret, Agricola.

In ventriculo hominis calculos rotundos, duros & albos colore inuentos Norimbergæ, amicus quidã meus anatomes peritus mihi retulit.

In iecore & aliorũ olim, & postremò Senatoris inuentos lapides atros: qui in aquam iniecti intumuere: & in remigis hepate lapidem durissimum inuentum, carnei coloris diluti, Iul.

Cæsar

Cæsar Scaliger refert. Augustinus Barbadicus patritius Venetus, cū incerto morbo obiisset, in eius dissecti iecore inuētus est lapis iuxta fellis vesicā, grandior oliuæ nucleo: &, quod magis mirum est, viridis ad nigredinē declinans: qui colos durioribus lapidibus solū inesse solet, Cardanus in Varijs. De lapidibus in iecore & fellis meatu, lege in Epistolis Matthioli 323. 324, per totam illam paginam & sequentem.

Desperata ab omnibus valetudinē senem, summo dolore intestinorum, cum videremus carere febre, neque tumorem extare quempiam: quotidianis deiectionibus aluum exonerare: pondus in ipsis intestinis sentire, fatali quadam coniectura lapidem subesse rati, enemata ex Bdellio & oleo nostro Telino, croceo malagmate, butyro, certo decocto infundi iussimus: Tertio clysmate magna vis lapidum educta est, Scaliger. In intestinis ali-

De figuris lapidum, &c.

quando retinentur faeces omnino propter crassitiam & duritiem suam substantiam, in tantum quod efficiuntur quasi lapides, Abynzoar.

Adadu nephros (hoc est, ren) dicitur lapis: vide supra in ijs qui ab oculo denominantur.

Subsequens figura tres lapides exhibet: primum ex vesica hominis extractum, qualis ac quantus ferè apparet, asperum, racemi quadam specie. Secundum, itidem è vesica, minorè, læuem. Tertium è renibus, què adnatum fuisse apparet.

Lapides è vesica deprehendi multos, cepearum modo lamellis incrustatos, inferiore subinde coloris diversi. Duo

si. Duo præter hæc genera. Vtrunq;
apud me est. Ex Bouillis oppidanus
nostris adiutus medicamentis emin-
xit vitreum, sanè ex illa nobili Praxa-
goræ pituita: dum mingeretur, albu-
minis mollitie, emissum nitri duritia
ac splendore. Senatoris filius eiecit,
pultis modo multos, ac maximos: q;
aëris cōtractu postea in gypseam tum
speciem tum firmitatem concreuêre.
Hic quoq; nunc rectè valet, Scaliger.

Toforum & capillorum qui con-
crescunt in renibus, par est generatio-
nis modus, Galenus Commēt. I. in lib.
6. Epidem. cap. 5. In renibus Ferdi-
nandi Imperatoris defuncti, calculos
multos reperunt medici, sicut & in ve-
fica: & dum viueret interdum supra
triginta, sine vllō dolore, cum exiguo
ardore emingebat. Non tamen hoc
morbo consumptus obiit, sed maio-
ribus causis. nam dum medici postri-
die à morte intestina atq; viscera exi-
merent, omētum aliqua ex parte cor-

De figuris lapidum, &c.

ruptum, ac sine omni adipe, sicut & intestina & stomachum deprehenderūt: & pulmonem magna ex parte putridum ac grauiter foetentem, cum pituita & sanie ita membranis pectoris in sinistro latere adhærente, vt difficulter auelli possent.

Monspelij in cadaueris cuiusdam dissectione, testiculi lapillis pleni inuenti sunt.

Diphris (*lego Diphyses, διφύσις, cum Agricola, à sexu duplici*) duplex, cãdida ac nigra, mas ac foemina. genitale vtriusque sexus distinguente linea, Plinius.

In dioecesi Treuerensi, cum cemento pro reparandis structuris, quæ vitium fecerant, arcis Erebreitesteinensis eruerentur, inuenti sunt lapides nigricantes & duri, qui muliebri pudendum exprimerent, Agricola. Cardanus lapidi huic Hysterapetra nomen finxit, non rectè: neque enim *ὑστέρα, ἡ γυναικείου μόριου* significat. addit & Mariæburgi inueniri.

Ratio

Ratio nominum nō constat in Borfycite, &c: nec in Gemite, velut in petra candidis manibus inter se cōplexis, Plinius. Ego aliquando conieci Plinium pro Gemite, legere debuiffe Gamite, vt ratio nominis & origo cōstaret à nuptijs, quas Græci γάμος vocant: in quibus sponsi & sponsæ manus, tanq̄ fidē inuicē datiū, copulant.

Idæi dactyli in Creta ferreo colore pollicem humanum exprimunt, Plinius. Vide suprā Cap. 5. Pyritæ quidā digitis similes inueniuntur.

Ex podagricorū iuncturis, muria, & caseo vetusto, & Pyritæ vsti scobe, rupta cute, plurimos lapides extraximus, cādore steatis, duritia inuictos, Scaliger.

Myrmecias nigra habet eminentias similes verrucis, Plinius: in quo nō probo, quòd terminationem Græcorum in ias, foemininam facit, quasi gemam subaudiat. cum Græci simpliciter λίθος subaudire soleant, genere ma

De figuris lapidum, &c.

sculino inflexione prima. Sunt qui à similitudine quadam strumarum in gutture hominis *Kropffstein*, id est, Strumei lapides appellentur, de quibus sub finem Capitis primi diximus. Fluores etiam dicti Germanis, & *Cry stalli* interdū, eādē specie nascunt.

CAPITIS XII. PARS II.

De illis quæ à quadrupedibus denominantur, &c. & primum in genere à cōmunibus quorumuis animalium partibus, tum similaribus, tum compositis.

ANimalia quædam lapidibus aut saxis inclusa viuunt, vt bufonū genus, quod *Ranam venenatam* fossilē Agricola vocat: de quo nos in *Historia Quadrupedum ouiparorū* pag. 74. *Ostrea* etiam quædam viuētia in saxis medijs reperta constat.

Albertus Magnus de rebus metallicis libri 1. tract. 2. cap. 9. Admirabile, inquit, omnibus videt, quod aliquando

do lapides inueniuntur, qui intus & foris habent effigies animalium. Foris enim habent lineamenta, & quando franguntur, inueniuntur in eis figuræ intestinorum. Cuius rei causam dicit Auicenna esse, quòd animalia secundum se tota aliquando mutantur in lapides, & præcipuè in lapides falsos, nõ duros vt plurimùm, &c. Tofigignuntur in animalium corporibus expurulentum humore, vel ex hoc cū pituita commixto: quales fiunt in articulari morbo, Galenus Comment.

L. in lib. 6. Epidem. cap. 5.

Hæmatites lapis sanguinis colorē Hæmatites exprimit, medicis & pharmacopolis notus. *Ein blutstein* Germanis, Agricola interpretante. Speciem eius alteram Schistum, id est, scissilè aut fissilem nominant. Nigri turriti in hoc genere, Val. Cordus meminit. Hæmachates sanguinei coloris Hæmachates. Achatēs est, apud Plinium lib. 37. cap. 10. Vulgò quidem nostri lapidis speciem e-

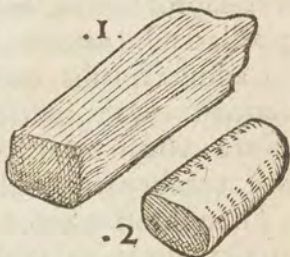
De figuris lapidum, &c.

iisdem coloris, Blutstein appellant, à
persuasione, quasi sanguinem sistat si
gestetur, aut manu comprimatur dū
incalescat. JE sanguine in mamillis
fœminarum concocto in animalibus
Galactites lac fit: à quo nomen Galactitæ lapidi
impositum, quod is ad coticulam vel
in pila tritus cum aqua ad oculorum
remedia in lactei coloris succum re-
soluatur: vt & alij quidam, & Meliti-
tes quoq; à succi eiusdem dulcedine
sic dictus, item Leucographis vel Mo-
rochthus appellatus, & qui in Argæo
Cappadociæ monte nascuntur, quo-
rum meminit Galenus.

Seuum Græci propriè *σεία* nomi-
nant, adipem *πικελω*: quod Plinius
Steatites. in Steatite lapide non animaduertisse
videtur. A membris corporum (inqt)
habent nomina, Hepatites à iocinere,
Steatites singulorum animalium adipe
numerosa. Conijcias autem è Græ-
co aliquo scriptore malè hæc vertisse
Plinium: & esse *σειτίλω τῆ το τῶ ζωῶν*
σεία-

στειρ & ομοιότητα διαφορορ, id est, animalium seui similitudine insignem. διαφορ & autem Græcis videtur & pro insigni vel eccellente, & pro numerofo vel multiplici quibusdam differētijs accipi.

1. Amianti quibusdam dicti lapidis frustulū. Veriorem è Cypro, Cap. primo posui.

2. Steatites fortè, vel Leucographidi Morochthó ve (aliàs Moroxo) cognatus.

Steatites hic propositus lapis vocari posse videtur, quòd mollis eius substantia sit seuo persimilis, sed duriuscula, Morochtho cognata, vt suspicor: licet enim fusci in ruffo coloris sit, lineas tamen albas in ligno ducit, si affricetur. quod si lapis alius substantia simul, & pinguedine & colo-

De figuris lapidum, &c.

re Steatitæ similior inueniatur, is esto Steatites: qualis fortè reperiet in Terrarum vel Bolorum (vt vulgò vocant) genere, qualis maximè est *Fulerde*, id est, terra fullonû, vel *Seifferde*, id est, Saponis terra, nominata: quæ si durior & lapidi similior sit, *σεατιτω λιθοϋ* appellari nihil vetabit.

Cerebri similitudo.

Cadmia fossilis, quam Cobaltum Germani vocant, speciem vidi ferreo colore, viroso odore, crustacea specie & cerebro ferè simili.

Ossa fossilia.

Theophrastus autor est ossa è terra nasci, inueniriq; lapides osseos, Plinius. Humorem hunc terræ (è quo lapis specularis fit, quidam autumant crystalli modo glaciari. Et in lapidem còcrescere manifestò apparet: quòd cum feræ decidère in puteos tales, & (etiam) medullæ ex ossibus earum in eandem lapidis naturam post vnam hyemem figurantur, Idem Plinius.

Fontes quidam immerfa sibi in lapidis naturam conuertunt. Francofor-

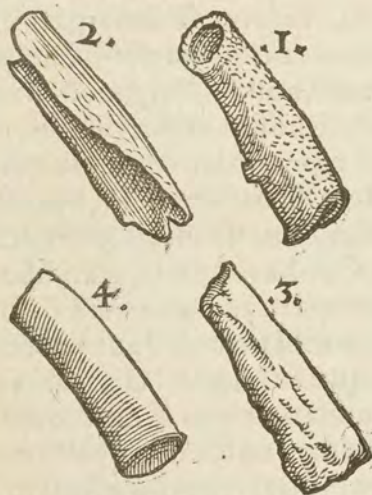

fordiæ ad Oderam fons est, cuius vi
 ligna, folia, cortices, ossa, conchæ, ob
 ducuntur materia lapidosa. Quædã
 res fossiles sunt similes ossibus, cuius-
 modi est lapis Arabicus. aliã, medul-
 læ quam continent ossa, quod genus
 est marga liquida candidi coloris, A-
 gricola. Videtur sanè margæ nomen Marga.
 Germanicæ originis esse. *Marck* enim
 Germani, nostri *Marg*, medullam vo-
 citant. Enosteos lapis diuisus, ossiũ Enosteos,
 effigiẽ repræsẽtat, Agricola: qui hũc
 lapidem Germanicẽ interpretatur,
Snochenstein. Idem lib. 5. de nat. fossi-
 lium: Cotibus aquarijs grandibus tã-
 tũm (inquit) tympani figura datur, &
 ex saxo molari duro fiunt. Ex his autẽ
 ipsis, quæ ex inferiori Germania affe-
 runtur, variã nigro & candido colo-
 re, quædam fractæ ossis speciẽ repræ-
 sentant: quas iccirco *ϰωσείας* Græci ap-
 pellarent. Est in animali *Põrus* ossis Põrus.
 duritia (inquit Scaliger) à Natura in
 quasi defuncti ossis locũ suffecta suc-

De figuris lapidum, &c.

centuriatave. Callum Latini appellat.
Sic & in terra ossa lapidea, aut lapi-
des osseos eadem meditata est, vt legi-
mus apud Plinium.

Figuræ quæ subduntur quatuor, la-
pidum sunt, quos Osteolithos dix-
ris, ab amicis missorum.

species pri-
ma.

Ex his primus in Palatinatu locis
arenosis copiosè nascitur ex sabulo,
ossium specie, *σελιχοειδῶς*, hoc est, trū-
corum

torum quadam forma, cum rudimen-
tis ramorum, vnde & *σπλεχίτου* dici
possunt: vel *ὄσειτου*, à similitudine os-
sium: vel Ammostei, composita ab a-
rena & osse dictione: vel Osteocolli,
à facultate qua ossa fracta intra cor-
pus sumpti, & foris emplastris additi,
mirificè ferruminant: & ab eadem Ho-
lostei: vnde & Germanicè *Weinwell*
& *Walstein* appellant. possunt autem
etiam *Sandstein* & *Steinbein* nomi-
nari: sed nomen *Sandstein* Saxo are-
nario potiùs tribuitur. *Bruchstein* ali-
qui nominant, sicut & stillatitios lapi-
des, de quibus suprà dictum est, quòd
ad ossa fracta valeant, *zu den beinbrü-
chen*. Nostri saxa quæ ex Latomijs e-
ruuntur, & quasi refringuntur, vel ex-
ciduntur, *Bruchstein* appellât. De ho-
rum lapidum natura & vsu Commen-
tarium doctissimum Thomas Erastus
rei medicæ professor Heidelbergæ, vir
in omni philosophia summus, in me-
am gratiam conscripsit: què huic no-

De figuris lapidum, &c.

ſtræ lucubrationi quia non licet infe-
rere, vt cupiebam, propter feſtinationem
typographi, prima quæq; occa-
ſione aliâs, edendum, vt dignus eſt, cu-
rabo.

Secunda &
tertia.

Secundus & tertius, figurâ à primo
differunt: tertius quidem ea ſola: quar-
tus verò ſubſtantia quoq;: quæ non a-
renosa vel terrea & friabilis ei eſt, ſed
tenacior & oſſi ſimilior. odor aut ſa-
por potiùs, idem qui cornui Monoce-
rotis falſò dicto, quod diu ſub terra
marcuit, gratus & ſubſtringens. Eũ
miſit Ioã. Kentmanus, & alteri lapidi
includum fuiſſe, ſignificauit, Enoſtei
nomine.

Quarta.

Stelechites

Quartus à clariffimo medico Ioan-
ne Dryandro felicis memoriæ, priua-
tim Stelechitæ nomine ad memiſſus
eſt. differt autem à præcedentibus, q̃
eis durior, magisq; lapideus ſit, (imò
ſolidus lapis, cum illi leues, molles &
friabiles, albiq; ſint, primus & ſecun-
dus etiam caui: vt nõ modò foris, ſed
intus

intus quoque præ se ferant,) & coloris
fusci, figura modicè inflexa costarum
instar. Ego hunc vnum tantum duos
pollices longum vidi. cōijcio autem
hunc tantum esse, qui in saxis è qui-
bus Cotes aquariæ fiunt, inueniri ab
Agricola scribitur. ea enim colore &
substantia refert.

Quod ad facultatem attinet, nõ du-
bito quin ad multos affectus egregiè
faciãt, albi præsertim illi ac probè ma-
turi, si medici cū ratione experiri vel-
lent. Sed nimia plerorumque iner-
tia & ignauia est, multorum etiam sto-
liditas, qui vetera solùm retinenda a-
iunt, noua experimenta non facien-
da, tanquam periculosa. immò ne
vetera quidem, si à Galeno aut illis
quos sequuntur, medicis nõ tradita,
paucis, vel plebi & rusticis fortè tan-
tùm in vsu sũt, faciliè admittunt. Ego
Ammoſteorum vim ad ossa consoli-
danda, & chirurgis vulgaribus & agre-
stibus quoque illiteratis hominibus à

De figuris lapidum, &c.

maioribus traditam, per quæ aliquot secula confirmatã, natura ipsa indicante & propemodum loquente illam ex ea quam habent forma, non vulgarem esse multorum & fide dignorum hominum, tum indoctorum, tum etiam doctorum quorundam experimentis credo: & medicos adhortor ut pharmacopolas iubeant hos lapides semper in prõptu habere: qui pculdubio ad alia etiam multa vtiliter erunt, quæcunq; siccare, sisti, astringi, sine vlla acrimonia opus fuerit. Laurus etiam ut ab arena crassiore separentur, & in pastillos formari poterunt, Lemniæ terræ instar: cui non impares fortè vires in præseruandis etiam à pestilentia corporibus habuerint: ij præfertim qui in hoc genere odoratiores sunt, qualis videtur qui in ditione Comitum à Solms, non procul vrbe Iena effoditur monte arenoso, femoris quandoque figura & magnitudine, quandoq; aliorum ossium, Bainbruch
appel-

appellant: & vtuntur ad fracta crura
cōsolidāda, intra corpus per aliquot
dies exhibitō, & ad dentium nitorem
conciliandum: vt Laurentius Hiel do
ctissimus medicinæ in Ienensi Acade
miæ professor ad me scripsit, ac simul
misit lapidem: qui mihi mali Cotonei
ferè odorē repræsentare visus est. Lin
guæ leuissimè adherent frustula eius.
minimum enim glutinosi, idq̃ probè
exiccatum habet. cauernulis etiā mo
dicè spongiosus est, ideoq̃ leuior. E
iusdem planè facultatis & substantiæ, *Lac lunæ.*
Lac lunæ etiam dictum à nostris vide
tur: & ipsum interdum satis boni odo
ris. figuram nescio. plura autem de eo
scrip̃tū suprà Capite 2. Nuper verò *Osteitæ*
lapides quosdam ossibus ṽstis persi- *fœtidi.*
miles, sed solidos & paruis foramini
bus in superficie plenos, Petrus Col
debergus pharmacopœus Antuerpia
ad me misit: in sarcinis nucum musca
tarum repertos: vnum rectum ferè, al
terum curuum in medio prominente

De figuris lapidum, &c.

ceu articulo insignem, qui intus quoque spongiosam ossium quorundam compagē præ se fert. hos Osteitas foetidus appellârim. attriti enim vel vsti, lotij veteris instar aut ossis vsti foetēt, vt ossa vera fuisse in lapides mutata suspiceris.

Ab Ammosteis illis, qui in Palatini Electoris ditione non procul Spira ad Rhenum vrbe Episcopali fodiunt, & alijs qui non procul Iena Saxoniz, non differt Darmstetensis lapis, quē à nobili viro Io. Guil. Reiffestenio accepi: & similiter ad ossa fracta in cruribus aut brachijs commendatur, si drachma vna aut sesqui detur quotidie per triduū, applicatis interim etiam emplastris, quibus miscet: quanquam & sine his proficere aiunt, modo ossa ab initio ritè fuerint restituta.

*Cornua
fossilia.*

Eisdem in locis non procul Spira vbi osscos illos lapides erui iam diximus, inueniuntur etiam Cornua, aut Cornibus similes lapides, quos Cera-
titas

titas dixeris. Vulgò Monocerotū tanquam in diluuiō per orbem terræ disperforum cornua esse putant: sed magnitudo & figura longè alia est, quàm verorum Monocerotis cornuum, quorum vnum Argentinæ vidi. Hæc quidem similiter sub terra sponte naturæ nasci, vt iam dictos Osteitas, non dubitant eruditi: non tamè è sabulo fortè, sed argilla. Portiuncula quam doctissimus Erastus ad me misit, alba, mollis & lenis est, similis medullæ, nullis vt Osteitæ poris, solida planè, fragilis & friabilis, eximiè siccans & astringens, validiùs multò quàm Osteitæ, ac linguæ adhærens validè: mandenti grata, veluti amygdali odore. Vires contra venena & cæteras, easdem ferè quas Bolo Armeniæ ei tribuerim. Inueniuntur hæc etiam alibi, vt in Specu subterraneo (quem Baumanshol vulgò vocant) prope Elbingerodam syluæ Hercyniæ siue Cherusicæ in ditione Comitum Stolbergeniū, in cu-

• *De figuris lapidum, &c.*

ius Descriptione nondum edita, præstans nobilitate & doctrina vir Ioan. Guil. Reiffestenius: Ossa verò, inquit, quæ illic insolitæ magnitudinis effodiuntur, multi impostores pro Monocerotis fragmētis, simplicioribus vendunt: sed quia vicinis hæc fraus nota est, ad remotiora loca se conferunt nebulones.

De Asteria gemma quæ inclusam lucem pupillæ modo quandam continet, ac trāsfundit cum inclinatione velut intus ambulantem ex alio atq; alio reddens, diximus suprà Cap. 2.

Oculi simi-
litudo.

Solaris est lapis, q̄ Solis oculus appellatur, figuram habens pupillæ, ex qua lumen emicat, Marsilius Ficinus.

Zmilaces in Euphrate nascit̄, Proconnesio marmoris similis, medio colore glauco, Plinius. Agricolæ hæc videtur esse facta ex id genus marmore, cuius fragmenta, vt fieri solet, fluuius detulerit. Camillus Leonardus apud Plinium legit Zmilaces seu Zmilanthis,

this, in medio habens quasi pupillam
 glauci coloris. Orpheus meminit la-
 pidis cuiusdam quem Barbarum no-
 minat in Euphrate nati: & eum videt
 Baccho gratum facere, cui nimirum
 etiam Smilax hedera accepta fertur.
 Callais in rupibus inuijs ac gelidis o- Callais.
 culi figura extuberat, leuiterq; adhæ-
 ret, Plinius 37.8. Ocellus gemma est Ocellus.
 tricolor, cuius medium candidū est,
 extremarum partium vna ferruginea,
 altera nigra opaca est, Cardanus. Ea-
 dem aut similis fortè fuerit Leucoph-
 thalmus, seu potius Lycophthalmus
 Plinij, de quo parte I. huius Capitis di-
 xi. colorem enim habet rutilum: & in
 medio niger candido cingitur, quod
 magis conuenit oculo, q̄ quod de O-
 cello scribit Cardanus in libro de Gé-
 mis: Operis verò De subtilitate lib. 7.
 Onychis (inquit) tertium genus ferru-
 ginei est coloris in supremo, in imo
 nigri, in medio candidi: vocatur à ple-
 risq; Oculus. Sic ille: & fortè oculi no-

De figuris lapidum, &c.

men ab Onychio corruperunt illiterati, sicut & Nicoli alterius speciei in eodem genere. Alius est Trichrus Plinio, à triplici colore dictus: niger ipse, succos verò reddens, à radice nigrum, medio sanguineum, summo candidum. Chelonites etiam ille, quem vulgò à Bufone denominant, lapis è candido fuscus, in medio quandoq; cœruleum habet oculum. Zenothemis tradit onychem plures habere varietates, igneam, nigram, corneam, cingentibus candidis venis oculi modo: interuentibus quarundam oculis, obliquis venis, Idem.

Dentes fossiles
filia.

Dentes quoq; fossiles inueniuntur alicubi, siue ex cadaueribus animalium quorundam, siue sponte naturæ orti. Dentem in lapidem versum Aldrouandus Bononiæ seruat.

1. *Lapis Hyæniæ nomine à præstanti Ensisheimij medico Ge. Pictorio ad me missus, Umbrijs quorundam fortè cognatus, durissimus.*

mus, subflavus.

2. Dens in lapidem versus, vel lapis odon-
roides, id est, dentiformis: aut papilla similis,
Dulceadus: quem à Io. Fabricio Montano, pa-
store Ecclesiæ Curiensis apud Rhetos doctissi-
mo accepi.

In specu sub-
terraneo pro-
pe Elbingerod-
dam (de quo
paulo ante scri-
psimus) repe-
riuntur ossa &

dentes tam hominum quàm anima-
lium aliorum, maximæ ac tantæ ma-
gnitudinis, vt vix credi possit vixisse
vnquam tantæ magnitudinis homi-
nes aut animalia vlla. Ego in volumi-
ne De aquatilibus Corollario de Hip-
popotamo, dentis maximi apud nos
inuenti iconem posui: sed postea aliū
quadruplo ferè maiorem ex Polonia
accepi, à viro nobili quodam ædifi-

De figuris lapidum, &c.

eij futuri fundamenta iacente inven-
tum, vnà cum cornu maximo, quod
pleriq; Monocerotis esse putarūt: sed
crassities & figura eius curua obstāt.

Linguae si-
milis.

Glossopetrā dictū lapidem (Glot-
tidem Cardanus nominat sine autho-
re) alij hominis, vt Plinius, alij alterius
animalis linguae comparant: alij den-
ti piscis Lamiae,

Cordi simi-
les.

Encardia cognominatur & Cardi-
sce: vna in qua nigra effigies cordis e-
minet, altera eodē nomine, viridi co-
lore, cordis speciem repraesentat. Ter-
tia nigrū cor ostendit, reliqua sui par-
te (ambiente, Agricola) candida, Pli-
nius. Telicardios colore cordis Per-
sas apud quos gignitur, magnopere
delectat, Maculamq; appellant, Idē,

Hepatitis.

Hepatitis à iocinere nomē habet,
Plinius.

Enorchis.

Enorchis candida est: diuisaq; fra-
gmentis testium effigiem repraesentat,
Plinius. Agricola Germanicè inter-
pretatur *Hodenssem*. Figuram eius re-
peries

peries Cap. I. inter rotundos. Pyritæ quidam testiculis binis aut ternis similes reperiuntur.

CAPITIS XII. PARS III.

De rebus fossilibus, quæ in Quadrupedibus animantibus reperiuntur, vel aliquam cum eis carumve partibus similitudinem habent. Et primum de mansuetis.

S Arcites bubulas carnes præsen- Bos.
Stat, Plinius.

Bouis capiti lapillum tradunt, inesse, quem ab eo expui si necem timeat: inopinatis percusso capite exemptum adalligatumque, mirè posse dentitioni, Plinius.

Lapis hic nigricans filicea duritie, (nam ictu ferri etiam ignis eli-

De figuris lapidum, &c.

citur, oculi vitulini ferè à capite extracti, magnitudinem & figuram præfert: ομμάτιαν λίθον, vel λιθόφθαλμον dixeris, Germanicè Augstein. Hunc lapidem Io. Pontanus Saxonix principum medicus excellentissimus Gotha ad me misit.

In Bouis corde lapidem inuentum, vir fide dignus mihi retulit. Bucardia bubulo cordi similis, Babylone tantum nascitur, Plinius.

In iuencarum secundo ventre inuenitur pilæ rotunditate nigricans tophus, nullo pondere: singulare vt putant, remedium ægrè parientibus, si terram non attigerit, Plin. lib. II. cap. 37. quidam etiam partum ab eo gestato custodiri nugantur. De his pilis, & earum generatione lege quæ Ioannes Vvierus De præstigijs dæmonum lib. 3. ca. II. scribit. Ego similes, pugno maiores, leuissimos, superficiei læui, vidi & habeo. In capris alpinis etiam, quas Rupicapras Plinius vocat, similes

les reperiuntur, & in alijs quibusdam forté. Scaliger Exercit. 125. Equus (inquit) dum hæc proderemus, egerebat Tofos durissimos, leuissimos, sterco-
ris facie, rotundos, quorum vnum habemus.

De lapide in felle Boum, Taurorū maximè, iam olim annotauī quædam, in Historia Quadrupedum de Boue G. pagina 70. & in Tauro 109. De eodem lege Auicennā in vltimo ex quatuor illis capitibus, quæ libro secundo eius Bellunensis præmisit: vbi & descriptionem eius & ex eo remedia ponit. Syluaticus Massatum interpretatur lapidē qui inueniatur in felle Bouis. Scaliger Haratzi Arabicè describit. Eum qui est in felle Tauri ad icterum facere, Moses Kimhi scriptū reliquit in suis Commentarijs. Ego talem ab amico missum habeo, ruffi coloris, friabilem.

Erene Bouis lapidē Aldrouandus Bononiæ habet.

De figuris lapidum, &c.

*Ammonis vel Hammonis cornu Plinij, alijs
quàm Ammonites vel Hammites eiusdem,
quem ouis piscium comparat.*

Hammonis
cornu inter sa-
cratissimas Ae-
thiopiæ gem-
mas, aureo co-
lore, arietini
cornus effigie
reddens, pmit-

titur prædiuina somnia representare,
Plinius. Videtur autem is sæpe gem-
mas putasse qui lapides sunt, sicut &
Hammonites à nobis positus: quem à
Io. Kentmano accepi. Est autem ve-
luti cornu arietis in se reuolutū. A-
gricola lib. 5. de nat. fossilium, cum de
Hoplite, id est, quouis lapide ceu ar-
matura induto, locutus fuisset, sub-
dit: Similiter Cornu Ammonis, & a-
lij lapides armantur: sed eorum arma
ex auro vel orichalco polito plerūq;
videntur esse facta. At libro 4. De or-
tu &

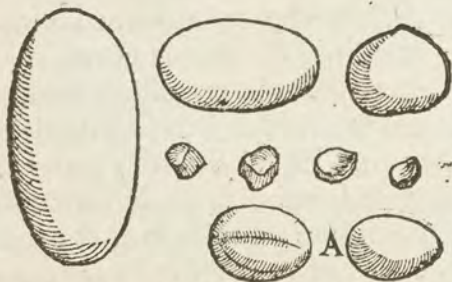

tu & causis subterraneorú: Hammonis cornua (inquit) quæ plerunq; armatura ferri politi colorem referente, obducuntur, succo aluminis infecta, aurei coloris fiunt: si eo succo nõ inficiuntur armaturæ, colorem seruant. Idem alijs quibusdam lapidibus accidit. Ammonis cornu magnum, cuius dimetiens est digitorum septem, & reuolutio in sese duplex, vt apparet, & species tota pulchrè crispis vndantibusq; lineis articulatum (nodosum est enim, inq; & quasi iuncturis cohæret) distincta, à Ioanne Kentmano ad me missum est depictum: ipse verò à perito & sene medico Burchardo Mythobio Cornu ipsum accepit. Misit & aliud depictum, cum armatura ferrei coloris.

Cardanus in libro de Gémis, Hammonium lapidem cornibus arietis similem, primú ex tribus rarissimis esse scribit, sine authore, nescio de qua gema intelligens: cum nostrum nec gema, nec admodum rarum sit.

De figuris lapidum, &c.

PRO SEQUENTIBVS ICO-
nes tantum, quæ sculptæ in promptu erant po-
suimus: cæteris quæ ad idem argumētum ad-
ferri poterant, omiſſis: cum Typographi
festinatio sic vrgeret.

Bezoar apud Arabes dicti lapidis subro-
tundi differentia triplex, secundum magnitu-
dinem, cum fragmentis exiguis quatuor. Ta-
les autem lapides Ferdinandus Augustus Im-
perator habuit aliquot: cuius delineationes
has qualescunq; cum fragmentulis proſpeci-
mine, archiatros tum eius sicut & nunc filij
Maximiliani Cesaris Augusti, Ioannes Cra-
to ad me misit.

A, litera posita est inter duas figu-
ras

ras lapidis specie ovalis, magnitudinis autem quæ hîc apparet, duplex ferè ad fabam, fuscus, splendidus, levis, mollis: ab vna parte simplicior, ab altera lineas quasdam habet. qui Cerui lachryma à recentioribus dicitur, & Bezoar lapidi æquipollere existimatur. Hanc inspiciendâ ad me misit doctissimus medicus Adolphus Occo Augustanus F.

CAPVT XIII.

PRO Capite XIII. quo Lapides ab Auibus denominati, aut ex auibus sumpti enumerantur, nô alios in præsentia pictos habemus, quàm qui hîc exhibentur.

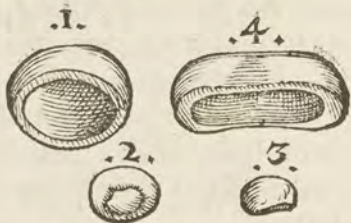
1. Hieraciten:
& 2. Perdiciten:
ab aliqua peninarum in his auibus similitudine dictos. Eos autem à Ioanne Kentmano accepi.

De figuris lapidum, &c.

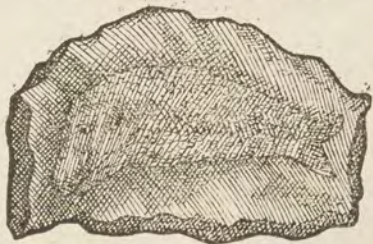
Chelidonias ab Hirundinibus dictos, vt ab Aquilis Aetitas, Alectoriã à Gallo, supra dedimus.

Batrachitæ vel Crapodinæ vulgò dicti lapides, à Bufonibus, quorum capitibus eos contineri persuasum est. Sunt autem species eius tres hîc exhibitæ, magnitudine differentes: figurâ hemisphærica, caui intus, foris conuexi. Quartus maior & oblongior est. Cæteros ferè Krottenstein, id est, Bufonum lapides nostri vocât. Quartum, qui rarior est, audio Schlangenstein oder grosser Krottenstein vocari, id est, Serpentium lapidem, tanquam Ophiten dicas. Tertium minimû minusq; cauum, Caluariz Bufonis nomine ab Hier.

Hier. Cardano accepi. Sed in huiusmodi lapidum nominibus magna pars varietas & incertitudo est.

DE LAPIDIBVS QVI A
quatilium animantium effigiem referunt. Caput XIII.

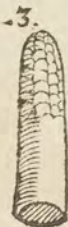

Lapis Islebianus, è quo as conflatur, niger, durus, laminæ instar: piscis formam æneis squamis cõspiciã præ se ferens: aliquando & aliorũ animalium. ego duos singulis, vnũ verò geminis piscibus insignem habeo ab amicis missos. Agricola Eislebianũ lapidem vocat, & imagines exprimere scribit pisciũ, Lucij, Percæ, Passeris marini, de nat. fossil. lib. i. Libro 10. autẽ eiusdẽ operis; Spino à priscis dicto

De figuris lapidum, &c.

lapidi eundē, aut cognatū facit, filsi-
lē, nigrū, bituminosum, ærosū, &c.

Lapilli è pisciū
quorundā O-
ceani, Afello-
rū præsertim
generis capiti-
bus, tales, tan-
tiq̃.

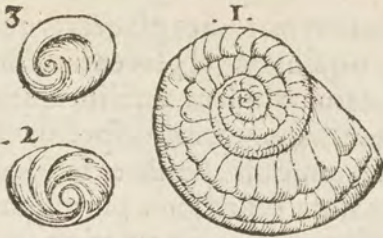
In tribus hisce formulis, quæ notantur literis A. B. C. lapides exprimuntur quos Glossopetras appellamus, alij Lamiarum dentes, Cardanus Glottides, Germani *Naterstinglin*: id est, *Natricu* linguas. Glossopetra nigricans, inquit Agricola, Germanis *Natricu* lingua dicitur: cui similis non est, sed magis linguæ Pici. Reperitur in terra aluminosa. Sic ille. apud nos non nigro, sed albicante in roseo ferè colore & splendido reperiuntur, saxis interdum inclusi. Veneno præsentè sudare in mensa creduntur: sed facilè ad vaporem alij quoque læues & præduri lapides sudant. Differunt colore, magnitudine, figura. Alij dentatis aut serratis marginibus sunt, alij læuibus. De eo qui in A. formula exprimitur, plura leges in Volumine Aquatiliū nostro, vbi de Cane carcharia & Lamia agimus, pag. 210. In formula C. ad numerum primum expressus lapis, similis est cæteris, substātia, duritie & splē

De figuris lapidum, &c.

dore: sed auis alicuius, Merule ferè, rostri superiorem partem præ se fert, minor cæteris, & vero Lamia aut Carcharia denti (qualem Petrus Coldebergus pharmacopœus Antuerpia ad me misit) simillimum. Vnci retrò eminentes, dentis veluti radices sunt: aut si quis ad linguæ similitudinem referre malit, ossi Hyoidi bipartito, quod linguæ animalium subditur, non dissimiles. In eadem formulâ media figura Glossopetram latiusculam & sine radice sua repræsentat. Tertia verò lapidem Cornu serpentis à quibusdam dictum: quo nomine picturam hanc Georgius Sittardus medicus sanè doctissimus & lógiore vita dignus Norimberga olim ad me misit.

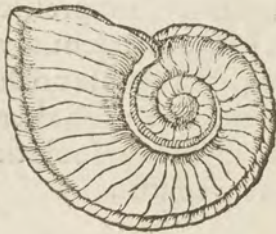
Cornu ser
pentis.

1. Genus Cochleæ marine, arte polita, cum suo operculo planè lapideo, quod vulgò Fabam marinam vocant, prona numero 2. supinaq; parte numero 3. expresso. Vide in Historia
ria

ria Aquatiliū nostra pag.283. inter
cæteras Cochleas, de Cochlea calata
à Rondeletio dicta.

Cochlea q̄-
dā (à lo. Kent-
mano ad me
missa, sicut &
aliæ plures,)
quā σιδηροειδῆ
à superficie fer-
ro simili, vel

hopliten cognominare licebit. Lapis
est intus cultro cedens: foris crusta te-
nui, splendida, & ferri politi instar in-
tectus, fusci vel cinerei coloris. Ambi-
tus externus totus pulchrè intortus

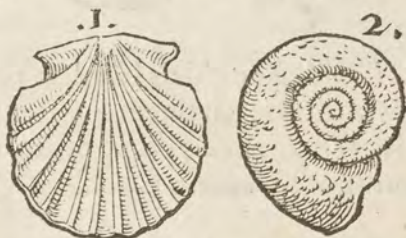
De figuris lapidum, &c.

est, ita ut margines placentarum, rotula coquinaria vel placentaria dissecti. Videtur quidem similitudinem aliquam habere primo aspectu cum cornu Ammonis, similiter ferè striata & reuoluta superficie: plurimum verò differt, nam huius exterior ambitus, non tereti figura ut Cornu spectatur, sed in angustum margine tortose colligit: & tum foris ferro similior est, tū intus lapis durior: tota quæ figura latior, planior, compressior. Sed neque foetet in ore mandentis, ut illud. Media pars, qua reuolutio desinit, caua est ab vno latere: ab altero protuberat, nec apparent reuolutiones. Ad ferrū ignem emittit.

1. Strombus lapideus, Strombites.
2. Strombulus quidam minimus, si bene memini.
3. Conchæ striatæ à Rondeletio dictæ genus. Primum & secundum ex his Encelius non rectè pro Cheloni-tis

tis exhibuit. Primo & alium similem pharmacopolæ quidam vocant Agapen nescio quâ ratione. est autem exilior, & magis in acutû suis spiris exit.

1. Pecten lapideus. Substãtia intus est pallida, albicans, ceu luti in lapidem indurati.

2. Cochleæ lapideæ genus planum vel sessile, subrufo colore foris, intus albo. Conchas & cochleas huiusmo-

De figuris lapidum, &c.

di aliquot Dominicus Monthesaurus
medicus & philosophus incompara-
bilis Veronæ, & Franciscus Calceola-
rius eadē in vrbe pharmacopœus pe-
ritissimus, ad me miserunt.

A. Lapis cū cochleis lapideis, par-
tim extantibus, partim in eo latentibus, ita vt totus ex eis compositus vi-
deatur. potest autem Cochlites vo-
çari.

B. Ctenitæ species: quæ Hildeshe-
mij in lapidicinis reperitur. Oris Ce-
ti (vt scribit Kentmanus, qui vtrancq;
huius formulæ iconem misit) figuram
repræsentans.

Conchæ

1. Conchæ σιδυροειδῆς (id est, ferratæ, aut ferreolæ, si ita dicere licet) genus: Castaneæ ferè figura & magnitudine, cum germine gliscere incipiente, & umbilico infrâ. 2. Pectunculus ferreolus, κτεγγίον σιδυροειδῆς.

3. Alius lapideus totus.

4. Umbilicus ferreus.

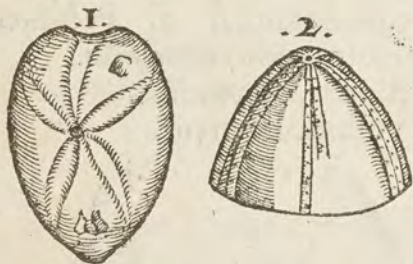
Yy 5

De figuris lapidum, &c.

1. Strombus tantillus lapideus, & totus solidus: ab imo tamen per modicā cavitatē habet, è ruffo albicans.

2. Alius maiusculus, fusci coloris: superiùs tantùm in cochleam retortus: inferiori parte planus & pilæ seu columnæ rotundæ ferè similis, nisi paulò angustior esset in imo.

3. Porcellana minima, alba: nõ mutata quidem in lapidem: sed suapte natura, vt reliquæ etiam porcellanæ, ferè lapidea.

1. 2. Lapidēs sunt solidi, pugno minores, miro naturæ artificio depicti. Ponderus eis mediocre, crusta ambiēs filicea, alba, crassiuscula, & prædura est in

est in utroque eidentius in altero: qui planior est, & Stellam marinam suis radijs refert. Primus altior & turbinatior est, & ab Echini marini similitudine, ni fallor, cui testa exterior sit detracta, Echinites vocari potest. In utroque radij à superiore parte versus imam descēdūt: in ovo anguino (quod infra mox dabimus,) contrā. Idem verò & acetabula quaedam habet, hi duo nō habēt.

Pagurus lapideus, parte supina expressus.

Ein steinerner Meerkrabbe / oder Taschenkrabbe.

1. Lapis caudæ Cancræ, siue Astaci fluuiatilis potiùs, persimilis, Ombriæ nomine ad me missus. Ego suprâ cap.

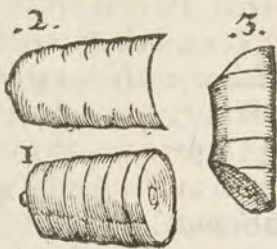
2. Ombriam aliam exhibui.

2. Idem, parte altera. Totus paulò breuior est superiore pollicis arti-

De figuris lapidum, &c.

eulo, eiusdēq; ferè latitudine & cras-
 sitie, è fusco pallidus. Pars vna, quæ in
 ferior esse vi-
 detur, zonis
 trāsuersis mo-
 dicè incuruis,
 quinis distin-
 guitur, quæ p
 latera etiā in-
 flexæ ascēdūt.

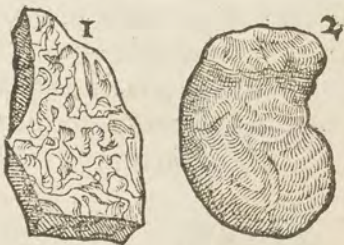
Superior autē pars læuis est. In extre-
 mo tuberculū rotundum prominet:
 cui in parte opposita respondet caui-
 tas. Satis durus & grauis est.

*DE LAPIDIBVS QUI SER-
 pentes & insecta referūt. Cap. XV.*

L Apis huiu-
 smodi, nō
 multò maiorq̃
 hīc apparet, in
 uētuse est in mō-
 te quodā Hel-
 uetiz, serpētis
 in spirā reuolu-
 ti est.

ti effigie, ita vt caput in circumferentia promineat, extrema verò cauda p centro sit. Erat & alia pars lapidis, foris aliqua ex parte ambiens tanq̄ alterius maiusculi serpentis minorē hunc ambientis: quam in hac figura nō addidimus, quòd fracta esset. Hic lapis apud me est, satis durus & fuscus, inferiore parte planus & informis, nisi q̄ vno in loco serpentini corporis breue indicium apparet.

Lapis hic admirabilis inuentus est in agri Tigurini torrente, quē Tosam nominant, pugno maior paulò, vnciarum xxj. pondere, è fusco albicans, intus verò, si scalpatur, candidus: mirè

De figuris lapidum, &c.

durus, foris præsertim, ambitur enim
ceu crusta silicea, intus paulò molli-
or, figura ei lenticularis, vel globi di-
midiatæ. Vtranq; speciem apud me ser-
uo. A basi, quæ plana & læuis est in
medio, ut ad 2. numerum apparet, q-
næ veluti caudæ serpentium aut lacer-
torum, versus superiorem partem cla-
tæ paulatim attenuantur. Interstitiū
autē quodq; inter duas caudas, duos
acetabulorum, quæ ceu verrucæ quæ-
dam eminent, ordines habet. Hoc
sanè Ouum anguinum Plinij videtur,
descriptum ab eo pluribus libro 29.
cap. 3. An verò aliqua sit cognatio cū
Brontijs ab Agricola descriptis libro
5. de nat. fossilium, nondū exploravi.

Ouum an-
guinum.

Hos

Hos præcedentes duos lapides Petrus Coldebergus Antuerpia ad me misit. Prior, species est Marmoris Ophitæ, non in superficie solùm, miris maculis, lineis & figuris: sed intus etiam per totum variegata, colore ex albo cinerea, maculis fuscis tanquam arte factis. Alter, fortè ei cõgener est, sed lineis plurimùm differens: quæ quidem albo colore cymatili vel vndarum ferè ductu, latiusculæ per totùm lapidem cernuntur, plenæ vtrinque brevissimis ceu petiolis transuersis, sicut inter vermes scolopendræ, à quarum similitudine Scolopendrites hic lapis dici poterit.

Scolopendrites.

F I N I S.

E R R A T A.

~~In Epiphaniij libello, folio 16. versu 7 pro non, lege noti. In libro priore Kentmani, post foliorum numerum 70, sequentes aliquot numeros corrige.~~

